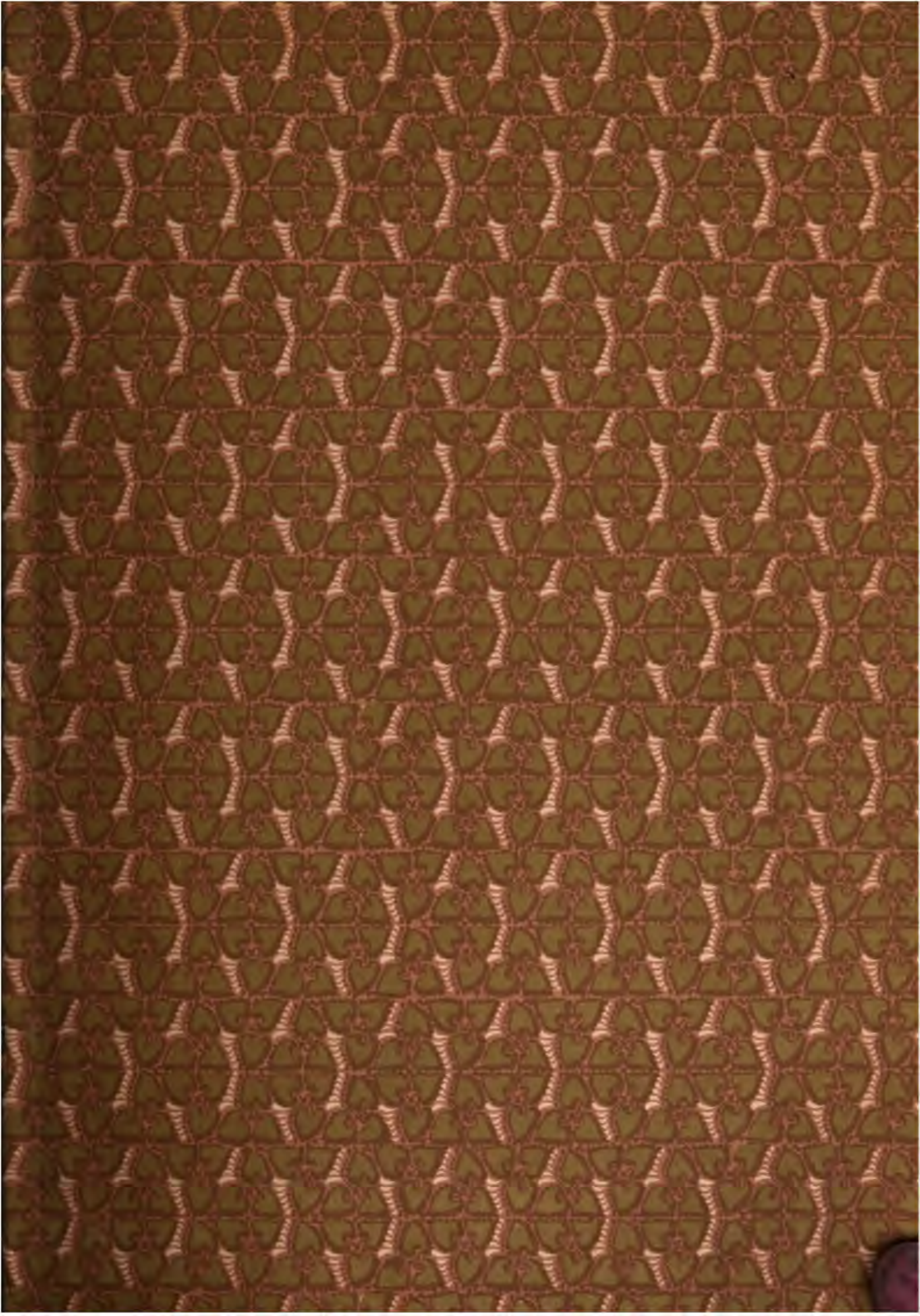
J. HOLLÝ

J. HOLLÝ

BÁSNE

Jan Hollý

Básne

Jána Hollého.

Svázok I.

Turčiansky Sv. Martin.
Vydanie Kníhkupecko-nakladateľského spolku.
1908.

Tlačil Kníhtlačiarsky účastinársky spolok
v Turčianskom Sv. Martine.

Rukopis Jána Hollého.

Slávospew na Jana Gutenberka Kňihtlačárstwa Nálezňika,
od Jana Hollého Arci Biskupstwa Ostrihomského Kňaza,
Maduňického Farára. *

Kdož ťa, wiborní Mužu, dosťi chwáliť,
Kdož ťa oslávit, kdo ti dosťi hodné
Ďeki zdáť wládá za tak užitečni
Twég Hlawi Nález?
Neb kerí welkích a Diwem razících
Púwodec Witwor pod Oblakmi Ublow
Wác čo súcegsé ke slabého Ludstwa
Potrebe zmislel?
Čož platí létať w Powetrú, a lahkím
Tam sa Hedbáwem k Wozu Slnka blížiť?
Keď na bezpečnú dole Zem po krátkég
Padňeme Chwíli!
Čož platí strašní z ďelowích Hrtánow
Tresk, a náramnú Hroma Strelbu rúcať?
Keď len ukrutní ona Pád a skorsé
Umori pácha!
Tis prwí lepším winalézel Umem
Spósob oswetné učeného Mužstwa
Práce w pospešném tlačeními Listmi
Tisku widáwať.
Božnilí Nález! Čo Rokow sto predtím,
Ruk sto písarských zhotowiť ňemohlo;
Wčil geden ňím Rok, Ruka gedna wšecko
Trižne wiwádzať.
Teždi už skrowním a temer ňecitním
Nákladem každí Umeňá nabíwá,
Srdco šlechtiwá, a Rozum na wišší
Zostruge Bistrosť.

* vlastnou rukou písaný pod tým.

Snadno už každí ſa dowí, čo budto
Nawnuklí božkím powíleli Obňem
Weſčci, buď welké Mudrcow na Swetlo
Miſle wiňeſli;

Budto gak diwné we Wecách Tagemſtwa
Prírodoſkúmná dala nám Pozornosť;
Neb gaké w dáwních a nowích ſa zběhli
Náhodi Kragnách,

Dar za ten hláſí ta Dunag, panowní
Zní Tiber; možná welebí ta Temža;
Uznalí ctí Rén, a modrá z obromním
Sekwana Tágem.

Miſla z náramnú ňeſe Déki Wolgú;
Wiri chwálenské; ano ſám ta Bagkál,
Sám ta Níl ſláwí; obogí i ſláwá
Peſňami Indi.

Twé ſa roznáſať buďe wždicki Méno
Ag kďe mláďenské Nebeſám wichádzá,
Ag kďe obſtárné ſa topí do morſkég
Rowňini Slnko;

Též kďe pólnočním zbawení Oračkí
Tubňe Krag Mrázem; kďe i zaſ polední
W Wírku rozlehlé Plameňem wariwá
Piſkí Horúčosť;

Len zakáď Ludſkích od Očí ſlowenſké
Tatri ňezmiznú, i zakáď ſa z Miſta
Hwezdi ňezrútá, a celí Swet iſtím
Ňezbíňe Obňem.

Selanky.

SLAVÍN.

Selanka I.

Veľkomožnému pánu

Jurovi Palkovičovi,

sv. Štefana na hrade ostrihomském prepoštovi a tamejšého hlavného chrámu kanovníkovi, svojemu mravného a pastýrského bohoslová nekdy učitelovi.

Hájislav. Borimír.

Hájislav.

Čož sa, milý Borimíre, na mé tak veľmi divící
Ovce, hlavú krútíš? Čo si nikdá stáda nevídal?
Toľko nehleď: nebo bys' mne mohel jich ešče ureknuť.

Borimír.

Pri tvých sem sa mosel neuročných zastaviť ovcách.
Dosti sem už pochodil; takových ale nemnoho dovčil
Predsa sem uhlédal. Z baranov jak všecko je veľké!
Jak skoro sotva lazá pre pačícé matky škuráky!
Jak drobné ligotá sa po krásných rúno jahnencoch!
Jak čerstvé sú všecky! Ňemoc tebe asnaď a úpad
Nikdá jich nekazí: čo o zem bije často pasákov.
Než čo robíš, keď z nich každé tak dobre vyzírá?
Zdáš to pašú bývá, neb víš nečo v tej veci tajné?

Hájislav.

Pravda, pašú lepšú lepšé sú ovce, i makšé
Rúno po nich; než vác to činí, že vždycky zachádzám
Tak s nimi, jak múdrý mňa Slavín bol nekdy učíval.

Borimír.

Už včil vím, prečo toľko o nem reči védli kriváňskí
Pastuchové; prečo tak veľkú jemu dávali chválu.
Já sem síc myslel, poneváč nebol ešče ze starších
Ovčákov, že lužú, by klamať len mohli ma blázna,
Včil však poznávám, že mosí pastýrov i starších
Tak výšiť, staršú jako mladšá jahňada plánku.

Hájislav.

Veď každý, kdo ho zná, každý, kdo ho nekdy len uzre,
Dať jemu chválu mosí. Prvnejšé sotva na líca
A bradu fúzy chytal, v ten čas na všecko premáhal
Už takových i bačov, čo tridsátú zdarne vyrostlých
Príchovu jahňátek do svého prisádzali stáda.
Ó keď bys' tenkrát jeho len bol uzíral ovečky!
Jak sa na jar kvítí po polách, jak hrozna po révoch,
Jak list po stromovú, zelená jak tráva po mastných
Rozmáhá pažiťách: jeho tak sa množívaly jarky.
Vždycky plný mu hrotek skoro každá dávala mléka;
Žádná z nich motolic, žádná nechytávala závrat;
Vlk nelapil žádnej a ocasmi do húšča nezahnal.
Aj čary k nim platnej nikdá mať vlády nemohly:
Neb jich vyvrátil, že zelin moc a prírodu všech znal.
Jak rozmilo pri svém si stáde na dúčelu pískal!
Lúbežný je hrkot padajících se skaly prúdov,
Lúbežný vetra šust, lúbežné junca bučání,
Lúbežné chraplavých štrkotání v chrasti koníčkov;
Omnoho však lúbežnejšé jeho znívaly pesne.

Keď po luhoch spíval, ščebotať hneď prestaly ptáci,
Stáda zabudly sa pásť a hnutýma načúvaly ušma,
Jak včely, keď ranné vystúpí nad horu slnko,
Jedna porád za druhú sa do pol na kvítka vyrúťá:
Výborných k nemu tak pod chvílu dochádzalo mnozstvo
Se všeckých stran pastýrov sa potýkať o závod.
Buď rohatých baranov, buď píščale kládli do sádky;
Však prázdný sa vracal každý: nebo zaklady všecky
On len vyhrával. Baranov si zčástky prisádzal,
Z částky iným daroval: než píščale všecky porozdal.
Čím sa to náhle Veles, čo všech mal správu pasákov,
Bol dovedal, hneď tam, kde malých je obydlo pohunkov,
Bez baveňá povolal ho a kázal týchto učívať:
Jak mali nekdy by pásť, jak dobre opatrovať ovce.
Jak teskňá napred odstavené za kravičkami telce:
Tak ti za ním tenkrát okoliční teskňili známí;
Koľkože však tito žálu, ti zas mali toľko radosti.
Keď bys' len to videl, jak tam chasníci pasácki
Obhrčujú ho kolem neináč než jak včely matku!
Jak tam z nich bedlivý a pozorný ustami každý
Dychtivo lúbežné s divením pesničky očúvá!
On pod rozloženým spívá na pahorčeku brestem:
Čož sa robiť mává, aby zdravšé bývaly ovce.
Od čoho s prajnejším by predájali nádoby mlékom,
Peknejšé a trikrát makšé dostávali rúno.
Jak s nimi obchádzať, by slabé nevyvrhly jahnence.
Kde pre malých lepšá sa nachádzá pastva barancov;
Čas kedy odlúčiť, kedy jich zlej od rudy chrániť.
Jak poznať, ze kerého baran, ze kerého cecáka
Súcejší bude škop; jak též, keby nákaza nekdy
A zlá prišla nemoc, móžú sa všecky vyléčiť.
Tak spívá; metaný odrážá rovnina ohlas;
Za krovatými dokáď nezapádá hájami slnko.

Borimír.

Ó jak si ščastný, že si toľké od neho pesne
Aj ty očul spívať! Jemu tehdy samému to všecko,
Všecko to máš dekovať, že tvé tak stádo je dríčné.
Jak sa mu odsluhuješ? Si-li ve speve naňho pamatný?

Hájislav.

Jak bych naňho mohel nepamatné otvoriť usta?
Keď jeho vác milujem, než rannú kvítko rosičku,
Vác než kozka lupeň, vác než hrdlička lesíček;
A k nemu toľko sa má z dňa na deň rozhojňuje láska:
Koľko na jar dvojakej zdvíhá sa topolčina barvy.
Skór na dríne žalud, na duboch skór drínky porostú,
Skór vrana jak slávík, slávík bude jak vrana spívať:
Než jeho povďačná moja prestane fajfara sláviť.
Svedčte to rozlehlé vy pasinky a háje milostné!
Jak známé sa tu vždycky po vás jeho méno ozývá!
Jak v mej vždycky prvý a posledný pesni sa chválí!
Ó keby toľko sa len pary mému uchádzalo hrdlu!
Koľko by dosť hlásiť veľké jeho vládalo skutky!
Známejší a povestnejší nenalézne sa pastýr!

Borimír.

Nech sa ti tak vždy vodí, jak spevmi si naňho pamatný!
Jak též rozhlasuješ veľké jeho pesňami chvály:
Neb najstálejšá pre mužov sú okrasa pesne;
Pesne i, keď pominú sa, čiňá jich méno povestné!
Aj včil jestli budeš mi o nem pesničku tu spívať,
Túto ti dám, tisové, hleď, má toporisko, valašku.
Dvoch za ňu sem daroval pastýrovi z Turca barancov;
Dva prihodím tyto syrce, i bárs dar tento ti žádný:
Neb syra máš hojnosť; než keď vy takýchto nemáte,
Jak my na horňákoch, za vďak nepochybne ti padnú.

Len spívaj pesničku; našich vyučím ju pasákov.
Aj po našich veľký sa Slavín bude hájoch ozývať.

Hájislav.

Rád si milý o milém zaspívá. Nikdy za horka
Tak netеší o poledni ležať pri potóčku ve stíne,
Tak neteší z bukovej sladkého si ve smade mléka
Číše upiť: jak ti mňa teší jeho pochvaly spívať.
Než poneváč vyššé v prostred neba slnko sa blíží
A všade už menšé, vždy i menšé stíny sa úžá:
Čas bude už k dojeňú pohnuť do košára ovečky.
U mňa zatáď móžeš v studeném pod hruškami chládku
Odpočinuť si a dobre hoveť. Mám žinčicu čerstvú,
Mám škercov, mám též léskovcov a oskoruš hojnosť,
Tam ti budem spívať, jak len dlho sám chceš očúvať.

JAROSLAV.

Selanka II.

Sotva sa červenavú zardívala dennica žárú
A s neba hustošerú noc i černé sháňala stíny:
Už Jaroslav pastýr s belavým bol stádom u hája.
Stádo po pastviskách a širej sa okruhline páslo;
Páslo i obrosenú ze všej chuti hrýzlo travičku.
Sám ale pod trojaký dub na pri spodku vypuklú
A makkým mochem obrostlú hrču naproti sadnul.
I všade jak len krásu, čirú všade rozkoš uzíral,
Najsladšú opojen v plesajícém srdci radosťú,
Tak spívá, a takú zneť učí luh i rovninu pesňú:
  Jak spanilé a ve svej dokonálé všecko je krásel
Všecko plné veselosti, plné též všecko radosti!

Jak zbudené vstává za modrým už slnko pahorkem!
Listky temen bukových zlátí, tmy do údola sháňá
A trasavým ďalekú rozjasňuje oblohu bleskem;
Prírodu zahrívá a plodnosť k úrode dává.
V každém kri, v každém pohnuté sa mu ptáčata húšči
Ohlasujú: lúbý z nízkej ho chrastiny sláví
Slávíček, škrovan udvihlý do vysosti na krídlách
Blíž nese pozdravení a milými ho pesňami vítá.
Jak hory ďál ťáhnú sa, i vačšá vždycky i vačšá
Jedna sedá na druhú a ve blízkém Váhu sa zhlédá!
Jak všade rozkošné od teploty háje, a sem tam
Roztrasené po roléch i jasenmi i brestmi zarostlé
Už hate omladajú a novými sa rúchami pýšá!
Po strakatých rózné pažiťách se plánkami hrušky
Rozvinuté ligocú: ani najmenšého po jedných
Ešče není zreť listka, čiré sú mléko navókol,
Od spodu len zas iné a iné zase od vrchu kvitnú:
Jak by sa najvyššé opoďál pobelávaly kopce,
Keď sňahy už po roléch a po nižších sešly pahorkoch.
Jak se radem bujná usmívá tráva po lúkách
A sladkú opilá zohybá i kníše rosičkú!
Kvítky lezú ven z otvorených na svetlo pupencov
A premilostne v očách meňavými sa barvami liščá.
Prez ne vetríčky tiché, ve svých stihajíce sa ihrách,
S místa na místo hoňá sa, a vókol mílo vejícé
Lúbežný voňavýma nosá krýdelkama zápach.
Odtáď na stromoví sedajú, i haluzmi trasúce
Kvet sfukujú a jarú vypodobniť húlavu snážá.
Včelky na šír sa rojá, i lahodným znice vučáním
Obletujú, a žltú cucajú ústečkami sladkosť.
V tom k vlastným s dobytú vracajú sa ochytre korisťú
Príbytkom: pre druhú aby zas nazpátky ponáhlať
A slamené skoršej dokonať mohly plástami bydla.

Jak lûbozvučnû jarabá sa stružky vodičkû!
Včil v behu rovno idû, na malé včil zákluky krûťá,
Včil zase roztekajû sa na šírku a od seba ďálá,
Včil k sebe zas blížá, i do jednej mláky hromážďá.
Vlnky si poskakujû a slaďunké zo dna vyrostlým
Záhruškám a mladým tisknû puškvorcom hubičky.
Tam hybké spodnými kolem pod kopcami réví
Už puky rozvíňá a malinké hrozna vydûvá.
Tamto vrané kývá a do svej žene dûčele sátí,
A prepeličky ťukem, zachríplým chráščela vrzgem,
I premilým sa na ďál cirikáním švrčkov ozývá.
Tam rohaté blûďá po trávných volky močároch,
Junčeky strečky vedû, a sytým z jatelinky teličkám
Rozširujû sa vymenka, div až pre mléko nepuknû.
Hrozne mumlû bulové a do lûtej pótky sa drážá.
Tam lašujû i bledém sahajû po breštane kozky;
Tam zase ovce bľačá, u matek svých jahňata skáčû,
A zdorní protivýma kolû sa baranci parohma.
Jak sa kolem švární veselá pastýri, a ze všech
Stran radovánky držá! na hlasnû píščalu jedných
Časť píská, časť do chraplavej duje ustami trûby,
Časť zas iných dechu poslušné mulitánky nadýmá
A premilé ven z nich zvuky loktem a prstami vábí;
Žádná trsť, žádná nezahálá hûdba; i každý
Odpovedá radem háj, každá mece dûbrava ohlas.
Než pastýrky čilé osobitným buďto za stádom,
Buď ve kratochvílných sa bavícé pospolu ihrách
Pesne si vyspevujû, a pletû svým vence pasákom.
Jak je tu všecko plné, kam len zrak pohne sa koľvek,
Všecko plné veselosti, plné též všecko radosti!
Ó jasné ty vitaj mi slnečko, vitajte pahorky,
Rovniny prestranné a oďáté trávami lûky,
Háje i rozlehlé i políčka i kvítky milostné,

Aj vy, čo s lúbežným krútíte sa mláky hrčáním!
Já vždy vašej budem obdivovať sa kráse, a z tejto
Najsladšú rozkoš, najsladšú útechu vážiť:
Vždycky i vám spívať, vždy na vďačnú dúčelu pískať,
Čistú vždycky radosť veselého ze srdca vylévať.

HLASISLAV.

Selanka III.

Včil Bílá Horo žel, vysoký včil trúchli Kriváne,
Plačte radem pnúcé sa do hvezdnej oblohy Tatry,
Kvílte vy aj bujnotrávné pastviska i réky
I vlažní luhové: nebo už vaša útecha zmizla.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Váhu chytrý, čo na ďál nízké sa prez údoly krútíš,
Zrýchli tuhý o trikrát beh a všem pastýrom okolným
Až po Dunaj zvestuj, spevný že Hlasislav už umrel;
A všeliké spolu s ním lesné pozahýňaly pesne.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Už hlasité večnú sa nocú pozavíraly usta,
Čo mnoho nám sladšú než slávík znívaly hudbú.
Líca, čo prv boly peknejšé nad rúžu za rána
Otvorenú, včil jak vadnúcí breštan obledly.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Rozhalené vókol neho kvítí, hneďky jak umrel,
Kleslo naráz a milú vácej nevydávalo vóňu.
Prekrásné lalie, zvesenú začnúce pomály
V bok hlavu nakloňovať, s ním též pozemíraly všecky.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Aj blúdné roje včel, ve svých rmútíce sa klátoch,
Na strakavé, keď bol dokonal, neponáhlaly lúky,
A snážnými žltú nesbíraly ustami ščávu;

Keď jeho mad zahynul, že iný vác netreba snášať.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Lúbohlasí, čo blíž predtým k nemu létali, ptáci,
A spanilé, keď vyspevoval, poslúchali pesne;
Keď však mlčky sedel, sami hneď sa mu dávali spívať,
Včil po polách a všech rázem poutíchali hájoch.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Len sama na prázdném hrozná vrana kvákala breste,
Len sova presmutné na dlhý plač ťáhla hučání;
A zjašení vókol psi zavývali; vókol i spevné
Kvílem tak znely náramným, až ochríply, koníčky.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Stádo za ním teskné zaschlú prestávalo trávu
Pohryzovať, k chladným ani už sa neišlo napájať
Vác rékám, ani do vlastných nenavrátilo stájí;
Len po nemých sa horách a po pustých tíklo pahorkoch.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Než pastýri tedáž, jaknáhle zaslychli, že umrel,
Ze všech stran k nemu v najvaččém sa dorútili množstve;
A hrozný tak plač, hrozné tak náreky védli,
Až horkými celú pozalévali mrtvinu slzmi.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Sám ano aj Chásoň nad ním že bolestne naríkal,
Sám i Veles, samé aj že vlas roztrásly Rusalky,
A krásné Vily po skalných pohuhlávaly skrýšách:
Tak svedčá lesové, tak svedčá studne a réky.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Jak sa tešá smadné teplunkým lúčiny déždem,
Jak hladné kozy mléčníkem, jak švrčky rosičkú:
Tak s ním, stádo zakáď pásal, sa tešívalo všecko.
Než včil všecka radosť, včil všecka pomíňala rozkoš.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Jak smutné sú bez listov kleny, bez vlahy prúdy,

Šípiny bez růží, bez opuchlých vinnice hroznov,
Jak smutné sú odrazené bez mléka barance,
A včely bez kvítá: tak bez neho všecko je smutné.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Nech sa zajáca pes už, nech vlk sa už ovce obává;
Nech pinkú je vrabec, vrabcem nech zostane pinka;
Nech jalovec jabloňú, jabloň nech kvitne jalovcem;
Keď sa milý od nás preč odebral večne Hlasislav.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Kdož' bude vás, pastýri, nové už pesne učívať?
Kdož' vám prospevovať buď o dobrém statku chováňú,
Buď jako strom ščepovať, jako vác by mal úrody dávať?
Kdo starodávnejšé i povesti i chvály vyprávať?
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Kdož' bude už hrávať na milú jeho píščal? I žádný
Nepriloží k ustám ju pasák, aby v hanbe nezostal.
Neb na ňu keď pískal, veselá sa zdvíhala tráva,
Háj kýval jasením a radostné skákaly ovce.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Zostane tehdy nemá; i nemé je prez zimu ptáctvo;
Sotva sa však jaro priblíží, rozváže mu hrdla.
Bár jaro sa sblíží, spívať bár ptáctvo započne:
Predsa nerozvážú sa mu už vác k píščali usta.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Nech ju za svú má tehdy Veles: tu na temto, čo vókol
Útlé rozkládá panoží, a na šírku milostné
Chládky činí, bude posvatném jemu breste visávať.
Darmo do nej lahké pofučá od Váhu vetríčky.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Spravte mu hrob, pastýri, kolem hrobu lipky zasaďte.
A v prostred kvítí voňavého kropáčka, hrebíčkov,
Námodrých lalií a švárných ňadrami růží;
I zvókol trninú a divým ohraďte ho chrastím.

Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi, Umko.
Ó neblížte sa tam capové, neblížte kozičky;
Ráz lipek už chytených a zešlých nehryznite kvítkov.
Lipky budú rostnuť, rostnuť jeho vždycky památka;
Kvítky budú kvitnuť, kvitnuť jeho vždycky památka.
Prestaň pastýrská, ó prestaň už, Umko, naríkať!
Tam vzdychavé pozatým, keď na hrobe stromky vyrostú,
Létávajte sedať hrdličky a kvílte ve chládku.
Tam slávičku milý, prez noc keď všecko utíchne,
Lúbežným spanilé své tlč jemu pesne hrdelkom.
Skonči mi pastýrská trúchlý spev, skonči mi, Umko.

SLAVOMÍL.

Selanka IV.

Ke slavnému uvádzáňú

JEHO KNÍŽATSKEJ OSVÍTENOSTI

ALEXANDRA RUDNAYHO,

arcibiskupa ostrihomského atď. atď.

roku 1820. dňa 16. kvetňa.

Bratolub. Kraslav.

Kraslav s trávy syté dohnal voly k Váhu na stání,
Kde Bratolub v hustém ležal už s jahnencami chládku.
Každý znal spívať, každý i na dúčelu pískať.
Kraslava jak zhlédol Bratolub, k nemu takto vyreknul:

Bratolub.

Kraslave, já indá po našich keď stádo pasinkoch
Obháňám, až za ščeslé u okruhliny plánky

Spívať ťa slýchám; ale prám včil umíknula zvučná
Tvá píščal, keby najvácej mala ohlasu dávať.
Zdáž si nečul veselé včas ráno sa pesne ozývať?

Kraslav.

Iste počul. Tam k Váhu slepý zvuk i hůdby i pesne
Lúbohvižďícé do uší mi zanášaly vetry.
Hneď voly zavrátím; ale než sa z húšča vydrápem,
Ménej vždycky i méň slyšaný sa naposledy zmiznul.
Než poneváč ty si blíž hradskej bol s ovcami tenkrát,
Rekni, jaká toľkej byť príčina mohla radosti?

Bratolub.

Prám si na makkunký sadnem pod jahňadu trávník
A zkusujem gajdence, čo sem si remeslil onehdá.
I trochu ešče bolí mňa malíček; pichla ho trstka,
Jak sem náhle rezal do hlasných piskory hučkov.
Už sem i jich si nafúkel, a mal sem práve zapískať:
Keď temný rozlehne sa zvuk: já zrázu sa ozrem,
A hle chytrých sa hrnuť pastýrov množstvo zahlédám:
Ten spíval, na milú tam ten fajfarku prebíral,
Ten zase do klenovej skrivenými dul ustami trúby.
Ňež jeden aj, najvác sa mi zdá, že to mal byť ohromný
Sám hneď Hostislav, čo na každej gajduje svadbe,
Obvesené za huk obdlžný dudy na pleci ňésol
A kriklavé spevnými do nich hnal vetry dymáky.
Všetci radosti plní, až tam kde je Ostrihom, išli,
Jak mi jeden zadný povedal, Slavomíla privítať,
Že z dalekých končin (jakovým ale predsa nazýval
Jim ménom, bár dosti na tom svoje mozgy si lámem,
Nejde mi vác na pamať) ke svej sa neveste pobírá,
S ňú aby už zesobášen a rádne ve chráme bol oddan.

Kraslav.

Ó trikrát ščastní, trikrát, pastýri, u tořkej
Prítomní slavnosti milé jeho uzrete usta!
Kéž je i nám takováto radosť, takováto zahálka
Poprátá! Než keď tu nemóžeme stáda opustiť,
A vždy milý nám tak Slavomíl: jako kvítko je včelkám,
Jar kvítkom, jaru teplunké od západu vání —
Aspoň len polnými tu včil jemu zaznime spevmi:
Pastýrské Slavomíl netupívá pesne; a zajtra
Povďačnú bílého obeť zaňho dáme baranka.

Bratolub.

Kdož' se tebú spíval by, ty keď skoro vždycky vyhrávᚠ,
Keď kedy vystavuješ nejakú s ovčákami sádku!

Kraslav.

Pravda, že chcem zostať básník, pastýri za veščca
Též mňa majú; ale já tomu lahko za víru nedávám:
Neb dosaváď nezdám sa Milína a Dojka prevýšiť.
Len tak si pri voloch spívám, jako vranka zachríplá,
Keď sa nová blíží jar, a ptáctvo na výšine hája
Po hromadách sešlé veselými ju pesňami vítá:
K nim sa nepriplichtí; ale dál na suchári sedícá
Své si nelúbohlasým vykrákuje kvákoty hrdlom.
Než tvoja mne sladšá než zvuk slávíčka je pesňa,
Sladšá nežli je mad, sladšá než sníček u réky.
Už sa i mé napité z chladného ven ubraly Váhu
Junce a na brežný pod vrbkama lehnuly písek;
Mílo i tvá každá si prežúvá jahnica trávu.
Tehdy jeden po druhém spívať sa zachyťme. Tu chládek,
Tu švížá je travička, milá jatelinka tu kvitne,
Váh lúbežne hučí a včelky na jahňade vrnčá.
Začni prvý, za tebú zas já Slavomílovi začnem.
Ležte zatým si tu, volky, tiché si tu ležte, ovečky.

Bratolub.

Ber sa ke svej, ščastný ženichu, skór ber sa neveste.
Nech ti aniž v kameňú, ani v písku podešvy neklesnú.
Nech svítí vždy ti slnko, milé v chode nech ťa vetríčky
Obletujú a hravýma robá krýdelkama vání.

Kraslav.

Ber sa ke svej, ščastný ženichu, skór ber sa neveste.
Už drsné hory na hladký sa ti spustily úhor;
Už veľký vítá ťa Dunaj, víta ťa Hron ostrý;
Už breza aj sa klaňá a novým dub šustoce listem.

Bratolub.

Ber sa ke svej, ščastný ženichu, skór ber sa neveste.
Bez vlahy omdlívá lalia, tvá bez teba krásná.
Dosti sa navzdychala, truchlých slz dosti naléla;
Až jej kvitnúcé pre dlhý žál zvadnuly líca.

Kraslav.

Ber sa ke svej, ščastný ženichu, skór ber sa neveste.
Čím ťa vidí, zas jej vykvitnú rúže na lícách;
Zas bude nad šíp červenšá, nad mléko belejšá,
Nad rybu čerstvejšá, snehovú nad hrdlicu kraššá.

Bratolub.

Ozdoba čistotná bystrému je prúdu vodička,
Ozdoba pretkávan zeleným breh réčine trstím,
Ozdoba roztratený dub a rózná hruška pasínkom;
Ozdoba však vačšá ty ženich takovejto neveste.

Kraslav.

Ščastné ovce jarem, ščastné sú kozlata mlékom,
Ščastné obrosenú prostred lúk junce travičkú,

Ščastné teplunkým pozasáté úhory děždem;
Ščastná táto tebú ženichem, ty si túto nevestú.

Bratolub.

Pod ním do tmavších nesytí vlci húščov ubehnú,
Zlého aniž krotkým nevymyslá podvodu stádám.
Ovce množiť sa budú a kraššim rúnom odívať,
Sotva i v šír nabehlé obchádzať nohma škuráky.

Kraslav.

Pod ním silnejšé zrostú k svým volčeky jármám.
Smutná vác čerstvej neublíží nákaza lichve:
Neb lulek a všeliká se zlú zhyne rostlina ščávú;
Toľko len úžitná po polách bude tráva oplývať.

Bratolub.

Neščastný hrkláč, neščastné ovsiha, steblo,
Neščastný ani vác neporoste po úhore kúkol.
Prázdný klas, prázdná sedláka neoklame žatva;
Než každé tuho natlačené poulahne sa humno.

Kraslav.

Náramnú ovocá preklonen strom neznese terchu,
Ťažká v šír nadutým dolu zohne sa vinnica hroznom,
Včelky budú sa rojiť, nabité pukať od madu kláty,
A stajné pastýri kolem radovánky držávať.

Bratolub.

Vždycky, zakáď ovčáci budú mulitánky nadúvať,
Ptáci zakáď spívať, lahké pásť srnky na Tatrách,
A skotné po bledém spínávať breštane kozky:
Vždy k nebesám pastýri budú jeho méno vynášať.

Kraslav.

Skór sa na prekrásnú novomestskú rovninu Bílá
Má Hora obrátiť, na bukoch skór šišky vyháňať,
Nežli u pastýrov množená k nemu prestane láska.
Nech roky len mu dlhé vykukává s bresta kukučka.

Taktó jeden za druhým spíval: zvuky skákaly brehmi
A prudký metané do hvezdnej výšky zanášal
Ohlasy Váh; z prostred neba až zodchádzalo slnko,
A hladné zachytiť pripomínalo stáda na pastvu.

VODNÝ MUŽ.

Selanka V.

Prvná má spívať na milostných Váhu začíná
Umka brehoch; pred inými aniž sa na týchto nehanbí
Rozlehlých dolinách, kde po bujnej tráve ručících
Kráv a volov na tisíce, ovec na tisíce sa túlá,
Pastýrské na malej pohrávať dúčeli pesne.
Paste sa stáda kolem, tichším valy skáčte jačáním;
Po trasavých letné polahunky sa hrajte vetríčky
Jahňadinách; a celá sa ozývaj rovnino zvukmi.
Sotva sa len jasná podvíhala žára mesáca,
A hvezdné meňavej rozrídila oblohy svetla;
Všecko tiché a ve svej každé bolo drímote zvíra;
Listy aniž stromová lahkým sa nehýbaly váním:
Len prepelička časem nočné vyťukávala pesne:
Keď na suchosť a na breh Vodný muž z Váhu vylézol;
I studenú si z očí vlahu mnúc pod jalšu na hustý
Makko sedá trávník a žalostne si premnoho stíská:
Jak sa nadarmo celý plahočil deň, až ustal unáven.

Jak najvác pracoval tenkrát, keď chvíla už išla
Posledná; dostať nemohel však predsa človíčka.
Práve samý v ten čas zelenasté vlasmi Rusalky
Na skrivených sem tam sa vrbách pristrájaly knísať.
Než jak stískání a tuhý zaslychnuly nárek:
Hneď sa blíž na tichých od chrbta zakrádaly prstoch:
Skór aby, než prijdú (čo predtým často robíval),
nespustil sa do vín. Jak bol teda celky ve žáli
Zahrúžen, kde kerá len vládala, zrázu ho chmatly,
A ščicu bez baveňá za okruhlým svázaly špalkem.
On snážil sa vymocť: poneváč ale toľko na písku
Vlády nemá, koľkú ve vodách, bolo ťažko sa vydreť.
V tom začnú ho prosiť, bílé jemu fúzy hladícé,
by prestal horekať; radšej pesničku, čo slúbil,
Zaspíval: že budú mu topiť za to vždycky pomáhať:
Buďto na šír vlasy rozhodené zamotávať o hnáty,
Buď ruky rozprestrú a za palce do hĺbky poťáhnú.
On z toľkého naráz potešen slubu takto vyrekne:
Čo ste ma s tak veľkým nezbedne obestaly hurtem?
Skór na vlasoch rozvážte uzel; však pesne na žádosť
Zaspívám, slube len ve vašém zostaňte mi verné.
Tehdy začal. Na spev hneď i ptáci i zvírata drímať
Prestaly, a skákať zadržať sa nemohly Rusalky.
Jak tenkrát boli by ste očúvali rádi, pasáci!
Neb spíval, jak prehrozné sa vypínaly húšče
Váhu kolem, zakaváď z ľudu ešče tu nikdo nebýval.
Jak sa plachá len zver po zarostlých túlala kopcoch
A strašné divokých rozléhaly vreskoty ptákov.
Jak nazatým potešil sa, prvé keď zástupy Slávov,
Otca i Váha uzrel, čo své dal Váhovi méno.
Dál spomenul, kdo prvý smyslel si korábu remesliť:
Aj kdo prvý z hladkej spojenú plť jedliny vázal
A smelo na prostred chytrobežnej réky sa pustil.

Jak prvného i, keď vzal vác, pltníka zahrúžil,
Též pltníkov iných, keď své podbahnili mozgy.
Koľko i má všeckých utopencov, rádne počítal.
Začne potom, jak veľmi divil sa zrázu uhlédna
Pod dubem ohromným, kde nová bola modla Perúna,
Strelky pichať, chleby klásť a pretučných stehna bujákov
Páliť ohnem, socha od veľkej až kýchala vóne.
Jak tu i veščca videl chytených o ptákov osudné
Kostky metať: či by jich k obetám odhodnuly padnuť,
Neb do dutého živých povetrá nazpátky vypustiť?
K týmto pridá, jak zem dupotem praščávala hrozným,
Keď chochlatý Svatovít, strašnoznícími opásan
Zbrojstvami, na snehovém létal na neprátela žrebci.
Jak též, keď ročitá jeho sa priblížila slavnosť
A z dalekých husté podochádzaly zástupy končin,
Kňaz vlasatý, bílé už fúzy a rúcho mající,
Vzal mu dutý z ruky roh, vínom za lonejška nalétý;
A z neho prítomným o budúcej úrode veščil.
Jak na obeť ho potom ku nohám boha zvrátil, a čerstvým
Zas naberúc vínom Svatovítovi rádne pripíjal;
I krajanom hojnosť, a neprátela vždycky ve pótkách
Zmocť žádav, na jeden vyprázdnil celky ho dúšek.
V tom po samý zas vrch naplnen bohu zpátky navrátil.
Spíval i, jak Stríbog hvižďících z jaskyne vetrov
Púščával, jak ven sa divým hneď rútily hurtem;
Jak sa tuhými na své predbíhaly místa fikotmi,
Keď jich náramným povolával zpátky hučáním.
Jak tých aj kamenem prával, čo dochádzaly pozde.
Spíval též, jak nekdy Veles pastýrov učíval
Prvný sedmihlasé z trsťá píščalky robívať.
Aj Zmoka aj Pikulíka ve svej má pesni, i Škrátka.
Mlčkem neprenechal divné i Janíkove gajdy,
Jak svesené častej samy od seba hrávaly s bidla.

Jak na ne keď pískal, na jaké tenkráte si jédlo
Bol pomyslel: každé samo hneď podochádzalo na stól.
Premnoho aj starodávnejších pridal ešče povestí.
Vposled jak spívá, ze jakých voda žrídel horúcí
Táhne prameň, čo stred chytrého vre Váhu klokočmi,
Začne zoriť: v tom hneď zachopí sa a smekne do Váhu;
I kde tuhý dal skok, pohnuté sa krútilo vodstvo.

PASY.

Selanka VI.

Chválislav. Pomíl. Bazák.

Ku prostred neba jasnejšé sa dobívalo slnko
A prudšé z ohnivých roztrásalo horko pobreskov:
Keď sem medzi krovím a zachríplých v tráve koníčkov
Lúbežnozníclm štrkotem ke studni prichádzal.
Tam hle Pomíl a Bazák, ohromnej vlády, pri dávných
Stáli bukoch, čo hrubými na výš sa vypínaly hlavmi
Ku hvezdám, a na šír chladné rozkládaly stíny.
Blížej nich každého syté vypočívalo stádo,
A v bok rozvalené makkú si prežúvalo trávu.
Prvný jak mňa Pomíl zahlédá, takto vyrekne:
Prám sem dobre ideš, Chválislave; sadni do chládku,
A studenú smadný občerstvi sa túto vodičkú.
V tom skrojenú z lipovej mi podal sám výpuky číšu.
Já sa hneď občerstvím a na trávník podla usadnem.
On dálej hovorí: My prám chystáme sa tenkrát
Medzi sebú pasovať; buď nám ty za svedka; i jednúc
Už si naším bol sudcem, a mnes' vtedy sádku prireknul,
Keď sme o vystavený pod brestem spívali závod.
Rád za svedka budem, já tak sa mu naproti ozvem:
Neb dobrezkuseným dívať sa je mílo pasárom.

Chyťte sa tehdy čo skór, a pasujte sa rádne do krála.
A hle v tom zástup sa naráz nám vezme pred očma
Pastýrov, blízkej čo napájali stáda na mláce.
Aj ti sa k nám pridajú; i hneď Vlastislav, obratný
Dobrochvál, Mojmír a Slavoš za Pomíla sa ujmú.
Než Vitohosť, Bojboh, Svatobor, Pomnislav a ščastný
Ptákolovec Deslav na Bazákovu pristali stránku.
Tehdy Pomíl a Bazák vrchné poskládali rúcha
A v prostred širokého na boj vystúpili písku.
Hneď každý ruky vystírá a druhého zachýtá.
Zhurta pravýma lavé a lavýma pravé si ramenma
Aj paže aj pleca obsáhnú a na vókol obejmú.
Najtužším sešlé na lopatkách s prstami prsty
Uzlem postisknú a krivé dál chrbty uchýlá.
Tak chytený žádal teho ten, teho tento prevýšiť.
V tom sa točá naporád, a včil k sebe, včil zase bystrí
Od seba sa krúťá: kolo až preblúdili veľké,
A všeliký, od noh šlapaný, rozpírčili písek.
Často sa hlavmi do hlav buchnú, ništ predsa nemóžú.
Až podvodne Pomíl vystrev nohu mykne Bazáka.
On pobadav chytrosť, na druhú stranu zrázu ho napre.
Začne leteť: poneváč ale pozboli váhu obadva,
Jednako padli na zem; tu jeden na druhého vydrápať
Sa snáží; nenadále Bazák však zostane vrchný.
V tom pastýri kolem, čo mu práli, zapléskali dlaňma.
Než ti sa udvihnú, pasovať zase dál sa berúcí.
Chvílu kolem veľkú sa točá; ale všecko nadarmo.
Až sevreného Bazák hore nad seba vrhne Pomíla.
On tvárú spadá, a žltý hryze ustami písek.
I hneď ho privalí, chápať hore nežli sa počne.
V tom pastýri kolem, čo mu práli, zapléskali dlaňma.
Včil si už odfúknú, po tretí ráz ešče mající
Medzi sebú pasovať sa. Celú teda sebrali možnosť;

A prudší než prv do poslednej kráčali pótky.
Tak sa aniž hlbokých nemotává melčina vírov:
Jak tito medzi sebú, ze všej napnúce sa vlády,
Včil na pravú, včil zas na lavú stranu hybko sa krúťá:
Rozplynutý ze celej prúdem pot tvári vyvírá,
A zmorené ťažkým klesajú zhola oddychem údy.
Z pastýrov každý rozedírá ústa a hrozným
Svého krikem zbúdzá, zjašené až jastrily stáda.
Po trikrát zatočí tu jeden si druhého povetrím;
Po trikrát každý nohy povstane vždycky na rovné.
Až sa Bazák tuho rozpálí a zrázu Pomíla
Stiskne, i nadvihnúc vyššej náramne ho veľkú
Treskne silú, až všecky na nem zapraščaly kosti
A zvókol dalekými sa zem rozléhala zvukmi:
Jak keby vyvráten praskel buk nekde na Tatrách.
V tom pastýri kolem, čo mu práli, zapléskali dlaňma.
Od tej chvíle Bazák bol medzi pasákami prvný:
Neb napotom pasovať sa s ním odnechcelo všeckým.

KRÁSKA.

Selanka VII.

Slavko prelúbežné spívával pesne za stádom;
Nikdá však spanilá, bár vábil, z mesta do hája
Nechcela Kráska prijíť a milostné výspevy slýchať.
Ráz preto rozhorlen belorúnné stádo po trávných
Pustil horách, a svým zanechav jeho ochranu ščencom,
Pod klenutí vysokej sa zabral skaly, nejžto sa vókol
Rozdávní bukové do nebeskej spínali výšky
A chladným ponahusto celú zakrývali stínem.
Tam na kameň mochatý, čo ležal na prostredu, sadnul;
I kdež v najvačšej pomlčávalo všecko tichosti;

Listami toľko hravý trásel vetríček, a mračna
Prez nebe táhly sivé a rosícé púščaly kapky,
Takto hluchým stískal si na pyšnú Krásku pahorkom:
Ó spanilá krásenko! Hložá nad kvítko belejšá,
Nad skalné kremení tvrdšá, nad tetreva hluchšá!
Darmo ve spíváňú nované mé chrípne mi hrdlo!
Darmo prebírávám a na dúčeli prsty zedírám!
Keď si ty pastýrský mój spev, moju húdbu nevážíš!
Ó lúbím sa našim, hlas mój očujú-li, kozákom!
Lúbím ovčákom, lúbím všem rovne volárom;
I švárným páčím sa Vilám, páčím sa Rusalkám;
Než tebe len jedinej moje nechcú pesne sa lúbiť.
Ešče aniž dvoročého nebol sem junčeka vyšší,
Už Hlasislav nemalú dával mne chválu, a svedčil,
Že z každého temer sem vrstovníka na prospev.
Já ale sem neveril, než včil tomu víru dokládám:
Neb keď prospevujem, tu sa hneď pastýrky na vókol
Zastavujú, a pravá: Jak pekne ty, Slavko, tu spíváš.
Často mi aj čelo mé aj zvučnú píščalu vencem
Okrasujú; dary též každá, jako móže, donášá.
Ó kebys' aj ty milá jednúc postála tu, Krásko!
A mne to rekla samé: Jak pekne ty, Slavko, tu spíváš.
Ach! tu by sem skákal pre radosť, jako skáče jahňátko;
Neb nad iné toto by mňa tešívalo všecky darunky.
Už sem i po štyrikrát s pastýrami spíval o závod:
Po štyrikrát stavené sem sádky a závody vyhrál;
Ráz kozu, ráz tisový obušek, ráz Uhlenu ovcu,
Ráz jalovičku sivú; ale už je z tejto kravička;
A strakaté bár pod ňu chodí dovčilka telátko,
Predsa plný dá ešče hrotek, čo povystane mléka.
Mám hlasité aj gajdy, čo dal mne chlapcovi Jaslav,
Keď jemu sem dávné zaspíval Chválove pesne.
Sám remeselne jejich zvučné robil hučky a rožky.

Tak na ne vím gajdať, div až od závisti nepukne.
Aj keby bol to vedel, že taký ze mňa zostane gajdoš:
Iste nebol by mi jich daroval, jako odplatu za spev.
Než čo ti já sprosté pripomínám gajdy nemúdrý?
Keď ty aniž vystáť v uchu svém hlas týchto nemóžeš:
Ačkoľvek tak lúbežný a milostne plynúcí,
Ništ že lahodnejšá slávíčkova húdba nebývá.
Než snaď pískání sa ti vác bude nad tyto lúbiť?
Mám fujaru zvučnú, mám též fajfarku vyhrátú,
Mám dvojakú, mám sedmihlasú aj píščalu s trsťú.
Z tých na jakúkoľvek zachceš, na takúto zapískám.
Len príď sem! Jaková je tam útecha prez leto v meste?
Ó len príď! Tu samú všade krásu a rozkoš uhlédneš.
Tu v ten čas, zakaváď ti budem já spívať a pískať,
Buďto na roztomilých kvíťá strakavosťami lúkách,
Buď v luhu a stínném sa prechádzať chládčeku móžeš;
I všade svú sladkej narobíš plno vóne nožičkú.
Buď tu na makkunkej pri hrčícém tráve potóčku,
Neb pri jazerku sedeť, trstím a kríčkami jalšá
Vókol ovencovaném; a tu buď na rybičky sa dívať,
Buď na potápky vodú i sem aj tam lahky plujícé.
Keď sa ti však daľší pozalúbí vyhled a dalšé
Do sveta dívání, móžeš na pahorku ve stíne
Pod vysokým dubem odpočinuť, dolu místo majícém
Príhodné k sedeňú, kde chodívám často a pískám.
Tam se tvými tiché sa budú vetríčky zahrávať
Vláskami a spanilé váním ochladzovať ústa.
Odtáď buď na modré móžeš hory mílo pozírať,
Buďto na prestrannú i ovocným rózno porostlú
Rovninu tu stromovím, a sinými potóčkami vlažnú:
Jak tam po skalnej lašujícé úboči hryznú
Kozky lupeň, jak zas, tu broďá sa ve tráve ovečky,
Volky bučá, a na šírku lejú sa vymenka teličkám.

Jestliže bys' na svój premilé toto obrala místo
Výpočinek: pekných nasadil bych v záhony kvítkov:
Tam by ti krásnejšé ve novém povyháňaly zroste
A príjemnejšú ústečkami dýchaly vóňu,
Nežli na prvnejších, odkáď sa donášaly, kopcoch.
Sám by sem aj mnohokrát čerstvými ho vencami krásil;
Často ba aj popoléval a járek ze stoka védol.
Neb keby snaď vaččé ve strečkoch nastalo párno,
V jaskyni mej temnej a k obydlu zadosti pohodnej
Buďto na roztraseném z ratolestí jahňady lisťú,
Buďto na makkunkých spočinuť by si mohla kozinkách;
Tam keď i najprudšá je horúčosť, vždycky je chladno.
Tam pri samém hneď žrídle, kolem ponarídko ohybkým
Prepletaném hrabutím, čistunká ze dna vyvírá
A prez hurtovné kamení dolu skáče vodička.
Tam ti budem teplú s najlepším žinčicu mlékom,
Tam kozacé oščepky aneb hrudy masla nosívať:
Neb toho mám hojnosť, že dojí moje dobre mi stádo;
Tam ti krkošky na jar, zakaváď hromy ešče nežúrá,
Tam ti budem rumené, jako tvé sú líca, jahodky,
Neb sladké, jako tvá spanilá je hubinka, malinky
Na hladkých z lipovej skládávať kóry misečkách;
Tam léskovce vrané (tyto lúskať jestliže lúbíš),
Tam nebudú ani hrozna, žlté ani plásty ti chýbať.
Mám pre teba krásný, z bílých a na modro barevných
Upletený prútkov remeselnej práce košíček.
S ním nad iné móžeš sa u vás meščanky pyšívať.
Mám dve i prespanilé hrdličky, samičku a samca,
Čo v luhu obstárném na planej sem jabloni vybral,
Ešče len útlinké braly tenkrát stonky na krýdla;
A vždy choval sem jich, zakaváď nevylétaly z hňézda.
Než samy včil ve słepém si robá už hňézdo okenku.
Sú krotké, nebojá sa ľudí, nebojá sa dobytka;

Často i ven vyletá, ale zas nazpátky sa vráťá.
Všecky ty, všecky tedáž, nech len by sa ščastlivo z vajca
Vykluly, máš dostať; ty budú ti milostne hrkútať.
Mám pretichú též srnku, čo sem v hore tejto naléznul;
Ešče kozičku cecá a škuráky dočista vydájá.
Nekdy už aj do mojej, keď jém, klade misky papulku.
Tá bude tvá, za tebú bude ráda po meste chodívať.
Prez to malé mám aj medveďča; i dosti porádne
Už ví poskakovať: nebo keď mu na dúčelu pískám
A skáčem, tehdáž sa na zadné podvihne dlapky,
I skákať sa mi dá: jako já sám naproti skáčem.
Též bude tvé, nech len by sa mé ti zalúbily pesne.
Než čo je všecko naplat? Pohrdáš i mojími darunky.
Sprostý mój tebe spev, na polách tebe všecko je sprosté.
I ptáčátku nedáš, do tvej čo sa dostalo kletky,
Jak mi to vyprával Zemislav, keď z mesta prichádzal,
Zaspívať pesničky, čo prv spívávalo v háji.
Tá príliš drsná zhladeným tvým zdá sa byť úškám,
Len po vašém že mosí mu chodívať rozmere hrdlo.
Nesmyslíš si aniž, prekrásný nekdy že Chásoň
Pastýrské na milej zahrával dúčeli pesne,
Keď sám po hrudných pásával junčeky lúkách.
Nesmyslíš ani též, spanilá že nahlédala Láda
Pastýrov na polách a jejich poslúchala húdby.
Len sama pastýrské ty neráčíš pesne očúvať,
Vačšá než Chásoň, vačšá než matka je Láda.
Tehdy hluchým tu mosím len spívať u jaskyne hájom;
Mými hluché sa budú však ozývať pesňami háje.

LUBKO.

Selanka VIII.

Kozlík. Oslav. Lubko.

Na strakatých lúkách dva ohromné stály jasenska,
A v prostred bol stok; čistý z neho jak sklo pramének
Po vlažných režuchách a milovných mokroty kvítkoch
Odtekal, i zvučné mihotáním žblunkoty dával.
Po krajoch obvýšná sem i tam sa vypínala tráva
A stínné klenutí nad jasnú ťáhla vodičkú.
Tam dva mladí, Kozlík a Oslav, pastýri sa sešli.
Kozlík ešče malé mal a rídké na brade chĺpky:
Jak z kvetu keď, čo s pláň napadá a zhusta okolnú
Zastre pažiť, makká ponarídko sa tiskne travička.
Tvári Oslav krásnej a vlasov bol na hlave bílých:
Jak keď dozráté belajú sa klásky na sáťách.
Výborní spívať, výborní pískať obadva.
Prvný tehdy Oslav Kozlíkovi takto vyrekne:

Oslav.

Zdrav buď, roztomilý Kozlíku, ty pískaču veľký!
Dávno sem už nevidel ťa, a tvých už dávno milostných
Neslýchal pesní; čo tu včil spolu máme zahálať,
Keď tak lúbežný sa kolem spev devčať ozývá?
Sem dole na švížú posedajme si ke stoku trávu:
Tu studený chládek je, tu dajme sa spívať o závod.
Stádo zatáď po širých samo nám pásť móže sa lúkách;
Táto mu krútícá sa, na pól zlatolíkem a útlým
Obrostlá palaším, nedopustí mláka zablúdiť;
Tam zase Váh vysokými nedá preč brehmi uchádzať.
Já vysadím teho škopca, čo tam žere na pni haluzku;
Ešče lonejší rok, nebohý už, dal mi ho Žárko,
(Však si ho znal) keď sem pásal jemu s mými barancov.

Pozri, jak už veľké rohy má! jak veľmi je tučný!
Jak vysokým zrostem skoro už dvoročáka premáhá!
Snaď sa mi poščastí, že ťa jednúc v pesni prevýším.

Kozlík.

Bár mnoho bys' pojedol zeťatých na svadbe kohútov;
Predsa ma nezvládáš, čo si rozduješ ústa a hrdlo.
Já dvojnásobnú vysadím zase píščalu túto:
Od vrchu je z jedného celá kusa, od spodu ze dvoch.
Pod piskormi na nej vyrezan je na bréžku sedící
Rozkošný pacholík, a na hlasnú lutnu pohrává.
Ovce kolem sa tlčú, ze skal vily ušma sa k húdbe
Nadstavujú, a Veles k nim blíž od húšča zakrádá.
Já za ňu sem daroval pltníkovi z Liptova kozla;
Kež kdo naším bude včil sudcem? Hle, u svíbiny starší
Pod krem Lubko sedí a prut na košíky si chystá.
Keď sa ti tak lúbí, nedbám, zavolajme ho semká;
On rozumí pesňám, on býval zamlady hudcem.
A dva mladí pastýri tedáž zahvízdli na Lubka.
Lubko prišel hneď jak čul hvizd, a za sudca tu chcel byť.
Tehdy u nich stredný posadil sa, i takto vyreknul:

Lubko.

Zaspívajte jeden po druhém; Kozlíku, ty začni,
Počne Oslav za tebú, a jeden pískajte druhému;
Neb spíváme napred, veselí keď dáme sa skákať,
A hneď poslušní zahrajú naše gajdoši pesne.
Včil každý všade šíp, včil každá kvitne zelinka,
Včil strakaté sú lúky, samá včil všecko je krása.
Začniže už, Kozlíku, čredať bude spevmi ťa Oslav.

Kozlík.

Chásone, vnukni peseň, dosaváď jak vždycky si vnuknul!
Neb kedy sem koľvek spíval s pastýrmi o závod,

Tvú sem ho vyhrával pomocú, kedy slýchaly kořvek
Dúčelu mú pastýrky, tedáž sa odevzdaly skákať.

Oslav.

Keď ste mi prály kedyž, vážské včil prajte Rusalky!
Bych premohel pastýra, aneb jemu v pesni sa rovnal.
Dáte-li tak, vaša buď troročá s blížencama ovca;
Jestli ne, hneď zmotané pustím tu do Váhu roháčky.

Kozlík.

Mílo je, keď jasné ze šerých hor slnko vychádzá
A všelikú spícej odekrývá prírody krásu.
I hneď všecko sa skví, hneď všecko sa ze sna prebúdzá,
Všecko teší a nové sláviť radovánky začíná.

Oslav.

Mílo je, keď jasné za čelom hor slnko zachádzá,
Počne mesác svítiť, neb čisté hvezdy sa liščať.
I hneď všecko mlčí, hneď všecko sa do sna ukládá,
K ránu by zas čerstvosť a novú ponabývalo vládu.

Kozlík.

Lúbežné je ležať pri hrčícej ve chlade réce
A spívať, veselé keď skáče ti srdce radosťú.
Lúbežné usnuť pod hustým u struhy brestem,
Keď sa tichý z oblak nabraných deždíček opustí.

Oslav.

Lúbežné je sedeť pod temným jablone stínem,
Keď sa na nej ovocí, prudkého od úpalu slnka
Vyzráté, lahkým sem i tam dolu kníše vetríčkem.
Lúbežné sladkým tu zahnať smad jahnice mlékom.

Kozlík.

Tam sa vy mé k trsťú netlačte, kozičky, zapadnuť
Mohly by ste v bahnách; osnačky do vóle tu máte.
Než ty, Šutáku jarý, prisaden ke svadbe Kalenky,
Dobre sa pas: bujné skvitajú už hrozna po révoch.

Oslav.

Nesbíhajte sa tak na kraj, moje ovce, do Váhu
Sa zhlédať; voda breh podryť s vami lahko by mohla.
Než ty, Okajko, sa pas, čo prvá dve barančata mávåš;
Len sa okoť, núdzná teba aj s nimi dostane Malka.

Kozlík.

Háje milé ptákom, bradatým list breštana kozkám,
Prúdu vodička rybám, studený pútníkovi chládek,
Dúška rojom včeliček, rannejšá kvítku rosička,
Hroznu tuhá spara slnka; milé pastýrovi devča.

Oslav.

Zhubní kanci žitám, vinohradským škorci pahorkom,
Zhubný cap zahradám, lúpežné stádu vlčisko,
Zhubný roztrateným je pazúr jastrába kurencom,
Nastrojenej zveri síť; zhubná pastýrovi láska.

Kozlík.

Kráska je prespanilá, labuťé nad pápero makšá,
Nad laňu útlejšá, brezovú nad kóru belejšá;
Však je i nad jarabín tvrdšá, nad medveďa krutšá,
Nad hada hnevnejšá, blenovú nad zrostlinu horkšá.

Oslav.

Slavka je dobrotivá, útlé nad jahňata tichšá,
Nad telata krotšá, nad hrdlice hája nevinšá;

Však je i tá istá snehovú nad rúžu belejšá,
Nad jaro krásnejšá, voňavé nad černice sladšá.

Kozlík.

Háje tu šuštícé, tu dobrej chuti trávy na lúkách,
Než keď bys' tu hrdá sama též pásávala, Krásko:
Háje lahodnejší by vydávaly šustot, a lepšé
I mnoho chutnejšé po pasinkoch rostnuly trávy.

Oslav.

Ptáci tu prospevujú, tu jakej chceš barvy je kvítí,
Tu svoju prespanilú rozvíňá príroda krásu;
Než kde ty, Slavko, paseš, na krásu tu pastucha nedbá,
Nedbá na kvítí a milostné výspevy ptákov.

Takto jeden za druhým spíval; v tom Lubko vyreknul:

Lubko.

Lúbohlasí pastýri! komuž' víťazstvo prisúdím?
Omnoho je sladšé spanilé vaše pesne očúvať,
Nežli žlté od pannenských včel plástiny lízať.
Tak lúbežne plynú, jak zvučný tento potóček.
Škopca ty maj, Kozlíku, Oslav tvoju vezme si píščal.
Staňte a roztratené do porádku uveďte si stádo.

ČESTISLAV.

Selanka IX.

Lúbohlasý na milém pásel své stádo pahorku
Čestislav, daleký odkáď bol k západu výhled.
Tam jak okom rozprestranenú v šír krajnu prebíhal
A kroviči i ovoc prázdné snety místami žlknuť,
Místami ešče ve svej zelenať sa kráse uzíral;

Sladkú len veselé knísať sa vinohrady ťerchú:
Na klenutý sa oprel dub; i keď sa mu stádo okolných
Tíklo po úbočinách a bledé obžíralo plání,
Takto zatáď hlasitú vábil Dobroslava pesňú,
Až metanými radem sa ozývala rovnina zvukmi:
  Ploskonosé zver iným, Dobroslave, kozky pasákom,
A k nám príď: nebo už naduté podochádzaly hrozna,
I s lepkým samy vyzráním sa ponúkly obírať.
Koľké tam šuhajov, koľké tam naproti devčat
Medzi obíráním sa majú pesničky ozývať!
Všecko plné veselosti, plné bude všecko radosti.
Než pozatým jaknáhle celá oberačka do veľkých
Posnášá sa kadí, a zakáď sa neodteče všecka,
I vretenom v klade vrždícím nezapočne vytláčať,
Rádne ovencované hlavy listami révu majíci,
Pred búdú pod orech, neb u ohňa pri jabloni dávnej
Predstaveným ku hodám si na makkú lahneme trávu.
Tam sa na nás hojného celé, po porádku na miskách
Predložené, bude usmívať podzimka bohatstvo.
Ja tu zatým bukovú remeselnej práce nachystám
Číšu na sud, za kerú sem dal pastýrovi z Horňák
Ze všeho najlepších baranov troch stáda vybírať
A k tomu ešče pridal náramná lahvicu vína.
Však je i vác hodná. Každý, kdo ju uzre, až híká:
Neb v sebe má menších, vždy i menších ešče pohárov
Až do devať složených, a po každém najdeš obrázky.
Po krajném od venku plné sa vinohrady krúťá.
Škorci do nich lahkým sa ženú od hája povetrím;
A v kole jedni točá sa teprv, kde by sadli patríce;
Pri pňoch iní skáčú, a zobú už pyskami zrnka.
Mdlý ich okríká stareček na odronku sedicí.
Než tito málo viďá sa čo dbať pre sladkotu hroznov;
Tam ti sa však vracajú a leťá nazpátky do húšča.

Dál Černokňažník na zaprahlých k východu slnka
Ťáhne drakoch; čím vác tu krotí jich uzdami prudkosť,
Tým oni vác žúrá, stromy až sa po dúbrave lámú,
A s korenem sa nejedna v horách dolu sosňa vyvrátí.
Tam je i prevtipným rezaná veverička remeslom.
Na spodu má zadné, prednýma na výšku sa drápe
Nohma, a prez polovic borovú hryze ústami šišku.
Než polooblúčným sepatú až nad hlavu chvostem
Udvíhá, a krivé vytváruje úško pohára.
Vnútri je na dne plný vrazenú sud točku mající,
A čbán podložený; po bokoch však tohto na vókol
Starci seďá a pijú; i zdá sa, že mudruje každý.
Táto sa na krajném umelecká rezba nachádzá.
Než po iných breštan, kopradí, bez, růže, slnečník,
I mnohonásobné kvítí, i stáda, i lúky;
Rozličné též pastýrov radovánky a ihry,
Aj všelikí bohové; i čo tam vykrúžleno ešče,
Sám neznám. Kdo ve svej by si to hlave všecko nosívall
Každý z týchto porád od najmenšého započnúc,
Rádne po najvačší bude sa z pyskáča nalévať
A s veľkým divením, s rozličným žartem a smíchem
Vína plný kolem obchádzať, kolem až sa vyprázdní
A v sebe všecky žravé utopí každému žalosti.
Chválboh a Milko na své tu budú nám fajfary pískať.
Od toľkého chudý dúcháňá gajdoš Hodislav
Buď dudy, buď lúbežnohlasé mulitánky nafúkne.
Výboh zaspívá: kdo prvý do dutého vyzrátých
Kláta nabil hroznov, mok a sladké víno vytláčal.
Jak na taký nápoj s divením otvárali ústa;
Jak pili hneď krhlú, a jeden ju druhému vychýtal.
Jak do rohov prázdných, na keré trúbívali predtým,
Čerpali ščávu iní, a kerým sa nedostalo týchto,
Prispojenýma duté poskládali dlaňma poháry.

Z nich jak bystrejší pod lis podlézol a chytro
Nadstavenými lokal tu do gágora ústami víno.
Jak napotom prvný, keď ukyslo a prestalo šuščať,
Neznámý jeho vlády Nemír sa ho toľko nalúchal,
Až sa mu blúdícé na šever poschádzaly svetla
A hráté žily na kleslých ponadúvaly údoch.
Jak bykoval, sem i tam ťažkýma sa nohma potáčal.
Jak druhové sa mu smáli, a vác aby smálí sa, výskal.
Sotva že tú dokoná, vyschlé bude hrdlo prelévať.
Začne potom: v kole jak si vinohradníci a kosci,
Neb jako prospevujú si oráči a ženci; tu krepčiť
Chlapci budú, v kole jak si vinohradníci a kosci,
Neb jako poskakujú si oráči a ženci radostní.
Vposled sám bude nám skákať, jako medvedi skáčú,
A pritom aj mumlať, hnevliví jako medvedi mumlú.
Aj naše rovne tiché, samo keď nás víno do pesní
Veprovodí, udržať sa nedá od prospevu hrdlo.
Tak veselí na kratochvílných potrváme radosťách,
Až mihavý nám zrak noc a pozdná drímota zavre.

POLISLAV.

Selanka X.

Za blízkým jasné sa ukrývalo slnko pahorkem
A stromy prez rídké i svetlé hája plešinky
Ešče poslednýkrát spanilú usmívalo tvárú;
Ptáci milým z húščá a krovin ho provádzaly hláskem;
Švární s paš se sytými domov pastýri sa ťáhli
Stádmi a na zvučné lúbežne si pískali trstky;
Keď Polislav ke svej sa berúcí z mesta chalupce,
Kam sýr ňésol a dvoch pojatých od matky cecákov,
Premnoho rozmýšľal se sebú, čo všecko tam uzrel.

Ešče mu vác než pól osobitnej zbývalo cesty;
Túto by si zlahčil, takový spev začne vydávať:
  Jak tam nádherné ve hrmotném všecko je meste!
Jak sa radem veľké, a ze skal kresanými na hladko
Slúpami ozdobené, do sivých pnú oblak obydla!
Až hlava má dovčilka bolí mňa, čo sem ju napínal,
Bych len všecku vysosť a celú mohel ohromu prezreť.
Jak rózný tam ľud sa motá! jako mravci pracovní,
Keď stehovať z jedného dajú sa hňézda k inému
Hňézdu, čo im na novú súcejšé hospodu slúží.
Závideť ó nechcem, nechcem vám! bydlite v meste,
Mne skrovný a tichý na polách život omnoho milší.
Jak mi tu príjemné v nízkej mať obydlo chalupce!
Vókol nejž oreší na veternú oblohy výšku
Sa zdvíhá, a stred zeleného ju stínu prijímá.
Jak pred ňú bujnými točí sa lučiščami réví,
A pri samém rídké pretkává síti okenku!
Jak mi tu čistotný hrkotá, majoránky a rúže
V rovno i rozdelené vyvlažnuje hrádky potóček!
Jak lipa tam široká zmítá ratolesti a chládek
I sladkú po celém roznášá dvorčeku vóňu!
Rozkošný sa potom za pokojnú kníše chalupkú
Sádek a opletaná samorostlú ščepnica medzú,
Mne v hojnosti rodíc ovocá, v hojnosti pocestným.
Tam z trojakých jasná mihotá sa vodička praméňkov,
A trávnými, čo len poznať, polahunky plynúcá
Stružkami sa v rybník a okruhlé tiskne jazerko.
Po kraji tohto žltá vókol záhruška a modrá
Svetlastých lalií nad vlnky sa krása vypíná.
Vnútri po ňom švižké veslujú káčátka, i sem tam
Preplavujú, a chytré lapajú i rybičky i prčky.
Vážné až pod breh sa kolíšú stromky haluzmi
A v nepohlém na své patrá si jablčka zrkadle.

Jak madové sa tu včelky rojá a plnými slaďunků
Oblupujů z kvíťá i nosá domov ůstkami ščávu!
Jak mi tu trůchlícá hrdlička milostne hrkůtá,
Kos hvízdá a malá ščebotá u hňézda konópka!
Nad čížíka žltý stehlík, nad drozda penička
Svými sa predbehujů a predek chců spevmi dosáhnuť.
Než hlasitý slávík, i druhí keď prestali spívať
A v hustých sa na odpočinek poukládali místách,
Sám neprestává, i prvá než zornica vyjde
A krásnů mihavé pozlátí oblaky žárů,
Ostatných predejíť, zakaváď spá, snážne sa pílí,
A chladnými krytý se všech stran ščepnice stínmi,
Lůbežným spanilé prehudává pesne hrdelkom.
Dál sa mi otvárá a po háj až ťáhne políčko,
I mne samému nosí i chudobným ůrody hojnosť.
Odtáď rozkládá sa menícá kvítkami lůka,
I všade po prameňoch vedenů vlahu z réky upíjá,
Čo stredkem sa točí a milostným hurtuje šeptem.
Stádo kolem blůdí, i radostné strečky vyvádzá.
Odtáď zas výšá sa malé s vinohrádkami kopce
A zponenáhla traťá, do hor až sa naposledy zmiznů.
Tu všade len čisté je lahodnej vône povetrí.
Jak je tu mílo ležať pri hrčícém v chládku potóčku!
Spev pastýrov aneb šveholících ptákov očůvať!
Neb na pahorku sedeť zvýšném a na píščalu vítať
Slnko, čo za krajnů v omladlej kráse vychádzá
Vrška hlavů a milým rozjasňuje oblohu svetlom;
Buď na stádo hledeť, chutné jak hryzne travičky;
Buď sa na liščíců dívať prez kvítka rosičku,
Jak na tisíce barev prestírá naproti slnku;
Buď jak červeňajů a skvá sa plešinky jahodmi:
Neb jak tam čistej sa penícé ze skaly průdy
Pod klenutím chrastin hrkoců lůbežne, a medzi

Obrostlými brehy sa po kvetném ůvale krůťá.
Neb jak rozlehlé modrajú hory, jakto i svými
Ohromnými idú nad oblačnú výšku temenmi.
Buď jasným sa diviť nebesám, buď žáre večernej,
Buďto mesácu aneb rozesátým v obloze hvezdám.
Tu všade lúbomilú rozvíňá príroda krásu:
Tu všade len veselosť a nevinná bez všeho konca
Usmívá sa radosť, tu na každém míste prebývá
Bezpečnosť a pokoj, tu samé len rozkoše kvitnú.
Tak Polislav spíval, k svej až sa chalupce priblížil;
I hlasitými na dál sa mu všecko ozývalo zvukmi.

S L Á V.

Selanka XI.

Prislav. Divko.

Prislav z hája pohnuv na širú okruhlinu ovce
S uprímným sa sešol Divkom, čo tam od svitu pásel;
I k nemu blíž tučné priženúcí stádo vyreknul:

Prislav.

Divko, milé všade pesne, milé všade výzvuky píščal,
Ohlasujú sa polom; teba len jediného sem ešče
Buď spívať, buď na hlasitú fajfarku prebírať
Neslýchal. Včil pod belavý, u jezerka vyrostlý,
Poďme topol; v temném tu budeš chládečku mi spívať:
Neb tvoje ze všeckých najradšej hrdlo počúvám.
I vtedy keď toto zní a milostné ohlasy dává:
Nech ticho je slávík, ticho nech sú všetci pasáci,
Listy sa vác netrasú, a mučání stáda opusťá.

Divko.

Až dovčil sa divím, a celý dozaista na mysli
Sem vytržen, jak po strašnej tej bűrce večernej
Všecko je, kam len zreš, peknejšé, všecko veselšé.
Jasné krásnejšej mihotá sa prűhami slnko,
Krásnejšej klenutű pomodrává obloha výškű,
Každý strom, každá napitá omladla travička,
Ptáci kolem ščebocű, pastýrská dűčela hvíždí,
Lichva na pastve bučí a radostné strečky vyvádzá.
Dobrotivý je Perűn, aj keď nám hrózu naháňá.
Než keď máš tolikű včil chuť naše pesne očűvať,
Tvű naplním žádosť. Radšej do chládku pod hustý
Kročme javor, prostred tých dvoch polahunky tečűcích
Naklonený prameňov: tam nám bude naproti zrovna
Tá lipa ohromná, vysokým čo sa nad hrobem otca
Sláva hrdá spíná a celý do stínu zavírá.
Jak spanilozrostlé v najdalšű odspodu šírku
Rozkládá haluzí a pomály do výšky sa űží;
Až vposled temenom príkrým a na konci už ostrým
V jasnomodrých nebesách a nevidnej mizne vysosti;
Žádný ešče veter, žádná jej prívalu besnosť,
Žádná ešče aniž hromová neublížila bűrka.
Tam nám lűbežnű ze vyrostlých na hrobe kvítkov
Príjemné vetríčky budű k nosu vóňu donášať.
Tam sem i dnes mínil, jako indá vždycky činívám,
Keď na blíze pasem toho posvatného mne místa,
Ešče zaísť a milű zaspívať Slávovi chválu.
Na blűdné tu zatáď pozamerkuje ovce Želislav,
Čo pri duboch na obušku sedí a na Hodku naríká.

Prislav.

Jestli mi zaspíváš nejaký o tem otcovi dávném
Chválospev, krásnű darujem ti lahvičku, nedávno

Vyhrátú, keď sem s Bolkom sa potýkal o závod.
Štvorhranaté k spodnej pridané má důžce nožičky,
Štvorhranaté okruhlú nad vrankú hrdlo; na jedném
Denku je sud prekoten s točkú, a na temto ohybkým
Vencovaný révím, bachratý a ku obdivu tučný
Korša sedí, a mladá mu vydírá číšu Rusalka.
Než na druhém švárnú plodonosný Kúpala prácú
Vykrojený vstává. Prez oheň jemu k ucte horící,
Švizkonohí mládenci a hybké devčata skáčú;
Částka pri tom spívá, zvyklé hry a plesky vyvádzá;
I strážný palicú svým nad rolníkem a lichvú
V dálce Henil bedlí, a na jich radovánky sa dívá.
Ešče aniž sem ráz kú mojim ju nepristavil ústám.
Ňeb dnes prvnýkrát svesená s boku tohto sa vídá.
Tam teda išli porád, a tichunké medzi potóčky
Pod krásným javorem na vonícú sadnuli dúšku;
I spanilohlasný započal tak Divko ve stíne:

Divko.

Zazni mi vždycky prvá o Slávovi, zazni posledná
Vždycky peseň. Veselí, kedykoľvek hráte, pasáci,
Začnité vždycky na nem, na nem aj dokonajte; maličkých
Hlásícé jeho česť chválospevy učte chovancov,
Spívávajte o nem drobným i vy matky deťátkám.
Každý háj, každý na horách kopec, úskala každá,
Každý též údol veľké jeho méno ozývaj.
Jak duby svíb, jak sosne klokoč, jako jahňady lésku:
Tak jediný on sám všeckých na všecko premáhal,
Aj na čnosť a nábožnosť aj na vtip a múdrosť.
Zhusta bohom sochy pod stromovím, a chrámy na zvýšných
Vystavoval kopcoch; ročité slavnosti a svátky
Ustanovil, spolu jak by sa ctiť maly, spósob ukázal.
Oltárom každý deň obeť vykonával, a núdzným

Každý rok polovic rozdával statku pasákom.
I preto mu štedrí bohové požehnávali najvác.
Jak sa na jar steblí po nivách, jak trávy po močných
Rozmnožujú lúkách: jeho tak rozmáhaly stáda;
Nikdo aniž by nebol myslel, že by nekdo ve krajne,
Bár najmožnejší, toľkú mal statku majetnosť:
Neb krava neb žádná jalová mu nezostala kozka;
Než každá jadrné a zdárné dvojčata láhla.
Ba dvakrát po dvoch v roce dávaly ovce barancoch,
A k tomu ešče celé vycecať nevládaly mléko.
Nikdá vlk, nikdá morová jich nákaza netkla:
Neb kade pásával, tam zlý vlk bál sa ukázať,
Tam jahnicám zhubný motolečník nikde nerostel;
Nikde jakékoľvek škodlivé nevyháňalo býlí;
Len sama najzdravšá a prechutná bujnela tráva.
Vaččú všecko radosť, vaččú ponabývalo rozkoš,
Hojnejšá a milostnejšá oplývala krása,
Ptáci trikrát lúbežnejším ščebotávali hláskem,
A kvítí naporád vďačnejšú dýmalo vóňú.
On vždy nové a bohom vzácné chválospevy zníval;
Žáden aniž sa s ním pískať neb spívať o závod
Nesmel dať: poneváč sama spev mu nadýchala Umka,
Sám vlastnú daroval ho Veles mládenčeka ešče
Píščalkú; a na tú, jako sám hrál, hrávať učíval.
Pastuchové, že ho vždycky radej mali než jahňa mléko,
Než ranný včela kvet, hustým k nemu zástupem išli
Buď spevy, buď starodávnejšé vyprávky očúvať.
On jich múdro učil mnoho lepšé stáda chování,
Lékmi nemoc zahnať, chutnejšé syrce robívať,
Zem na brázdy orať, ščepovať strom a révy sadívať:
Neb na polách až doňho samé len rostaly plánky,
Ešče nebol vinohrad, madovec len k nápoju slúžil.
Rozvadených pry meril, pošlé z besu hádky porovnal;

Tak že na nem rózné obojích prestávaly stránky:
Všecko mu prály milé a za múdrú žehnaly raddu.
Často bohom ščedrú napomínal poctu konávať,
Dobre činívať iným, a život vésť poškvrny prázdný,
Neb že mnohem vačšú bohové nám odmenu vráťá;
Nikdy aniž sladšej že radosti nemóžeme cítiť,
Vác sa ničím potešiť, než dobrým na svete čínem.
Lepšej toľko sedem že ovec pásť dosti chaterných
S čistým ję svedomím, než se zlým dva tri tisíce.
Jak je preneščastný, kdo sa neprávosti dopúščá,
Bars by i najmnožším oplýval statku bohatstvom.
Kdož' jeho údatnosť a ohromnú vládu zadosti
Vychválí? koľké ludožerné potvory zňésol,
Koľko pobil hrozných, z cudzej sem končiny došlých,
Zbojníkov, čo našim pobrané odháňali stáda
Pastýrom; jediný sa aniž len zpátky nevrátil.
Než pozatým, do svej bohové keď ho slávy preňésli,
Túto mu náramnú podvihnuli hroblu rodáci;
A stred hrobli taký na kameň popridávali nápis:
Slávovi táto daná od svých je památka, že stále
Dobre činíval iným, a pravým bol pastuchov otcem.
Tam tri celé dni ho pretrúchlú oplakávali pesňú,
Svíjali vence na česť a prehojné trúsili kvítí;
Krem toho pastýrské naporád vykonávali ihry.
Než po časoch, sadené keď na hrobe vyhnalo kvítí,
Keď vókol zimozel, pnúcí do vysosti sa breštan,
Rozklonené hrabutí, a plané povyrostaly rúže:
Krásnoperý doletel tam pták; a že stále ve stíne
Tak spanilé zvučným prehudával pesne hrdelkom,
Sám jako Sláv; že porád ve dne i v noci Sláva naríkal,
Slávíčkem ze Sláva daným ho volávali ménom.
Ňež sami též, aby stálejšá, tá nežli je hrobla,
Ve vďačném krajanov sa chovávala srdci památka:

Jednú všecci myslú sa ponazvali od neho Slávi.
Tehdy zakáď Váh ŕécť a na svém stáť základe veľké
Tatry budú, i zakáď jediný len zostane pastýr:
Nikdá tak slavné a pamatné nezhyne méno.
Zazni prvý teda vždy spev o Slávovi, zazni posledný;
Každý luh, každá s dolinú hora Sláva ozývaj.
Tak lúbežnohlasý tam spíval Divko; a Prislav
Ešče, jak už prestal, za dlhú bol chvílu počúval:
Až prebraný reknul: Jasné mňa za rána slnečko,
Černý stín a milý o poledném úpeku chládek,
Po skonaném dni teší mňa večerná oblohy žára;
Vácej však mňa tešá takové o Slávovi pesne.
Než ty na už lahvičku a maj si ju náhradu za spev.

SVADEBNÁ PESEŇ.

Selanka XII.

Zorislav. Žarkoslava.

Nízká na zvýšném sa vypínala kopci chalupka,
Rozkleneným révím a na úrodu nikdy neklamným
Obtočená sádkem. S jednej strany ťáhly sa bujné
A spravenými radem vlažené járečkami lúky,
V dálce až hurtovnú i na spósob lúka bežícú
Prez vrbičí rékú a šerým sa zavíraly hájem.
Než se druhej veľká zaujímala rovnina bystrých
Pohled očí, jabloním a hruščím rózno porostlá:
Místami aj pekných sa nachádzalo dosti políček,
Dosť vlahy též; z dalekých neb hor, čo brúbily modrú
Úvala medze patú, vodohojné ŕékly potóčky,
A s hrkotem po rolách a milých sa krútily pastvách.
Tam hlučné veselých pastýrov množstvo i krásnú

Na hlave ozdobených partú a za ňadrami kytkú
Pastýrek na svadbu Zamysla a Voňky sa sešlo.
I hneď jak navitými celú až mílo chalupku
Vencami a z lúčin pobraným okrásily kvítím:
Ve dvoch postavaní poradoch novomanželov hodnú
Oslavujú pesňú a svornú ke spevu húdbú.
Mládencom Zorislav, švárným Žarkoslava pannám,
Ze všeho počtu sešlých najlepší spevci (jedinký
Tohto ženich, jediná len predčila túto nevesta)
Predspevujú, a jeden po druhém svým takto započnú:

Zorislav.

Kdes' tak roztomilú vyhledal, mládenče, nevestu?
Zdáli si k jej ovcám studeném ve chládku ležícím
Ovce dohnal? neb snaď vymletým nenadále ti prišla
V ústrety chodníkem? či ťa k nej v noci nekdo zavédol?
Iste na vyzvedavé si sa vohlady darmo nebrával.

Žarkoslava.

Pri zračitém ju našol na prostred húšča potóčku,
Jak z vody vyšla na breh, vymyté srovnávala vlásky,
A pletené z modrých lalií prikládala vence.
I hneď čím na ňu sám pozrel, sama pozrela naňho:
Lel z kuše pustil šíp a obom ranu zavdal u srdca.

Zorislav.

Prešťastná si, nevesto, ženich že sa tento ti dostal.
Jak svedčí nive klas, rozťáhlým tráva pasinkom,
Veľkým jedla horám, nízkým dub a jahňada chrasťám,
Vyzrátý sadu plod, tučné ovčákovi stádo:
Tak svedčí ti ženich prekrásný tento, nevesto.

Žarkoslava.

Prešťastný si, ženich, že si dostal túto nevestu.
Jak svedčá zeleným výspevné ptáčata hájom,
Dojným telce kravám, belorúnným jahňata ovcám,
Vlažným kvítky luhom, snedoustým venčeky pannám:
Tak svedčí ti, ženich, prekrásná táto nevesta.

Zorislav.

Prespanilý si, ženich, komu v kráse ťa máme prirovnať?
Tvé oči peknejšé od očí pastovky, samotném
Keď na breste sedí a na čerstvé stríhne koristi.
Líca milostnejšé od lúky na prostredu hája,
Keď rozkvitne celá a menistú leskoce barvú.

Žarkoslava.

Prespanilá si, nevesto, komuž' ťa ve kráse prirovnať?
Tvé oči peknejšé od očí hrdličky, sivého
Keď na miláčka hledí a vďačnú kýve hlavičkú.
Líca milostnejšé rannej od růže, keď útlé
Ven z puka ňadra vydá a tichú piť začne rosičku.

Zorislav.

Jak dobre ví pískať! jak dobre opatrovať ovce!
Jedna že vác na podoj, než iným dve, mléka mu dává.
Jak čo by aj nejaká na ne zlá dostúpila zkáza,
Zná jim ešče pomocť a neduh preč lékami zahnať.
Jak na všecko iných jako buk maliniščo premáhá!

Žarkoslava.

Jak peničím spívať všeliké ví pesne hrdelkom!
Jak zná chytro dojiť, chytro prásť a krásne vyšívať!
Jak je opatrovná a do každej práce ochotná!

Jak lepší nad bukvu orech, nad plánku jablčko:
Tak lepšá ona ve všeckom nade všecky je panny.

Zorislav.

Nech vám rozmáhá a ode zlej náhody chrání
Stádo Veles, ščedré na sadoch.plody Kúpala dává.
Nech vám dobrotivá polnej Živa úrody hojnosť
Vždycky nosí, Belbog všeliké doprovadzuje ščastí;
A zlý Bes nikdá ku vašej neprijde chalupce.

Žarkoslava.

Nech vaše vám ščastné učiní manželstvo to Láda,
A s tuhším než dva zrepené duby svazkem ho spojčí.
Nech čistý vždy sladí ho Polel, dni aby ste po všecky
Len stajnú mali jar, jasné bez pošmury slnko,
A zdarných jak otec, krásných jako matka potomkov.

Zorislav.

Dáš vyšitý ručník, dáš víno a bránu, nevesto.
I mládenci na beh Lelovej sa až od sochy pusťá;
A kdo pribehne prvý, svesený s bidla vezme si ručník;
Než kdo druhý, s okruhlým uchvátí víno koláčem.
I hneď za ščastné bude vám manželstvo pripíjať.

Žarkoslava.

Dáš bílého perím, ženichu, prede dverca kohúta.
I tvój družba šatú svázan zrak a svetla mající
Potrikrát obešlého kolem ranu zetne na jednu.
I hneď na skalný položíme ho Ďonďovi oltár,
By vždy na vás laskav bol a spolnej lásky nezhášal.
Tak veselí mládenci a švárné spívaly panny.
I starší a na hlas chraplaví pastýri za každú
Pískali rádne čredú a provádzali pesne fujarmi.

HORISLAV.

Selanka XIII.

Preščastný za dlhý býval čas pastucha dojných
Koz Horislav; než jak čosi ho znenadála ofúklo
A krásné z vysokej uhlédol dúbravy mesto:
Znespokojil sa naráz. I hneď na opálen od ohňa
Dub sa oprev na svój sťažovať stav takto sa počne:
Jak bídný to život pri kozách! V noci sotva si málo
Odpočineš, schápať sa mosíš a škuráky vydájať,
I skór než ranné pukajú zory pod hole vyhnať;
Tam za celý sem i tam vláčiť deň a v húšči sa drápať,
Prudký déžď, prudkú znášávať slnka horúčosť.
Jestliže aj znovaný lahneš na trávu do chládku,
Buďto na podstavenú trochu len si valašku posadneš:
Hneď sa mosíš zdvíhať, blúdné ty lašovnice sháňať,
I stríhnuť, by sa k nim čihavé neprikradlo vlčisko.
A k tomu jak skrovná ubohého je chóva kozára!
Len jediné čo mu stádo vydá: sýr, žinčica, mléko;
Len čo rodí stromoví a ponížšé v hušči̇ne krúží:
Plánky aneb čučorítky aneb zlé kostkami drinky.
Než jak iný je život nádherném v meste bydlících!
Koľko jaseň hlohoví, kyselasté jabloňa ščáví,
Bystrý vrabca orel: ten tam náš toľko premáhá.
Tam zakaváď lúbí sa ležá, tam stále ve temném
Chládku seďá a temer v žádnej sa práci netrápá;
Skvostne jeďá a skvostne pijú, komu koľko sa páčí,
I dni celé ve hodách a samej len rozkoši trává,
Jak sem to zdovedal sa, jejich spolu hostiny veľkú
Časť okusil, keď sem ve krovú ztrateného a ťažkým
Uznovaného chodem na kraj hory Bojka vyvédol,
Kdežto ho ostatní pri hučícém v údoli járku
Lovci a pripravená očekávala vára pri ohni;

I mnoho ešče pečeň na dlhých sa krútilo rožňoch.
Bojko ma hneď núkal veselému ku spolku prisadnuť;
Však sem neprisadol: nebo sem sa pred nimi hanbil;
Než včil už osmelený vác bych sa zaiste nehanbil.
Jak to badal, za malý kázal sa mi krúžek uchýliť,
A vše nosiť, z čoho sám a vzácní trávili hosti.
Ó jak veľmi dobré! ó jak bolo veľmi to chutné!
Jakživ sem rovnej ve ničom chuti ešče necítil!
Ó vprecní bohové a ty, veľký Oslade, skvostných
Darče hodov! zdáliž vaša móže byť hostina lepšá?
Ach, prečo aj mňa taká jako jich neuláhnula matka,
Tak bohatá, aby sem ťažkej bez práce podobne
To všeliké ščastí a ty dobré kúsky požíval.
Tak na svój si život nepokojný stískal Horislav.
A hle naráz podvihne sa šust, i tu z dúbravy Bojko
Vystúpí, ruku hneď mu podá a tak ustami rekne:
Keď na svój tak veľmi život si, Horislave, stískáš,
Jak sem nezbadaný v hustém včil háji počúval:
Staň sa ti jak žádáš, poď se mnú tehdy do mesta;
Tam všeliké ščastí a ty dobré kúsky požívaj.
Však sa ti mám za čo odslúžiť, že si ondy po pustých
Blúdícého lesoch zrečené ma na místo privédol:
Neb snaď ináč bol bych pre krutý hlad a žížeň horícú
Lahko zhynul, stavaňá a mojich vác nikdy neuzrel.
Tak povedá. Na takúto milú reč Bojka Horislav
Dal sa navésť, a z radosti za ním sa do mesta pobíral
Jak strača prvnýkrát vyletícé z hňézda za matkú.
Tam v pnúcích sa hlavú do nebeskej výšky palácoch
Ustanoven mal obyt, s makkým hedbávem a toľko
Len se zlatohlavovým nádherne sa rúchom odíval,
Až skoro sám neveril, je-li on to predešle čo býval.
V zahrabaných léhal perinách, z číš ze zlata píjal.
A predrahé ze stríberných mis jédla požíval;

Rozveselá mu pri tom do uší zaznívala húdba;
I vše čo len zabažiť, čo zaráčiť srdcu sa mohlo
Ze všelikých rozkoš, hotové hneď stálo na službu.
V tak veľkém ščasťú a samém živ toľko pohodlú
Dosti prenachváliť nevedel všech v meste bydlících.
Však skoro dochválil: neb sotvy sa míňalo pátým
Slnko behem, naporád zívať sa mu ustami začne,
Rozlezení začnú pri lopatkách mravci sa hnízdiť,
A stupená k hojným ustávať chuťka lahódkám.
Než pozatým jako už lepšej márného neistý
Blesk ščasťá, nepokoj, tesknú peč a otrapu mysli,
I mnohonásobné nepotrebné potreby zňátril:
Všecko sa mu znechutí, zlý duch, čo nedávno do nútra
Vestúpil, čosi keď ho naráz u trasidla ofúklo,
Ven vylezá a klamať rovné dál prestane srdce.
Hneď do seba vchádzá, za svój sa už účinek hanbí
A v tajném od iných vzdálen sám kúte naríká:
Ach, prečo tak márné púščáte vy od seba blesky
A sprostých mámíte ludí! aby mysleli toľko,
Vám jediným že je dobre, iným ale na svete všade zle,
Jak sem i já blázen tak myslel a dal sa ošáliť.
Zaslepení mírnú ste opustili prírodu matku,
Len skrovné a malé u žijících potreby venku
Na mnohonásobné rozvaččili bez všeho konca,
A sporšé pohodlí, sporšú vyhledávali rozkoš.
Tu ste si nádherné, vysoké, ano omnoho vyššé
Nežli samých sú chrámy bohov, podvihli obydla,
Až temenom sa o hvezdy bijú, až súsedu súsed
Svetlo a roztomilý odjímá do sveta výhled.
Tam nízká a samej nižšá od hrušky chalupka
Nám nehrozí výšků ani náhlým odhora pádem,
Volný nebrání v dalekú aj končinu pohled
Buďto na východ aneb premilostný slnka na západ,

Buď na mesác jasný a menisté v obloze ohne,
Buď na modré zabaží sa patriť hory, buďto na lúky,
Jak strakatým ligocú kvítím, jak lúbo mučícé
Stáda po nich sa pasú a syté od bujnoty skáčú,
Jak sady zakvitajú, neb jak po porádku vyzrátým
Červeňajú ovocím a tichými sa vetrami kníšú.
Ba všelikú voňavého naráz jara krásu uhlédneš.
Tu v bohatých a z inej dodaných vám krajny i všeckú
Najremeselnejšú strojených až k obdivu prácú
Oblečení rúchách presladký ve zlate nápoj,
Preskvostné, vždy predložené, hody máte na stríbre;
A hlučná k tomu ešče mosí chuť húdba dodávať.
Ze dňa robíte si noc, z noci deň proti prírode matce;
Noc ke kratochvílám, deň nakládáte ke spáňú.
Než jakový z toho máte osoh? Mdlé údy, ničemnú
Rozmazanosť, a celý nemocí, až hróza je, zástup.
Nikdy aniž zor aniž spanilého neuzrete rána:
Jak vtedy všecko radosť a samú pije rozkoše sladkosť.
Tam doma ustrojené sprosté nás rúcho odívá.
(Však vaše též napred sprostú len odívalo ovcu,
Neb hnusní, jako sem to počul, naprádli ho červi);
Tam smad hasí čistá lipovej ze koránky vodička,
Hlad, čo zem a stromoví i čo dojné stádo vydává
Ze drevených požité rádov, do sytosti zaháňá.
Ustanoven každý zachová jak slušno porádek
V léháňú i ve povstáňú: skoro spať sa pobírá,
I skór než spanilá povychádzá dennica vstává.
Noc ke danej, bílý ke danej deň práci nakládá,
Jak nám sám zr'dil stvoritel, jak príkladem inšé
V tej veci predchádzá stvorení; zver toľko nehodná
Ve dne leží v dírách, na syté v noci ťáhne koristi;
Len sova a špatný netopýr po mrákote létá.
A z toho máme osoh: lepšú chuť k potrave sprostej,

Sladší od madu sen, čerstvejšé od ryby údy,
Od skaly pevnejšé, od sosne a od buka zdravšé,
Tak že vašich častých nemocí ani ména nevíme.
Červenavých švárnú zbudení ze spánku vidíme
Žáru nebes (čo je peknejšé nad túto?), vidíme
Omladenú sa novej usmívať prírode krásu.
Uslýcháme napred, veselé jak ptáčata slnko
Pozdravujú, a inými iné prospevmi ho vítá.
Tu stálý nepokoj, stálá o statky, o vládu
Peč bývá, tu čirá sa ode všech pestuje márnosť,
Pýcha neprestává a klavé rohy na hlavu sádzá.
Tam stajný je pokoj, tam ništ nepočúvať iného,
Len vetríčka šuchot, len vábných žblunky potóčkov,
Buď lúbý včely bzuk, buď hučícé lichvy mučání,
Buď premilú sem tam lašujících ptáčenec húdbu,
Neb spevy devčat aneb pastýrských ohlasy dúčel.
Tam každý bohatý, že nevinne po prosto žijící
Na svém prestává, a po vácej nikdy netúží.
Neb každý bohatý, kdo danú sebe od neba skrovnú
Uspokojen je majetnosťú; ten práve chudobný,
Kdo mnoho má; ale vác nenasýten vždycky si žádá.
Tam každý veselej po celý čas mysli darebnú
Netrápí sa pečú, žádný ani po cti a bídných
Netre sa márnosťách, vysokej ani nádhery nezná.
Ach, prečo tak ščastný, veselý, nad míru pokojný
A sladkých vždy plný rozkoš, vždy chvíle radostnej
Lahkomyselne život sem opustil; naproti márný
A zbavený všeho tohto vybral! Zlý Černobog iste,
Najvačší poneváč bývá dobrého neprátel,
Do mňa mosel vtedy vlézť, rozum odňať a mozgy pomútiť,
Keď sem čistotné zapovrhnul prúdy radostí
A blatné vyvolil; klam vác než pravdu si vážil.
Ach, mój otče dobrý v černej zemi dávno ležící!

(Boh večnú ti slávu dopraj, bych včil ťa nadarmo
Nespomenul) tak sem dobrú tvoju raddu nehodný
Syn zachoval? Ty si častokrát pri stáde mi rékal:
Bud čnostný, nábožný, buď, synku, nevinný,
Buď svým uspokojen, po bohatstve a vláde nedychti,
A vždy potrebnejším, jako móžeš, dobre činívaj.
Tak ti radosť a čirá ze všech stran poplyne rozkoš.
Však prisahám (len včil toľkú odpusti mi vinnu),
K pastýrskému že zas povoláňú zpátky sa vrátím.
Tak Horislav si dojímal; i hneď sa potutme vykradnul,
A k nechaným zabral sa kozám. Kde písahu veľkým
Pred Velesem skládal, že sa vác neukáže do mesta.
A spokojen se svým ščastný až do smrti védol
Vždycky život; každého pri tom napomínal u stáda,
Nad vlastný aby stav lepšého si nikdy nežádal.

HOJKA.

Selanka XIV.

Darmo potóčku jačíš, premilostný darmo sa ptákov
A spevavých pastýrov ohlas k uchu mému donášáš.
Váš mňa zvuk neteší; tak smutná trúchlila Hojka,
Náramnú ranená Lelovej od strelky bolesťú.
Darmo sa pstreš kvítí a slaďunké výdychy púščáš.
Já nebudem ťa trhať, nebudem čelo vencami krásiť:
Odhodlaného zakáď sebe odsúdenca nenajdem.
Už sa druhý míňá toto rok, v noci naňho čo každú
Vohlady chvílu čekám, čo ho ve dne po hájoch a lúkách
I kde jaké na pašách zaručí len stádo, hledávám.
Často holý na kopec, dalekú výhledku mající,
Bez pastýrek iných, že jejich tovarišstvo žalostnú
Už vácej nebaví, belorúnné stádo vyháňám;

Na strany všecky hledím a tuhého sa do spevu dávám;
Nikdy ho však nezočím; ani vác ze celého idúcé
Hrdla a srdca nijak ho nemóžú pesne dovábiť;
Často ba aj ke studence, čo stred nízkého vyvírá
Údola, potme chodím; a tu keď sa zrovna do tejto
Jasný opre mesác, s brehu patrím, zdáli bych aspoň
Len ve vodách čekaný uzreť jeho vládala parsún?
Než vždy nadarmo chodím, všeliká vždy nadarmo je snážnosť:
Žádostné ani len ve vodách nespatrujem usta.
Čož teda mám si počať? keď ništ ani už mi bolehlav,
Ništ lulek a strapaté neprospelo čertovo rebro,
Ništ čary ostatné! Jediná tu vec ešče mi zbývá.
Slýchala sem, že poosmahlá Nedoslavka podobnú
Ustonaná láskú sebe odsúdenca doťáhla,
Keď rohatého na reč Múdroslavy poslala kozla.
Tehdy i já pokusím sa, či bych ho nemohla dovábiť.
Však vím dobre peseň, čo na tú má chvílu sa spívať,
Černošerý keď cap sa pre odsúdenca posílá:
Neb mňa ju Prostovlasá, ačkoľvek dosti neráda,
Naučila za dve teprv na druhém jahnenčati ovce.
Krem toho mám tu pohár, netklý mám rovne pagáček:
Neb ništ ešče ve své dneská sem nevzala usta;
Ostrý mám luskáč a myjavskú v kapse lyžičku.
A hle už aj moje dávno domov pouchádzaly ovce,
Vetra fukot stíchol, nočné tma rozestrela krýdla;
Len spanilý zdvíhá sa mesác; a tu medzi porídký
Rozkleneného dubov haluzá stín blesky vypúščá,
I skočnú v mihavých struhy vlnkách iskruje žárú.
Už každé sladká ukolísala drímota zvíra;
Len mňa samú nevládne premocť, já toľko jedinká
Vždycky bedlím a krutú trápím sa na srdci milosťú,
Až po všech, skosená jako vňať, sem vyschnula údoch.
Tehdy peseň zazním, a budem s ňú kozla posílať.

Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Vezmi si číšu sebú, pečený dnes ráno pagáček,
Ostrý též zavirák a hladkú túto lyžičku.
Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Jestliže smad ho dusí a prudká žížne horúčosť:
Týmto nech občerství sa pohárem i ke mne ponáhlá.
Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Jestliže hlad ho morí a ukrutnú bídne sa trápí
Lačnosťú: prázdných okruhlý nech tento koláček
Vezme do ust, a s ním dalekú sa na cestu posilní.
Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Až bývá za horú, za nechodnú ze skaly výškú:
Týmto nech ostroihlým prekopá sa prez ňu krivákem.
Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Až bydlí za vodú, za hučícú prúdami rékú,
A z lipy čln kresaný i ohybké veslo mu chýbá:
Túto nech oškohlanú preplaví sa prez ňu lyžičkú.
Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Jestli by však zdráhal sa prijíť, anebožto do konca
Ke mne sa dostanoviť nechcel: pichlavýma do prázdných
Hneď bokov a stuhlých ho reber klať rohma započni.
Ber hore rýchlonohý, ber už, odsúdenca si kozle.
Aj ty ho černohrivá nočná Moro, ráda čo bídných
Ve sne ludí gňábíš, na prsách tlač a hrozne sevíraj,
Dáv ho ty aj Vlkoláku, zakáď nevysadne na kozla.
Už nes rýchlonohý, nes už, odsúdenca mi kozle.
Keď takovú trúchlá dospívá poslovi svému
Hojka peseň, v nočnej keď s veľkú srdca bolesťú
Mrákote naňho čeká: strašný podvihne sa chytrýcł.
Noh dupkot: však cap to nebol, jako myslela bídná;
Než kudlatý srsťú z dalšého sa dúbravy húšča
Leš dovalí; i tedáž ju chytí a do jaskyne ťáhne,
I ščeglením trápí, aby vác neposílala kozla.

VYVOLÁVÁNÍ JARA.

Selanka XV.

Chlapci. Devčence.

Jak sa krivý už oráč na zapráhlých do pluha juncoch
Rozmrazenú obracať vybral zem, rovne pasáci
Ešče malí a neobhorené od slnka pasáčky
Vyšli suchú na pažiť dlícé jaro spevmi dovábiť.
Do dvoch tehdy radov pokládli sa, chlapci do svého,
Sladkohlasé do svého po nich devčence; i jedni
Hneď po druhých začnúc ho takú vyvolávali pesňú:

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všeckému radosti!
Odporné teplým rozeháňaj chladno vetríčkem,
Parnejším studenú ohrej zem slnkom a Hojnú
Daj plodnosť i tuhú ku vydáňú úrody mocnosť.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové oblékaj prírode rúcho!
Všecko je včil mrtvé, bez krásy a rozkoše trúchlé;
Jestliže však ty k nám prídeš: bude všecko ožívať,
Všecko sa usmívať, ve krásu a rozkoš odívať.

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všeckému radosti!
Pastvy ošať trávú, bujné vysokého do zrostu
Podvíhaj sáťá, na holých žeň listami hájoch,
Zvírata čiň veselé a nemým huby ptáčatom otvor.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové oblékaj prírode rúcho!
Lúbežným dovčilka nahé zahrádky a lúky

Ostrakaťuj kvítím, bílé váb ze ščepu mléko
A sladkú po celém roznášaj vóňu povetrú.

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všeckému radosti!
Začneme zas po horách a po tučných údola trávách
Stáda radem pásať, na zvučné dúčele pískať
A pri našich polných radovánkách od zemi krepčiť.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové oblékaj prírode rúcho!
Dáme sa kvítky trhať, voňavé plésť na slychy vence,
Rozveselé spívať pri bačících pesne ovečkách;
Neb sa točiť naporád, a jak útlé jahňata skákať.

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všeckému radosti!
Z nás bude zas každý na polách šibeničky a bučky
Preskakovať, duby nohma stavať, buď prudko letících
Bahry koles lámať, za chytré pasy buďto chodívať.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové oblékaj prírode rúcho!
Z nás bude zas každá sa na Ďoňďu, Helušku a Kozku,
Buďto na Husky aneb chochlatú na Kvočku ihrávať
A pritom obvyklé spívať, jako pojde hra, pesne.

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všeckému radosti!
Ptáci budú sem tam po mokrých od rosky haluzkách
Poskakovať, lúbé spanilým zneť prospevy hrdlom,
Hňézda robiť v chrasťách, a mladé ven z bydla vyvádzať.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové oblékaj prírode rúcho!
Tvé dcéričky budú, usilovné včelky, lahodný
Krýdlama zvuk dávať, k madu súcú múčku vybírať
A sladké lipových ve klátoch plásty nabíjať.

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všeckému radosti!
Už každý ťa volár, každý ťa nemálo žalostný
Dávno čeká ovčák, každá ťa kravička i každý
Junček túžebným povolává dávno ručáním.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové oblékaj prírode rúcho!
Už za tebú jahnence bačá, už húsata matky
Pod krýdlom ščebocú, už ranné výšky ťa ze svej
Pozdravujú a milým trilikem zvú dávno chocholky.
  Tak spolu prospevujú; i hneď slávíčka milostný
Ozve sa hlas, švizká prileti lastovka a trikrát
Zašveholí; i obom čekaný jara zvestuje príchod.

UNOSLAV.

Selanka XVI.

Lubislav. Borko.

Lubislav.

Borko, čo tak smutný tu sedíš ve chládku pri ovcách?
Však veselý predtým v každý čas vždycky si býval;
Vždycky si buď spíval, na milú buď píščalu hrával.

Borko.

Ach, jako bych ti nebol smutný, jako veľmi žalostný!
Keď náš najvačší pominul sa miláček Unoslav.
Indá háj mňa tešil, dríčné mňa tešívaly stáda
A k paši lúky dobré: ale už včil bez neho krásny
Vác neteší ani háj, ani dríčné s lúkami stáda.
Aj kvítí takovú mi nedá, jako dávalo, vóňu;
Vyzráté ovocí, čerstvý sýr, mléko a maslo
Tak nejsú chutné, jako mi s ním bývaly nekdy.
Sám ano spev, moja prv najvačšá ze všeho rozkoš,
Príjemný mi není; a časem spívám-li si predsa,
Zaspívám spravenú len o nem pesničku ode mňa.
Ba všecek už tu život, čo mi bol, jako lichvy je tučnej,
Keď sa na jar pásá na prehojných trávami lúkách,
Tak len toľko vedem, jako zvyklé brázdy orávať
Junce na vypráhlých ohnivého od úpeku mlákách.

Lubislav.

Na všech táto našich dostúpila bída pasákov.
Aj mne tedáž, jako len zvučný toto náhle Budislav,
Čo s boka vždycky na bok sa hlavú, keď gajduje, klátí,
Oznámil, nadutá lakem od huby dúčela padla.
Než čo naplat, keď sa stalo už, každému čo jednúc
Stať sa mosí, a čomuž' vyhnuť sa dokonca nemóže;
Keď též všecka bolesť a tuhý žál toľko pomáhá:
Koľko malému celý ve povetrú húsati piskot,
Jestli divý jastráb ho chytí a pazúrami dáví;
Neb sám koľko bekot vedenej do hor od vlka ovci.
Než jak o nem spíváš, to baží sa mi veľmi počúvať:
Neb každému nová pesnička je vždycky milejšá,
Než staršá; však i já sem Unoslava chválami slávil.

Borko.

Keď sa ti tak páčí a takú máš vôľu poslúchať:
Tehdy ti zaspívám. Nemajú tak rády sa ovce,
Jak teba já: ale aj ty mosíš svú po mne mi zazneť;
Však času dostává, a tiché je všecko na vókol,
List ani najmenším po duboch sa nehýbe vetríčkem.
Ostražití psi zatáď hrudnej sa na tráve pasúcím
Rozchádzať nedajú stádám a do hája zabírať.
Len sa usaď pod brest a žalostný výspev očúvaj.
Bár šedivé pastýrky ze všech posnášaly kútov
Hojných množstvo zelin, k nemocám zlým vládu majících,
A stonavého porád kúpať, treť, umývať a mastiť,
I všelikú léčiť sa Unoslava snažily prácú;
Predsa i dál kvákal za chalupkú na klene havran,
Predsa volal pótík, a strašlivo Belko zavýval:
Až sama posledná se svým dostúpila koncem
Částka rokov, čo mu neščastná dala nekdy kukučka,
A hrozná zaťatú ho kosú smrť do hlavy bodla;
I sladkú tak nám v horké obrátila žále
Všecku radosť, čo plnú tenkrát sme požívali mírú,
Keď prostred nás žil, keď opatrovať ovce učíval
A starodávnejších vyprával náhody otcov;
Keď nám buď spíval, na milú buď dúčelu pískal,
Neb spanilozníce vyrezával na brezy pesne,
Jich aby aj pozdní, čo by už pri stáde živého
Vác nevládli počuť, sa učívať mohli kozári.
Koľké hneďky z očí pastýrom kapky vypadly,
Keď takovú zaslychli povesť, keď ho v zástupe hustém
K dávnovekým lipinám a šerej doprovádzali hrobli:
Koľko potom horkých povylévali slzmi potóčkov,
A svú predsa žalosť vyplakať dovčilka nemohli.
Lichva ba aj pre smrť jeho trúchlá po kroch a bujných

Prestala zrázu sa pásť lúkách, i začínala jastriť,
A hrozný ztuha blak, hrozné ztuha védla ručání,
Podvihlé hore až vlasy na hlave stávaly dubkem,
Až vlci lúpežní z temných povybíhali chrastin.
Ptáci utíchli radem, na polách s ním všecka predešlá
Zmizla tedáž rozkoš: zvadlé nevydávalo kvítí
Pastvu na mad včelkám, list na dreve, tráva na mastných
Bledla kolem pažiťách a do dúčel nehnalo sátí;
Len štrkláč, len zlých rozmohla sa neplecha ovsih.
Sám ano též údol, sama též do vysosti vybehlých
Prázdnina skal truchlý volajícím púščala ohlas.
Tak nám všecko za ním teskné, tak zostalo všecko
Tým vácej smutné, čím bývalo zaňho veselšé.
Teskná síc i za odrazeným je kravička telátkom,
Kozka za svým cápkom, za uneslým ovca barancem;
Predsa sa uspokojá a na ťažkosť vkrátce zabudnú.
Prestává i fuják, prestává strečkov horúčosť,
Ínovať odpádá, nadutej voda réky ubývá:
Náš ale ništ neubývá žál; i neprestane skóršej,
Skór sa neuspokojí, zakaváď též do hrobu údy
Neklesnú, a za ním neodejdeme všecci na večnosť.

Lubislav.

Tvój mne milostnejší nad hlas čížíka je prospev:
Ačkoľvek smutný, ačkoľvek veľmi žalostný;
Nikdá bych si aniž slýchať zvuk tohto nežádal,
Keďby sa tvé sladké na polách rozléhaly ústa.
Já moju též jako zní koľvek pesničku započnem.
Nespívá hlasitý len drozd, ale v húšči sedící
Aj poštrk ciriká, samo aj kura ve dvore spívá,
A z takovejto oheň že praj rád vyjde chalupky;
Nespívá len devča, než aj sama babka zachríplá,
A spev dojky bolesť a plačúcé ďéťa kojívá.

Kéž by i má tvój žál ukojiť tak vládla peseňka!
Už na blahoslavené, kam s veľkú vždycky sa túžbú
Žádával dostať, vystúpil místo Unoslav;
Místo čo jak nízký lipa bez, jako rúža opoňku,
Tak všelikú rozkoš, všelikú sveta krásu premáhá.
Tam zima nikdy není, ani prudká slnka horúčosť,
Ukrutný ani žál, ani zlá peč a trápota mysli;
Tam jaro večne trvá, tam len vetríčky lahodné
Obletujú a hravýma čiňá krýdelkama vání;
Toľko samá veselosť, nekonečné toľko plesání,
A slavné bez prestáňá radovánky sa trává.
Pesne milé vždy zňá, svátečná píščal a huslí
I spanilozních sa ozývá gajdenec húdba.
List z hájov, chutné z nehynúcích od veku sádkov
Nespádá ovocí; ale sotva že jedno sa bílú
Sejme rukú: hneď iné sa vytiskne a dozre za chvílu.
Na krásných pažiťách, na menistých od rosy lúkách
Tráva neví uschnuť, zelené makkými sa vždycky
Červeňajú a milú zbudzujú chuť kopce jahodmi.
Roztomilé kvítí rozličnej barvy lahodne
Stále sa usmívá, lúbežný zápach a sladkú
Otvorenými kolem dýchá ústečkami vóňu;
I trebas aj by nohú sa rozetrelo nekdy chodících,
Hneď hore povstává, hlavu zas, jako ňéslo, nosívá.
Rúža neomdlívá, lúbostná nemre fialka,
Švárný nezvádá klinček; pola stajne milostných
Od lalií belajú, struhy od záhrušky sa liščá.
Mléko beží v rékách, ve hrčících víno potóčkoch,
Ba z každého temer čistý mad prúdu vyvírá.
V tak ščastném a blahoslaveném už míste bydlící
Na slychu vždycky novým okrásen vencem Unoslav ·
Buď v dolinách, buď v posvatných sa se svými prechádzá
Druhmi luhoch, buď najvyššém na pahorku sedící

Na vzácné stromoví a ležícé rovniny patrí,
Buďto na rozkvitlém vypočívá bréžku ve stíne,
A spívá s veščecmi, kerých nám pesne se veľkú
Prospevoval chválú a mysel hore od zemi dvíhal.
Buďto sa zas hostí ve radostném spolku pri skvostných
Oslávencov hodách, a nebeščanov húdbu načúvá,
I sladkú rozkoš, sladkú uchom útechu váží.
On v toľkej už sláve novým ochrancem a mocným
Zástupcem je naším; večného už otca, kerého
Tvár zhlédá a prvú z videňá jej zvólu požívá,
Vrúcne prosí, aby nám tu živým bol vždycky milostiv,
A všeckých do takej podvihnul nekdy radosti.

Borko.

Jak sa teší volček, keď oráč vyprahne mu járma,
Jak sa ovečka teší, keď hladná výjde na úhor:
Tak ti ma tvój ščastný potešil mimo nádeje prospev.
Žádná ešče peseň, žádná to nevládala húdba,
Čo sladké tvoje dnes vykonať boly ve stave usta.
Hneď bych všecku jarej za to dal rád prísady lichvu,
Keď bych takto vedel, jako znáš, ty Lubislave, spívať.
Ó kéž aj my za ním sa do tej skór vezmeme slávy!

MILIDRUH.

Selanka XVII.

Jak pozdný sa večer hustnúcú náhle priblížil
Temnosťú a milé Zvíradnica usta vyňésla:
Černooký mléčné podojící kozky Milidruh
Vohlady bral sa tedáž; a tichém pri potóčku idúcí
Takto si na hlasitú chodníkem dúčelu pískal:
Výjdiže skór jasný a po mej svíť ceste, mesáčku!

Nepredbehni zajácu, a zlá sovo z ďéry nehúkaj!
Keď ku prespanilej sa pobírám vohlady Belce.
Černošerú znící dubinú vetríčku po rosnej
Túto peseň na kopec, kde prebývá, tráve zanášaj!
S ňú aby uslyšanú ke svému sa vohlaču mohla
V srdci nejak nakloniť, márná by nezostala chódza.
Ó premilá devčičko! prvýkrát sem ťa zahlédol,
Keď starodávnejší Velesov na pahorčeku chrámek
Vencami a strakatým nábožne si krásila kvítím.
Všetka bolas' jako jar pekná, jako Láda milostná;
A z tvých ust vrúcných spanilejší práve samého
Od slávíčka plynul hlásek (v uchu ešče mi včil zní),
Keď si milú temu pastýrov bohu spívala chválu.
I hneď, čím sem uzrel, mém sem ťa na srdci zalúbil.
Ó kéž bych sa i já tebe chcel jako ty mne zalúbiť!
I prečo bych sa nemal? prečo bys' ty pohrdnula se mnú?
Však sem i já švárný, jak o tom dosvedčuje každý.
Sem též nábožný, v roku tučných sedmoro cápkov
Pred Velesem na obeť skládám, a Perúnovi kozla,
Kozla bohom též ostatným ve strečky zabíjám;
Každý deň k tomu jim veselé, jako povstana ráno,
Tak na poledne, tak aj na večer chválospevy znívám.
Vím dobre buď spívať, na milú buď dúčelu hrávať;
Že veliký pastýr, čo zvuk mój toľko zaslychne,
Od hlasu prestává a tichý mňa samého počúvá.
Len spevec Hostislav, len veľký pískač Omyslec
Ešče mi odporujú a predek dať nad seba nechcú.
Však myslím, že za čas krátký aj týchto prevýším
A prednosť mne mosá ráz voľky nevoľky popustiť.
Mám na pahorku malém pohodelnú dosti chalupku,
Obsadenú jabloním a mladistvým od všade húščím.
Pred vydutým oknom pekná je zahrádka na kvítí;
A v nej včelky vučá, mad a vonné plásty robícé.

Než pod ňú daleké ťáhnú sa pasinkami lúky.
Aj tam sem nasadil stromová a tuhými na vókol
Šípami oplétol, by vadiť jemu ovce nemohly.
Už z neho jedno rodí a milé ovocíčko vydává.
Mám též najlepšé ze všeckých stádo pasákov.
Čerstvý sýr, čerstvé za celý rok mléko nechýbá.
Často ba aj mňa iným rozdať ho nepotreba nútí,
Jak sama bys' to prišlá na své oči mohla uzírať.
Tak teda sem ščastný a na všecko čo potreba možný:
Ništ že mi už vácej neschádzá len ty jedinká.
Než trikrát, trikrát ščastnejší zostanem ešče,
Jestli mi svú ruku dáš a do mej sa chalupky osádlíš.
Ba mnoho ščastnejší, než bych z čertého milunký
Rebra našol kvítek, v nočnú čo chvílu vyháňá,
I v nočnú dobu zas po malej hneď chvílce opadne;
A s ním všecky vedel, kde jaký v zemi toľko je poklad:
Neb ty samá vácej mne budeš než poklady všecky.
Tam spolu bydlícím lepšej nám stromky rodívať,
Lepšej kvítka voňať, lepšej bude lichva dojívať,
A všecek uplyne vek jako čistý tento potóček.
Tak spíval Milidruh, ku samým až zrázu chalupky
Dostúpil vrátkám, a milú pri kahanci zahlédol.

CHVÁLKO.

Selanka XVIII.

Chválko. Predbor.

Chválko.

Predbore, čis' nevidel jalovičku tu nekde sa túlať?
Dosť už dávno chodím, okolične po húščoch a ostrých
Drápem sa chrasťách, i najíť ju predsa nemóžem.

Predbor.

Já sem síc nevidel; než prám včil Blažko vyprává,
Jak trsť v bahne řezal, že zahlédol Růženu blůdiť
A k mumlavému za háj sa bujákovi Jarka pobírať.
Že prostred čela jej bílá vystávala hvezda,
Od šije pás bílý po celém šel chrbte; podobnů
Svítil i chvosť barvů, a kriviť sa počínaly rožky.

Chválko.

Tá je to iste samá. Pobadal sem ráno, že sa chce
Už nabehať; já však ju nemám chuti ešče pripustiť,
Od Rusadel že teprv na druhý rok tořko dochádzá.

Predbôr.

Tehdy sa už ke stočku posaď, ve chládku na tráve
Odpočiň uznovaný, a teplým občerstvi sa mlékom;
Veřký též odlom syra kus: nebo, jestli sa lůbí,
Týchto zajedz si hrušek; dobré sů všecko hniličky,
A sladké jako mad; však zajde pre Růženu Blažko.
On zrak má bystrý a chytré nohy, snadno ju najde;
Najme keď už ráz ví, maninů kade blůdnica išla.
A stavený jak hlad zaženeš, jak průdem horůců
Uspokojíš žížeň, do pasáckých dáme sa pesní;
Nech naša tvój lůbý uslyší též důbrava prospev.
Tu krásné místečko, tiché z hustého je šípá
Závetrí; a celé už vešlo mi pod lipy stádo.

Chválko.

Keď teda sám dobrý vychytil sa pre Růženu Blažko,
Málo si odpočinem, dokaváď sa zpátky nevrátí,
A tvoju hneď naplním žádosť: nebo trávu ženůcé
Lůky teší ma na jar, hojnejšá prez leto žatva,

Ve sporný oberačka jaseň, v zime teplota šišky:
Než pesnička teší vždy; o čom však máme tu spívať?
Začni napred jakovú trúbíš, keď ráno prvýkrát
Stádo na pastvu ženeš; pozatým já naproti začnem:
Jak vposled spívám, keď od hor jalovičky dohááňám.

Predbor.

Už zbudené rannú presvítilo zornicu slnko;
Pílte sa tehdy čo skór podojiť, devčence, kravičky:
Byste porád, jak mój dedinú rozlehne sa výzvuk,
Se vlastnú hotové prácú jich mohly vyvádzať.
Trúbo, zahuč pannám, aby svú hnaly ze dvora lichvu.
Stáda vodec kráčá, a za týmto nehýbe sa žádná.
Srnka polovníkov, podvodných liška osídel,
Ukrutného malé sa obává ptáča krahulca:
Tak báť záhubnej sa majú devčence lenosti.
Trúbo, zahuč pannám, aby svú hnaly ze dvora lichvu.
Už sa kravičky hrnú; ale jak sú veľmi opadlé!
Jak sú veľmi chudé! Zdáliž to od úreku zlých ok,
Od skúpého aneb radšej zimoviska pochádzá?
Já-li budem vinný, keď spusťá málo do hrotka?
Trúbo, zahuč pannám, aby svú hnaly ze dvora lichvu.
Berte sa už zelených do pasinkov, berte, kravičky.
Tam bude vás hráť slnko, jaré vetríčky prevávať;
Tam vás tráva čeká na voncích kvítkami lúkách;
Tam voda čerstvučká a milé pod hruškami chládky.
Berte sa už zelených do pasinkov, berte, kravičky.
Prestaň trúbo hučať, povyháňaly ze dvora lichvu.
Tak spíval Predbor, veselý tak naproti Chválko:

Chválko.

Ešče poslednýkrát na pochúťku si mrázmi vyzáblej
A zholeným pokrytej listem zahryznite trávy.

Už studenosť a šerá od pólnoci černava stává.
Zimný sneh napadá a celú pašu zastre do rána.
Iďte domov, jalovičky, na pól horňáka je slnko.
Ešče poslednýkrát čistej do sytosti vodičky
Z tejto si žblunčícej naporád uchlupnite réky:
Už skoro beh dokoná a zimú až do dna zatuhne.
Prez ňu draví nemokrými budú vlci dlapmi behávať.
Iďte, jalovky, domov, níž pól horňáka je slnko.
Teskno je hrdličkám beze samcov, teskno je včelkám
Bez kvítkov, napred odrazeným bez mléka barancom,
Bez listov hájom, bez déžďa a bez vlahy sáťám:
Teskno dlhý čas vám zostávať vždycky pri jaslách.
Iďte, jalovky, domov, za horú už slnko zachádzá.
Tam v teplých každá, rádné svoje místo majícá,
Pod krovem osneženým stájňách pri hrante a rídkých
Stáť bude rebríčkách a suchú krmu skrovne požívať,
Až znovu zas čekaná vás jar na pasinky vyvábí.
Iďte do otvorených vám už vrát, iďte, jalovky."
Tak hlasitý spíval pri tekúcém Chválko praméňku,
Blažko zakáď našlú jalovičku mu zpátky nedohnal.

MILOSLAV.

Selanka XIX.

Miloslav. Bratroslav.

Miloslav.

Rozlenivý vstávaj, Bratroslave! dlíme bezesní
Pri stádách; ty pri hasnúcém pod krúžkama ohni
Rozvalený fúkáš, jako prázdné bez huka gajdy.
Vím, že bys' aj sa ruval, neb snaď len ve hlavu škrábal,
Keď by ti vlk capa vzal, buď kotnú uchvatel ovcu.

Bratroslav.

Bol-li to sen? či ozaj to naši psi u lichvy bedlící
Tak veľký na pašách do povetrá dávali blavkot?
Jak veselé sa kolem rozléhalo stáda bačání!
Jak spanilý znel hlas! Veku sem staršého dosáhel;
Nikdá však dovčil takového sem ešče neslýchal.
Dosť má lúbežný Kozorád; ale naproti tento
Tam temu len je taký, jako vrabcov naproti drozdu.
Však nemohel sem sa prebudiť, hore schápať a povstať,
Že predešlú sem noc na nohách u dobytku pretrávil:
Keď, jako sám dobre víš, mňa došel vésť strážu porádek.

Miloslav.

Sen to zaiste nebol. Čujné započínaly napred
Sučky brechať, na to hneď sa tuhé blaky jahnic ozývať.
Naplašení zdvíháme tedáž hlavy, pozreme vókol:
I znenadála v očách jasná sa zališčala žára,
Až všeckých hrozná zjašených obklíčila bázeň.
Tá dolu sa spúščá; už i zaslýcháme ochytrých
Brnčání krýdel. Čistejšé svetlo sa kam dál
Rozmáhá i na nás bystrejšé prúhy vylévá.
A hle v tom zdešeným sa pred ustami zrázu ukáže
Od lalií krašší, snehovej od rúže belejší
Mládeneček (jakživ sem tak pekného nevídal),
A sladkými tešiť zlakaných hneď slovmi započne:
Pastuchové nočné pri dobytkoch stráže vedúcí!
Strach si vyrazte ze srdc, všelikú mimo pustite bázeň:
Neb veľkú já vám spolu aj všeckému budúcú
Ludstvu radosť hlásím, že sa už ten dávno čekávan
Dnes narodil Spasitel ve blízkém Dávida meste.
Tehdy sa berte čo skór to milé Nemluvňa privítať;
Najdete ho v jaslách a malých uzavínano plénkách.

Tak povedá; i v tom do veterných zmizne sa oblak.
Od nás hneď všeliká ustúpila bázeň a toľké
Zrázu na podvihlém obklíčily srdci radosti,
Jak by sme v nebesách a ve hvezdnej meškali sláve.
Já sem tehdy prišel s dobrú k tebe túto novinkú.

Bratroslav.

Ach, čo pravíš! Bár bych za čirú to, Miloslave, uznať
Pravdu mosel! Než v čém narodil by sa predsa obydle?
Či v tom najvačšém, čo je prám na prostredu mesta?
Pred nímž se smatanú a teplým posedáme si mlékom,
Keď kedy tam sme na trh ze našich podochádzali pastvisk.
Než prečo mal by ležať toľký jako pastucha v jaslách?
Či snaď na znamení, že dobrý z neho zostane pastýr?
Ovce hynuť nenechá a vlkom zlú besnotu zejme.

Miloslav.

Já sám ešče nevím; to nerekňuly poslove usta.
Než čo sa rozpakuješ? rádnej sa na cestu prichystaj;
A spolu jestli čo máš súcého ku obdaru vezmi.
Já s prázdnýma abych sa nedostal pred neho rukma,
Túto kabelku nesem jablček, dve homolky a makkú
Na prikrývání, by mu bývalo teplo, kozinku.
Ráno mu, čím zmútím, hrudu masla i lahvicu jednu
Mléka plnú a druhú čerstvej zase žinčice pošlem;
A k tomu aj zrazeného pridám syra ešče galetku.

Bratroslav.

Rád pojdem tomu tam Zrodzeňátkovi poklonu dávať.
I kdo by rád nejšol, ten prám by bol od hada horší.
Však čo sebú vezmem? Hlasitú dám píščalu túto:
Má odrážku na bok, má rovne palečnicu zvučnú.
Už nejeden žádal ju pasák; ale predsa nedostal:

Bár čo by sem koľvek za ňu pýtal, všecko prislúbil.
Dám i paličku milú, na kerej na prostredku pastýr
Krásne vyobrazený ztratenú ke stádu prinášá
Na svých ovcu plecách, a malé ide jahňa za patma.
Krem toho ešče chytím najlepsé jedno baranča.
Než čo sa to blyščí, a naráz jako ve dne je svetlo?

Miloslav.

Aj, to je vojsko nebes! jak sem tam v obloze létá!
Jak sa mu zbroj ligotá a hrmotné brinkoty dává!
Jak veľkú Bohu slávu, pokoj ľudu pesňami hlásí!
Iste to už náhlí Božské Nemluvňa privítať.
I hle našich sa valí a zrovna sa naproti blíží
Pastýrov zástup. Snaď jim už poznovu nekdo
Oznámil, ve kerých najdú Pacholátko to jaslách.
Tehdy pripojme sa k nim a radostném poďme ve spolku.

VITOSLAV.

Selanka XX.

Sotva že len ščedrý sa večer doblížil a čisté
Na klenutej iskriť započínaly obloze hvezdy:
Už bedlivý pastýr Vitoslav do dedinky se kravskú
Zabral sa trúbú, a také na ňu výzvuky dával:
  Hlás veľkú, moja trúbo, radosť, v noci tejto poprátú,
Keď nám v nej Božské, čekané tak dávno Nemluvňa
Vyšlo na svet v jaslách a pasáckém jaskyne bydle.
Jak sladké tešení čistú zapopadnulo Matku!
Keď spanilého napred ve množšém blesku Synáčka
Jasným zhlédla okom: hladkýma obímala dlaňma,
Svíjala ve plenkách; i na útlé vzavši ho lokty
Ke svým tiskla ňadrám a danými nadájala prsmi.

Jak starček, na slabý zrodzeného ze Panny Deťátka
Plač zobuden, rád bol by milé jeho líčka pobožkal!
Než brada ostrejšá takovú zabránila rozkoš.
Len s divením na tvár a na švárné ustka pozíral,
Len sladkú sa kojil vóňú, od hubičky idúcú,
A z hustej veselil, čo kolem sa blyščala, žáry.
Jak sám vól a osel, toľkého že Pána uzeznal,
Nízkú pokloňoval sa hlavú, paty lízal a vrúcným
K tak veľkému ludí vábil podivadlu ručáním!
Aj sama od toľkej udržať sa nemohla radosti
Výška nebes hvézdná, aby svých neodeslala na svet
Bydlitelov. Ti hneď jako veľké zástupy vojska
Rozličné v jasném povetrú vykonávali ihry,
Spívali mílo pri nich a chválami slávili otca.
Do skrovnej pozatým v toľkém zestúpili množstve
Jaskyne, koľko sa jich núter len vládalo mestiť.
A trikráte napred poklonîce sa, hlasmi a všeckú,
Čo v nebesách bývá slyšaná, zaznívali húdbú.
Ó ščastná stájeň, takových že si dostala hosťov!
Jak na nové sa celý hneď kraj radovánky odevzdal!
Stáda kolem veselé po pasinkoch védly bačáňá.
Ptáci do tak, nočná ačkoľvek mrákota stála,
Lúbežných v každej sa vydávali húščine pesní,
Že predtým a potom vác tak nespívali nikdá.
Ba skaly poskakovať, vydvíhlé kopce a nízké
Údoly od veľkej sa plesať zazdály radosti.
Zem naporád lónem zelenú podvíhala trávu.
Než pastýri tedáž, jako jim posel od neba vyslán
Ze všeckého prvým ohlásil na svete ludstva,
Že v Betléme sa Boh narodil, nechajíce po rosných
Lichvu pašách, do blahoslavenej pospíchali stáje.
Starcovi hneď ruky své a milostnej dávali matce.
I množšú v hlbokej sa bavící poklone chvílu

Pastýrské, napred vyňaté, predňésli darunky,
Pastýrskú pozatým, išlú do svornoty, pesňú,
A kdo jakej vedomý len bol, zahrávali húdbú.
Jak sa na rannejšú usmívá oblohu slnko:
Tak zrodzené sa na nich z jaslí usmívalo Bóža;
A všeckým ščedré za takú doprálo počestnosť
Žehnání, že sa jim jako prach rozmáhaly stáda,
Mávali mléka na dosť a o žádném neznali páde.
Aj my, Božé Pacholátko! novú vždy plesáme radosťú,
Tvého kedyžkoľvek zrodzeňá a príchodu na svet
Ve ščastnej noci tejto milú slávíme památku.
I skór jalce potok, skór pinkavy háje opusťá,
Skór madové bílý na lipách kvet včelky obejdú:
Než by ju pastýrská hlásívať prestala trúba.
Len ty samých nás chráň, naše chráň od záhuby statky;
Hojnejšé udeluj z nekonečnej lásky žehnání,
A všeckých do svej poprijímaj nekdy radosti.
Tak trúbil Vitoslav; znícú v dalekosti hučící
Rozléhal sa ohlas dedinú; až hvezdy menícej
Na zvratných kolajách polovic nastúpily cesty.

SPASITEL.

Selanka XXI.

Martinovi Hamuljákovi.

Až včil zaspívám pesničku, čo nekdy Božému
V jaskyni betlémskej Kozorád Pacholátkovi spíval.
Než ty ju mého ze všech najvačší srdca miláčku,
Najvaččá rozkoš do uší svých, Martine, pusti,
A s ňú jak sprostú vysokej nezhrdni na mysli!
Však samo s ňú Božské nezhrdnulo Ďéťa, radostní

Keď mu ju ve skalnej zaznívali stáji pasáci.
Práce plný tebe v nádherném odsúdeno meste
Vek života tráviť, veselých pastýrov a tučné
Stáda nelahko videť; mne bližším prírode zostať,
Každý deň-spanilé navščíviť lúčiny Mlíča,
Pod širokým ve chládku Dubem vysedávať a spívať
Pesne, jakékoľvek čistá navnukne mi Umka.
Však nech iní hrozné Svatovítove pótky a mocných
Víťazov oslavujú i hrdinské číny jačícú
Vyhlasujú trúbú: ona včil ku takémuto dílu
Nezbúdzá ani vnuk nedodává (dávala nekdy);
Než len pri krotkých tu radem sa ve háji pasúcích
Jahničkách a milém šveholících ohlasy ptákov
Nízko na ovčáckú mňa ponúká dúčelu pískať.
Však pozatým, jestliž' sa teraz ti s túto zalúbím,
Asnaď zas mňa duchem prudším schyteného popadne,
Bych vznášal sa na výš, a nenízké pesne ti zníval;
I pletený sebe tak zaslúžil na slychy breštan.
Okrýdlaný jak náhle posel na stráži bedlícím
Pri mléčných ovcách a bučícém stáde pasákom
Oznámil, že sa jim Spasitel tak dávno požádan
Od ludu už narodil ve slavném Dávida meste,
A v tesaných že leží okrúten plénkami jaslách,
I všeckým dá rád sa videť, čo by tam k nemu prišli:
Hneď hlavy podperujú, a své pojmúce darunky
Roztomilé zachyťá sa hledať Zrodzeňátko; na ceste
Píščale, mílohlasé bez hučkov a s hučkami gajdy,
Aj rohy aj znícé opodál piskorcami trúby,
A kdo jakú se sebú ve svej má zásobe húdbu,
Napravujú, a krivý smerujú do svornoty rozlas.
Než jako svítícú od blesku sa jaskyňu najdú,
A vnúter vekročá, predného tu starčeka uzrú,
Uzrú Matku milú a Božé Pacholátko na sláme.

Tehdy daném po privítáňú a ohlásce radostnej,
Od koho sú poslaní, pre jakú tam príčinu došli,
Též jakovú na šerej uhlédali obloze žáru:
Rozličné každý podla svej možnosti darunky
Predstavujú: sladký mad a sýr i mléko i maslo,
Pozdnejšé ovocá, a na dojnú lichvu bohatší
Šestero kozlat a šesť cecajících matky barancov.
Jasle potom jedličím, voňavými ze bobku haluzmi,
Švížú vždy chvojkú a do výšky na dubce sa pnúcím
Breštanom ozdobujú, i celé až mílo okrásá.
S tým hotoví nízkými na zem dolu tvárami padnú,
A zrodzenému čiňá hlbokú Nemluvňati poctu.
V tom Kozorád spívať, Ranoslav sa na dúčelu pískať
Pristrájá; tam ten psotný ani ovce anižto
Kozky nemal žádnej; bohatým len toľko pomáhal
Zpredku bačom pásať: než keď jako jahňada šípek
Na spev iných presahal, keď každú v závode sádku
S kýmkoľvek položen sa o základ a stávku potýkal,
Vždycky vyhrál: toľké nahromáždil statky pomály,
Ze vlastného časem zdvihnul sa na pána dobytku;
A k tomu najvyšší nadhvezdnej výšky Panovník
Žehnával mu za čnosť a nevinné stále chování.
Často sa odrážal do šerých hor toľko samotný:
Kde spevy lúbežné buď betlémského pasáka,
Buďto iných veščcov, čo o tomto do mysli nebeským
Navnukaní svetlom Zrodzeňátkovi hlásili, zníval.
Než Ranoslav lahkú sedající ešče na lóne
Už bral trstku do ust a slabými ju fukmi nadúval.
Od vznešeného potom vyučen Čestislava hudca,
Čo v najslavnejšém ve svátek chráme zahrával,
Tak veľký sa vybral pískač, že i tohto prevýšil.
Ten teda ostatným, jako už Zrodzeňátkovi každý
Poklonu dal, napred spívá, než tento na zvučnú

Dúčelu predhrává; a po vodcoch predky vedúcích
Prespevujú, i na své po čredách zňá nástroje všetcí.
Roztomilé pacholátko! takú ponadýchni mi ku tvej
Ucte peseň, jakovú dovčilka sem ešče za stádom
Nikdá nespíval. Ty si už ten dávno zaslúben,
Vrúcnú dávno čekan túžbú; ten, o nemžto božého
Od Ducha navnukaní otcom hlásívali veščci:
Že z neba k nám prijdeš, z čistej od poškvrny ludstva
Panny zrodíš, a celý z večnej svet bídy vyprahneš.
Tys' ten dávno čekan. Tvé svíťá jasne očička
Jak na jaseň pozdnú ohnivé dve na obloze hvezdy,
Keď je tichá a nemá ani najmenšého mračenka;
Líčka plné vďaku skvá jako časnú rúža rosičkú,
Perny milé modrajú jako predný breskyne výkvet,
Neb jako najskoršé na polétej hrádce jacinty.
Čož' to za lúbežná ze slaďunkých vóňa vychádzá
Tvých ustek! takovej ani ranná buďto fialka,
Buď strakatý klinček, ba i žádné kvítko, čo teplým
Ven vábí sa jarom z nadutého pupenca, nedýchá,
Bár sa ho ešče mladé nedotýkalo prúhami slnko.
Než jako nesvedčá chatrné tebe jesle, kerému
Nadhvezdní duchové s veľkú plesajíce radosťú
Prespevujú, najníž sa kloňá a nebeščanov Otca
Chválami oslavujú, a pokoj ludu ustami hlásá!
Zdáli na tak veľkého, na tak slavného nepatrí
V meste a nádherném urodiť sa ku obdivu bydle?
V makkunkých plátnách a drahých zavitého poduškách
Do krásnej uložiť jako pánské ďéťa kolísky?
Než sám tú si podlú, že na ludskú nádheru nedbáš
A sprostých miluješ pastýrov, jaskyňu vybral;
Kdežto ťa roztrasenej složeného na sláme ručící
Vól a osel vítá: padlým nábožne kolenkom
Najhlbšej sa klaňá, a parú tvé údy zahrívá.

Už teda nám pre tvój prepokojný od neba príchod
Nastává čekaná od predkov dávno zahálka,
Už vek ščastnejší a iný život omnoho lepší.
Už hle sa všecko teší a novej veselosti nabývá.
Už hory poskakujú, nízké výš údoly pnú sa,
Každý háj, každá poplesává dúbrava hustá,
Z každej chrasti radosť, z každého sa kríčka ozývá.
Netreba už slačitým vácej rolníkom orávať,
Vác ani sáť, ani stromky jaké a vinohrady sádzať.
Nezrobená spornej sama od seba úrody hojnosť
Zem povydá. Každý bude jesť bez práce koláče,
Z vrb všade trásť ovocí a ze šípov hrozna obírať;
Ba sladké z mihavých žrídel piť víno, ze prázdných
Hája dubov čistý mad a chutné plástiny lízať.
Už skaly zakvitnú, odejú sa trávami písky.
Vác neprijde suchosť, nevypráhnú výmoli rékám.
Večná jar potrvá a čirým tok poplyne mlékom.
Skrotne divá sama zver, vlk a lev jako telce utíchnú;
Tento kravám, dojným neublíží tamten ovečkám.
Záhubné vyhynú po vlažných rostliny pastvách;
Tráva len úžitná stádám ve zbytku poroste,
Sotva že jednu minú, už iná sa za patmi vytiskne.
Hojnejšé v nabité sa nemestí nádoby maslo.
Oščepkov jako hrud, jako vod bude žinčice bývať.
Zlý hada zmizne pajed, lútý jako jahňa pri cecku
Drak spitomí, a malé se saňú sa chlapča poihrá.
Prestane všecka nemoc trápiť lud a stáda dobytku,
I včil jestli jaká sa nachádzá, túto zapúdíš.
Prestane aj podvod, bezprávný prestane útisk;
Len volená rovnosť a uprímná zmóže sa pravda.
Predsa sa však, toľkú čo budú tebe závideť hodnosť,
A svoju zkázu želiť, sem tam neprátelí najdú;
Než všeckých, nech len veku ráz vačšího dosáhneš,

Sám porazíš, a tvú uznávať vládu prinútíš.
Ba zlí též duchové, tebe záhubu stále myslící,
Naproti sa zbúrá; ale aj tých rovne premóžeš,
Do škaredých bahníšč a pekelnej mrákoty zrútíš:
Odkáď v brinčících okutí aj s vodcem ohavným
Súce putách vác na svet a horné svetlo nevyjdú.
Z ukrutnej zajatých moci též jim vazňov odejmeš;
Peklo samé zaklneš, by dravé neotevrelo tlamsko.
Vojny potom nebudú; ani už vác lebky perastej,
Vác ani už kopií a mečov zlých nikdo nepozná,
Stajný vždycky pokoj, stajná svetu vždycky pokvitne
Bezpečnosť; a ty sám královskú berlu mající,
V najvačšej po všecky budeš veky sláve Panovník;
I všeliký za tvej tak ščastnej vlády pozemčan
Len stálú veselosť, stálé radovánky požívať.
Tak spíval Kozorád, a po nem spolu spívali všetci
Ostatní, a na pastýrskú zahrávali húdbu;
Až růžotvárné povynášala dennica usta,
A k nechaným nazpák sa pobírať kázala stádám.

Žalospevy.

I.

Umka ponúká básnfka, aby i žalospevy spíval.

Už sa za Harvanicú tratené ukrývalo slnko
  A skvelšú do zlatých strílalo žáru oblak;
Už spevy aj devčat, hlasitých aj stíchnuly ptákov;
  Len slávíci milú húdli ve chrasti peseň:
Keď sem nad mihavú a po nežných lahky plynúcú
  Rákosinách mlákú ešče ve Mlíči sedel.
Lúbežný struha žblunk, lúbežnú vóňu fialka,
  Lúbežný mne tiché dávaly vánky šuchot.
Tam jako rozmýšlám a hrdinské číny premítám,
  I slavského ku mej víťaza básni hledám:
Ejhle naráz vážná z hustej ven dúbravy panna
  Vystúpí a chytrým ke mne sa hýbe krokem.
Rúcho do pat sešlé mala belšé nežli kropáček,
  Ba mnoho vác belšé nežli je plachta Vily.
Koľko sa mohlo videť, pletený skvel na hlave vínek
  A tvár peknejšá nežli Rusalky bola.
Já spanilú poznám po velebném spósobe Umku
  A zradujem sa, že mej vnukne ku pesni muža.
Než tá sednúcá na milostnú vedla travičku
  Príjemným hovoriť takto započne hlasem:
Dosti si válečných už znel tu po dúbrave pesní;
  Dosti do víťazskej ustami trúby fučal.
Spívals', jak hroznú Svatopluk na Karolmana védol

Vojnu, i jak víťaz sa z jeho vlády vydrel;
Jak zmužilých veľké založil královstvo Slovákov —
Ach beda! zlá že ho zlých nesvora zňésla synov.
Spívals' dál, jak vyprosení z Cárihradu bratri,
Konštantín a Metod, sem Tatry došli učiť.
Spívals' též, jak Sláv pribehlého do vlasti na lúpež
A strašný ludu mord na hlavu zhubca potrel.
Ostatné aby sem na pamäť neprivádzala všecko,
Čos' po iných spíval, hráls' i selanky milé.
Včil teda víťazskú na mojém zaves už Dube trúbu;
Radšej si trúchlú pred seba vezmi peseň.
Neb vác máš smutných ve slovenském národe príhod
Než veselých; vác bíd nežli dobrého zažil.
Tak hovorí a takú mňa rečú na žalospevy zbúdzá.
Já na to odpovedám týmto milence slovom:
S víťazskými nerád sa na večnosť básňami lúčím;
Než ponevác núkáš, staň sa po vóli tebe.
Len sama mne prispej, jako si prispívala dovčil,
Svetlo zapál a šerú mrákotu z mysli vyžeň.
Keď si mi poslušný, ona dálej takto sa ozve,
Na mňa i vždycky si vác nežli na zisky hledel:
Chcem tebe prispívať, jako sem prispívala dovčil,
A vlastnú udeliť, jak sem uvykla, pomoc.
Tak povedá; a v tom do šerého sa húšča zabírá,
I k Dubu pospíchá, kde svoje bydlo mala.
Roztomilé všade, hneď kade bílú kládla nožičku,
Vyšly a najsladšú dýchaly vôňu kvety.
Já zbudený tehdáž na nové sa žalospevy oddám
A vnukaného badám vnútri ku týmto ducha.
Dobre sa tehdy milé vy hrdinské prospevy majte:
Má už len trúchlú zneť bude Umka peseň.

II.

PLAČ MATKY SLÁVY.

Čá sa to tak smutná po povetrú kvílba ozývá?
Aj, to samej trúchlý matky je Slávy ohlas!
Tam hle nad ohromnú, jako mój zrak spatruje, Tatrú
Na staveném v modrej obloze mračne sedí.
Roztratené sem tam vlasy má, oči núter upadlé,
A spanilé predtým všecky už usta bledé.
Tam vrúcé ze zrenic horkých slz kapky lejícá
Nad vlastnými také náreky synmi vede:
Já tá preščastná ve samej len tolko radosti,
Len ve samej sladkej rozkoši nekdy živá;
Včil tak neščastná, v tak velkém smútku žalostná,
Len v jednostajnej vésť dni bolesti mosím.
Neb kdo by netrúchlil? kde kerá nenaríkala matka?
Keď by ju tak hrozný, jak mňa tu potkal osud.
Ejhle dobrých na svet dala sem pod Tatrami synkov;
Národu mého prvá Tatry kolíska boly.
Tu skoro v najvaččém nemalému ku obdivu počte
Rozmnoženým úzké bydla nemohly stačiť.
Pohli sa dál, a radem prázdné zaujímali místa,
I k rodním divoké zrábali púšče rolám.
Tam s jednej strany až k adriatským došli pomedzám,
Tam se druhej volné Baltu zasedli brehy.
Odtáď zas na Silín, odtáď sa vňésli na Lábu;
Sám ano Rén, ba samé Temže dosáhli kraje.
Tak velký, tak náramný bez násily a všej
Krivdy iných hojným zastali množstvom okres!
Jak veselú tenkrát moje bíjalo srdce radosťú,
Keď sem jich v tolkej zhlédala časti bydleť;
Keď zrela sem, že blahoslavení a pokojne žijící

V dobrej vóli samé len radovánky vedú;
Obzvlášť však, že potom hodné sebe získali méno
A z dobytej právom slávy sa Slávi rekli.
Než včil jak by z očí horké sa mi kapky nelély,
Keď z nich už toľké ve hrobe časti ležá.
Kdež' moje armorské, kde na britském ostrove nekdy
Bydlícé, kdeže sú Réna a Belgska deti?
Kdež' ti čo nad Sálú, čo na dalších Láby pomedzách,
Čo v Braniborsku aneb tam ve Pomorsku žili?
Kde zmužilí Sorbov kmenové, kde Bodríci a Vilci,
I starodávnejších zástupy Vendov iné?
Kam pošli zástupové, čo po všeckém bývali Grécku,
Kam ti čo až v menšej Asii sídla mali?
Zahrabaným večná pozavírala drímota vička,
A zbyvší na krutých národy prešly vrahov.
Ništ ani z vyhlavených tu i tam nepozostalo vácej,
Len rék, mest a samých názvy nekoľko dedin.
Krem toho ešče i to zlobiví neprátelí slavné
A vznešené k špatnej skrútili méno hane.
Ba smeli mých i byvolmi volať, že sa nechceli jak ti
Z lúpeže, než radnej z orby a práce živiť.
Koľkú Got, Hun, Avar, koľkú Čud a sberba mogolských
Pustošov ostatným zkázu priňésli rodom!
Než čo do tak hroznej ubohých zahrúžilo bídy?
Dobrota jich vlastná záhubu ťáhla na nich.
Ejhle tichý, krotký, mírný a vždycky pokojný
I všelikej prázdný úhony védli život.
Zrábali zem, pri vodách obchodné zdvíhali mesta,
Príchodzím ze svej strájali práce hody.
Nikdy na patrícé cudzím neslačívali statky,
Uspokojen každý vlasti sa darmi živil.
Neznali zbroj, ludských ocelú nezbíjali končin,
Bezbožnými drahej mečmi neléli krvi.

Prespolné si mocú poddávať nechceli krajny;
Len bez krivdy jatú vládali slušne zemú.
Ze vlastnej ludskú merající rovnoty rovnosť
Mysleli, jak dobre mňá, tak dobre mnívať iných.
Mysleli, jestli ku nim spravedelnosť, jestli porádný
Mír zadržá, že pokoj mať sami vždycky budú.
A hle to všecko, čo jim k veľkej malo pochvale slúžiť,
Slúžilo k neščastiu, slúžilo k bíde čirej.
Neb vždy ináč cudzí o takých súdívali čnosťách,
Keď jich za škaredú kládli fučíci hanu.
Tak hle človek blúdí, toľkého sa hríchu dopúščá,
Jestli rozum zatupí a v kalu hlúpstva tone.
Horší nežli je vlk, horší než tigrica bývá,
Jestli krutú divokosť nechce na uzdu chytiť.
Za krásné, slavné a hrdinské slúžilo číny
Ništ nerobívať iné, len po koristi chodiť,
Lúpeže sháňávať, prenevoľných buďto zabíjať,
Buď do tuhého v uzloch vláčiť otroctva ľudí;
Mesta boriť, smutné v dedinách rozhadzovať ohne,
a zrobené hroznej pustote krajny vydať.
Najvačší vrahové najvačšú mávali chválu,
Najvačšá bola česť mor človečenstva nosiť.
Len v takovýchto vecách veľké sa hledávalo méno,
I v takových veľké našlo sa méno vecách.
Než jestliž' za jeden len mord smrť nekdo zaslúží,
Koľko tisíc a tisíc zlých boli hodni smrtí!
Avšak predsa sa im za ohavných toľkoto mordov
Mesto tisíca smrtí vzdávalo chvály tisíc;
Vzdávalo chvály tisíc, bár byť nezaslúžili luďmi:
Než s besnými radej zvermi na púšči družiť.
Ti hle jak hurtovní na nevinné ptáctvo kršáci,
Tak vzteklými na mých sa hnali mečmi synov.
Buď zhola ukrutným znášávali ze sveta zbrojstvom

A zrobené do svej brávali sídla moci;
Buď spali otroctvom, hodnejší súce otroctva,
By z mozolov si jejich hostiny mohli robiť.
Krem toho aj vlastný ostrú vyrezávali britvú
A svój ve prázdné cpávali usta jazyk.
Bár ale tak hrozná v dávnejších záhuba chvílách,
Tak veľká na milé pohroma došla deti;
Predsa ma tá jediná trúchlú vždy kojívala nádej,
Tá jediná horkú lahčila čáka bolesť:
Keď sa svet osvítí a nemravná prestane hlúposť,
Mému že vác nebudú národu krivdu činiť.
Svet sa už osvítil, nerozumná prestala hlúposť;
Predsa sa mému krutá národu krivda činí.
Tak hle sa zastaraná ráz poškvrna ťažko vymývá,
Tak náramne tuhý ťažko sa rúbe kameň.
Aj včil jim ti, kerých žádnú neurážali vinnú,
Ubližujú a zlú záhubu stále kujú.
I pre také veci jich, pre jaké by si vlastnili chválu,
Zlostne haňá, hlúpé smíchy a žarty robá.
Často bez hanby lužú, utrhačný často jazykmi
Jed kydajú a dobré číny ohavne tupá.
Než potupujte mojich si, nenávistníci, rodzencov,
Nezmernú proti nim v srdci pukajte zlobú:
Bár sa budú od vás vždy tupiť, bár vždycky haňávať;
Predsa budú veľké méno to Slávi nosiť.
Predsa budú rozesáhlejší tuto na svete národ
A množšé zasedať končiny, než vy sami.
Predsa budú veselí veselejších vždycky si vácej
Prospevovať pesní, nežli vy tupci sami.
Však pamatajte, že trest okusí, kdo krivdu činívá,
Odplatu, kdo spravenú od zloty krivdu nese.

III.

PLAČ MATKY SLÁVY

NAD VRATISLAVEM.

Toľko sem od cudzích ubohá já znášala matka
A znášať dosaváď ešče nemálo mosím.
Než to není samo dosť; vačšej mi žalosti dodává,
Že vlastní synové príčina zkázy boli.
Koľko sem už sa ke ustáňú nanaríkala indá;
Koľko sem už horkých nad vami léla kapek:
Buď Tugumíre tebú, buď ohavný Príslave, zhubče,
Buď nad inými, čo svej otčiny zradci boli;
Buďto čo pokrevných zlí bratri hubívali bratrov
A z jedného pošlé márnili otca rody.
Včil nad tvým, nemilý Chocilovče Vratislave, čínem
Náreky a trúchlé vésť plače ešče mosím.
Kam tak pospícháš? kam tak ztuha žrebca rozháňáš?
Místo je Hengstfeldon, kam jako šípka letíš.
Tam lútým Arnulf pajedem na Slovákov horící
S prednejšími krytú Nemcami raddu kuje:
Jak veľkú širokého mocú by Svatopluka mohli
Zvýšiť a ohromnej dať jeho vláde konec.
Neb sami se vlastným sa bojá naň vojskom odevzdať,
V zlém aby zas hroznú nevzali zkázu boji.
Tehdy ťa náramnú čekajú ve sbornici túžbú,
Že snaď prospešnú k záhube raddu podáš.
Než nazpátky sa vráť, zanechaj ve sbornici Nemcov;
Však si Slovák, prečo svým chcel by si zkázu bratom?
Lev levu neblíží, medveď sa na medveďa lútú
Nehne dlapú, cudzé len zveri šelmi hubá.
Hle vrany ti kváčú, v prázdnej sovy dúbrave huhlú,
Zlé vlkov usta vyjú a drahu odradzujú.

Bár vrany ti kváčú, v prázdnej sovy dúbrave huhlú,
Bár vlkov usta vyjú, predsa do spolku ideš.
Tam hnevlivý císar, tam každý z raddy ťa vítá,
Z tvého že brať hojné príchodu zisky budú.
Svú ani však neklamú sa myslú; nebo spósob ukázals',
Jak veľkého silú mohli by krála premocť.
Císaru najvyšší a vy prední ve sneme otci!
Tak zlobivé zradnú reč tvoje usta lejú —
Ohromitá, veľká ovšem je Svatopluka vláda,
Sám zmužilý, múdrý a v boji veľmi chytrý.
Dobre je všem známé, koľké sme dosáhli porážky!
Koľko matek dosaváď ešče za synmi plače!
Ništ naše nezríďá jemu naproti vojska samotné.
Potrebná je pomoc: tehdy hledajme pomoc.
Veľmi je údatné Volgárov mužstvo do bitky,
Sám že sa Cárihrad pred nimi hrozne trase.
Údatné sú též válečných zástupy Uhrov,
Čo včil pastevné Dácka zasedly kraje.
Jestli si týchto i tých ku našim pripojíme vojákom:
Lahko sa žádostný pótky dosáhne konec.
Však potajemne konať sa mosí vec, zrázu aby sme
K bitce nepripravené krála prepadli zeme.
Tak hovoríš. Na tvú zaplesá reč císar, ochotní.
Zaplesajú na svých Nemci tu všetci myslách.
Tehdy poslov k silným napravá Volgárom a Uhrom,
I množšé doložá týmto i týmto dary.
Poprivolá zvaňú a pomoc milerádi prislúbá:
I z hojnej sa napred lúpeže v srdci tešá.
Než jako už zrečená sa ku výprave blížila chvíla,
Všetci sa v nezmerném počte na krála sypú.
Odtáď Uhri bežá, odtáď Volgári sa rúťá,
Odtáď neščastný sám sa ty zradče valíš;
Odtáď rozjedovan chvátá zase k útoku Arnulf

A s ním Báborové, Franci a Švábi letá.
I prám dozrátá na kosák očekávala žatva:
  Keď každý od svej vlasti do krajny vrazil.
Končiny už lúpá, a o toľkej pohrome ešče
  Král nezná, hotové k obrane vojsko nemá.
Kamkoľvek zhlédám, kamkoľvek zrakma opírám:
  Prehrozné sa mojim vystre divadlo očám.
Zrem-liže tam, spanilú odkáď tvár slnko vynášá:
  V prestrašném ubohú plápoli krajnu vidím.
Zrem-liže tam, na poledňajšú kde sa výšku dobývá:
  Aj tu ve prestrašném plápoli krajnu vidím.
Zrem-liže tam, kde milé hrúžívá pod more usta:
  Aj tu ve prestrašném plápoli krajnu vidím.
Nikdo ju nebrání, neprichádzá k prispeju nikdo —
  I kdo by ju bránil dosť proti toľko vrahom?
Už spolu rozkatené neprátelov hajna sa zetknú;
  Už do samého divú záhubu lóna nesú.
Smutný ze zhorených sa dedin prach strašlivo čerňá,
  Rozborené trúchlém ve hrobe mesta ležá.
Tam tvoje, nábožný, sú kostely, zveste Metode!
  Tam sú tvého milé chrámy, zločinče, deda!
Strašná z úrodných sa radem pol pustota hrozňá,
  Lichva a najmnožšé preč sa koristi vedú.
Ludstvo putem sevrené do krutého sa ťáhne otroctva,
  Prehrozné rodiček náreky hvezdy perú.
Než Svatopluk, bár tak náramná žúrila zkáza,
  Predsa pri svých bránen sám zachoval sa Tatrách.
Nuž teda už veľkú poplesávaj, zradče, radosťú,
  Tvá že daná k bratrov záhube radda vyšla.
Aj vy neprátelskí v nadutej mysli Nemci plesajte,
  Že ste bez odporných znížili krála bojov.
Však doplesáte. Ne len prítomné majte na srdcách,
  Než na budúcé aj pomnite dobre veci.

Nastane čas, keď vám to drahé bude krála Slovákov
  Oslabení, a svú zaň poplatíte krvú.
Keď na pomoc volané tovarišných zástupy Uhrov
  Tú včil spustatenú krajnu za bydlo chyťá,
A zdejších vlastnej pripojíce si berle rodákov,
  Mocnejšú založá jednu potomne obec:
Všecko to zlé, čo nepripraveným tu robíte Slovákom,
  vám i vašej začnú súsedi vlasti robiť.
Koľko osad, koľké na popol zhola mesta obráťá;
  Koľko pol obsátých koňmi na spustu dajú;
Koľký lud pobíjú, koľký do otroctva poťáhnú
  A z koľkého celé krajny bohatstva zujú!
Tú mať za zhubené premilých královstvo Slovákov
  Jak ty tak ostatní odplatu Nemci budú.

IV.

PLAČ MATKY SLÁVY

NAD SYNAMI SVATOPLUKOVÝMI.

Aj vy mi, neščastní synové, možného Slovákov
  Krála teplé z mokrých kapky roníte očí.
Bár sem dosť každý sa pre vás nanaríkala týdeň;
  Predsa sa dosť vyplakať všecka nemohla bolesť.
Ký vás vztek napadol, ký vás duch z pekla ofúkol,
  Že brater ukrutným rúbe na bratra mečem;
A královstvu, dobrý čo rodič tak prácne zakládal,
  Nápoky už hrobovú, zlobci, kopáte jamu.
Kamže sa tá svornosť, kam tá už jednota zmizla,
  Vás ke kerej múdrý bol napomínal otec,
Keď starší učinen je na predné místo panovník,
  Ostatní veľkú pod jeho berlu daní?

Hle spojené tri do ruk pruty sám každému odevzdál,
  A prelomiť kázal na dva ochotne kusy.
Žáden však to dovésť a polámať svazky nevládal;
  Bár ste celú všeckej napnuli vlády silu.
Než pozatým, keď rozvinuté každému po jedném
  Dal sdrúzgať, každý svój v poly hneďky zlomil.
A krásný takovým čínem chcel príklad ukázať:
  Jak sa, keď on vykročí ze sveta, máte chovať.
Jestliže, tak reknul, svornosť vždy a láska braterským
  Sjednotená spolkem zostane medzi vami:
Nikdá vás lútý ve ukrutnej bitce neprátel
  Nezvýší a tuhým v službu nesevre putom.
Jestliže však pre svár a ničemnú nádhery pýchu
  Poslušnosť a dané zaprete právo bratu;
Jestliže jednu celú na tri krajny rozetnete krajnu
  A z pevnej tri slabé tým učiníte moci:
Aj sami medzi sebú sa hubiť zlým počnete zbrojstvom,
  Aj nepráteli vás na hlavu snadno potrú.
Tak hovoril, tak náležité vám nauky rozumný,
  Keď sa približoval k úmoru, dával otec.
Tú teda rozmúdrú posluchnite otcovu raddu
  A svornosti tuhú vždycky chovajte celosť.
Svornosťú i malé chovajú sa v pevnote vlády;
  Nesvornosť veľké do hrobu ťáhne moci.
Starší s královskú na pravém seď prestole berlú,
  V poslušnosti druhí buďte pokojne živí.
Buďte pokojne živí; dosť už krvi ťéklo za otca,
  Keď proti zlým brániť často mosel sa vrahom.
Buďte pokojne živí; špatná je zaiste to sláva,
  Keď brata brat zbrojnú morduje v pótce rukú.
Buďte pokojne živí; pokojem sa všecky zaléčá
  Bezbožnými dané vojnami krajne rany.
V hrozných utratení válkách nahraďá sa junáci

A predešlého celá otčina dojde kvetu.
Vás ale v sjednoteňú a blahoslavenosti žijících
I v sile nezlomných súsedi báť sa budú.
Patrite, jak vyšlé na hroznú vojnami bídu
Ludstvo pokoj žádá; dajte mu tehdy pokoj.
Však ste není z kameňá a hliníckej lomnice výkres,
Roztopeného aniž vosku nemáte v ušách:
By ste sa obmakčiť, hnev a lútú pustiť ukrutnosť,
I kladené pred slych prosby nemohli očuť.
Zhlédnite na zbavených všeckej už podpory starcov,
Zhlédnite na zmorené s matkami svými deti:
Jak zepatýma lomá na nebeskú oblohu rukma
A trúchlé naporád od horu kvíle vedú.
Zhlédnite na prázdné sem i tam bez mládeže mesta,
Zhlédnite na hroznú bez pluha spustu zemi.
Avšak aniž na kvíl, ani zlú nedbáte na spustu,
Vác ani už kladené nechcete prosby slyšať.
Len vzteklú búríte myslú! I čo bojmi hledáte?
Zkázu samým, a číré prospechy krajny vrahom.
Nemci na svém veľkú plesajú už srdci radosťú,
A s posmechmi o vás pesne u vína hudú.
Uhri ze dávnejších vybití Pačinákami sedlisk
V blízkém zastavení Dácku na stráži bedlá.
Čím sa tu medzi sebú ve braterských potrete válkách,
Čím zmužilého celá vystane vojska sila:
Hneď sa nazad pohnú; vedomá jim cesta, keď už ráz
Náramnú ubohej zatnuli vlasti ranu.
Lahkú vás dobyjú prácú i snadno celému
Posledný učiňá dosť skoro panstvu konec.
Už Čechové a Čechov najbližší súsedi Sorbi,
Pripojení k jednej nekdy od otca moci,
Tak veľké na svých zunujíci rozbroje srdcách,
Od vás odstupujú, sváre a vojny klnú.

Bábori na hranicách jako bystré orlice stríhnú,
  Tej hotoví dávať vojskami stránce pomoc,
Čo k nim naklonená dóvernosť vezme, a lútým
  Naproti odporcom k príspeju začne volať.
Smerte sa, ach, radšej, zakaváď času ešče je, smerte!
  A bratomordárské hoďte do pošvy meče.
Hroznú, ze dňa na deň bližšú, jako od seba, tak též
  Od ludu a všeckej otčiny vzdálte zhubu.
Však na to ustanoven je panovník vlasti, by krajnu
  Ochraňoval, ščastí národu svému hledal.
Rozbroju nech je konec, je konec plaču, náreku, bíde,
  Ukrutnosti, bojom, spuste a hróze konec.
Pomnite na vzteklých, rovných vám, Attily synkov;
  Attily, čo všeckým bol strach a metla zemám:
Jak skrze nesvornosť a domácé války ohromnú
  A svetu rozhroznú vládu uvédli na ništ.
Aj seba aj hunský, tak mocný, zmárnili národ,
  Jedno že toľko holé zostalo méno po nem.
A hle čo svým oni už krajanom ráz nekdy vyvédli:
  To svým za krátký čas vykonáte sami.
Avšak darmo hluchým hovorím. Ani otca zločinci,
  Uplakanej nechcú svej ani matky slyšať.
Čím napomínáňá, čím vácej raddy podávám:
  Tým vácej žúrá, vác vzteku ešče lejú.
Už krvavý je Hron; krvavé sú zákluky Váhu,
  Rozsekané Moravú mrtviny valne bežá.
Sám veľký sa Dunaj nad červenavými nemálo
  Vodmi diví, a na breh z výmola šírky točí.
Jak prudký keď oheň do suchého sa dostane rážďá,
  Všecko radem pálí, na prach a pláchy troví:
Tak sa celá od vás, prenehodní otca rodenci,
  Krajna hubí a blíž zlému ke koncu vede.
Už Trenčín sa kadí, nádherná Bystrica kúrí,

Královské prašťí v plápoli sídlo Nitra.
Už zcela vyvráten preslavný nekdy Velehrad,
Už se zemú rovné ohrady Mástu ležá.
Už na tisíce iných aj mest aj zhusta osadlých
Luďmi dedin besný do hrobu hádže plameň.
Spustatené sem tam pola sú mrtvými posáté,
Neskosené belajú lúky pre kosti mužov.
Rolmi krvú opilými železná kníše sa žatva
A svých mesto klasov strelky a šípy nese.
I kde padlí mužové, kde sa ostré šípy nenajdú:
Tam zlé mesto milej úrody roste hloží.
Sladký pastýrskej neslýchať píščale ohlas;
Válečná za malú píščalu trúba hučí.
Vác ani len veselé nezňá už pesne; veselších
Mesto peseň trúchlý prospev a kvílba jačí.
Ples radovánek ušel; za milé radovánky vojanský
Pokrik a hrózyplné brinkoty zbrojstva hrmá.
Krajna ze vlády zutá a ze všeckej slávy opadlá
Cudzím už dává lahko sa pod moc ujať.
Bábori dozvedení o takej už dobre slabosti
Dosti na tom nemajú, ráz že do vlasti sahli;
Než po druhý i tretí sahajú ráz ešče donútra,
Postavené v odpor zástupy lahko bijú.
A kde jaká pevnosť, kde jaké zostávalo mesto,
I vše, čo len predešlej záhube ušlo, kazá.
Časť nemalú královstva berú, a Svatopluka vodcu
I všelikej se sebú množstvo koristi vedú.
Uhri ke koncu došlú vašu už nevládu vidící
Do spustlého nové bydla Panonska nesú.
Odtáď zhusta čiňá do vašinských nábehy končin;
A vždy tu neb zase tam k sídlu si místo vydrú.
Náležitého není proti tořkým odporu vpádom;
Neb zmužilá v márných obrana lehla bojoch.

Zmohlý už Svatobog započíná neskoro múdreť
  A svoju uznávať vinnu a spúry vadu.
Na zvýšný, z krvavej zachopiv sa zrázu porážky,
  Pospešnými letí jak strela cvalmi Zobor.
Berlu a královský zahodící od seba šarlát,
  Presprosté hunené rúcho na údy bere.
Pústevník ostrý a vlastným bratrom i všeckým
  Neznámý krajanom, sám vede toľko život.
Mesto paláca chudá slúží za obydlo chalupka;
  Mesto hodov skrovné hlad mu koréňky syťá.
Všecko bohatstvo za ništ, všelikú sveta slávu za márnosť
  Pokládá; a že sám hnal sa po tejto, želí.
Zostáváš už len jediný, Mojmíre, panovník,
  Mordárských sprosten s bratrami svými bójov.
Bárs ale už sprosten boja s bratrami, predsa ve stálých
  Zapletený vojnách s Uhrami biť sa mosíš.
A krem ráz že si jich obrátiť chrbty prinútil,
  Súcej dál odolať vlády za dosti nemáš.
Až vposled aj ty padáš, padajú spolu v obrane vlasti
  Údatní, čo živí zbývali ešče muži.
Ostatní ale už to vedící dobre Slováci,
  Královského že vác k berle potomka není:
A Svatopluk vydretý od Nemcov bratrovi z pasti,
  Jestli by na prázdné prestola místo sedol:
Že hneď zúboženú sladkej volnosti by krajnu
  Sprostil, a báborské národu jármo hodil.
Dobre vedíce pritom seba vác ani naproti Uhrom,
  Vác ani už Nemcom z odporu dosti nebyť:
S válečnými radej dobrovolne sa Uhrami spojčá
  A s nimi jednu obec, jedno braterstvo činá.
Tak hle pre vás veľké zmorených královstvo Slovákov,
  Neščastní synové, do hrobu svého padá.
Tam širokovládná tvoja už je, Svatopluku, berla,

Tam je i meč, cudzím zlý strach a hróza luďom.
Nesvornosť a tvój nešlechetný, Bábore, Arbo,
K nesvornosti popud zlámaly týchto silu.
Nesvornosť nikdá dobrého nemávala konca,
Vždycky prenáramnú záhubu ťáhla sebú.

V.

PLAČ MATKY SLAVY

NAD ODRODILÝMI SYNAMI.

Sotva mi od jedného mokré schnú náreku líca,
Už ke druhému nová príčina kvílu volá.
Nad vami zas tu mosím ubohá já Sláva rodička,
Odrodilí synové, horko na srdci plakať.
Že k človečenstvu prišlí za svú hanbíce sa matku,
K cudzím, čo mňa potreť chcú, utekáte vrahom,
A mňa tupiť, v zlý žart a ohavný posmech uvádzať,
Ba špatnú zlorečiť smíte mi ešče hubú.
Ništ nedbáte aniž, jak mrzký veľmi je úskok,
Čo k neprátelským svých nechav ujde plukom.
Jak veľký je to hrích za vlastnú matku sa hanbiť
A preklatými krivú reč na ňu ustmi kydať.
Ach, vtedy sem dobrá a potrebná bývala vždycky,
Keď sem vás na mojich dojčila prsmi rukách!
Keď sem vás na kolísce milú uspávala pesňú
A predné žvatlať dávala v usta slova.
Keď sem náležitú peč o súcú chóvu, o živnosť,
O ščastí a samé len vaše védla dobré.
Tenkrát za vlastnú ste sa nikdy nehanbili matku;
Od cudzích ste ludí vždycky ubehli ke mne.

Tenkrát prívetivú ste sa len prismívali tvárú,
Len sladkoznícé ustami léli slova.
Než včil už odchovaní a svému ku místu privédlí,
Keď vác potrebnej pestovatelky není,
Jak do vašich ráz hlav prespolné fúklo povetrí
A klamavým lahké zvrátilo mozgy duchem:
Za vlastnú sa nenávidenú hanbíte rodičku
A k nadutým rúhať jej sa bežíte vrahom.
To hle za ostudné vyslúžila sem si chování,
Ten vďak, tú krásnú odplatu za mzdu berem!
Zdáž pri prvém radšej sa nemal vám príchode na svet
Krk vykrútiť aneb kosti na Tatru pribiť?
Aspoň vždycky nových menej bych znášala trápeň,
Méň žálov, méň zlej srdce bolesti žralo.
Nuž včil už odpovedajte, jaká vás príčina zvádzá,
Že proti svej toľkú máte rodičce nechuť;
Že k veľazáhubným utekáte neprátelov hajnám
A proti nej vzteklé rukma lapáte brane.
Toľkú zlosť, toľkú nehrozíte sa páchať ukrutnosť
Naproti tej, čo milý vám dala nekdy život.
Zdáli není sem já dobrá, jako slušno je, matka?
Zdáli za mú hanbiť krásu sa nekde mosím?
Zdáli není sem též veľká na bohatstvo, na možnosť,
Slávu a rozlehlú po svete vládu širú?
Ejhle, o mej dávný a nový čas dobrote svedčí;
Svedčí, a zjevnú pravdu nemóže zapreť.
Ačkoľvek z predešlej od toľkých zašlo nemálo
Krásy pohrom; dosť tak predsa sem ešče milá.
Než jestliž' ku novému nedá sa mi póvodu žálu,
Jestliže aj staršá vyjde ze srdca bolesť:
Hneď sa prvá opadlým navrátí spósoba ustám,
Od vysokého jaká jim bola stvorca daná.
Líca budú tehdáž peknejšé, nežli je rúža,

A zraky jasnejšé, nežli je hvezda sama.
Žádná mú tenkrát neprevýší krásu rodička,
Žádnej panne ze všech predku ve tvári nedám.
Kdežto kerá vačšá sa nachádzá matka na rodstvo,
Slávu a ohromnú vládu po toľko zemách?
Kdežto kerá toľkých, koľkých já móže počítať
Mocných a schopných veľmi na všecko synov?
Kdežto kerá toľkým honosiť sa je ve stave množstvom
Dcér spanilých a všem pre svoju prácu milých?
I vždy, čo k najvačšej slúží jim pochvale, spevných,
Buďto radosť, mračná buďto nalehne žalosť.
Jak vznešenú mi to česť, jak hodnú pýchu dodává,
Ačkoľvek daleká pýcha ode mňa vetrí:
Že v časoch už dávných zdedené od slávy se všeckú
Tak silnú rodinú méno to Slávy nesem.
Jak širokú aj včil rozkládám po svete vládu!
Bár sa mi od zhubcov zmárnilo toľko detí.
(I kde jaká ze všech, ku kerým utekáte, protivnic
V tejto mi blíž rovnať dosti sa móže veci?)
Já sa ne len k jednej pribitá sveta časti nachádzám,
Než ve troch mocnú jak pani berlu nesem.
Od zimného sahám k adriatskej hladčine Baltu,
Od lábských brehov až ke klukatému Donu.
Od Bílej sa na Chválenskú až melčinu šírím,
Od Kumy prez Kaukaz pnem k Eriváno čelo.
Náš stolebý je Ural, náš Ob, naša Léna ohromná,
Náš Anadír a našlý v časti Kolumba Nuček.
Tu všade mój zní hlas, všade od slávíka milejšé
Každú chvílu mojich pesne sa ohlasujú.
Ba v dalekých a nepatrících ani pod našu berlu
Mocnárstvách slavné mé spevy ešče počuť.
Slýchá jich Berlín a bohatší na zlato Londýn,
Slýchá nádherný pre svoju krásu Paríz.

A vše abych hlavné na pamať neprivádzala mesta,
  Kde sladkými kojá v cudzine zvukmi uši:
Slýchá Cárihrad, veľké sultánovo mesto;
  Slýchá aj Teherán a hlava Chíny Peking.
Tak sem já veľká, tak možná Sláva rodička,
  Tak rozprestranené po svete méno nesem.
I vše čo tak veľavýbornej mne ze slávy prislúchá:
  To všem prislúchá národa mého synom.
Prislúchá aj vám zdedené to všecko; a predsa
  Násilnú vlastné právo šlapáte nohú.
Zdáliž múdro činí, kdo svým opohrdne dedictvom
  A k cudzému celú statku sa tiskne mocú:
Veľkú, po predkoch došlú, zapovrhne majetnosť
  A skrovnú v ludském úhore škvarku hledá;
Keď za celý háj dub, keď za hromovými nedotklý
  Ohňami dub zlomenú jednu haluzku bere.
Avšak predsa vy tak veľkým pohrdáte dedictvom
  A skrovnú v cudzém škvarku hledáte poli;
Za zrutný háj dub, za perúnovskými nedotklý
  Bleskami dub ludskú jednu volíte haluz.
Než ráz majte rozum, prázdnú zanechajte nemúdrosť,
  Od nepravých k vlastnej vráťte sa matce macoch.
Já vás chcem chybu zlú napravících objať, a verných
  Poznovu medzi synov svého do lóna prijať.
Avšak darmo volám, nechcú sa blázni navrátiť,
  Nechcú tak slavnú matku za matku držať.
Iďte mi tehdy s očí, kde sa kalné vodstvo sebírá;
  Kde škrekláci kričá a vrany kráky vedú.
Noste luďom na znak preohavné úskoka méno;
  Noste rytú na čelách odrodilosti pečať.
Tak smutná za dlhý čas matka naríkala Sláva,
  Na staveném v modrej obloze mračne sedíc.
Tatry kolem trúchlé trúchlý roznášaly ohlas;

Les lesu odpovedal, dol dolu, kopcu kopec.
Až černé sa na šír sem tam rozťáhnulo mračno.
I hneď krýdlorudý bil hrom a príval hučal.
Náramným sa i Váh i sivý Hron rútily vodstvom
A v hromadách mútné ňesly do Istra valy.

VI.

SŤAŽOVÁNÍ MOJMÍRA.

Od veľkej nadutí výskajte si Nemci radosti,
Že splnená jednúc vóla je predsa vaša.
Už sem najvyššej u mojich hodnosti Slovákov
Pozbavený, už sem z knížata toľko človek.
Neb král váš Ludvík takovému ku čínu donúten
Násilnú mňa zhodil tejto ze vlády mocú.
Než čili na mne jaká k veci tej sa nachádzala vinna?
Náležitú aspoň reknite pravdu sami.
Jestliže svými zadosť preukážete slovmi, že všecko
Slušne trpím, další prestane celky ponos.
Neb kdo čo zaslúží, znese rád; ale ťažko je predsa
Veľkú bez všeckej príčiny hanbu trpeť.
Zdáli to prehrešení bývá, keď v míru sa ščastí
Krajny hledá a daná vrchnote víra chová,
Jedna pravá po celej rozesívá vlasti pobožnosť
A z temného sa lud blúdu ke svetlu vede?
Predsa za prehrešení to samé sa pokládalo od vás,
Keď za také z moci sem knížata číny zutý.
Nikdá tak skúpí náramne lakomci netúžá
Do svej nezmerné poklady skrýše hrabať:
Jak sem já dychtil, jak sem sa ve práci zanášal,
Má aby vždy stálý mávala krajna pokoj,

Mocnejšej v sebe bezpečná ponabývala vlády,
  V orbe a zmáháňú statku bohatstva došla;
Vycvičená v naukách, ve mravoch vzdelanosti dosáhla
  A k vačšému porád ménu a sláve išla.
I preto aj se vaším učinící úmluvu králem,
  Pod pevnú jeho sám ochranu sem sa vydal.
Radšej sem ročné sa zavázal dáňky uvádzať
  A ščastný tráviť v míru se svými život:
Nežli do záhubnej častokrát vojny sa púščať
  A s hotovú proti vám stáť vždy na stráži braňú.
Víru a slub sem pilne choval, čo mi patrilo, dával,
  Ba množším ctíval výš toho krála darem.
A preto sem nechcel do bojov Ludivíta mohutných
  Knížata Chorvátov sám sa do konca zaplésť;
Nechcel sem sa zaplésť do ukrutnej búrky, čo medzi
  Volgáry a vašú žúrila nekdy mocú.
Já prvný ze všech panujících nad nami knížat
  Kresťanskú sem sám od seba víru prijal.
Predný sice prijal ju, ne však dobrovolne, Samoslav:
  Neb k tomu bol núten víťaza Karla mečem.
Najvačšú sem peč, najvačšú snáhu nakládal,
  Tá po celej by skór do kvetu krajne prišla.
Chrámy božé sem podvíhal, bohatými nadával
  Venmi a potrebné jim veci všecky poprál.
I dvojo sem zbudoval biskupství: jedno hučícú
  Nad Moravú, a druhé od Nitry v Nitre mytej.
Kňazstva počet hojný do slovenskej vlasti priváben,
  Živnosť a vzácné brával ode mňa dary.
Nad Privinú sem sa smiloval, na kerého sem hodnú
  Poďla samovlastnej zásluhy klatbu vydal;
Keď jemu patrícá sa po otcovi odňala částka;
  A k tomu z vlasti mosel vyhnanec ešče uťécť:
Že blúdné ze celej bránící vlády pohanstvo,

Navždy mi odporné navzdory všecko robil.
Než keď ste v častém sa primlúvali zaňho poselstve,
Že kresťan zostal, že klade chrámy Bohu:
Místo, porád novená, vaša u mňa naléznula prosba;
Vzal sem ho zas na milosť a k ludu svému prijal.
Nitranské nazpátky celé knížatstvo navrátil;
A k nemu prátelskú lásku ve srdci choval.
Zdáli ku najvačšej tó nemávalo pochvale slúžiť?
Predsa za najvačšú všecko sa vinnu bralo!
Ejhle vaši, cudzím nemilí, markrábi na blízkých
Postavení hranicách k záhube iste našej,
Na ščastí a celú vyššej do vlády idúcú
Krajnu nenávistným patrili vždycky okom.
I preto rozličných vyhledávali príčiny zádrap,
Jak by ze knížatskej mohli ma vlády sraziť.
Podvodnú mňa rečú pred svým černívali králem,
Beztoho patrícím ťažko na slávu moju:
Že všelikú, čo je len možná, k tomu snáhu nakládám,
Bych sa vydreť z vrchnej ráz jeho správy mohel.
Až vposled veľké seberúcí pospolu vojsko
Sám nepredvidený znáhla do vlasti prišel,
A mňa na boj tenkrát nepripraveného prepadna,
V sídelném, ne však bez krvi, meste dobyl.
S knížatského srazil hneď prestola, všecku majetnosť
I všeliké za korisť poklady vojskú podal.
Krem toho aj, kade len ťáhol prez krajnu, nevinných
Bídne poobluроval svého ze statku ludí.
Však za to vzal slušnú, jako bol hoden, odplatu jak sám
Tak též ostatné zástupy množstva jeho.
Nahrabané ani tak veľké ve Slovensku bohatstvo
Zpátky domov pyšní Nemci nevládli priňésť.
Neb jako prez českú do vlasti sa krajnu pobíral,
Víťazstvom naďutý myslel i túto premocť;

Myslel i túto premocť zbrojstvom, keď bránu mu predtým
  Nábožnosť otevreť nechcela k pánstvu Čechov.
Na hlavu bol potrený, a celé jeho omnoho počtem
  Hojnejšé v krvavém lehnulo vojsko boji.
Sám aj mal buďtož ve prehroznej bitce upadnuť,
  Buďto priísť v zajatí a v ruky otca Čechov:
Keď by nebol s hanbú se bojišča na omnoho lahšém,
  Nežli jejich kone sú, žrebci do Bábor ušel.
Už včil poznávám, jak sem bol veľmi nemúdrý,
  Keď sem neščastné s Nemcami spolky začal.
Poznávám, že i kresťanská sama víra za nástroj
  Vám slúží cudzé národy pod moc uvésť.
Neb ti, kerí od vás a vašého ju od kňaza prijmú,
  Aj poddanstvo mosá na svoju krajnu prijať.
I kdo potom bude chuť mávať sa na túto obrátiť,
  Keď pre ňu najhoršé vezme si jármo na krk?
Radšej v otcovském tým vác zatvrdne pohanstve,
  Len by mohel bývať na svete volno živý.
Ba k meču sáhne rukú a učícím túto duchovným
  Odporovať zbrojnú zavčasu počne silú.
Učte bez obmyslov, bez nástrah a zástery k pánstvu,
  I skór tak márných vyplemeníte bohov.
Já ale už prednej zbavený hodnosti Slovákov
  Nestískám si a jej pre ztratu žálu nemám.
Aspoň z tak mnohonásobnej sem práce vyprahlý,
  Toľko pečí, toľkých do smrti sprosten otrap.
Len to mi lúto, že už krajanom svým dobre činívať
  A k ščasťú dopomocť možnoty dosti není.
Len to mi lúto, že už božské, jako nekdy, ve toľkém
  Zdvíhať a ozdobovať počte sa chrámy nedá;
Keď mi celú nesytí rozchvátili Nemci majetnosť
  A mňa do poslednej odrali zlobci kože.
K hanbe to síc nemalej slúžívá, jestli volakdo

Knížatskú utratí vládu a z pánstva padá:
Než se mnú je ináč; nemosím sa u národa hanbiť;
Zná, že takú bez všej príčiny krivdu nesem.
Pred Nemci asnaď sa mosím? ale čo mňa po Nemcoch;
Nech len u svých prázdný zlosti a vinny žijem.
Než ty synovče milý, Rastislave! mesto ma veľkým
Knížatem ustanoven ščastne ve vlasti panuj.
Neprestaň stálý vyhledávať národa prospech,
Neprestaň pokojem krajnu ve vláde siliť.
Všecko, čo sem já bol dobré, obzláštne ze stránky
Víry pravej, započal, zdarne ke koncu priveď.
Než takových si duchovníkov nezabudni opatriť,
Čo zvyklú by rečú mohli Slovákov učiť.
Však merkuj, by ti též rovnú, aneb asnaď i horšú,
Než mne samému diví Nemci nehúdli peseň.
Merkuj, knížatskú by nelen ti neodňali toľko
Dóstojnosť, ale aj tvé nevypichli oči.

VII.

NARÍKÁNÍ RASTISLAVA.

Ščastí, ach ščastí! jak divno ty s luďmi nakládáš!
Jak hry a nezbedné z nich sebe žarty robíš!
Jedných na vlastném vždy chováváš lóne miláčkov;
Uzlovatými iných od seba bičmi šibeš.
Často na ništ súcím dopráváš množstvo bohatstva;
Súcích v najhoršej bíde a núdzi moríš.
Nízkých podvíháš, na slávu a berlu vynášáš;
Hodnosťú vysokých hádžeš od uhla dole.
Žádný tvej sprotiviť sa človek moci dosti nemóže;
Každý má sa čo báť obratu tvojho kola.

Já sem bol králem, ne ze tvej však prízne a lásky,
  Než vlastné mňa na tú zdvihnuly čnosti vysosť.
Neb jak mój zbavení prám tenkrát vodcu Slováci
  Vážili zrost a milú postavy krásu zreli,
Jak pritom údatnosť a schopnú zhlédali súcosť:
  Hneďky mi královskú oddali berlu do ruk.
Bol sem tu vznešený, možný a na statky majetný;
  Ze dňa na deň mi nové lélo bohatstvo dary.
Bol sem víťazský; meč mój strach a hrózu naháňal,
  A ztuha báborské zástupy v bitce hubil.
Dosti o tom svedčí dobytý s mnoho mestami Vídeň;
  Svedčá oblehlé darmo Devína hrady.
Než včil všecko slepé naopak si prevrátilo ščastí,
  A z veselej smutnú zles' mi zahúdlo peseň.
Sem ze krála vazeň, sem z tak možného chudobný,
  Z tak slavného slepý víťaza podrobenec.
To preto všecko, že sem krajanov svých volnotu hájil
  A v cudzém nechcel jim krky járme nechať.
Zrádný, ach trikrát zrádný vnuku! (hróza vyreknuť)
  Tys' prednú ku mojej príčinu zkáze podal.
Tak sa mi odsluhuješ? takovú za to odmenu dáváš?
  Sám že sem obšírnú krajny ti částku poprál;
Krála ťa ustanovil, nemalej sily vojska odevzdal,
  Bys' proti zlým hájil končiny vlasti vrahom.
Než ty si v úzkosťách sa pod ochranu Nemcom odevzdal,
  A mne samému celú obranu vlasti nechal.
Zdáli si ten pre taký nezaslúžil výstupek úmor?
  Já na kerý sem chcel z úkladu sám ťa udať.
Než tebe vševládné tenkrát poslúžilo ščastí,
  A mňa do nastrojených vrhlo samého tenat.
Tu mňa si žížnicím po mojej krvi Nemcom odevzdal,
  Bys' tak najvačšú lásku vyzískal u nich.
I hneď pomsťevný zaslal mňa do Rezna Karolman,

Pod strážú ve tuhých obkovaného putách.
Tam ve slepých sem tmách a ohavném veľmi žalári
Až do samého vazeň príchodu krála chovan.
Bez všeckého zatým do mojej on krajny vrazící
Odporu, do svej bral mesta a hradby moci;
A všeliký poklad, všelikú mi dokonca majetnosť
Zlúpící, bohatý zpátky do vlasti ušel.
Než jako král Nemcov Ludvík sa do Rezna privézol;
V ťažkých nás reťazách pred seba kázal uvésť.
Nastal súd. Prední jeho Franci a Bábori hneďky
Zňésli sa medzi sebú, a mňa prirekli na smrť.
Zbývala časť Slávov, pod krála čo vládu patrící
Z rozličných končin množstvo priňésli darov.
Aj tým právo dané je ku veľkej radde prisadnuť,
A proti mému kruté náleze hrdlu vyňésť.
Však tito rozpakujú na pochybných v úsude myslách
A hroznú sa bojá výpoveď ustmi vyňésť.
Trikrát sú silení, aby mój podpísali úmor;
Trikrát sa mňa na zlý zdráhali úmor udať.
Než keď len zlobiví aj dálej nútili Nemci,
A k tomu ešče krutú zhrážali mocne braňú:
Čož' mali už si počať? jako násilnosti sa opreť?
Aj sami ke hroznej poprave heslo dali.
Syn smrti už sem bol; než tys' mi poslúžilo, ščastí,
A ztratený istej vydrelo zkáze život.
Jestliže však ščastí menovať sa opravdive móže,
Čo stokrát horšú od smrti bídu nese.
Neb sám ze všeckých slutující toľko sa Ludvík
Tú mne milosť udelil, že mňa živého nechal:
Však zato rozkázal mi ujať zrak a svetla vypáliť,
A v reťazách i krutém večne žalári moriť.
Tehdy ma do hroznej katové hneď vlékli mučárne,
Rozhoreným železom pálili zhurta oči.

Ukrutný tu škrek povstal, jako sádla nad ohnem,
  Neb jako keďby kováč tešlu ve studni kalil.
Černošedá sa tedáž vókol mňa mrákota zňésla
  A hrozná ranené trápila smysly bolesť.
V tom ťažšé na nohách a rukách zakujíce putiska,
  Ve stálé vazení zamkli do tejto chyže.
Včil teda vyslepený a ode všeho ludstva opusten,
  Lútým sem Nemcom posmech a srdca radosť.
Nikdá už vácej spanilé teba, slnko, neuzrem;
  Tvé do mojich by jamek prúhy nadarmo bily.
Ty tmy plašíš, husté rozeháňáš s oblohy stíny,
  Mým však nevládáš temnotu zehnať očám.
Vác nevidím ani hvezd, ani rostúcého mesáca;
  Neb moje večnoveků usnuly svetla nocú.
Nespatrím ani už slavná teba, krajno Tatrancov,
  Nespatrím ani vás, tak mne Slováci milí.
Jakživ nezhlédnem veľapevné hradby Devína,
  Jakživ nábožný otče, Metode, teba.
Tak daleký od vás a ode všeho ludstva našého
  Rozbídný povedem v závore tejto život.
Sem trúchlého tešiť neprijdete nikdy, Slováci;
  Mój ani keď zemrem nesprovodíte pohreb.
Mé tuto zahrabané v prespolnej Bábora krajne
  Medzi čirými budú Nemcami kosti ležať.
Než načo táto reťaz? načo ťažké sú mi putiska?
  Čo strašné mi porád brinkoty spósobujú.
Buď na pravý, buďtož' na levý sa bok údami pohnem:
  Bok vždy zabrinkne pravý, vždycky zabrinkne levý.
Bár na nohách a rukách i na bídném hrdle ukrutných
  Mať nebudem krúhov; predsa neujdem inám.
Buď by ma aj strážní, sami buď by ma pustili otci:
  Kam sa slepý pohnem? kam sa na cestu vydám?
Keď s palicú (verným jediná včil táto je vodcem)

Sotva po tak tesném tomto žalári chodím.
Však čo by aj mňa Dunaj do Devína a vlasti zavézol;
Predsa Devín a celá vlasť bude len mi žalár.
Čož' mi naplat, bár bych sa po vážských buďto po hronských
Koňmi vozil dolinách; krásu nezrem-li jejich.
Čož' Tatry ohromné, čo vinohrady platno, čo rodné
Úhory naščivovať, jestli mi ve tme ležá.
Než čo pravím, že by ništ platné to nebývalo všecko?
Keď by mi predsa nejak bývalo všecko naplat.
Aspoň bych dýchal ve slovenském volno povetrú,
Aspoň bych krajanov tam hlas a pesne očul.
Darmo je však; nebudem ve slovenském volno povetrú
Dýchať, aniž krajanov tam hlas a pesne slyšať.
Len tu mosím trápiť sa v ukrutném tomto žalári,
Žádostný až hosť, smrť mi odejme život.
Než ty veľavládný na nebeskej obloze Otče!
Teš mňa zatým v toľkých postaveného boloch.
Daj všelikú úzkosť, všelikú mi tu bídu prevýšiť
A k sebe čo skóršej ze sveta tohto volaj.
Pros ty dobrozvestný, včil už oslávenče, Cyrille,
Má aby vyslyšaná od Boha prosba bola.
Vy však Nemci takú aspoň preukážte mi lásku,
Na hrobový ty malé rádky napíšte kameň:
Ve hrobe tomto leží Rastislav, knížа Slovákov.
Že tlačenú bránil krajnu, o svetla prišel.
Brinčícú reťazú a krutými zaputnan okovmi,
Až do samej smrti bol zlém ve žalári moren.
Kdos'kolvek vysoký hodnosťú: z príkladu uč sa,
Že ztratiť aj hodnosť aj svoje móžeš oči.

VIII.

LÚČENÍ SVATOBOGA SVATOPLUKOVIČA,

ZOBORSKÉHO PÚSTEVNÍKA.

Dobre sa maj, svodná sveta márnosť, dobre sa bratri,
Dobre sa ostatní majte, Slováci mojí!
Už sem královskú zahodil vám od seba berlu
A zhola už na iný dal sa na púšči život.
Ništ ani sem se sebú nevzal z toľkého bohatstva,
Len to čo mé vlastné bývalo jedno pobral.
Neb jako v neščastnej vposled sem bitce prevýšen
A z mých najvačšá lehnula částka mužov:
Ništ inšé ubohému tu už nezbývalo vácej,
Len buď smrť, buď uťécť a hlavu z pótky uňésť.
Však radšej vyvolím si hrdinský od meča úmor;
Nežli sa na špatný útek hanebne vydať.
Neb si myslím, keď sem ztratil už ráz královu berlu,
Že ztratiť aj prázdný slávy je dobre život.
Tehdy sa prez padlých a hromadné kopce na bratra
Vzteklo valím, aby má smrť z jeho prišla ruky.
I hle naráz kalnej hustá tma sa mysli vyjasní
A prudkého celá prestane srdca bolesť.
Nesvedčného tedáž nabažím sa tu súboja s bratrem,
A v sebe vnútri badám vnuk se bojišča uťécť.
Sám i žrebec trikrát do neslušnej pótky rozehnan;
Trikrát výš zepatý zpátky sa vždycky vracal.
Čož' mal sem si počať? Zachopím sa zhurta na úskok
A z lútej maninú jak strela bitky letím.
Nastala noc, čisté ligotať sa počínaly hvezdy:
Na známý keď sem breh vody Nitry došel.
Jak si tu odpočinuť, smad a vrúcú žížeň uhasnuť,
I znovaného popásť žrebca na tráve hledím:

Zahryze mňa svedomí, nepokoj sa do srdca prirútí
A strašná po celej hurtuje búrka mysli:
Toľko že v údatných nepravej moja pýcha a márné
Berly požádání zmárnily pótce mužov;
Toľko že sem ludných pohubil mest, toľko nevolných
Rozmetaným ohnem na prach uvédel osad.
Toľko pol obsátých rozcúpal a úrody zlúpil,
I hroznej až strach k výreku spuste vydal.
Krajnu celú oslabil, moci zvlékol a týmto pomáhal,
Skór aby súsedné mohly ju vojska dobyť.
Tehdy želím a nenávistné účinky preklínám,
I mnoho sa pre také sám seba zlosti viním.
Než keď tak slušné za predešlé číny bolesti
Mňa trápá a z očí v hojnote kapky lejú:
Ejhle naráz divnú sa nebeská obloha žárú
Osvítí a do mých padne mi ohlas uší.
Já sa celý strápím, a s veľkým úkazu žádosť
Poslúchám trasením, sám ale takto volá:
Královskú zbrojstvom snážil si sa berlu dosáhnuť;
Královská od tvej berla uťékla ruky.
Krem toho aj vlastnú utratil si všecku majetnosť,
O vlastné v krvavej bitce dedictvo prišel.
Včil teda neščastí ke šťastí svému užívaj;
Berlu hledaj, čo tvým nikdo nevezme rukám.
Já hlasu poslušný ve pochybném srdci premítám,
Jak by taká najskór mohla sa berla naísť.
Nemnoho však myslím: neb hneď jako od Boha pošlá,
K tej veci najlepšá, prišla mi radda na úm:
Od sveta sa vzdáliť, ludských od spolkov odebrať,
I všem neznámý vésť na budúcne život.
Válečného tedáž kam najdál žrebca zaháňám,
Zlý meč a ostatné zbrojstvo do Nitry hodím.
Rúcho celé zamením, nádhernú ozdobu skládám

A sprostú na své oblečem údy huňu.
I hneď na zvýšný a predtým dobre mi známý
Tento Zobor v nočnej sám sa tichosti berem.
Sotva začerveňalú predesílala zornica žáru,
Už sem na zvolenú k bydlu vychádzal horu.
Zrázu tu nábožných troch pústevníkov uslychnem
Slavné prespevovať v jaskyni pesne Bohu.
Tam teda bez baveňá chytrými sa krokmi zanášám
A vrúcnými také ustami prosby lejem:
Nábožní mužové! do vašého ma prijmite spolku;
Já s vami chcem prísný vésť tu na púšči život.
Tak povedám, avšak rod a vlastné méno nereknem:
Neb toto sem do samej až smrti vždycky tajil.
Ti k sebe prijmúcí mňa suchú občerstvili chóvú:
Že zcela už zmorené zhlédali údy moje.
I hneď do prázdnej na druhú stranu jaskyne védli,
Kde svoje Pravdoslav kosti nedávno složil.
Vchod po bokoch zeleňal sa mochem, do vysosti lezúcím
Breštanem opletené odhora bledlo čelo.
Pred ňú kríž a hrubými kolem ratolesťami husté
Na hvezdnú sa temer spínaly výšku duby.
Odzadu dostupný veľažárným slnka pableskom
Bol trávník a planých kde-kde nekoľko hrušek.
Na prostredku malá, ale pústevníkovi veľká,
Rídkým opravená stála zahrádka plotem.
Stok tu i neschádzal, neb v jedném lúčiny kúte
Od zlata čistejšá ťékla ze žrídla voda.
Kvítí rástlo kolem, lúbežnú dýchalo vóňú
A steblom obložený dávalo prúdu zrubek.
Tehdy do nej núter zohnúce sa hlavmi kročíme:
Nízké že sklepení zrostu našému bolo.
Tu hle naráz do očí vačšé dva mi obrazy padly,
Padlo nekoľko iných, aj kniha padla sama;

I človečá hlava padla, i kríž z nej výšky idúcí,
  Z kolnej vykresaný tento i táto lipy.
V tom starší ze druhov, čo ma sem doprovádzali rádi,
  Hostislav takové ústami začne slova:
Ten žaltár, ty modlitby a ten vydan od Boha zákon
  Sám nebohý písal, písmu Cyrillem učen.
Tento Božého milý Syna obraz, jak sa na púšči
  Postil a zlého mocú hnal do prepasti ducha;
Túto Rodičku Božú a visících po stene dávných
  Tvár pústevníkov líčila ščetka jeho:
Neb veľanábožným cvičený bol v malbe Metodem
  S toľkú zdárnosťú, všech že prevýšil iných.
On krásnú stavané od tohto a od brata chrámy
  Ozdoboval prácú a vtipu svého darem.
Od neho má Privinov, má hlavný cirkvi moravskej
  Sám i velehradský od neho kostel obraz.
Než pozatým keď sa k veku už staršému priblížil
  A príliš znovaná už mu oťažla ruka:
Od ludu odstranený do tichého sa zabral obydla,
  I prísný védol v jaskyni tejto život.
Keď teda tak veľká pústevníckého ťa rádu
  Chuť jímá, buď náš tejto ve skrýši brater.
Buď svetu neznámý, živ buď tu na púšči nevidný;
  Tým však známejší večnovekému Bohu.
Vrúcné odsílaj na nebeskú oblohu prosby,
  Nábožné spívaj pesne ze srdca Bohu.
Božské rozvažovať neprestaň pravdy na mysli,
  Hleď horkými celé kapkami vinny umyť.
Nezbedný skrovnú a planú len toľko zaháňaj
  Hlad chóvú, krotené póstami trýzni telo.
Stále bojuj se sebú, buď nad žádosťami víťaz,
  A slavný v nebesách tak si dosáhni venec.
Rozpovedá; i tedáž se mnú sa bez odkladu všetci

Rozlúčá a do svých pospolu jaskyň idú.
Já hneď kleknúcí vysokému na obloze Pánu
Ďéky činím, že také ráčil obydlo poprát.
A k tomu ešče za dar mocnej ho milosti požádám,
V mém aby sem pevný úmysle vždycky trval.
I v tom nábožná mňa zapálí vnútri horúčosť
A všeliký márnej túžby uhasne plameň.
Len k Bohu láska horí, božská len toľko samotná
Služba teší, a celá len v nebi má je mysel.
Tak sa ve všem premením, tak ve všem zrázu preinším,
Že Svatobog Svatobog vác tu dokonca není.
Ščastné neščastí! predešlých že ma sprostilo trápeň
A zbúrnému pravú útechu srdcu dalo.
Neb zdáliž to život ščastný, keď vždycky bezuzdná
Se človekom žádosť jak more búrka metá?
Zdáž to život ščastný márnú sa na berlu dobývať
A smrti bezvinných dať na tisíce ludí?
Zdáž to život ščastný širokú nad krajnami vládu
Mávať, i stále braňú pod moc uvádzať iné?
Zvíťazením pyšné ukládať rozkazy králom,
Svój ale obkovaný sám sebe bývať otrok?
Čo platné veľkého kopívať statku bohatstvo,
Jestli krutý ťa pritom kat nesytosti mučí?
Čo platné vysoké zdvíhať si na hvezdy paláce,
Keď skoro len v nízký do hrobu klesneš obyt?
Čo platný zlatohlav? čo zbyt všeho, jestliže tenkrát,
Keď sa iní radujú, strach ti ve srdci klope?
Čo platná rozkoš? čo prečastá hostiny skvostnosť,
Keď sa po nich sladkosť ráda na horko mení?
Čo platné honosiť, z vysokého že rodstva pochádzáš,
Keď si ty sám horší, nežli je sberba ludu?
A hle to mňa vlastnú trápívalo nekdy mučárňú,
Keď zrádnému celú sem svetu víru choval.

Ó, jak ščastnejší! ó jak včil už omnoho lepší,
  Než býval predešlý, mám tu na púšči život!
Preč vetrová žádosť, márná preč túžba za berlú,
  Putmi sevren podlý vác sebe nejsem otrok.
Sám sebe už sem král, vlastný sebe toľko panovník;
  Sám sebe rozkazujem, zákony sám si plním.
Sem jediný si vodec, jediný i ve pótce bojovník,
  Sám i ovencovaný ven z boja víťaz idem.
Ščastný sem nad míru boháč, že na úplne vlastnú
  Uspokojen mírú ništ sebe nechcem iné.
Jaskyňa má je palác a opevnen hradbami zámek,
  Hrádky ty medzi plotem statky a pánstva celé.
Královský šarlát a drahé ze zlatohlavu rúcho
  Táto je ustrojená rukma sedláčky huňa.
Za stríberný rád jediná len miska mi slúží,
  Vykrojená za zlatý je z buka číša pohár.
Královské hody sú, čo malá zahrádka, čo plánky
  A kry nesú, i čo zem v lóne koréňky rodí.
Královský nápoj čistejšá od skla vodička,
  Čo z mihavého na kraj lúčiny stočku plyne.
Najvačšá rozkoš, najvačšá útecha vernú
  Len jedinému nebes Pánovi službu konať.
I zdáliž sladšé od tej byť rozkoše móžú
  Tak draho zaplatené rozkoše, králi, vaše?
Tu preblahoslavený je pokoj; tu tichosti samotnosť;
  Ništ nepočuť, krem spev ptákov a listu šuchot.
Tu stálá ve svém bezpečnosť sídle prebývá,
  Tu všeliké márné odtuchu práce majú.
Žádná už vácej ma netrápí úzkota srdca,
  Nesvírá ani strach, zlá ani hrózy muka.
Nekrútí ma pečí a ničemných búrka starostí,
  Mú ani o príkré netrepe skalska loďú.
Už sem slávu hrdú a svetskú pošlapal hodnosť,

Už márnohlúpú pod nohy pýchu hodil.
Už zhola sem prázdný od vlastnej podvodu lásky,
Prázdný od klamavej zaslepenosti mysli.
Zrak mám napravený a predešlej povlaky sprosten,
Dobre čo sem nevidel, včil dobre všecko vidím.
Nejsem vystavený žúrícím pohromy vetrom,
Žádné už hlbší pád ke mne práva nemá.
Žádnú vác mrzutosť, žádnú vác ostudu neznám:
Všecka je už svalená s mých dolu tercha ramen.
Ništ inšého nemám jedinú len k výbave prácu;
Avšak tá sladkú útechu práca nese:
Stále totiž vernú bez všeckej ludstva prekážky
Najvyššému nebes Královi službu konať.
Stálé též vždy činiť za predešlé vinny pokání
A v horkých splákať hríchy a zlosti slzách.
Jak mi je príjemné, buď skór, než zornica vstává
A svým neščebocú ptáčata ešče hlasem,
Prespevovať ranné ve tichej tuto jaskyni pesne,
Nábožný čo učil nekdy ma chlapca Metod;
Buď spevem odbaveným na slobodném venku povetrú
Pred vysokým krížem vrúcne modlitby konať.
Zlosti za své lkání a bolestné srdce vylévať,
I vlažnými z očí kapkami líca kropiť.
Jak mi je mílo potom, keď vyššé jaskyňu slnko
Osvítí a šeré bleskami stíny vyvre,
Písmo božé čítať, ze knih čo Cyrilla prepísal
A složené ve slepém Pravdoslav okne nechal.
Odkáď najvaččú sa učívám na svete múdrosť,
Najvaččé umení znať sa samého seba.
Jak mi tu sladko potom, keď ráz vypolednilo slnko
A skvúcého chytrým stred neba došlo vozem:
Své pústevnícké a samej od prírody toľko
Upravené z lipovej misky požívať hody.

Však mnoho chutnejšé od hodov Rastislava krála,
  Keď ze Solúna pošlých ctil na Devíne bratov.
Tak neteší v lútej dobyté víťazstvo porážce:
  Jak tu teší v hustém chládku po háji chodiť.
Včil si koréňky hledať, lesné včil stromky obírať
  A k zimnej dopadlé chóve koristi nosiť.
Včil zase, keď sa večer chýlí, o zahrádku sa píliť
  A skropovať vedenú ze stoku hrádky vlahú.
Pri všeckém ale nábožné zním ustami pesne,
  Pri všem pozdvihlú mám k Bohu vždycky mysel.
Jak veľkú na tichém poplesávám srdci radosťú,
  Černošeré keď noc krýdla rozestre na zem:
A v čase pošmúrném voňavej blíž lipky sedící
  Márnosť rozvažujem všech sveta tohto vecí;
Než v jasném rosnej u praméňka na tráve posádlen
  Výšky prez otvorenú čistinu zrakma točím;
A v patreňú na mesác, na posáté v obloze hvezdy
  Nezmernej sa divím Stvorca našého moci.
Rozvažujem koľká ve nebeskej vlasti je krása,
  Keď tyto už v toľkej kráse sa svetla meňá.
Tak sa bavím a duchem v nadhvezdnej sláve prebývám,
  Až sa celá ve svatém rozpalu zažne mysel.
Tu hneď lúbohlasú zapopádám harfu, a chválné
  Ve svorném spívám súzvuku pesne Bohu.
Všecko mi odpovedá, a navókol všecko radostnú
  Ve hlučném dává ohlase chválu Bohu.
Tú hle tu prácu konám, i budem tú prácu konávať,
  Zrázu dokáď večný sen mi nezavre oči.
Len ty veľavládný na nebeskej obloze Otče!
  Svého malú prijmaj laskavo službu sluhy.
Zhlédni na líca mokré, na uprímné shlédni pokání;
  I predešlé odpusť vinny a blúdy moje.
Za ztratené vládarstvo, za časnej pozbavu berly

Tam v nebesách večnú nekdy mi slávu udel.
Dobre sa už teda maj, svodný svete, dobre sa márnosť,
Dobre sa rozfučané pyšnoty majte vetry.
Ach, beda, že skór vás a vašej sem šalby nepoznal!
I množšé trávil bez všeho zisku roky.
Dobre sa majte, milí bratové, obzvláštne ty starší,
Najvyššú sám veď správu a ščastne panuj.
Jak prv sem ju nevolky, tak už včil volky popúščám:
Neb mój s tvým čarovať nechce dokonca život.
Dobre sa ostatní v každej dobe majte Slováci;
Nikdy ma už vácej nezrete medzi vami.
Já si iné tu neozbrojený královstvo dobývám,
Vác čo mi násilnú nikdo nevezme rukú.

IX.

NA SMRŤ ALEXANDRA RUDNAYHO,

KARDINÁLA, ARCIBISKUPA OSTRIHOMSKÉHO, PRÍMASA KRÁLOVSTVA UHERSKÉHO atď.

Tehdy Alexander najvyšší cirkvi uherskej
Správec už usnul a své do hrobu kosti složil?
Ach, nemoc ukrutná morovú všade zkázu lející,
Čo z horkého si k nám východu z Hindu prišla,
Dosť nemalas', mrtvých po celej že si vlasti tak husté,
Tak sa na výš pnúcé nastlala kopce ludí!
Než jeho aj moselas' prehrozným ešče sa dotknuť
Mordem a k nezmernej pohrome vraždu pridať!
Žále na žále, bolesť na bolesti, na náreky nárek
A strašlivohlučné kvíle na kvíle plodiť!
Ništ ani nábožnosť, aniʼ krásných tak mnoho čností,
Ništ ani tak veľká potreba nehla tebú:

Najvyššému abys' neublížila otcovi cirkvi;
A zlým kam najdál od neho táhla morem.
Len si ho neskrotená a príliš besne fučícá
Lútico násilnú ze sveta zňésla ranú;
Náležitý za prach nevidícá medzi darebným
A vznešeným rozdíl svej vedla pravdy činiť.
Tak slavného si zňésla; zatým obchádzala inších,
Túto čo zem nejsú hodni tu nohma šlapať.
Už vzácná nebesám, vzácná svetu pre svoje čnosti
Bez všeckého leží cítu na desce hlava.
Už jasné, čo celej vác než jemu svítily krajne,
Na vždy sa večnovekú zavrely svetla nocú.
Už nad mad sladšé, hromové nad treskoty prudšé
Prez časy všecky nemá zamknula usta tichosť;
Usta, čo ve vlažných horlivosť, ve blúde tonúcích
Svetla pravého milú vládaly svícu zažať;
Ba skaličí a tuhú kameňov zátvrdlinu makčiť,
I z divokých krotké zvírata mohly robiť.
Už sú zdrevnatené, ze kerých tak veľmi sa hojná,
Tak bezepríkladná ščedrota léla, ruky.
Toľko nerozdešujú sa dubov pod haluzmi sedící,
Keď pri samých jasný blyskne Perúna oheň:
Koľko sa Ostrihomem vládnúcá strápila matka,
Keď nesytá ostrú smrť sa ho dotkla kosú.
Čím vačsú si na nem ščasťá zakládala nádej
A skórší dávnej úfala bídy konec:
Tým horšé ubohej poprerážaly srdco bolesti,
Tým slz horkejšé tiskly sa kapky z očí.
Však sa netoľko samej takový žál matky dotýká;
Než na celú rovná trúchlota krajnu padá.
Nad ním lud, nad ním každý též od ludu vyšší,
Sám ano najvyšší plač vede vlasti otec.
Krem tých nábožnosť po prsách sa dlaňma perúcá,

V černém pristrojená rúchu na pohreb ide.
Z bílých upletené lalií a prehojne tečúcích
Od slz pokropené na slychy vence sype.
A spolu v nezmerném prítomných spolku naríká,
Až všeckým prejaté od horu srdco puká.
Múry ba neskonané veľkého ku obdivu chrámu
Zdály sa trásť a divý huhlotu dávať ohlas.
Sám trúchlý kalným široké prez výmoli vodstvom
Hnal sa Dunaj, sám Hron strašlivo zmúten hučal.
Slnko začerveňalé krvavými sa rmútilo ustmi
A mdlá nad parenú kúrava stála zemú.
Však bez náležitej a slušnej príčiny toľko
Náramných v belasé oblaky nejde plačov;
Toľkú ustrnutá sama príroda darmo necítí,
Darmo danými na jav neklade znakmi žalosť.
On mal všecko čo mať, všeckým jako zornica skvel sa,
Čím skveť a len žádať sám čo si móže človek.
On veľký na rozum, na neklamný rozsud a múdrosť,
Na vtip i na predrahý všej učenosti poklad,
V nesnadných a v zapletených nad míru obratný
Jednáňách a plných k rozhodu terchy vecách,
Prez každý, čo sa len ve kňazském úrade koľvek
Najde, stupeň rádným bez skoku bral sa krokem.
Až hore k najvyššej a jeden rímského od otca
Toľko o schod nižšej prestola česti vyšel.
I všade najlepšá ve konáňú správa uprímnú
Chválu a náležitú získala slávu jemu.
Prám jako svíca, iným keď jasné svetlo vydává,
Od vlastného zatým svého sa ohňa troví:
Tak plamenem vrúcej ke druhým on lásky horící,
Nikdá na vlastný sám neprehlédal osoh.
O spasení sverených a obecné prospechy vlasti
V dennej i v nočnej stajne sa práci moril.

Zvlášť ale keď na prvú tu u nás už vykročil hodnosť
  A hlavné prednej cirkvi pravidlo ujal:
Kdo v stave dosť vysloviť? kdo je ve stave dosti vyhlásiť,
  Jak vysokoslavné pred seba číny zabral?
Sídlících dosaváď až v cudzine otcov a starších
  V radde pomocníkov na svoje místo nese.
Nádherné stavaňá na budúcé týchto obydla
  A príbytky samej matky ve lóne klade.
Náramný, hlavný, jakového nevídala krajna,
  Chrám zdvíhá a na výš v oblohu múrmi žene.
Chrám, na kerý mnoho svet pre ohromnú veľkoty zrutnosť,
  Krásu a nezmerné poklady mal sa dešiť.
Tam všeliká jeho peč, všeliká jeho išla majetnosť;
  Málo ze tak hojných zostalo preňho vecí.
Matka vidíc toľkú bez všeckej odtuchy snáhu,
  Toľké neznovanej ščedroty déžde pršať:
Hneď paťkrát padesátoročé ven žále vypúščá,
  V mysli sa rozveselí a k nebu takto volá:
Živ buď Alexander najdražší tento miláček,
  Najvačšá dosaváď rozkoš a pýcha moja!
Živ buď ščastne, zakáď počatý nedokončuje kostel
  A mne tu hodnejšé k prestolu místo nedá.
Ostatné i dokáď starodávné všecky bolesti,
  Všecky prezlými ťaté časmi nesejme rany;
A mňa na jasnejšú nepovýší omnoho slávu,
  Než kedy sem predtým od zniku svého mala.
Tak žádá; ale smrť vždy hluchá žádosti neslýchá,
  Povždy slepá na osoh neb ztratu nezre okom.
Na prostred začatej ukrutnica práce ho znášá
  A vznešené brání délo ke koncu privésť.
Matce radosť a plnú zaopatriť nepraje slávu;
  Zpátky do obnovenej zas ju bolesti nese.
Však čo takú si zvédla ranú? Žál síce si matce,

Než jemu len vačšú tým si priňésla radosť.
Bár toľká si mocú; lepší on predsa je víťaz,
Keď prach a rozborené toľko ti bydlo nechal.
Než duchem a krásnú nepremohlých od teba čností
Vyprovoďú k hvezdným ve plesy uhlom išel.
Odkáď, bár by sa aj vlastná mu podávala vóla,
Predsa by sám nechcel do sveta zpátky prijíť.
Tam za prestáté unováňá, práce a zbožné
Tristokrát vačšú odmenu skutky bere.
V sídle oslávencov jasnejšém nežli je slnko
Z neprebranej božské rozkoše studne pije.
Tak teda po složených oščastnen krehkoty údoch
Dvojnásobne je už časne i večne živý.
Časne pre čnosť a pre tak nezmerné zásluhy v ustách
Nezhynulej kvitnuť vždycky povesti bude:
Večne novú pridaný do nebeskej slávy za hvezdu
Svítiť a v nezmenném jasne sa blesku mihať.
Slož teda, matko, bolesť, uskrovnite, meščani, žálu,
Nad ščastným, jako on sám je, neslušno plakať.
Avšak i včil veľká jeho k vám neprestala láska,
Aj včil o váš prospech bez peče ešče není.
Jak naporád vrúcné tu za nás modlitby vyléval:
Tak tam i pred blízkým prestolem Otca prosí;
Otca prosí, aby všech ve svej vždy milosti chovával,
Pred zlým ochraňoval, v bíde a núdzi tešil.
Než my aby sme pravú nikdá neopúščali cestu
A premenen v dobrém do smrti védli život.
Otca prosí, aby ovdovelú skór cirkev opatril
Pastýrem, čo by dať bol v stave chrámu konec.
Matka milá aby tak hojnejší omnoho prestol,
Omnoho jasnejšú než kedy slávu mala.

X.

NA SMRŤ JURA PALKOVIČA,

OSTRIHOMSKÉHO KANONIKA atď.

Jestli kedys' trúchlú, tatranská spívala Umko,
Včil naozaj trúchlú ustami zazni peseň:
Neb nikdá vačšej nebudeš mať príčiny žálu;
Nikdá hroznejšá srdco nesevre bolesť.
Ejhle prevýborný už ten muž Palkovič usnul,
A zbavenú ťa svej podpory v bíde nechal.
Nad ním jak vačší tak i menší rovne Slováci
Rozplakaní horké na škrane kapky roňá.
Matka ba Sláva, jejich začujícá náreky, bílé
Vyzléká a šeré na pleca rúcho bere.
Zapletené v krásných vrkočoch naprosto vyvíňá,
Sem tam roztrásá a k zadu hádže vlasy.
Včil zase rukma lomí, včil zas prsa pasťami ráňá
A vrúcé od očí slz dva potóčky leje.
Tak veľarozželená i celej ve tvári obledlá
Svój ke svých pripojiť náreku nárek ide.
Mrtvinu objímá a slanými ju lejmi kropícá
Pospolu náramné kvíle neborka vede.
Jak by nevédla i jak smutní by nevédli Tatranci?
Keď toľká ztrata jim z úmoru prišla jeho;
Keď toľká rozkoš, toľká jak bublina vodná
Zmizla radosť a samá nastala srdca žalosť.
On všelikú svítil jako žárná dennica čnosťú,
Svítil jak pochodeň všej učenosti vedú.
Však najvác umením, čo sa týkalo stránky Slovákov
A z rodu týchto bratov skvel sa jak ohňa plameň.
On zručený sebe lud ze klepet záhubca vydíral
A z blúdnej na pravú k Tvorcovi cestu vodil.

On hlboké z veľkej na podiv pilnosti mudrctvo,
Z veľkej sa množší rok bohoslovstvo učil.
Prespevoval vlaského Duchovné veščca Divadlo,
Tak dobre slúžícé k náprave zlého mravu.
Dál nesnadnejšú vzal pred seba prácu: na čistý
Božské prekládať Písma rodáka jazyk.
Dosť obojí tu nemal poprevádzať ščastlivo zákon:
Než vlastným i na svet nákladem ešče vydal;
A dvojitých v krásnej i trvácej vazbe uprímným
Rozdaroval krajanom na sta a na sta kusov.
Ščedroty konca není! Koľké z nej uzrely svetlo
Ďéla iných! koľké dál maly ešče viděť!
Aj tvoje, Umko, jaké si mi pred ním spívala pesne,
Tú jeho tak prajnú išly na svetlo rukú.
Najmnožšú s veľkým podstúpil prácu Slovárem,
Než ho ponapravený úplne k tisku podal.
Najmnožšé knihoveň ho trnavská stála nování,
Než sa celá v dobrý mohla porádek uvésť.
Koľkú nakladenú mával podla úradu terchu:
Koľkú též milerád aj mimo tohto nosil!
I prám jak široký sa Dunaj vždy po výmole rútí,
Stáť ani len na malú v úteku chvílu neví;
Val za valem spíchá, za vlnú vlna hýbe a predný
Zlev stihaný zadným stále sa tiskne zlevem:
Tak mnohonásobná sa mu rúcala práca na prácu,
A z dňa na deň vybaviť nútila jedna druhú.
Avšak obratnosťú, pílú a na všecko presúcú
Schopnosťú každá svému ke koncu prišla.
Tak veľký ale už pominul muž a do hrobu lahnul,
Tomto čo mal bývať na svete večne živý;
A vlastnému porád ne hlavú len toľko samotnú,
Než prajnú i rukú národu dobre činiť.
Už pominul muž tak veľký a Slovákov opustil,

I trúchlé za sebú náreky týmto nechal.
Než čo naplat kvíliť? čo naplat bez konca naríkať?
Keď plač ho nevzkrísí a z hrobu zpátky nedá!
Však ne celý pominul, ne se všeckým do hrobu klesnul;
Smrť vzala len smrtné a k čomu právo mala.
Ostatným ale tým, čo boží prednášalo obraz,
Tam kde čeká hojná odplata slávy letel.
Tam veselý zástup navnuklých od Boha veščcov,
Tam vítá ho Cyrill, tam brat i rovne Metod.
Hneď stredného vedú na daný podla zásluhy prestol,
A vždy mu kvitnúcé na slychy vence kladú.
Tam preblahoslavený ve nebeském svetle ožáren
Večné z najsladšej číše radosti pije.
Než tu zatým ne jeden len dá sa miláčkovi pomník,
Čo všežravým by časem nekdy na zkázu vyšel.
Koľko je, koľko potom verných sa nalézne Slovákov:
Toľko mu pomníkov stáť bude v srdci jejich.
Skór sa Hron ku Holám, skór blúdný Váh sa ku Tatrám
Obrátí a chytrým poplyne zpátky tokem;
Než jeho ze vďačnej povychádzá méno památky
A slavné zneť o nem prestane chvály peseň!

XI.

NA SMRŤ FRANCIŠKA,

CÍSARA RAKÚSKÉHO, KRÁLA UHERSKÉHO, ČESKÉHO atd. 2. BREZŇA 1835.

Ach! čo to tak horký sa odevšáď nárek ozývá?
Odkáď tak náhlá povstala zrázu žalosť?
Však včil čas veselý, včil čas je milého plesáňá;
Včil do samej vhrúžen rozkoše svet sa topí.

Než prečo, i pre jakú toľkú sa to príčinu stává,
  Že zvyklá sa radosť na plač a kvíle mení?
Ejhle šerá na chytrých v najvaččej prudkote krýdlách
  Od stonavého letí jak strela Vídňa povesť
A strašlivú truchlé roznášá ohlasy trúbú,
  Že slavný už náš Francišek umrel otec.
Ach, nenadarmo taká nastává zrázu premíňka!
  Tak veľké na tuhý žál radovánky idú!
Keď toľký preč už odchádzá ne tak iste panovník,
  Jak radnej dobrý k obdivu détek otec.
I vtedy odchádzá, keď nás tu pokojne žijící
  Ščastných bez všeckej mal vždy prekážky činiť:
Neb jemu najsladšá ze všeckých bývala zábav
  Svému blahoslavenosť ludstvu do lóna podať.
Však ve plnej to konať, jako sám chcel, míre nevládal,
  Celky zakáď lútý hrozby nezahnal oblak.
Sotva na císarský vystúpil prestol a toľkých
  Pozdedenú královstv berlu do hrsti pojal:
Keď sa naráz tuhožúrícá rozbesnila búrka
  A strašlivým potreť dychtila krajny hromem.
Lútica neščastná ze pekelnej vyšla prepasti,
  Zhubným sekvanský národ ofukla jedem.
Tento sa podvíhá a besem vzteklosti horící
  Nikdá neslyšané pred seba číny bere.
Nadstavenú Tvorcem rídícej naproti vláde
  Poslušnosť vypoví a svoju vólu koná.
Dávné práva ruší, dobrý šlape nohma porádek,
  Nábožnosť vyvrácá a z neba vyvre Boha.
Rovnosť se slobodú hlásí všem jednako patriť,
  Rozpeklené preklatých potvory blúdov učí.
Všecko na rub míchá a ve hrozném rozbroji vzteklíc
  Bez rozdílu kruté vraždy na vraždy kopí.
Ba hlavy posvatné ku popravným odvede místám

Krála i královnú, a znese katmi oboch.
I vše čo ostatné stvárá a bez uzdy hanebným
Bezrozumem páchá, strach je a hróza praviť.
Tehdy taký národ mu pokoj bezpečne požívať
A ščastných vždy činiť svých podla vóli nedá.
Náramnú opilý zlosťú na tichého sa otca
Besne valí a krutým záhube dať chce mečem.
On spravedelnosťú a dedovskej čnosti ohromným
Ozbrojený ščítem naproti spúrcom ide.
Válečné ščastí krvavých nad míru ve bitkách
Včil jemu, včil zase jim na slychy kládlo venec.
Stal sa pokoj prvný, a druhá brala príčinu vojna;
Stal sa druhý, i treťá vlékla do pótky dela.
Neb tam zas jediný vypnul sa na berlu panovník,
Sám čo svým zaroven toľko po bitce horel.
Od hroznej udržať sa pokojný války nevládal,
Stále mosel v poli stáť a v krvi nohma brodiť.
Kamkolvek sa hnul, hotové mu slúžilo ščastí:
Lehli tisíce mužov, skláňaly mesta hlavy.
Dávnejších zbavoval králov hodnosti, novotných
Kládel, i všecky do svej chcel moci krajny uvésť.
Ten teda tak veľký a hrdý prez míru bojovník
Násilnú žúril stále na otca braňú.
Vystavení prestol na usadlém práva a čnosti
Základe roztrískať zlým pachoril sa hromem.
Náš ale dobrotivý mocnár bez bázne hrdinským
Srdcem a nezhrozenú stál vzteky na vše myslú.
Náramných neželíval obet, neželíval i vlastný
Pre ščastí a pokoj dať ludu svého život.
Jak skala rozpenené odbíjá od seba vlnska,
Keď nadúté morskú rovninu vetry metú:
Tak všeliký príval, všelikú prestrašne hučícú
Žúrícej naporád pohromy búrku lomil.

Až ve svazku tuhém bojujících rovne pre právo
  Násilníka hrdú pýchu do konca potrel;
A vydretým ven z pasti hromem, sebe dávno hrozícím
  S nádherného na zem prestola zhubcu srazil;
I k bydleňú pusté mu na ostrove místo nasúdil,
  Víc aby už nemohel búriť a vojny plodiť.
Však premohlým sa ne jak násilný víťaz ukázal:
  Než jako prívetivý míru tichého darec.
Divná vec! ti čo prv lútú mali naňho nenávisť
  A vždy ku poslednej dychtili zkáze privésť;
Tu k nemu prátelskú sa tedáž rozpálili láskú,
  Všecko dobré a dlhý na svete práli život.
To hle trikrát ščastný je panovník, v srdci kerého
  Aj neprátelské zástupy rády majú!
Keď tak tehdy pokoj vydobyl, keď zpátky vymízlý
  Vrátil rád a divú bránami vojnu zavrel;
Keď veľkého nadál rozešíril končiny pánstva
  A k mocnému nové prestolu krajny dodal:
Trojnásobne sa už v jedinej len práci zanášal
  Své oblahoslavovať národy v toľko zemách.
Z lásky pre nich, aby pevnejšé ve spolku a jedném
  Tým bezpečnejšé celku sa mohli držať:
Sám dobrovolne složil dostojnosť císara Nemcov
  A svoje k císarskej berle Rakúsko dvihel.
Najvýbornejšé vždy vybrať znal mužstvo, kerému
  Rozlehlých sveroval na hlavu správy krajin.
Nábožnosť, klesavých najlepšú podporu královstv,
  Z neznovanej pečoval do kvetu snáhy privésť.
Cirkvi sluhov zhojnil, by tu rostúcemu duchovných
  Ve prácách na stač bývali počtu ludu;
Božská tým vácej sa porád rozmáhala pocta,
  Obžily čnosti a zlé do hrobu zašly vady.
Úsilnú znešenej dopomáhal k osvete pílú;

Skvelšej královstvám slávy a blesku dodal.
Prispíval krásným umeňám, učilišča novotné
Zakládal, dávné zlepšil a ščedro nadal.
Práva ponapravoval, spravedelnosť omnoho lahšú
Prisluhovať cestú spósob a nauku podal.
Najspasitelnejšé pre verejný ludstva porádek
A všeliký prospech zákony zrídiť umel.
Najmnožší zarazil k vychováňú mládeže ústav
A k nabytiu v každých vycvičenosti vedách.
Národné zvelebil rolníctvo, remesla povýšil,
Omnoho volnejšiu obchodu bránu zrobil.
K snadnejšému vecí na iné z míst místa dodáňú
Silnice a schválné úžlaby rozmnožoval.
I kde jakí ludskí by mohel spev dosti vyhlásiť,
Čo slavné a milé na svete všecko činil?
Sám ano obšírných obchádzal končiny královstv,
Svého by dobrotivým stav ludu spatril okom.
I všade náležitú mu ukázali poctu a vernú
Lásku, jaká rovnej snaď sebe nikde nemá.
Prevrúcná všade sa k hvezdám odesílala prosba,
Živ by taký mocnár bol dlho medzi nami.
Než keď najlepšej sa zanášal v práci o dobré
Národov a skvelšú omnoho slávu krajin;
Keď dobytý mal vždycky pokoj bezpečne požívať,
Keď mal i ze ščasťá svého sa ludstva tešiť:
Prestal žiť, prestal sa ze ščasťá ludstva tešívať,
A všeckých v horkém smutku a žáli nechal.
Než prestaňme plakať, toky síz prestaňme vylévať;
Avšak i včil sa teší a s nami ešče žije.
Včil všecek osvíten, jako prednej velkoty hvezda,
V sláve a kvitnúcej večne radosti plesá,
Odkáď na spokojen jemu svet pod nohma ležící
A spravené ščastné od seba krajny patrí.

Než tuto aj včil u nás v dokonálém obraze otca,
V najvýbornejšém živ je totižto synu:
Neb jeho najlepší panováňá spósob a krotké
Aj mravy aj všeliké čnosti do tohto prešly.
On též tú istú chovající lásku ve srdci
Obšírné rídiť krajny pokojne bude.
Nábožnosť zvyšovať, spravedelnosť zbrojstvami hájiť,
Prispívať naukám a zvedenosti ludu;
Královstvám ščastí a samé len toľko pohodlí
I skvelšú ze všej možnosti slávu hledať.
Tak že zakáď podrží na rakúském prestole berlu,
Vždycky celý v nem otec zostane medzi nami.

Svatopluk.

Víťazská báseň

ve dvanásti spevoch.

Spev prvný.

Obsah.

Svatopluk, král Slovákov, v žalári, do kerého dali ho Nemci preto, že jim do podezreňá prišel, sťažuje si a Boha za vyslobodení prosí. Boh vyslyší jeho modlitbu. Zesílá posla svojého ke Karolmanovi a rozkaz mu dává, aby Svatopluka z vazeňá pustil. On tak učiniť prislubuje. Napred však starších na snem povolá a daný od od Boha rozkaz jim prednášá. Chce Svatoplukovi Rastislavovu krajnu pod výminkami pridať. Radbod tak radí. Wilbert odporuje, že by to k jejich záhube čelilo. Britwald naproti i krajinu po Rastislavovi, i dcéru Karolmana za manželku jemu dať káže. Zalúbí sa všeckým jeho rada, i Karolmanovi. Svatopluk na snem prichádzá. Karolman mu predstavuje, čo je v rade uzavrené. Svatopluk sa tomu podvolí, a výminky, pod kerými panovať má, prijímá. Snem sa rozejde.

Spívám, jak hroznú Svatopluk na Karolmana védel
Vojnu, i jak víťaz, seba aj svój od jeho vlády
Oslobodiv národ, nepodlehlý stal sa panovník
A zmužilých veľké založil královstvo Slovákov.
Umko milá, jestliž' mne si v mých kedy prispela pesňách,
Včil najvác prispej na pomoc; tebe všecky ti dobre
Známí sú bojové; poneváč sama buďto na Bílých
Nekde Horách, buď nad Kobylú, v tvém bydle sedící,
Aj na Devín aj na hrozné mohla vojska si patriť,
Tehdy ma už ponadýchni; mysel tvým zjasni mi svetlom,
A všelikú rozplaš tmu; abych tak hodne o týchto,

Od žádného ze všech posaváď až veščca nereklých,
Prespevoval pótkách; a Svatopluka z mrákot i smutnej
Vazby na královskú hodnosť a na prestol uvédol.
Než Ty, čo náležitú starodávných čínov i slavných
Príbehov otcovských vedomosť a známotu máváš,
Najvačšá rozkoš, najvačšá národa slávo!
Dobrotivým na mňa aj včil okom prehledni; a jestli
Buď ze prevádzaňá navnuklých od Boha veščcov,
Buďto z iných, ve kerých si beze všeho stále zahrúžen
Odfuku, prác nejaká prázdná vynalézne sa chvíla,
Prívetivý nakloň slych a rád spev tento očúvaj;
Pod svoju též, jak iné dosaváď si brával ochotný,
Jestli by zaslúžil, premilostne ho ochranu vezmi;
By všeckým ze Tvej pozavítal prízne Slovákom.
Sédmý bol pominul sa mesác, nastával už osmý,
Čo Svatopluk ve tmách a nevolnej vazbe sa trápil:
Kam ho neprátelskí uhodiť rozkázali Nemci,
Na svých oklamaní myslách, že by víru polámal.
Tam vždy za svú túžil slobodú a na bídu si stískal.
Než keď žál a tuhé sa na vác rozmohly bolesti;
Tak ťažký z trúchlého ponos ven srdca vynášal:
Ach, já neščastný! ach, já len vždycky utrápen!
Zdáž len v úzkosťách a samých mne vek uplyne žáloch?
Jak zase náramná sa na mú hlavu zrútila bída!
Sotva že sem jednej uvládal pohrome vyhnuť,
Keď zlobivý mňa lapiť Rastislav a ze sveta chcel zňésť:
Už mňa iná a temer horšá zachvátila zkáza.
Ó bídní, čo na královskú sa drápete berlu,
Tých za blahoslavených, čo dosáhnuli túto, majíce!
Učte sa, kdo z ludskej múdrý je bolesti, je múdrý,
Učte sa ze mňa tu včil, čerstvý ze mňa berte si príklad:
Jak vždy nebezpečný, jak v nestálosti tonúcí
A všem nadstavený vždy ranám, jako sosňa veterná,

Krála život býva! jak naňho prvého sa vždycky
Neščastný rúcá hrom, a vždycky prvého zarážá!
Ach, keď sem radšej sprostým tam nekde na Tatrách
Ovčákem nemohel zostať! tam i veľmi pokojný,
Tam veselý, tam rozkošný, všech i pozbaven otrap,
Bol by plynul vek mój a samé radovánky požíval.
Však že na královský mňa povýšila náhoda prestol:
Koľká peč, koľká hneď mozgy mi lámala práca
A všelikú trúchlé sa užíralo srdce bolesťú!
Aj včil mám dekovať hodnosti a berle to všecko,
V tomto že bez vlastnej sa nachádzám vinny žalári;
Kdežto neustálá a slepá mňa mrákota klíčí.
Vác ani slnka anižto plnej spanilosti mesáca,
Rozsátých ani vác neuhlédám v obloze ohňov;
Ne kvíťá, ne luhov, ne menistej od rosy trávy.
Píščale ohlasnej a hrčících lúkmi potóčkov
Neslýchám; ani húdby milej, ani výspevu ptáctva.
Buďto je ráno aneb deň aneb mrak hustne večerný,
Buďto že noc černé po zemách rozprestrela krýdla:
Všecko mi jedno: nevím, kedy ráno, kedyžto sa snúbil
Deň s večerem, kedy noc černé roztáhnula krýdla:
Neb stajná moje len zastává temnota svetla.
To ščastí, toto královskej hle je odplata berly!
Ach, prečo sem, pre jakú ste ma príčinu vsádlili, Nemci?
Čož' sem vám zavinil? čo mne móžete zlého vytýkať?
Snaď do vašého že sem vekročil prátelstva nemúdrý
A v núdznej seba vám sa pod ochranu bíde odevzdal?
Keď ste braňú a krutým naše pálili končiny ohnem;
Snaď mnú že ste do svej Rastislava dostali vlády:
Keď tajné, o život mne idúcí, nástrahy kládel,
Rozjedovan, do vašého že sem sa spolku upustil.
Známo-li zostává, jako vás on často porážal?
Jak mal i báborské dosaváď až vojska porážať,

Keď by nebol sa do tých, čo mi smýšlal, vplétel osídel
A z nich vám do vašich ruk a pod vašu strážu odevzdan.
I hle včil rovné za to mňa s ním potkalo ščastí!
On smutném ve žalári, i já ve žalári sa trápím.
Ach, krajané a ty príbuzný Slavimíre, či žádných
Už kopií, žádného u vás nenalézne sa zbrojstva,
Z tejto že vyslobodiť hroznej nedbáte ma vazby?
Snaď ťa i královská, Slavimíre, omámila sláva?
Než čo naplat je včil ku vašej sa vláde utíkať?
Keď do uší hlas mój a tuhá sa nedostane žádosť!
A k tomu snaď že zhynul sem a zlú vzal zkázu myslíte.
Ó bár bych jednúc bol už umrel a svetlo opustil,
Tak by sa má aspoň všeliká bola skončila bída!
Než čo mníš, ubohý, čo na ludskej vláde zakládáš?
V ludskej uspolehlá moci šáliť zvyknula nádej!
Ach, čo radej sa neobrátíš a celého neoddáš
Najvyššému nebes Mocnárovi! Jestliže tento
V núdzi ti sám nepomóže, iný nepomóže ti žádný:
V nem dobre složená nikdá ťa neoklame nádej.
Tehdy veľavládný na nebeskej obloze Otče!
Čo smutného tešíš, čo pomoc bídnému zesíláš
A trúchlého vedeš ze slepých na svetlo žalárov;
Keď skorenú sa myslú a celým k tebe srdcem obrátil,
Zhlédni sa včil nade mnú, čo ode všech v bíde opusten,
Žále samé a samé znášám bez konca bolesti;
I z toho ven, hodný-li takej sem lásky, žalára
Ráč mňa vymocť a do mej sa navrátiť krajny dopusti.
Takto abych, čo sem už započal, mohel ešče ke koncu
Ščastne privésť: ze celého vypleť královstva totižto
Blúdné, čo zbývá dosaváď ze stránky, pohanstvo;
A všeckým jedinú pozakládať víru a čistú
Nábožnosť, aby len tebe, večný Otče nebeský,
Poklonu, chválu i česť a slušnú vzdávali poctu;
I vrúcnú vždy myslú ti na každém slúžili míste.

Tak Svatopluk sťažoval si a na svú bíďu naríkal:
Jak keď v násilnej zavretý pod mrežkami kletce
Trúchlívá slávík a nevolnú vazbu zažívá.
Ten, čo ho tam zamkel, myslí, že radostne mu spívá;
On však naňho porád, o milú že privedel ho volnosť,
Premnoho napláká; a na svém hambalku sedící,
Náramný vede kvíl, i žalobnú náreky pesňú
Cifruje, až zmorené usedá jemu od horu srdce
A trúchlými celé sa ozývá bydlo ponosmi.
Než Boh vševládný, u nebeskej výšky na jasném
Ze zlata a skvúcích diamantov tróne sedící;
Odkáď rozvysoký na točícé hvezdy sa dívá,
Aj na zem aj na ludí, i celú sveta spustu; a jedným,
Všecko čo jest, bolo, aj čo teprv bude, spatruje rázem,
Prosbu slyšal jeho a slutoval sa milostive nad ním.
I spanilého tedáž zavolá si nebeščana, v krásném
Zbrojstve a prepletaném skvúcého sa hvezdami rúchu;
Z tých, čo na práci majú s dobrým chodiť Otca poselstvom,
Ludstvo tešiť v bídách a konec zármutku donášať.
On strakatýma celý hneď krýdlama pohled a jasný
Zakrývá obličaj; tak veľké tvári od Otca
Blesky idú a tuhými na dál sa prúhami žárá.
I blíž pristúpí a s ochotnú poklony uctú
A s pozorem bystrým všemohúcí rozkaz očúvá.
Boh teda vševládný takovýmito rekne mu slovmi:
Iď, mládenče milý, do Karolmana mesta, a rádne
Mu zvestuj: by krutým bez vinny Svatopluka krála
Netrápil vazením; ale už ze žalára na svetlo
Pustil a do vlastnej ho odeslal krajny Slovákom.
Nech sa na nestálú ohlédá náhodu ščasťá.
Čo Svatopluk zakusil, zakusiť sám móže to isté.
Tehdy sa spusť, a chytrý moju nes mu prez oblohu vólu.
Tak povedá. On hneď vykonává úrad a spíchá.

V tom sem i tam sa rozestúpá a z cesty povyhnú
Zástupy andelské; i dajú mu na prostredu místo.
Jak sa letem dostal ke zlatej už bráne, čo ze všech
Najvačšá v nebesách je, a ke sveta tohto okršku,
I k zemi najbližšá: tá hneď sama od seba najdál
Bez všeho škrípáňá i beze všeho tresku behúlov
Zrázu sa otvárá, a z uhlov chytrého vypustí.
Odtáď zhlédne i vóz, i se svými kurencami slépky;
Aj kosy aj meňavé bez počtu na obloze hvezdy.
Uzre potom dál slnko, duté rohy uzre mesáca,
Túto posledne i zem; na pohled jemu eščе nevačšú,
Nežli okruh, silných čo by šesť udvihlo pacholkov.
Tak na ňu nezmerná hranatého je od neba ďála.
Tam teda náhlící poveternú zrýchluje plavbu.
Keď sa potom sníží a zrovna sa nad ňu donášá,
Veslovať ustává hneď, i sotva že krýdlama hýbe.
Jak blúdný keď orel, na valaských nekde vyláhlý
Kopcoch, z najvačšej, kam len jeho mohla dosáhnuť
Vláda a zrak bystrý, míní dolu výšky sa pustiť;
Jestliže v tom buď nad Dunajem, buď na brehu Dríny
Bílú zhlédne labuť, najprudšú padna tuhosťú,
Rozháňá sa po nej; ani vác už brkmi nesekne,
Jak by nemal žádných, ostré až vetne pazúry:
Tak sa chytrý on prez povetrí a prez oblohu rútí.
Než jako noc daľšej polovic nastúpila cesty
A znované v ťažkej vypočívalo drímote ludstvo:
Keď zveri, keď spevní v hlbokej sú ptáci tichosti;
Žádný zvuk, žádný nevyslýchať prez pola ohlas;
Šustotavými seklé ani nehnú vetrami háje;
Len mihavé chrapotú a milým znely prúdy hrčáním,
I mnoholúbežnej sladkosti dodávaly spáňú:
Tenkrát až veľké zahlédne Karolmana mesto;
Mesto, i nádherné nebotýčným ohrady zámkem.

Doňho tedáž vstúpí a do bydla Karolmana vejde:
I k nemu, jak hlbokú obklíčen spánku tuhosťú
Na zvýšném v makkej vypočívá ložnici stláňú,
Blížej pristává, a takýmito rečňuje slovmi:
Nechcej včil na svej sa, Karolmane, mysli obávať,
Buď mnívať, že by len márný sna ťa oklamal obraz.
Já k tebe prám zeslaný od Všewládného prinášám
Rozkaz, abys' tenkrát vykonal, čo si dávno ochotný
Mal vykonať: by si vác bez vinny Svatopluka krála
Netrápil vazením; ale už ze žalára na svetlo
Pustil, a do vlastnej ho odeslal krajny Slovákom.
Sám i na nestálú sa ohlédal náhodu ščasťá;
Čo Svatopluk zakusil, zakusiť sám rovne to móžeš.
Tehdy urob, čo ti najvyšší neba káže Panovník:
Neb kdo boží naplní rozkaz, Boha lásky je hodný.
Tak sešlý od úhlov rečník, premilými čo vetry
Zastaviť a smolné je zahnať v stave ustami búrky,
Rozpovedá. I hneď veľké rozťáhna si krýdla,
Zpátečnú k nebesám cestú sa ochotne vynášá
A v ľahkém povetrú i menistých zmizne sa hvezdách.
Neznámá tu po nem len zostala vóňa, a po všem
Sa stavaňú i po všech rozchádzala vókol obydlách.
V tom zahrmí, až zem sa celá započínala strásať.
Než zdešený veľkej zmeraví od hrózy Karolman:
Sen mu vypadne z očí, studený strach zatrase údmi,
Srdce i zhusta klopá, a ježen vlas povstane dubkom:
Tak neináč jako sa strápí nenadále pocestný,
Keď sa za búrky šerej a hučících prívalem oblak
Buď pod most, buď pod klenutú skaly ukryje skrýšu,
A pred ním sa zablýskne naráz, až zrakma oslepne;
I v tom náramným treskem blízkého do brestu
Praskne hrom, a s korenem ho celý násilne vyvrátí.
Než jako strach míňá a prvá sa umenšuje bázeň,

Od vysokého tedáž opretým podvihne sa loktem
Ustláňá; ruky hneď spíná a tak ustami rekne:
Sen-li to oklamný a puhá len mámila svodnú
Šalba mysel? či pravý bol ozaj posel od Boha seslan?
Sen síc mámívá a plodí mnoho prístrachu smyslom;
Než čo sa rozpakujem? Spanilý mládenca i parsún
I skropené duhovými uzrel sem kapkami krýdla;
Hlas mne i silne v ušách jeho znel, jako prúdy hrčícé.
Odkáď aj toľká odináď by tu žára i toľká
Vóňa sa roznášať mohla, od neho nežli samého?
I prečo též hrmením sa celá zem zdála potrásať?
Tvá teda vševládný na hvezdnej obloze Otče,
Svú čo mocú v nebesách a na tej zemi všecko porádáš,
Vóla tuhá, aby osloboden bol a vazby vyprosten
Král Svatopluk. Vykonám jak tvój chce bez odkladu rozkaz:
Ven z vazeňá pustím, a s mnohými ho darmi i veľkým
Zpátky do otcovskej ponavrátím krajny vojákem:
By Slavimíra mohel pokrotiť, keby berlu popustiť
Nechcel a najvyššú zdráhal sa mu správu odevzdať.
Než ty čo v nezmernej nenachádzáš dobrote koncal
Keďs' toľkých vyslyšal vstupujícú pred teba žádosť,
Mój též ráč vyslyšať hlas a vrúcné prosby volání:
Jestliže bez všeckej do žalára sa príčiny dostal
Král Svatopluk, jestliž' nepravú mu ublíženo krivdú:
Buď tenkrát mne milostiv, a tú odpusti mi vinnu,
Mým též prednejším, ke krivej čo navédli ma radde;
I všeliké od nás, takovým zaslúženo čínem,
Odvráť karhání a na hodnú pomstvu zabudni.
Než tebe, posle boží, na nebeskú výšku letící,
Najvaččé vzdávám za priňéslé rozkazy ďéky.
Buď na mňa dobrotivý a u Otca sa mocne primlúvaj.
Tak povedá; i hneď sem i tam sa na mysli premítá:
Jak by daný skoršej vykonať mohel od Boha rozkaz.

Bez vedomá-li iných pustiť má krála Slovákov?
Či starších zavolá a božú jim prednese vólu?
Tá vposled sa mu najlepšá zazdávala radda:
Snem sebrať veľký, a porádkem všecko vykládať.
Keď si na rozpačitém se sebú tak srdci umínil,
Z postele hneď vstává a známé obleče rúcho;
I vrúcný blízkého tedáž sa do chrámu zabírá,
Kde predtým obyčaj mával k Bohu prosby vylévať,
Keď súcí nastal čas a prázdná zbývala chvíla.
Tam teda poklaknuv na pobožných stále sa meškal
Modlitbách, dokaváď zorná nevychádzala žára.
Než jaknáhle milé od hor podvíhala usta
A k nebu růžennú usmála sa dennica tvárú:
Hneď predných zavolá a na snem sehromažďuje všeckých,
Buďto čo múdrosťú, buď veľkí bývali vojnú,
A krásné dobytým oslávili méno hrdinstvom.
Tých prám najvačšé sa nacházalo u dvora množstvo.
Náramná, veľká i na šírku i dĺžku vybehlá,
Sotva že aj bystré na konec zraky mohly dosáhnuť,
Radnica na prostred královských stála palácov.
Tam teda hneď rúťá sa, daný čím dostali rozkaz.
Jak včely keď po polách a širých rozbehly sa lúkách
A s kvetu stále na kvet sedajú, i malými vonícú
Ustami ščávu berú a sladké poklady lúpá:
Jestli večer blíží sa i černá mrákota stává,
Zpátky sa navracajú; a ze všech stran i pólnoci vlhkej
Končin i východných i poledňa i západu slnka,
Do slamených se žltými sypú sa korisťami ohrad:
Tak sa valá a plnými ženú k snemu cestami Nemci,
Až dvere a s veľkú nestáčala radnica síňú.
Všetci keď už sa tu sešli, i své pozasedli si místo,
Keď jazyk aj rečný a hlučné seknuly usta:
Od vysokého tedáž, zlatojasným pláščem oďátý,

A v ruce berlu nesúc, hovoriť král prestola začne:
  Bábori údatní, i vy též Koritanci a Krajnci!
Tajné vám to nebuď, pre jakú ste sa príčinu sešli.
Vec veľká a v týchto našich, keď zmohly sa zlosti,
Neslyšaná vác dňoch, povolať vás kázala na snem.
Neb včil s kým sa taká, jako se mnú, náhoda sbehla?
Tehdy poslyšte celú, a na svých merkujte si myslách:
Usnul sem znovaný, a tuhé mňa klíčilo spání.
Sotva noc od polovic rýchlými sa prehnula behmi,
Ejhle naráz božský sa posel mne pred očma ukázal;
I spanilej mnoho zaskvíval sa ve tvári, a lúbý
Kapkovanýma kolem roztrásal krýdlama zápach.
Ustŕpnem tehdáž, a po všech krv tuhne mi údoch.
On ke mne pristúpí i takýmito rečňuje slovmi:
  Nechcej včil na svej sa, Karolmane, mysli obávať,
Buď mnívať, že by len márný sna ťa oklamal obraz.
Já k tebe prám zeslaný od Vševládného prinášám
Rozkaz, abys' tenkrát vykonal, čo si dávno ochotný
Mal vykonať: by si vác bez vinny Svatopluka krála
Netrápil vazením; ale už ze žalára na svetlo
Pustil a do vlastnej ho odeslal krajny Slovákom.
Sám i na nestálú sa ohlédal náhodu ščasťá;
Čo Svatopluk zakusil, zakusiť sám rovne to móžeš.
Tehdy urob, čo ti najvyšší neba káže Panovník:
Neb kdo boží naplní rozkaz, Boha lásky je hodný.
  Reknul; i v tom k nebesám duhovýma sa krýdlama ňésol.
Já hneď prislúbil sem a v mej k Bohu prosbe zavázal:
Všecko že chcem naplniť, čo konať mi bez odkladu káže;
A k tomu ešče pridal: že Svatopluka s darmi a veľkým
Zpátky do otcovskej ponavrátím krajny vojákem.
Včil teda už na jaký míním sám od seba túto
Vec pokonať spósob, chcem vám nakrátce ukázať.
Rastislav nemalý u Slovákov nekdy panovník,

Včil zraku a vlastnej zbavený i vlády i krajny,
Synka nemá, žádného nemá na dedictvo potomka;
Čo právom by na královské jeho místo dosednul.
Než poneváč Svatopluk sa mu na přátelstva nachádzá
Najbližší, jako vnuk, pokrevnosť; eščе mu tehdy
K otcovskej i celú Rastislava krajnu pridajme.
Sám k tomu neščastný tenkrát už cílu zamířil
Rastislav, keď svej chcel nápadníka ho berly
Ustanoviť; jednú v tom i starší shodli sa vólú.
Však za to nech je našej podlehlý vláde; i každý
Rok sto koní, dvakrát sto volov, též stríbra odevzdá
Toľko hriven; v čas i vojny pomoc na neprátela vyšle.
Včil teda najvaččé ze všech stran vojsko seberme
Čím najskór, a do otcovských vyprovoďme ho končin:
By Slavimíra a svój ukrotiť mohel úplne národ;
Jestliže pod takovú zdráhal by sa tento i tento
Výminkú ho prijať za krála a berlu popustiť,
Tak já mním, že by dobre i nám vec táto vypadla.
Sneste sa tehdy myslú, a své predstavte mi zdání.
Tak povedá. I jak omračený tymi slovmi za vaččú
V najhlbšej každý zetrvával chvílu tichosti.
Až tu jeden z najprednejších hore postane Radbod,
Veľmi na rod slavný a na vojnu i raddu nezadný;
Prespanilý k tomu zrost a vzácná postavy krása
Hodnú u všeckých krajanov mu dodávala vážnosť;
Peč jeho též len o vlasť a obecné bývala dobré.
On jako bedlícé na seba všech už usta obrátil,
I slušné shovení a pozornú získal ochotnosť;
Túto narýchle rečú divné popretrhne mlčání:
Ach, beda! jak na našich sme sa veľmi ošálili myslách;
Keď sme krivým zdáním na Slovákov krála nevernosť
Kládli, a bez všeckej mu ublížili vinny žalárem.
Než poneváč Boh vševládný tebe, královu predobrý,

Sám svój oznámil skrze andela rozkaz, a toľkú
Dal ti milosť, toľkú preukázal z výšky počestnosť:
Bez baveňá a tedáž hneď včil jeho vólu naplňme.
Neb jako bárkolvek sami by sme tu stáli na odpor,
Predsa, čo vševládný chce Otec, stane všecko sa na vlas:
Nás pre neposlušnosť a hríšný rozkazu prestup
Ostré karhání a slušné tresty neujdú.
Zdání též a dobrú poslúchnime královu raddu,
I k vlastnej vojskom dopomóžme Svatopluku berle.
Dajme mu aj prázdnú a celú Rastislava krajnu:
Takto by za spravenú nepravým sebe krivdu žalárem
Zlý hnev a rozkyslú ukrotil skór v srdci nenávisť;
Též aby poslušnosť a našej od vlády visícá
Podlehlosť jemu tak príliš nezdála sa ťažká.
Tak povedá Radbod. Srditý v tom zdvihne sa Wilbert,
Čo v nadutém stálú na Slovákov krála nenávisť
Srdci nosil; jeho aj najvác do žalára sa dostal
Póvodením; ten vstav, jako zmohlé keď by hučící
Dávaly réky hrkot, takovýmito hurtuje slovmi:
Králu prevýborný! vykonaj zeslan od Boha rozkaz;
Všecko i ostatné, čo by už sa ti lúbilo kolvek;
Len Rastislavovej neprihadzuj vazňovi krajny,
Neb čo iného taký učiní dar a prídavek hojný,
Nežli na nás veľkú uvalí sám od seba zkázu.
Pomni, jak údatné Slavimír naše vojsko porážá!
Už Nitru, už Frašták, už nám i Vratislavu odňal;
Pézinek a zrutné ovládal hradby Devína;
Čož' ti i ostatné pripomínať mesta, čo nám vzal?
Jestli braňú ménej cvičený a hrozbu na veľkú
V potrebe najvyššú na seba vzať správu donúten,
Toľko činí Slavimír jedným len tam toho vojskom:
Údatný čo teprv neporídí, ve zbroji zbehlý,
Sám Svatopluk, jemu keď sa pridá Rastislava panstvo,

A dvakrát na počet vatšú rozmóže sa vládů!
Znal sem ho ešče malý jak bol na všecko dotržný,
Jak dovtip, jak nad vlastný vek už omnoho vatšú,
Než kdo mohel pomysleť, dával znať pri dvore múdrosť.
Jak zmužilé tenkrát už srdce a odvahu prudkú
I v mladších silu náramnú vyzradzoval údoch:
Vždycky sa len v mužském neunáven zbrojstve zanášal:
Buďto lučiščo napínal a míril šípami k stredku,
Nikdá vyskočená jeho stredku nechýbala strelka.
Buďto mečem rúbal, kopiú buď hádzal obratnú,
Dosť čo diviť každý obratnej mal sa chytrosti.
Najvatšá mu radosť, najvatšá bývala rozkoš
Žrebce krotiť bujné a po hájoch zvírata strílať.
Všecka mysel jeho len po vojanských túžila ihrách:
Žádná toľko iná ho tešiť reč nechcela, koľko
O strašných válkách a hrdinských rozprava čínoch.
Tenkrát už kvitnul, tenkrát jemu skákalo srdce.
Já vtedy už myslel sem o nem sebe, jestliže nekdy
Zroste a královskú do svých rúk dostane správu,
Lahko že odvislosť zunující, k odboju sáhna,
Z vlády sa vyrve našej a panovník zostane vlastný;
Iste to aj vykonať tužšá napopadne ho žádosť,
Jestliže mocnejší a novú Rastislava krajnú
Dvakrát silnejší k boju zostane. Tehdy si ve svých
Dobre povážte myslách, prítomní na sneme otci,
Máme-li ešče na nás podbúdzať ho? máme-li naschvál
Cudzú ku vlastnej rozmáhať záhube vládu?
Tak chytrú dokoná reč: i bár sám dosti pokútnú
Nádhernej snážil sa ukrývať mysli nenávisť,
Z lútých predsa očí a tvári sa dávala poznať.
V tom hore postává náramný údami Britwald.
Vtip veľký a rozum krásné mu vyjasňoval usta:
Jak nebe, keď žádného na nem pluť mračna nevídať.

Nad neho sa prudší nenachádzal nikdo ze všeckých
Buď kopiú hádzať, železom buď na vraha rúbať,
Buďto druhov podbúdzať a jim k boju srdca zapáliť.
Však nebol aj menší zastávať pravdu, a múdrú
Svým dávať krajanom, kedykolvek žádali raddu:
Sám pre jejich rovnával a núdzným v bíde pomáhal.
I preto najvatšú k nemu lásku nosívali v srdcách:
Sám ano král vážnosť a prednú uctu mu dával.
Ten svoju tehdy mysel takovýmito odkryje slovmi:
Já súdím a z mej uznávám stránky za dobré,
By sme danú tenkrát uposlúchnuli královu raddu.
Zbrojnú ke ztratenej doprovoďme Svatopluka berle
Vojska našého mocú; príbuznú krem toho eščе
Krajnu mu dajme celú; nebo všeckým táto mu právom
Prislúchá: on rod dosahá Rastislava najblíž,
On dedič ustanoven bol už od neho; žáden anižto
Ze staršin takovej sa nekládel vóli na odpor;
Než jednosvornú hneď všetci ju schválili myslú.
Dál k tomu eščе platí: víťazným jestliže zbrojstvom
Obsahujú sa nové královstva a krajny premohlých:
Aj z toho tá najvác jemu patrí ohledu krajna.
Neb kým neskrotený ovládan tejto panovník,
Než jeho údatnú pravicú a zbrojstvom obratným?
Neb dobre je známé: Svatopluk sám pod našu vládu
Keď seba aj se svým, čo držal, královstvom odevzdal,
Že s mečem a zhubným na jeho sme mu končiny ohnem
Zkázu i náramnú ze všech stran uvádzali bídu:
Jak vtedy Rastislav, nenadálú túto slyšící
Prípadnosť, že k nám pristal vnuk a spolky uzavrel,
Rozlobenú vzbúril sa myslú a hrozne zažúril,
Až prudkými celý zmítal sa vztekloty valmi.
I preto hneď podvod mu a zlé nastrážil osídla.
Hostinu dá veľkú, i na nej rozkáže ho zetnuť;

On však príznivcov hovením od vraždy je chránen;
Neb skór, než zbrojníci zabiť ho majíce do nútra
Vestúpá a do nestrídmej sa hodárne dorúťá,
Z prítomných tu jeden hosťov, bolo méno mu Výslav,
Nastrojeného čo mal dobrú toho úkladu známosť,
Zdvihlú kývne hlavú a okom na Svatopluka mihne;
On sa podovtípí, k jakovému by patrilo koncu
To znamení; ze svého tedáž hore postane místa;
I drážíc sokolov, jako by s nimi ihru vyvádzal,
Nastrojeným vraždám a čučícím ujde osídlám.
Než svoju odnaženú Rastislav raddu vidící,
Rozkatený s chytrým sa rozháňá vojskom, a v lútej
Mysli už už ho lapá, a novú jemu záhubu chystá.
On jako naplašená pred besným srnka vlčiskom
Rozdešený uteká a k svému sa dostane hajnu.
Hneď v rady postavajú sa; i každý k pótce nachystan,
Ten svých, ten zase svých zbúdzá a do bitky ponúká.
Boj začnú. Strašný zbroje povstane brinkot, a hojná
Krv teče. S tej padajú, padajú se stránky i tejto;
Až vposled Svatopluk po krutých Rastislava mordoch
Zajme; i nám v ruky dá, a našému ho súdu odešle.
Tak teda ten, dovčilka čo nás údatne porážal,
Ešče by aj pozatým asnaď bol často prevýšil,
Od neho ukrotený v moc nám a vládu odevzdan.
Zdáli nemá slušnej za to dostať už odmeny víťaz
A zbrojstvom dobytú zem a prázdnú krajnu dosáhnuť?
Či snaď má mu žalár a samotná k odplate vazba
Poslúžiť? Toľkí boli by sme my pravdy obhajci?
Jestliže však sa bojíme, že keď jeho zmóže sa panstvo
A pridaným znovu královstvom rohy vlády narostú:
Lahko by podlehlosť zunujíc a ku odboju sáhnúc,
(Však prečo tak by činil, keď ráz dobrovolne sa poddal?)
Hroznú chcel ze našého braňú poddanstva sa vydreť:

Zdáli my údatných vác ruk, vác mužstva nemáme?
Keď všecek ostatný Nemcov nám prispeje národ,
Že skrotiť odpornú jeho by sme nevládali pýchu.
Než súcí k tomu spósob a prostredek ešče nachádzám:
Jak by choval vernosť a našej sa ke vláde privázal.
Králu prevýborný! Dosaváď až on ešče slobodný
Zostává; a ty prespanilú máš dcéru, milostným
Zrostem a obličajú krásnú; ale čnosťami kraššú;
A prám už na vydaj súcú; už matky ju množších
Knížat chcú po celej za svú Európe nevestu.
Túto mu tehdy prislúb, i za vlastnú rádne odevzdaj:
Tým spojený svazkem, jako zať, náš zostane prátel,
A stálú bude nám zachovávať víry poslušnosť.
Neb k čomu neskrotení mužové a králi hrdinskí
Buď prosbú, buďtož hrozením sa nevládali nahnuť:
Bez všej uprimné k tomu jich ženy schýlily práce.
Tak povedá Britwald. Náhlý v sneme zdvihne sa šustot.
Jak černé keď od hor pustí sa na rovninu mračno,
A pred ním sa valá hvižďícé vetry a zrázu
Jestli na háj doleťá, vatšé sa strhne fičání:
Každý strom, každá naporád sa kníše haluzka
A v trasených hlučné sychotání listoch ozývá;
Dál už i huhle krutý hrom a strašná hurtuje búrka:
Tak svorný sa zvuk prítomných na sneme otcov
Rozléhal; neb všem taková sa zalúbila radda;
Jedným všetci hlasem dali svú Britwaldovi chválu.
Len hnevný škaredým už dávno sa díval okálom
Sám Wilbert; a tuhými celý horel od jedu vztekmi,
Až po rozohnivených jemu krv rozevírala údoch.
Trikrát chcel hovoriť; trikrát reč uvázla mu v hrdle;
I stuhlý sa nedal jazyk hýbať i naproti povstať,
A svodnými danú vyvrátiť raddu chytrosťmi.
Než král spatrící, jedným že všetci sa zňésli
Úmyslem, hovoriť jim poznovu takto začíná:

Keď ste na mém zdáňú a na mej poprestali radde;
Nikdo aniž vácej sa nedává tejto na odpor:
Tehdy ven už z vazeňá a slepých ho vyveďme žalárov.
Iď nože, údatný Godefride, a krála Slovákov
Sem doprovoď. My zatým na všecky rozešlime konce
Výhlasných, mužom oznamovať, by sa chápali zbrojstva,
Ťáhli do vojny krutej, a čo najskór v jedno sa sešli.
Krem toho ešče vydať moju zaňho mi kážete dcéru,
By vždy choval vernosť a našej bol vláde poslušný!
Tak mínil sem i já a z mej mal stránky za dobré,
U mňa samého taká napred sa znášala vóla;
Chcel sem i vám ju teprv predňésť; ale vy ste ma v tejto
Svú predstihli rečú. Jemu tehdy i túto za vlastnú
Oddávám a zatem ho naším odvčilka nazývám.
Včil teda dobre zatáď pohoveť jemu hleďme; a kolbú
I všelikú z ťažkej povyrazme ho trúchloty ihrú,
Všecky na jedno zakáď sa nesejdú zástupy místo.
I kdo iných popremóže na kolbu a zostane víťaz,
Tento celému bude daný vojsku na mesto mňa vodcem;
Já poneváč včil nevládný vésť správy nemôžem.
Tak hovorí. I prám Svatopluk sa do nútra pobíral,
Obličajú zvadlý, a pre tú v mysli náhodu zmámen;
Však jasné, že nebol vinný, oči bystre zatáčal.
Všetci ze svého tedáž pred ním hore postali místa,
Sám aj král zdvihnul sa i naproti kráčal ochotný,
A v ruku pojmúcí vítá a na prestol uvádzá;
I preprívetivý takovýmito rečňuje slovmi:
Údatný za zlé to nemaj nám, králu Slovákov,
Že pre krivé zdání toľkú sme ťa znectili hanbú.
Víš dobre, jak vždy mosí opaterný bývať a všecko
Prozretedelne činiť, všeho báť sa malého panovník,
Čožkolvek začelí k nejakej len záhube krajny.
Dobre i víš, mylný že ho lahko pooklame návod;

Jak tenkrát se mnú v takovejto sa náhode sbehlo.
Než čo sa už stalo ráz, vácej sa nemóže odestať.
Včil však slyš, jakovú sme uzavreli na sneme raddu:
Zpátky do otcovských z vazeňá púščáme ťa končin;
Prez to celá ke tvej sa ti dá Rastislava krajna;
Však za to máš vždy našej podléhať vláde, i každý
Rok sto koní, dvakrát sto volov, též stríbra odevzdať
Toľko hriven; v čas i vojny pomoc na neprátela vyslať.
Krem toho mám spanilú, veľkú moju útechu, dcéru,
Zrostem a obličajú krásnú; ale čnosťami kraššú;
A prám už na vydaj súcú; už matky ju množších
Knížat chcú po celej za svú Európe nevestu.
Túto ti zaslúbím a za vlastnú rádne odevzdám:
By sme tak už spojení v prátelském zostali svazku.
Včil teda údatné ze všech stran sťáhneme vojsko
Čím najskór; a to aj s vodcem pod správu ti dáme:
Ním Slavimíra a svój abys' ukrotil úplne národ;
Jestliže pod takovú zdráhal by sa tento i tam ten
Výminkú ťa prijať za krála a berlu popustiť,
Vládu i najvyššú nechcel dobrovolne odevzdať.
  Rozpovedá. Zbúren takovými Karolmana slovmi
Král Svatopluk sem tam se sebú sa na mysli zanášá.
Jak keď slnko milé svítí; i po obloze lahké
Mračna plynú, a stín černý buď na hlavy kopcov,
Buď na zlatoklasné metajú nivy: svetlo se stínem
Medzi sebú čredajú sa; a včil ti, čo stáli na slnku,
Sú ve stíne šerém, a ti zas čo ve stíne na slnku:
Tak Svatopluk mnoho rozpačitý sa myšlenkami zmítá.
Veľmi je rád, že na otcovskú zase berlu sa vrátí;
Vojsko a správa daná lúbí, Rastislava krajna
Prisporená sa mu též lúbí, i nevesta sa lúbí.
Však že by podléhať cudzej mal vláde a toľkú
Odvádzať platu dáň, to mrzí, to preveľmi ho trápí;

Než keď v tej sa ináč stať prípadnosti nemôže,
Aj k tomu poprivolí; a myslí, čas a náhoda všecko
Že premeniť vládá; i naposledy takto vyrekne:
Králu milý, a vy prítomní tuto na sneme starci!
Ačkolvek sa mi královská odnechcela hodnosť,
Že pre ňu sem vazení a kruté mosel otrapy znášať:
Predsa že do vlastnej provodíte ma otčiny zbrojstvom,
Krajnu celú a prespanilú dáváte nevestu:
Moc zase i prednú chcem vzať nad vojskami správu,
Bych Slavimíra mohel pokrotiť, keby berlu popustiť
Nechcel a najvyššú zdráhal sa mi vládu odevzdať.
Podlehlosť vašu též, i dané výminky prijímám.
Vám ani už nechcem za zlé a za vinnu pokládať,
Že ste ma oklamaní do slepej odsúdili vazby.
Tak povedá. Sebranú rozpustí raddu Karolman.
Hneď prední v ušlém odchádzali starci porádku.
Sám ale prostredný se Slovákov králem, odevšáď
Radcami obklíčen, do svého sa bydla pobírá.

Spev druhý.

Obsah.

Jaknáhle povesť o vojne sa rozňésla: hneď sa krajna celá vzbúrí a na boj chystá. Karolman zatým sa se Svatoplukem a prednejšími na místo ustanovené k ihrám, keré k vyrazeňú Svatopluka sa držaly, pobírá; a každému víťazovi za odplatu dubový venec dať urídí. V kolbe iných prevyšuje Britwald. Kopiú zavesenú obrúčku preháňá a odnášá Svenčar. V metáňú šípov z ruky zvíťazuje Bojmír. Na strílání predčí Vratislav, a v hádzáňú kameňa Merisáv.

Jak bola válečná z veže královského paláca
Rozvesená a podál traseným sa zmítala vetrem
Zástava; jak rýchlí na všecky sa místa rozešli
Výhlasní a duté rozdúvali ustami trúby:
Hneď sa krajna celá búrí a na vojnu ponúká.
Ten v prostred krojenej zanechává radlicu brázdy,
Ten zoraný a už obsátý nedozavleče úhor;
Bez baveňá každý začatú hneď prácu opustí.
Zbroj hledajú v príbytku, tupé meče na brusoch ostrá,
Hrdzu se strel škrábú, chytené od vlka šišákom
Plesne otrú a novými zoriť jich liskami núťá.
Částka pletú široké z hybkých prutov obvody ščítom
a z bujačích obťah dodajú kož a pospolu setknú;
Částka tuhé, verné proti lahkým obrany šípom,
Náprsníky robá; k udicám bez počtu hryzúcích
Množstvo udic pripojá a držať sa na husto donúťá.

Tam drsné po lesoch toporiska a oščepy rûbû;
Tam zase vystruhujû na morícé dríny lučišča,
A z vlášá anebožto ze žil na ne žinky uvážû;
I zkusujû, zdáliž na prvý by nepuknuly náťah;
Buď na jakû smrti vystrelené by zanášaly dálu.
Ba pluhy aj, zedraných mnoho kos, mnoho radlic a rýlov,
Čo kdo mohel, zapopadli a hneď rozpálili v ohňoch,
I všeliké sebe z nich na neprátela chystali zbrojstvo.
Náramné po všech naporád zňá brinkoty výhňách
A prudký hore dým a plameň sa komínami rûtí.
Jedni peší chcû ísť, jedným na chrbáte sa bujných
Ňésť žrebcov lúbí a v ukrutnej vojne potýkať.
Svého si hneď každý pristrájá k válce nosáka;
Uzdy mu navléká i na ostré pojme zubadlo,
Rozčesané po hrivách zrovnává prstami zvitky,
Krk zhládzá a dlaňû po bokoch ho a po pleci ťapká;
Sedlo pridá; i v tom vyšvihne sa naňho ochotný
A v behu pospešném divokej sa do pótky zanáša.
Než jaknáhle sa deň, ke slavným ustaven ihrám,
Sblížil a jasnejšé na horách už stávalo slnko:
Hneď sa na odhodlané ke hrám bral místo Karolman,
A spolu král Svatopluk, spolu prední kráčali starci.
Prestranná, široká blíž ohrad rovnina stála,
Černým obtočená ze troch stran hájem, a prostred
Od kopyt ušlapaným belajícá zhusta sa pískem.
Tam sa lud odvšelikáď a početné sešlo junáctvo;
Jedni sa len dívať, ve milých hrách jedni potýkať
A slavné učiniť dychtící méno povesťû.
Na prázdný král též pahorek, do širého čo vchádzal
Úvala najmnožší a samému čo královi dával
Místo, povystûpí; a tu už pod dávno zabudlý
Na mladšé roky dub, ze kterého sa k odplate vence
Plétly mužom, vysoký na svoj pozasedne si prestol;

Vedla sedí na levém ucten zase tróne Svatopluk;
Ostatní sa radem na trávné kládli pokrovce
Radci, a s tej i s tej králov pootáčali stránky.
Jak cery dva krásné, výstavky čo zostaly hája,
Stredným sa klíčá stromovím i hnatýma na výšku
Hlavma nesú, a širýma kolem sa vršákama kníšú:
Tak vypatí hore králi iných tam výšili predných.
Keď teda už na své sa všetci osádlili místa:
Trúby tedáž zazňá a dutú v dalekosti hučící
Zvuk rúknú mosaďú; každý sa ponadstavil ušma;
A král vystavených i porádek i zákony iher
Oznámí; a naráz veľkými tak ustami rekne:
Kolba prvá a druhá bude ihra se žinky visícú
Ve cvale pospešném sňať i odňésť ščápem obrúčku.
Než ve tretej metníci budú hlavu ráňat avarskú;
Bystrookí hybké pozatým nech strelky lučišča
Rozťáhnú a do jahňadovej tam výpuky mírá;
Poslední kamením a tuhú preukážte sa vládú.
Prednejší víťaz príslušnú chválu a slavnú
Dostane česť, a milým sa okrásí na slychu vencem.
Včil teda chuť kdo by mal zakusiť své kolbami ščastí,
Nech blíž pristúpí a tuhej sa do pótky odevzdá.
Rozpovedá; i hneď takovúto do bitky zapálí
Srdca rečú. Tehdáž odvážní vyšli koníci,
Náprsník po hruďách, po levém ščít lokťe nesúce,
Než hlavy zlátistú a perím i chocholmi hrozícú
Ozbrojené lebkú do nebeskej zdvíhali výšky,
A pravicú sem tam náramné knísali ščápy.
Jak na Suchánce aneb na zoborskej stráni pahorkoch
Nadvetrné sa do zamračených pnú oblak a zhusta
Vystavenými na fuk sa kolíšú čelmi dubiska:
Tak sa na bujnejších vysokí oni hýbali žrebcoch
Sem tam skáčících, a do hroznej cválali kolby.

Hlasné v tom znamení ostrým dá trúba jačáním.
Prvný rozháňá sa na prostred písku Jesutbor
Válečník, a hrdými volá na okruhline slovmi:
Kdo v sile si trúfá a na boj zmužilého je srdca,
Nech sa dlhú se mnú kopiú na kolišči potýká;
Však myslím, že sa hneď sypkém bude na prachu válať.
Rozpovedá; i hrubý sa vyrútí naňho Agilmund;
A ztuha rozpálen takovú jemu odpoveď hádže:
Jestliže ty trúfáš a na svej sebe vláde zakládáš,
Rovne i já trúfám a ve svej si vláde zakládám.
Včil teda viď, či skór nebudeš ty prach ustami hryznuť?
Má údatnejších, sám než si ty, srážala sosňa.
Tak povedá; i hneď penavých a zubadla hryzúcích
Ten na pravú, ten zas na levú stranu žrebcov obráťá;
Rozrózňá sa tedáž, a na vačšú od seba dálu
Odbehnú; než jak na samý okruhliny rovnej
Spešne zasáhli konec, preochytrých zpátky nosákov
Zavráťá a tuhým sa ženú sebe naproti vpádem,
Ščápami mírící a perím na šišáku trasúcí;
Tak sa aniž topené od hor dolu ze snehu járky
Z rozpuklých ani tak nevalá sa prívaly oblak,
Tak strely, tak vybehlé neleťá tuze krýdlami šípy:
Jak prudkým tito poschytení sa zanášali hurtem
Od noh a dupkotavých tlčená zní rovnina podkov;
I z prachu krútícá do vysosti sa mrákava zdvíhá.
Krik ludu nastává, a bité pere kopce, i zpátky
Odrážá, a po zatvorenej sa okruhline zmítá.
Než keď sa sblížá a dosáhnuť mohli sa hrotma,
Náramným zrutné uderá v seba oščepy treskem:
Jak strašný keby hrom do dutej skaly praskel a hrozným
Rozdrobenú lomotem se pahorka do úvala zrútil.
V tom ťažký s bujného nazad sa nosáka Jesutbor
Vyvrátí; pohnutá vókol zem trásla sa pod ním,

A ščít odskočený sa na veľkú dálu kotúlal.
Tu v nadutém pýchú ponafúklý srdci Agilmund
Se smíchem povedá: lež a čím si sa márne vyhrážal,
Sám to okus predný, a na černém písku sa válaj.
Rekne; i pospíchá, kde své mali víťazi místo.
Než k tomu pristúpá druhové, a na lokty ho vzavše,
Hneď ke žrídlu nesú, i na makkú trávu osádlá.
Trúba tedáž zazní, a mužom dá heslo do kolby.
Prvný sa vháňá Mutimír na bojiščo kopijník,
A s veľkým zve hlasem, kdo by chuť mal s ním sa potýkať.
Bez baveňá prudký sa vynášá naňho Gromislav.
V tom sa porozlúčá, a frčících nozdrami žrebcov
Zpátky od ustavených prebehlej okruhliny končin
Zavráťá, i patú rebra jim bodnúce zeleznú,
Rozvesenýma ženú do medenných drevcami prilbic.
Než Mutimír chytrý nadvihlým jedlinu ščítem
Odrážá, a daný vychvátí od hlavy úraz;
Predsa mu z lebky perí a hrozícé zňésla chocholce.
Sám ale jak v hladkú uderí meď, píka nanáhle
Zapraščí a v tom na tisíc rozkáče sa zlomkov;
Zrázu tisíc ohnivých na šišáku zališčalo isker.
Meč tehdáž, zlomený jak uzrel hrot a bidlo samotné,
Z pošvy myká a s ním sa tuhý na Gromislava rúti;
Než ten už omračený, jako hrom by ho zblíza ofúkel,
Nehne sa dál: hlava neb mu brní, slychy od vrhu cvinčá,
Ščáp z ruky odpádá a šerá tma zaťáhne mu víčka;
Avšak na krotkém zachoval sa nosákovi predsa.
Prišli tedáž druhové, a do chládku ho védli žalostní.
Než Mutimír cválá, kde své mali víťazi místo.
Poznovu trúba hučí, a iných zase pozve na kolbu.
Údatný z radu vystúpí na okruhlinu Britwald;
Uzlovatý ňésol pravicú z duba oščep, ohromný
Ščít levicú, a po nem na znak saňu k pohledu strašnú,

Z otvorených černé ryhajícú ohne hrtánov;
A s hurtem vyvolá, kdo by s ním sa do bitky odevzdal
V tom hore náramnú podvíhá ščápinu Radbod,
Čo mnoho s ňú v častém loveňú preohavne fučících
Medveďov a hrozných poznášal ze sveta kancov;
Než prudší včil boj, prudšá nastávala pótka;
Však neprestrašenú sa pobírá naproti myslú.
Tehdy rozestúpá sa, i zas nazpátek obráťá,
A v tom, jak ručaví keby valečnýma sa ňésli
Rohma bujáci na kol, zachopá sa, a prudko tuhýma
Do proti nadstavených rozeháňali drevcama ščítov.
Od hromového levá ruka Radboda prasku ukrutný
Dostane ráz: neb hneď na zelezný ščítem a píkú
Uvrazená pancír zdrevení a klesne se ščítem
Jak mrtvá; ani vác udržať nevládne zubadla.
Nastává Britwald, a nový chce mu úraz odeslať;
Než rázem splašený a penistú volno popusten
Uzdú kóň, padlým uderen k tomu do pleca ščítem,
Blúdne sa nazdával, že chytrého sa do cvalu núká:
Hneď sa chopí a k iným na predešlé místo nosákom,
Jak strela prudko letí, a svého tam odnese pána;
V tom rehotá; i druhí sa mu ozvú žrebci rižáním.
Trúba tedáž chraplavými tuhé dá ohlasy kovmi.
Veľkoduchý avšak nevychádzá z ohrady Britwald.
Poznovu začne kričať, kdo by chcel sa do pótky odevzdať.
V tom hybký vyrazí na prostred okruhliny Hartung.
Sem tam rozrózňá sa, i zas nazpátek obráťá,
A zrutnýma ženú rýchlejší od vetra ščápma;
Než jako sa sblížá a jaseňma sa mohli zasáhnuť:
Dovtipný Hartung, poneváč bol veľmi obratný,
Úrazu vyhne tedáž, a ochytre sa na pravo schýlí.
Najprudšej zahnatá náramným ščápina hurtem
Oklamanú Britwalda rukú sa povydre a marným

Stred povetrá na mnohú pospešná dálu fičáním
Prez Hartunga letí a do písku sa ustami pichne;
I vrazená koncem za dlhú potrásala chvílu.
Však na takú neprestrašený v mysli náhodu Britwald
Jedmi sa rozpálí a krutý meč z pošvy dobývá;
I v tom nadstavené Hartungovi pretne kopišče;
Hneď sa i rozháňá, a ochytre ho do hlavy sekne;
I s bujného tedáž prekotí dolu žrebca na písek;
Zaznela zbroj nad ním, a hrmotný dávala brinkot.
Pristúpá druhové a nesú ho do stínu žalostní.
Poznovu trúba hučí, a mužov na okruhlinu vábí.
Však zmužilý Britwald darením si na mysli vedúcí,
Vlády i svej známý, neopúšča predsa kolišča,
Ačkolvek znovaný: poneváč bolo ťažko mu znášať,
Že prudký Mutimír a ohromnej vlády Agilmund,
Pre slavné víťazstvo na svých sa vypínali myslách.
Povrazený tehdáž a trčící z písku vyťáhne
Hurtem ščáp a tuhým zve hlasem každého na súboj.
Prvný vystúpí a do pótky vybehne Agilmund.
Keď teda oddálá sa, i zas nazpátek obráťá:
Zprudka naráz porozohnivení sami od seba žrebci,
Nútících ani jim dávať bolo netreba ostroh,
Mykli, a na spósob hromových v behu ňésli sa krýdel.
Než jako sa sblížá a vrhem ranu mohli dať istú:
Náramným ostré zarazá do hrud oščepy hurtem.
Neščastný prelomil hrot a krajné drevco Agilmund.
Než veľoúdatný Britwald nad pupkem okruhlú
Meď jemu končárem prepichá; k tomu ešče zelezný
aj nabodá pancír, vyhodí i samého ze sedla;
A v tom jak hromovú nazpák ze ščíta pomykne
Ščáp vládú, na predek schvátí ho, a žrebcovi ťažký
Na hlavu ráz dává, i levé ucho pri spodu natne.
On vrhu neznesný prednýma na výšku sa nohma

Zepne tedáž, a od ukrutnej sa bolesti točící
Otrásá; i svého na bok dolu shadzuje pána.
Prismeknú druhové, a do chládku ho z ohrady ňésli.
Zaznela trúba naráz a chrapící dávala ohlas.
Hneď veľoúdatný Mutimír, ačkolvek uzíral
Silnú už toľkých pravicú Britwalda premohlých,
A zbavených tak venca mužov sa ze kolby odebrať;
Predsa neprestrašeným sa na súboj poznovu srdcem
Oddává; a hrubú vezmúc tu Gromislava jedlu:
Neb z jeho rozlomené sem i tam sa blyščaly kúsky,
Skór než začne volať, Britwaldovi naproti kráčá.
Jak dubina slavný, i na vládu i postavu zrutný,
Ohromným do bojov hnával sa dubiskom, a lútých
Buďto Kozárov aneb nepokojných vojska Polovcov
Srážal a náramné zanechával kopce upadlých:
Tak hrozný Mutimír sa na prostred okruhliny vnášá.
Keď teda odbehnú sa, a zas nazpátek obráťá,
Napráhlýma ženú do medenných sosňama ščítov,
Jak keby súsedských na horách proti rovno ležícé
Dve skaly náramnú rázem sa vyvrátily búrkú,
I hrozným kamení, a všecko čo v ústrety príde,
Rútícé lomotem v úzký pospíchaly úval;
I priletívše na kraj veľký do vysosti povetrá
Skok daly, a strašnú srazené potkavše sa vládú,
S ohromným na tisíc zlomkov roztreskly sa praskem:
Tak Mutimír a tuhý Britwald v seba ščápama buchli.
Ščápy sa v tom zlámú, hromovú spolu žrebci tuhosťú
Hlavmi do hlav zarazá, a na černý písek upadnú.
Než ti na zem skáčú; i na rovné vstavše chodidla,
Do prudkej vyťahlýma ženú sa tesákama pótky.
V tom husté metajú vrhy mečma a do zbroje rúbú;
Najmnožšú ranu ščít, najmnožšú dostane lebka;
Prestrašný sa kolem rozléhá brinkot, a po všej

Odrazené ze šišáka perí okruhline létá.
Jak by na Chválenských dva protivné nekdy sa vetry
Stretly brodoch a do ukrutnej sa odevzdaly bitky;
Ten z tej, ten zase z tej pere končiny hrozne ručící:
Tento nedá ani tento nedá sa prevýšiť; ohromný
Do dna sa otvárá vod obal, vlny v oblohu skáčú:
Tak tito medzi sebú sa tlčú, a bez odtuchy veľkú
Nastupujú vládú; žádný žádnému popustiť
Nechce predek; ze celého sa pot tela hojne vyrážá,
A znovanými tuhý potrásá údami odfuk.
V tom druhové zdvihnú sa, i každý svého ponúká,
A s veľkým snáží sa krikem zmužilosti dodávať.
Náramným povetrí a celá zní obloha vreskem.
Šesť už do ščítov, šesť už do šišákov ohromných
Sekli vrhov; šesťkrát ohnivé z nich prskaly iskry;
Toľkokrát zaťaté odskákaly zpátky tesáky.
Až v posled Mutimír ze všeckej napne sa vlády·
A hrozný dává Britwaldovi do hlavy úraz,
I prehybá mu šišák; než jak meč zpátky zanášá
A s toľkú nedrží ho silú, rozpálen obratný
Britwald náramnú uderí jemu doňho tuhosťú,
Až z ruky hneď vyletí a do písku sa pichne fičící;
A v tom podvakrát rozehnan do prilbice zatne,
I všecek odnášá hrebeň; od veľkého sa tehdáž
Rázu točil Mutimír, a v očách mu stávaly svítky,
I hlava obrazená sa nerovnú knísala váhú;
Dál ani na kleslých udržať sa nemóže podešvách:
V tom spádá a v ryzém na znak rozťáhne sa písku.
Zem vókol zahrmí, a ščít sa pozatrase nad ním.
Prismeknú druhové, i nesú ke prúdu na ščíte,
A chladnú z vydutého lejú vodu naňho šišáka.
Trúba tedáž zazní, a konec dan kolbe ohlásí.
V tom švární kolem obstúpá Britwalda junáci

A pred krála vedú. On veľkú chválu mu dává,
A s dubovým tehdáž okrásí na slychu vencem,
I spolu ustanoví na své jeho místo za vodcu.
V tom chraplavé zazňá a dutú v dalekosti sa ozvú
Trúby meďú a k inej vábá zase ihre junákov;
I s vysokého tu hneď hovoriť král prestola začne:
Kdo včil své okusí ščastí a s bresta visícú
Ve cvale rozbehnutý ščápem dolu zejme obrúčku?
Obratní vyberú sa tedáž mládenci, a ve stred
Švárne na pristrojených a ve všeckej ozdobe pyšných,
I zdvihlými na tú i na tú stranu hlavmi sa pnúcích
Vykračujú žrebcoch; nádherná čistota rúcha
Skví sa na nich; opreté na prejasných slnka paprškoch
Lebky horá, a na dál trasavými sa bleskami žárá.
Obstarný tehdáž hranaté ven kostky vyťáhne
Regenbald, a radem hádzať každého ponúká.
Predné v tom nad iných Wilbertovi místo vychádzá;
Kučbor vezme druhé, Erchenbert tohto a silný
Humbold nasledujú; posledný zostane Svenčar.
Prvný tehdy ze všech náramným chápe sa hurtem,
A dlícého patú bodnúcí žrebca zeleznú,
Dá sa na beh Wilbert, i tuhú napráhne si jedlu,
A vrúcí spolu túto, okom spolu premnoho mírným
Do prostred zvesenej sa zanášá zrovna obrúčky;
Však do samej vehnať nevládal ščápinu díry:
Neb na pravý znížil bok; ofúklá trásla sa predsa
Vetrem obrúčka hnutým; i brez víťazstva, a s prázdnú
Zarmúten kopiú na predešlé místo se vrátil.
Stále po nem sa valí a tuhý na okruhlinu dává
Cval Kučbor, na milých kvitnúcí rúžami ustách.
Už začal aj veľkú chuť a silnú vólu na žeňbu
Dostávať; preto už svatov aj nahovárať odeslal
Prekrásnú za svú Ratimírovu dcéru nevestu.

Než jaknáhle povesť o krutej čul vojne a ihrách:
Hneďky nevestu nechal, veselí na čas odložil inší;
A z domu na slavné zachopil sa divadlo potýkať.
Ten teda vystúpí na okruhlinu Kučbor, a rádne
Do zvesenej ražným pozamírí ščápem obrúčky.
Napred však na svú spomenul si na srdci milenku;
I chcev u nej vencem poslaným vác prízne a vačšú
Lásku nabyť, prudšej zahorí víťazstvo dosáhnuť;
I ščastí na pomoc vzývav tak ochotne sa ozve:
Včil ščastí, včil, jestli kedys' mne hovívalo, prispej!
Rozpovedá; a tuhým zachopí sa do úteku žrebcem;
Chytrejší i letí, sama nežli kozákova šípka.
Než volané ščastí, ačkolvek slúžilo indá,
Tenkrát, keď najvác žádal, jemu nechcelo prispeť.
Náchybným pletenej dotkel sa len oščepem húžvy:
Odkáď vystavená sa spúščala krúžkem obrúčka.
Tehdy preč ustúpí, a žalostný premnoho na zlé
Neščastí, i neposlušnú ruku začne si stískať.
Nastane Erchenbert, a na beh v tom žrebca ponúká:
Ten preochytre letí, zemi sotvaže nohmi sa týká;
Len hrivy mu skáčú, a povetrí od letu hviždí;
Než hrot zvýšící ostrým do kolečka nevehnal
Končárem; lahkej urazil kraj toľko obrúčky.
Tá hneď zabrinčí, a dlhú z rany kníše sa chvílu.
Včil chytrý na ryzém vychytí sa nosákovi Humbold
A zmítá sem i tam; zbehlý jak nekdy plesovník
Na sladký trasených zvuk strun buď harfy buď huslí
Nohma porádne mihá, a celý hybkými ochotný
Už na pravú, už zas na levú stranu hádže sa údmi;
A včil sem včil tam krepčí, jako húdba mu káže.
Svorné ohlasujú sa hovících plesky diváčov:
Tak neináč veselý na svém štvoronožcovi Humbold
Drobčil, a už k sebe, už zvráten zase od seba skákal.

Než keď už ukrotená prvná zazdála sa bujnosť:
Zachvátí sa na cval, hučavá jako ze skaly réka,
A zdvihlú bystrý kopiú do prostredu mírí.
Než jako blíž sa valí, jastráb, čo z náhody na brest,
Odkáď pozvesená z útlej bola obruč haluzky,
Sednul a na množšé ikající ludstvo sa díval,
Prestrašný pustí škrek; i zdvihne ku odletu krýdla.
Rozbehlý naplaší sa nosák, a chrápami fŕkne;
I hrivy rozpaježíc po všeckém strečkuje písku.
Rozzlobený sa tedáž rozpálí od hnevu Humbold
A hrozného klnuť dává sa ptáka, že preňho
Pozbavený víťazstva mosí nazpátky sa vrátiť.
V tom hybký na vraném sa pobírá žrebcovi Svenčar;
Čo hrivu mal bílú, bílým sa chvostem oháňal,
S bílým též spínal jablkom čelo; tohto mu nekdy
Volgarský daroval za štýrské zbrojstvo Radoslav.
Sám ho učil trpeť uzdy, učil do oblúka zanášať
Nohmi a ve svorném prepletávať krásne porádku;
Prez široké vyučil též járky a výmoli skákať,
I v behu najprudšém popriseknuť zrázu chodidla.
Netreba na spešný ho ponúkať bývalo útek;
Len mu tuhý kantár a zubadlo na volno popustiť:
Hneď sa na krýdlonohý zachytil sám od seba poskok
A prudšej než vystrelená z praku tercha sa ňésel.
Tehdy lahký na takém zachopí sa nosákovi Svenčar,
Ťažkú mírící kopiú do kolečka; hovícé
Prispívá ščastí, i tuhý do prostredu končár
Vetkává, a pichlú odnášá víťaz obrúčku,
I pred krála beží. Ten veľkú chválu mu dává,
A s dubovým ho tedáž okrásí na slychu vencem.
Trúby hučá, a mužov na inú zase ihru vyvábá.
S obvyšného tu hneď hovoriť král prestola začne:
Včil mírnú kdo by chcel sa rukú na divadle ukázať,

Nech sa do pótky vydá a do ust šíp vetkne avarských.
V tom Walter na pripravené k tej potrebe místo
Hroznú, a všeckým i na barvu i na vlas, ukrutný
Též parsún rovnú a k avarskej tvári podobnú
Ustanoví a nad odrezaným hlavu stonkem upevní.
Tá jak len bola vystavená a padlýma do ňútra
Očma i rozčapeným prestrašlivo žúrila tlamskom,
Tak že by veň zmestiť borová dosť mohla sa šiška:
Vykročujú mládenci tedáž, strely v hrsti nesúcí;
A stavajú sa do svých na daný cíl všetci porádkov.
Prvný rozháňá sa Madalhod a šípku vyrútí;
Táto ochytre letí a pravého kus utne uchála.
Nastúpí mu Dipold; i trikrát napred obratný
Spešne kolem pleca svíb zatočí a prudko ze všeckej
Vlády hodí, i v tom do levého zapichne ho líca.
Podvíhá sa tretí a nadarmo sa chápe Jarohnev;
Ačkolvek prajné indá mu hovívalo ščastí
A mnoho posrážal divokých dolu šípami zvírat.
Neb jako rozbehnul sa a prudký nohma dal útok,
I ztuha roztočený hnal drín a z hrsti vypúščal,
Potkne sa na čmání a danej vrhu míre odejme;
I všeckej daleký chýbá hlavy z drúka hrozícej.
Odmíňá ho Ludolf, a ščastím omnoho lepším
Do prostred škaredého pichá čela bez bavy drínec.
Presvorní brati nasledujú Dobroslav a Bojmír,
Na krásný parsún a na všecku si postavu rovní;
Rovnú též mali zbroj, rovným sa odívali rúchom,
Tak že sa od žádného ze svých nevládali známých,
Často samých ani od rodičov bez omýlu rozeznať;
Od maly aj spolu šíp a tuhý sa učívali oščep
Radne metať. V tom Dobroslav k Bojmírovi začne:
Bratre milý, ty na mej indá žádosti si prestal,
Já na tvej; včil též poslúchni a vólu mi nezruš:

Do tlamy nech si iný, do očí my zrovna zamírme;
Já do levého budem, ty sa zas do pravého zanášať.
Poslušnému taká sa zalúbila bratrovi radda.
Hneďky sa rozbehnú, a tuhé strely zrázu vypusťá:
Jednako svíby leťá i povetrím jednako hvižďá,
Jednako aj každý do svého sa pichne hledidla.
Včil sédmému dané sa uchádzá Ottovi místo.
Tehdy sa rozháňá, a s veľkým pochlapen hurtem
Šípku hodí, i stred hrozného ju vetkne tlamiska.
V tom pred krála beží, a venec sebe od neho žádá.
Než brati odporujú; i prvý tak rekne Dobroslav:
Jestli takú víťaz dostává odmenu Otto:
Pochvaly hodnejším jakovú dáš odplatu bratrom
Daňkovičom, zahnaté rázem čo vypustili šípy,
Rázem i do protivých zrenic a zlých bodli okálov.
Král na to odpovedá: veľkú ste zaslúžili chválu
Jak vy tak on; hádzať však poznovu ešče mosíte;
A kdo vrazí do huby drínec (neb táto je ihry
Zvyklosť, tá obyčaj dávná), ten zostane víťaz.
Tehdáž povmetané ven ze hlavy šípy vyťáhnú,
Každý svój; a predek nechajú oba Ottovi hádzať.
On sa porozháňá, a tuhú strelu medzi počerné
Uvrážá obočí; tá od predešlého majícá
Nakrivené vrhu usta, slabú zahryzne sa vládú;
Však sa drží; a v tom na nos opre, i prez hubu kníše;
A snadný zvesená do krutej tlamy zastane prístup.
On s hnevem odchádzá, hotového že venca sa pozbyť
A slavné podarebne mosel víťazstvo opustiť.
V tom brat Dobroslav k Bojmírovi takto sa ozve:
Bratre, abys' lepšej vládal ty do ňútra zasáhnuť,
Já napred odpornú, čo zavadzá, Ottovu šípku
Ven vyrazím. Povedá; i skór než všecko dorekne,
Prestrelený vyhodí a prezpoly roztrepe drínec.
V tom brat nastúpí, a chytrú strelu do tlamy bodne.

Hneď chraplavé zňá trúby, k inej mužov ihre zovúcé;
I král, víťaznú poctíc Bojmíra haluzkú,
Tak zavolá: Komu vóla je včil sa lučiščom ukázať,
Do prostred kola jahňadovej nech výpuky mírí.
Hneď muži vystúpá, a britké pospolu šípy
Z puzdra berú, i na vyhladené oblúky ponapnú.
Rozdávná pri samém až konci okruhliny stála
Jahňada, a s temenom sa na hvezdnú spínala výšku.
Tam pod snetmi na nej, kde deliť sa počínala ve dva,
Okruhlá sa pre oblezenú pobelávala kóru
Ven hrča vystavená, a u prostred zívala díra,
Násilným čo ďatel vyďubával nekdy zobákem;
V túto sa ňésť a v ušlém strílať mali všetci porádku.
Predný z ohromnej Alfríd rozťáhne lučiščo
Vlády, a nadstavenú do povetrá šípku vypustí;
Tá zafičí, a v tom na pravém boku výpuku bodne.
Obratný mírí napotom zase Grajsa; ne lepším
Však ščastím, na samý len spod hrče strelku zapichnul.
Včil si tretí, strelec obzlaštný, kušu napne Vratislav;
Najvačšú čo radosť, najvačšú oblubu mával
Dvoch svázať holubov na nohách a do vetra vypustiť;
I v lete žinku samú a konopné prestreliť uzly;
Však žádnému nedať najmenší ptákovi úraz.
Ten teda výšku okom premerá, a zrázu napráhlý
Rútí šíp, i stred ďubanej vepraskne ho díry.
Nasledujú ho iní a iní po porádku, nerovným
Však darením: nebo buď blížej, buď vrážali dálej
Šípy tuhé; ale vždycky samú obchádzali díru.
Však sa predsa tešá, hrčové že dosáhnuli uzky.
I snážní jako predbehujú sa ve výhni kováči,
Keď veľká a neodkladná jich potreba nútí,
I zhotoviť buď zbroj, buď na pluhy radlice káže:
Jedni sypú uhlí, do prázdných jedni fukáčov
Vetry berú a dujú; žeravý ten kléščami z ohňa

Krûh snímá a na cvinčícû ho kovadlinu dává:
Ten bije, ten kladivom zdvíhá, a zpátky na makkû
Ze všej vlády ocel trîská; z rudy iskry frčícím
Odskakujû prskem; hrozné zňá brinkoty vôkol:
Tak hybkí sa tu obracujû mládenci a ostré
Do prostred hrče dríny perû, až všecka sa hustých
Drsňala od šípov z ježového jak ihly chrbáta.
Vposled náramným zatrarákala trûba jačáním,
A strelcom vedenû skončiť rozkázala ihru.
Než král víťazným jaknáhle Vratislava poctil
Vencem; i ostatným slušnû dal chválu junákom,
Jahňadovej mírné čo do výpuky vehnali šípy:
Ešče na poslednû zve mužov hru, a takto vyrekne:
Včil kdo je ûdatný a ve svej si vláde zakládá,
Nech pochlapí sa rukû, a na dál kameň hádže nelahký.
V tom sa mnozí pohnû, a na prostred okruhliny rázem
Vykročujû; i všem pyšnû chcû vládu ukázať;
Než jak náramný veľkého zahlédali silném
Na pleci ňésť Bogdána kameň, chuť prestala jim hneď.
Toľkej len Budimír a Dragšo nelakli sa terchy;
Ten Krajnec, tamten Koritan bol z mesta Želanca.
K nim sa pridá Merisáv, ohromnej postavy Chorvát.
Len tito tré neprestrašenû vystûpili myslû.
Tehdy do nesnadnej Budimír sa práce odevzdá;
Hneď do oboch zachmatne kameň ruk a nad.seba zdvíhá,
I štyrikrát v lahkém zatočící hybko povetrû,
Ze všeckej, čo mu len postáčala, vlády vypustí;
Ten chytrým do vysosti letí oblûkem a hlučný
Zvuk dává, na zem od vlastnej až k posledu zmohlý
Váhy padá, a celý do ryzého sa písku zarývá.
Ûdatný pozatým na prostred chápe sa Bogdán,
A zrutný žilatýma kameň zapopadna ramenma,
Silne poroztáčá, i ohromnû zrázu tuhosťû
Praskne, a naznačenû prehodí Budimírovu dálu.

Dragšo tretí kráčá, nemalý v tej pótce bojovník;
Než včil závistné víťazstva neprálo mu ščastí:
Neb jak náramným sa rozehnal hurtem a skalnú
Rukma na zad vácej, než potreba, terchu zaňésel:
Tá ho preváží́cá za sebú nenadále pomykne,
A v tom z hrsti na zem vyšmekne sa. Ledva na potklých
Sám udrží sa nohách, a čo len dolu plecma nepadne.
Včil veľoúdatný a dubom svej vlasti podobný,
Ve známém spolehlý umeňú a vláde prepyšnej,
Vystúpí Merisáv; žádný dovčilka ho v tejto,
Svým vlastnej krajanom pri schádzkách, ihre nepredčil.
Prez nadutú on Sávu, kadež vody hnávala najšír,
Odmaly hádzával skalu vačšú, vždycky i vačšú;
A preto aj vlastné v Merisáva mu prezvali méno,
Často že ohromným premerával Sávu kameňskom;
Keď predtým Slavomíl sa od otca a matky volával.
Však domeral ju rukú a nevolný prez ňu dohádzal:
Neb jak ráz veľkú na druhý kraj terchu nemúdrý
Bol pustil, nenadále zabil muža, na brehu v lúbém
Chládku čo pod hustú vypočíval z náhody jalšú;
A slavný mal rod, slavných na zbrojstvo potomkov.
Sám dávnú zanechal preto vlasť a do Krajnska uťékel,
Kdežto nové založil na lublanském bydlo pomedzú.
Včil teda zdvihne kameň zrutný; i zdá sa mu lahký;
Neb jemu aj ťažším obyčajné bývalo hádzať:
I preto len pravicú bez príspeju sestry ho rútí;
Ten hrozným za všecky letí znaky hvizdem, a strašným
Húkne buchem; pohnutá až zem sa potrásala vókol;
A zhola ustrnutí na jeden ráz myknuli Nemci.
V tom pred krála beží. On veľkú chválu mu dává,
A z duba upleteným ho okrásí na slychu vencem.
Trúby zarúkly tedáž, a konec všem ukládaly ihrám.

Spev tretí.

Obsah.

Černobog rozhnevaný na Svatopluka, že jeho modlu spálit kázal, v pekle uslyšav o jeho zahynutú, na svet vystúpit si umíní. I výjda bránami pekelnými bere sa mostem prez nočnú mrákotu, až sa naposledy na pomedzí sveta dostane. Odtáď pustí sa do krajny Slovákov; a premeniv sa na Biksu, svojého nekdy kňaza, ludí svádzá, aby mu zase sochu vydvihli, a jeho jako boha ctili. Než s posmechem všade preč odbytý preto, že lud od Konštantína a Metoda bratrov ve pravém náboženstve vyučený bol, pospíchá do Panónie nad Metodem sa pomstvit; nebo Konštantín už umrel. Tu vidí prípravu k vojne. Pomstvu tehdy odloživ, bere sa ke Karolmanovi. Tam vidí na divadle Svatopluka; a dovedev sa, že Karolman vojskom na královskú hodnost jemu dopomoct chce, ale na ten spósob, aby mu poddaný bol, ke Slavimírovi na Devín s tú novinú ponáhlá.

Tak slavnú veselí tenkrát poctívali Nemci
Krála Slovákov ihrú; ale zlý duch, méno mající
Černobog, ukrutnú v lútém naňho srdci nenávist
Védol sám, a tuhým sa pukal hnevem od jedu besný;
Vždycky i prehroznú jemu od tej záhubu chvíle
Tajne koval, zrútit jeho jak sochu kázal, a v ohni
Spálit, i vetru popel, keď najvác fúkal, odevzdat:
Vác aby tak žádného po nem nepozostalo zbytku.
Neb z černých jemu už chutná sa neňésla do nozder
Vóňa kozlov, na obet čo mu pálili nekdy Slováci;
Než v prostred hroznej toni pekla, a vždycky horícém

Bahne, i v sirkovatém rozbídný púchu sa válal.
Až Pikulík s novinú a radostnú dojde mu zprávú:
Že Svatopluk jeho najvačší vzal zkázu neprátel,
Že Slavimíra si už presvorní v radde Slováci,
Ačkolvek zdráhal sa, za svého naridili pána;
Úmor a prítomnú mu hroziací zkázu, do vlastných
Jestli by královskú nevzal ruk nad nimi berlu.
Tehdy radosti plný z ohnivej sa zdvihne prepasti
A k sebe sám povedá i takýmito rečňuje slovmi:
  Včil súcá sa mi príležitosť a čas od seba dává
Náhradu vzať ztraty mej, i predešlú poctu dosáhnuť!
Darmo si ukrutný moju modlu Svatopluku zrútiť
A v prach uvésť kázal: ty hle už včil ze sveta schádzáš,
Já ale naň vykročím; žádnej mi prekážky nezavdáš.
Bez všeckého budem veľkého lud odporu svádzať:
Dál aby mne slúžíval i božskú poklonu dával.
Ludské nestálé je a lahko sa oklame srdce.
Napred však pozrem, čili výborného Slovákov
Krála ve tmách strašných a horúcém pekle nenajdem?
Jak sa budem jemu smáť! jak s veľkú naňho radosťú
Patriť, a vác žeravého mukám jeho ohňa pridávať!
  Tak hovorí; i hneď sa ho dá vyhledávať, a vókol
Peklo celé pobehá; ale nikde ho predsa nenajde.
Tehdy na svet pustí sa; i černých premnoho rovnin,
Premnoho též hor a skal, ryhajících dýmu kotúče,
Aj kaluž aj potokov smolnými sa valmí točících,
A prenelúbežnú páchnúcích sirky tuhosťú,
Prejdúcí, k očadlým sa naposledy dostane hradbám;
Čo trojakými kolem smutné obkládaly peklo
Múrami, i klenuťá strašné podpíraly hrozby;
A stred nich vrícá sponenáhla sa krútila réka,
I švihavý hore kúr a šeredný zmítala plápol.
Stálo tu najširších trojo brán, že sa zástupy vojska,

Pripravené k boju, prez ne ve svém brať mohly porádku.
Jedna celá ze samej létá medi, jedna zelezná,
Jedna ze najtvrdších kresaná diamantov. O nich sa
Vyprává: na tuhé že napred zatykáče a veľké,
Jak mlýnský je kameň, privreté ostávaly zámky.
Pred nimi dve strašné a ohavné potvory stály,
Nikdy že hroznejších sa nevídalo na špatu oblud:
Mužská jedna, druhá ženská, Satanáša potomci;
Tá na pravej strane, táto levej své mávala bydlo.
Tamtá ačkolvek v nebesách z jeho vyšla na svetlo
Plápolavých mozgov, krásnú též od vrchu z jasna
Liščala sa tvárú; v lupinasté od spodu predsa
Chvosty a zvinky tuhé, i morícé všecko žihadla
Jaščerov a hnusných schádzá drakov, omnoho vačších,
Starší než čo na nich Černokňažníci na východ
Slnka do pálících v dávný čas létali končin,
Víchor prez povetrí a hučícú búrku ženúce,
Až sa nejedny celé na koreň vyvrátily háje.
Než v prostred bachratý a prestrašnými tehotný
Ščencami rozdúval sa život, k nemilému čo vzteklé
Šklébily usta vyťú a ohavný dávaly blavkot.
Keď však jich hnusný zunoval šček a ustaly hrdla;
Keď besný též hlad nútil, rozlézly sa po všech
Rózno črevách, a krutým ubohé žraly bále trháním.
Vždy strachem aj studeným, vždy novú ju natrásaly hrózú.
Tak škaredé morskú netrápily obludy Scillu
Potvornú, a také nevydávaly z nútra hafání.
Krem toho náramný sa ve svej pod ňadrami skrýši
Had svíňal na kotúč a celý morivými napúščal
Jedmi život. K tomu keď besní ščekať ustali ščenci,
On vidlatým dával jazykem sýk, toľko jačící,
Koľko by ovčákov trikrát šesť mohlo zahvízdnuť;
Neb mračné do dutých praly víchory jaskyň, a vókol

Prudkým rozdešené kormútily bahna fičáním.
Keď zase medzi sebú šček a spolné védly hafání,
Všecko nechal sipení, a zlé hryzť srdce počínal.
Tak škaredá, hnusná a ukrutná mátoha prvná
Údatnú pravicú všehubícím knísala šípem:
Než levicú kušu zvýš a smrtný zdvíhala oblúk.
Hrích vlastné jej méno; druhá ale naproti stála
Potvora lútejšá a predešlej obludy dcéra.
Mohla-li krásnejšá nad svého byť otca rodenka?
Neb tu na nej spojené len toľko vyzíraly kosti,
Hnáty samé, rebra a škaredá nad míru korába:
Mesto očí a zrakov prázdné vystávaly díry;
Predsa kosú, čo ve svej mala hrsti, nechýbala nikda;
Kamkolvek hnula s ňú, rázem podetínala všecko.
Vždycky i vyškerené v najvaččú dálu zubiska,
Vždycky hrtán a prenáramný rozedírala gágor;
Neb vzteklý bez prestáňá hlad ukrutne ju trápil:
Tak by i hneď žírná obohútnica zhltla žijícé
Všecko, čo zem, povetrí a čo morská rovnina dává;
Ešče by svú ukrotiť nevládala dosti lakotnosť.
Tak mrzká súc, královskú sa nadúvala predsa
Ozdobená korunú a skvúcím na slychu vínkem:
Neb žádným nikdá hrdinú sa nemohla prevýšiť;
Než každého malú prekonávala víťaza prácú,
Smrť volaná. Dve také zavreté ostríhaly brány
Potvory, a sverené pod moc nepopúščaly klúče.
Než keď tam lútý, veľké sa na tento berúcí
Sám svet číny konať, Satanáš pristúpil; a vlastným
Záhubnú sa braňú oborícím naňho potomkom
Prislúbil, z temného že jich na svetlo žalára
Vysloboodí a na hornejšé zdola odvede místo;
Kde v čistém a prelúbežnej len vóne povetrú
Bývať stále budú, i všej mať lúpeže hojnosť:

Hneď prvná zubatý s veľkým uchvátila hurtem
Potvora klúč, a trikrát ze všeckej násily v zámku,
Trikrát v klúčenicách a dutých zakrútila ščencoch:
Všecky tedáž z ocelá a tuhých skal závory padly;
I znícím v dalekosti vrzem sa rozedrely brány;
Strašný po sťažejách zaškrípal a treskoty hrozné
Dával hrom, zdešená až všecka sa pekla na vókol
Trásla prepasť, a divým zlochové pozahuhlali vreskem.
Tak tenkrát lútá a ohromnej potvora vlády
Vráta odemkla pekel; však vác nevládala zavreť.
Od tých tehdy časov jak ve dne tak aj v noci vždycky
Naskrze otvorené posaváď sú brány pekelné,
Kúrem a náramným sa kadícé plápola dýmem.
Vždycky tu zlí duchové motajú sa na rózno, i vždycky
Nešťastných vláčá zatracencov prez ne do pekla.
Prez tyto tehdy vyšel zbavené všej podvoja stráže
Černobog ukrutný; a bral sa na cestu, čo nekdy
Po draze vyznačenej Satanáša chodidlama dávnú
Prez noc a nezmernú prázdnosť vydlážily zhubné
Obludy hrích a smrť, keď z pekla za otcem uťékly
A sverenú u vrát naprosto opustily strážu.
  Náramný, veľký, ocelú a reťazmi upevnen,
Od nich vysklepený, stál most, od brány čo pekla
Sám prez všecku prepasť a bezedných prázdnotu stínov
Najvaččú až k techto sahal sveta končine dĺžkú.
Naň teda zloch vstúpí. I šeredná hnedky mu vydre
Zrak temnosť, a divý do uší pozabubnuje huhlot.
Jak keď najprudší od Bílých nekdy dorútí
Hor sa fuják a krutým po lesoch duby láme ručáním,
Buď vysokém po Mlíči aneb po Kolostine blízkej,
Hájoch roztomilých a čelom sa na oblohu pnúcích:
Tak neináč dešný zvuk a strašné znútra hučání
Stále po nezmerných sa ozývalo mrákoty víroch;

Neb zmatené tu vecí odporných búrily živly:
Zem s povetrím, kalná s tekutým voda pospolu ohnem,
S ostrú horko zimú, s nákaznú mokro suchosťú;
Drsné se hladkým, lahké s ťažkým, jako veční
Medzi sebú vrahové, ukrutnú žúrily vojnú.
Keď černý tade cestu koná zloch, premnoho čertov
Potkává, s bohatú sa ženúcích v peklo korisťú;
Než tmu pre ohromnú stretaných žádného nepozná:
Len škrekot a hrozné zlorečících kvíle očúvá.
Už za devať tam dní prez pustú mrákoty krajnu
A stvoreňá prázdnú chytrými sa krokmi a krýdel
Veslami bral: neb tak daleká z temného je pekla
Cesta na zem, slabšé až méň slych začne urážať
Pustoty huhlání, a očám sa svetlo zališčí.
Jak za celú keď noc, černej od mrákavy hustú,
Náramný hukotá a bité pere úhory príval,
I k svitu príjasný vstává od východu oblak:
Tak skrovná opodál tenkrát sa mu žára ukáže.
Tam teda pospíchá a prudkú zrýchluje chódzu;
Až vposled sa na vystavené sveta tohto pomedzí
Dostává, a iným znovaný odfúkne povetrím.
Odtáď hneď sa na zem pustí a do krajny Slovákov
Rozchytreným chvátá letením, Hore až sa ku Bílej
Doblíží, a nad Harvanicú dole na skalu sadne:
Kde predtým zdvihlá na vysosť jeho stávala modla:
Čo vtipný brekového kresal ze špalku Drevoslav
Modranský, a mnohým vyrezal prekrásne remeslom.
Odhora tá chlapskú mala tvár; ale odpoly spodkem
Na spósob koňských preohavne sa končila hnátov,
Prešpatných i kopyt, koňským též krútila chvostem;
Než hlavy na prostred točené sa vypínaly rožky;
Z černých vyplazoval jazyk ust, oči púščaly hrózu,
Drápy krivé na rukách a hrozné stály pazúry;

Údy i všecky na nej vlastné prednášaly méno.
Ačkolvek bola tak škaredá, jemu bývala predsa
Modla milá, a tiché za mnohý rok dávala bydlo.
Než keď všecko vidí tam pusté, všecko zaťáhlé
Už chamradím a samé len čertovo rebro vyrostať;
Hrozných též kvákať havranov tam a na skale hnízdiť
Rozvalenej, kde božú predtým jemu skládali poctu
Černošerých kozlov neb rovnej barvy kohútov,
A smutnú hnevného za pól dňa kojívali pesňú:
Zubmi pozaškrípá a strašlivo zrázu vyrúkne,
Až sa kolem stromoví a bité otrásaly kopce;
I ztuha ostrížská odrážala rovnina ohlas:
  Preščastné, ach, místo, zakáď moje stálo tu božstvo!
Jak tenkrát z dalekých sem ťáhnuly zástupy končin
Ke slavným obetám, a pretučné pálily stehna!
Jak vždy milého plné mával sem zápachu nozdry,
Až sa mi od veľkej častokrát kýchalo vóne!
Než včil už ukrutný Svatopluk všeckého ma sprostil:
Modlu mi roztrískal, mňa samého do pekla odehnal;
Aj zato mal, bídný, že sa já vác z tohto nevydrem.
Však sa mu odslúžím, však veľkú odplatu vrátím:
Jestliže len do mojich by sa dostal nekdy pazúrov!
Včil teda keď vzal zkázu a s ním vzala zkázu prekážka:
Veľká povstává na predešlé nádeja ščastí.
Pojdem tehdy ludí svádzať, by tu na skale dávnú
Zdvihnuli modlu na výš, a božú mne donášali poctu:
Tam tehdáž zakusím, jako vec by mi táto vypadla.
  Tak povedá; i hneď Bílej dolu od Hory schádzá.
V tom na zešlého vekem sa premíňá postavu Biksy,
Čo vlastné dostal svoje Biksád od neho méno.
Ten predtým jeho kňaz býval; než dávno opustil
Svetlo milé, a složen ve šerej tlel kosťami hroble:
Černý mal parsún, černý též z medveďa oblek

Nadhodený; vlasy však bílé, bradu s fúzami bílú.
Tak na všecko i tvár i hlas na svého podobný,
Aj na chod aj kroj Biksu plný chytrosti po blízkých
Černobog obchádzal dedinách; a takýmito vábil
Rečmi ludí: Jak rozkošný ste a vždycky pokojný
Védli život! jak všech veľkú oplývali úrod
Hojnosťú, dokaváď bohu ste slúžívali mému!
On všeliký prístrach, všeliké zlé zavracal od vás.
Odvtedy však, jeho čo ste opustili poctu nemúdrí,
K nábožnosti novej a inému popristali božstvu:
Zmizla celá rozkoš, starodávné zmizly radosti.
Koľký už nepokoj, koľká už nastala bída!
Vojna krutá žúrí a strašné brinkoce zbrojstvo;
Hrom pere, príval hučí a zlaté bere záhubu sátí:
Každý v ujme na všem prítomnú spatruje pomstvu.
Ešče i vác zato núdz a pokut čekať od neho máte.
Sám ano král Svatopluk hodnú svým odplatu čínom
Dostal, a záslužným je pokarhan Černocha trestem:
Keď, jak víte, mosel zemreť a svet náhle opustiť.
Aj Mach a Zrost, že sa bezbožnú opovážili v tohto
Modlu zahnať sekerú, slušného neušli karháňá:
Neb jako sešli sa ráz, a o tej reč náhode védli
Medzi sebú, v černém spustil sa mračne; i jednú
Za ščicu vzal každého rukú a do pekla zavlékol.
Otvorená dosaváď, kade šel s nimi, ešče je díra.
Nuž teda včil se mnú cudzé odvrhnite božstvo,
Neznámé otcom; na predešlú dajte sa radšej
Nábožnosť, a na svém sochu zas podvihnite míste;
I zmerení poctú a mnohými ju kroťte obetmi.
Tak pod Černobogem všeobecná prestane bída;
Navrátí sa pokoj, všelikej bude úrody hojnosť:
Vy plesať a stálými život radovánkami tráviť.

Tak černý zloch pretváren klamavými sa pílil
Rečmi ludí podvésť a na svú jich stránku prirvábiť;
Než dareňá prázdná všeliká zostávala snážnosť:
Neb všade len posmech, škaredú všade hanbu vyzískal;
I s takovými ho preč naporád odbíjali slovmi:
Svodče a nestydatý bez všeckej hanby luháru!
Jak sa ty smíš tenkrát opovážiť pred nami zjevne
Tak hroznú tlápať reč, a ke hnusnému zavádzať
Špalku ludí; i také slubovať jim od neho ščastí?
Jak ten iným vlastnú svú prispeje v potrebe vládú,
V neščasťú kdo nijak si neví a nemóže pomáhať?
I prečo výborný ten tvój boh sám sa nebránil;
Než sekerú seba dal roztrískať a v ohni upáliť?
Jak by sa Boh, zaslepenče, mohel roztrískať a páliť!
Inší Boh je živý, o kerém nás nekdy pobožní
Konštantín a Metod, vlastní dva učívali bratri:
Boh, čo nebom, čo i túto zemú, čo vládne i peklom:
Čo slovo jedno rekel; v tom hneď zem a obloha stála,
Vzchádzalo slnko, mesác a nebeské svítily hvezdy,
Liščalo sa stromoví, poveterné létalo ptáctvo,
Bol človek. On rídí a živí i opatruje všecko:
Sháňá mračna, hromem pere a zlú hurtuje búrkú.
Než ty, slepý blúdníku, a marný podvodu strojče,
Jestli sa tak mocnému klaňať s nami Pánovi nechceš,
Za tvú skór ohavú do pekelných mrákoty stínov
Uskoč, a svému dodaj chytrejších pospechu krýdel;
Než sa naši sbehnú psi a strážní pospolu ščenci,
I vzteklými trhať na drobno ťa hryzmi započnú:
Neb zakaváď Mach a Zrost, o kerých ty, nehanbo, ohavnú
Roztrásať smíš lež, nepriťáhnú, veľmi paterne
Svýma ťa na vlastném presvedčiť zadku obuchma,
Ešče živí že tu sú a milé neopustili svetlo.

Keď zlostný takovú slýchá reč ludstva ohavník,
Náramným sa na srdci puká hnevem od jedu besný.
Pred seba vezme si hneď, že sa aj nad bratrami pomství.
Tehdy preč ustúpí s hanbú a na týchto sa pýtá.
Než vydoví sa naráz, že trikrát s pola žatva odešla,
Konštantín v dávném čo sa ze sveta Ríme odebral:
Len jediný že Metod zostává ešče, a tento
U zbožného sa včil Chocila ve Panónii mešká;
V nábožnosti učí lud a dobré zvestuje nauky.
Tam teda pospíchá; ale jak sa preveľmi zarážá,
Keď silné hotoviť zhlédá všade zbrojstvo; a všecko
Naproti údatným chystať sa na vojnu Slovákom.
Z mysli tedáž pustil hnev, a k pomstve čas odložil inší;
I skór než do nového zloboh sa Velehradu dostal,
Nábožný čo otec Chocilov bol nekdy zakládal
Sám Privina, zrutným i na vókol múrem obehnal
(Mosburgem v reči svej tenkrát ho nazývali Nemci),
Pospešným sa letem do Karolmana mesta obrátil;
Tam dovedal by sa póvod a istú príčinu vojny.
Keď k nemu sa blíží, husté tu beze všeho počtu
Ludstvo a v najvačšém spolu sešlých množstve diváčov,
I slavné sa konať na okruhline spatruje ihry.
Než jak náramnú sa deší a pozatrase hrózú!
Keď na divadle sedeť se Karolmanom uzre Slovákov
Krála naráz a na obvýšném sa prestole zdúvať!
Lútým tehdy jedem zašlý tak sotva zareptá:
Aj divná toto vec! hrozný vstal poznovu z mrtvých
Král Svatopluk! Než jak semká dostal sa do končin
Báborských? jaková ho u Nemcov náhoda mešká?
Tak povedá; i nemerkovaný sa do húšča zanášá.
Starca na tvár zamení sa; pocestné vezme si rúcho,
Vezme uzel na chrbát; a posilňuje chódzu paličkú.
Jak by sa nábožný pod horúcím prúhami slnkom

Bral pútník, a na posvatnej pospíchaja ceste,
Buďto ke Záhrušicám, buďtož' k Šaščínu ponáhlal:
Tak zadyšan kráčá, a celý prachem husto zapadlý
Zachríplými dlhú si ulahčuje pesňami cestu.
Jak prišel už ke divadlu, malú stáť zostane chvílu;
A s veľkým divením prítomných takto sa táže:
  Reknite, roztomilí synkovci, tu pospolu sešlí,
Čo znamená veľký sbeh a toľké množstvo to ludstva?
Čož' je to za slavnosť? pre jakú sa príčinu stává?
  V tom jemu obstárný takovú dá odpoveď Unwert,
Najbližší čo sedel na menistém trávy pokrovci:
Otče, ty sám neznáš, čo po všeckej túto sa chvílu
Krajne robí? Zdáliž nepočul si kováčov obratných
Zbroj noviť a strašné v ohnivých zneť brinkoty výhňách?
Zdáliž též nevidel si mužov hurtovne sa búriť
A pred rozvinuté sa odevšáď zástavy sbíhať
Vojne ku najvačšej, náš čo proti vodcu Slovákov
Má zmužilý vésť král? aby týmto na úplne zmohlým,
V královský Svatopluk bol postaven od neho prestol.
Však zato vládu mosí našu uznať i dáne vyplácať.
A včil ty slavné sa vedú jemu ihry ku pocte:
By s nimi rozveselil sa, a ťažkú krivdu zabudnul,
Čo spravená mu šerým od nás bola darmo žalárem.
Než ty prisadni si blíž, a na krásné patri divadlo:
Asnaď vác jakživ takovéhoto nikdy neuzreš!
  Tak starší hovorí Unwert. Jaknáhle takúto
Svodný v pútníckém pretváren rúchu pekelník
Reč zaslyší a doví sa tu od neho všecko, čo žádal:
Hneď zaplesá a novú poteší sa na mysli radosťú;
I vposled luhavými luhár jemu odreče slovmi:
  Tam v pustých kde horách bydlím já vždycky samotný:
Žáden hlas ludský, žáden kovaného jačící
Zbrojstva do mej nikdá neprichádzá jaskyne brinkot.

Já sem též, zakaváď čerstvá mi dopúščala vláda,
A hlava má snehovú kvitnuť nezačínala barvú,
Býval válečník, a Slovákov zhusta porážal.
Dosti o tom svedčí mne oborský údami Kraslav,
Čo vtedy, keď sme tuhú Mojmíra potírali bitkú,
Ohromným kladivom, jakové z vás nikdo by mocnú
Nezdvihnul pravicú, kleslé naše hrozne porážal
Zástupy a množšé zanechával kopce upadlých,
Až sem já prismeknul, a v tom ho do pekla odeslal.
Dosti sem aj v lútej napotýkal nekdy sa kolbe,
V ostatných též hrách; a šedú hlavu túto nejedny
Víťazné, k závisti iných, okrásily vence.
Než tenkrát nemilé mňa všecko omrznulo zbrojstvo;
Len ticho už mňa teší a pokojná hája samotnosť.
Nechto buď údatný Svatopluk má správu Slovákov,
Buď kdo iný kolvek súcí, mne všecko tu jedno;
Nech toto len ku našej slúžívá prospechu vlasti.
Tehdy vy len dívajte sa včil, já dosti nadíval
Sem sa ihrám: nepatrí mne takými sa vecmi zanášať,
Pred seba nábožnú keď sem vzal cestu, čo ročne
Ráz vykonať ku Božej zvyk mám už dávno Rodičce.
Tak povedá; i v tom chytrý s oka potmeluch ujde;
A s takovú pílí na Devín k Slavimírovi zprávú.

Spev štvrtý.

Obsah.

Černobog v noci prichádzá na Devín ke Slavimírovi a, premenený na parsún Rastislava, ukáže sa mu ve sne, i zjevuje: že Bábori s vojskom Svatopluka, keď jim podlehlosť slúbil, na královskú hodnosť dosadiť chcú; vyobrazuje též mu žive záhubu, kerú idúcí po krajne čiňá: jak Svatopluka na trón povyšujú, jemu ale oči vypalujú a do žalára ho uvrhujú. Prebudený Slavimír Ludomíra posílá tajne vyskúmať, čo sa u Báborov koná. Černobog ustúpiv z pekla vyvolá druhov, kerí u pohanských Slovákov spolu s ním za bohov ctení bývali. Ke shromáždeným drží reč, aby lud, jaknáhle na vojnu povolávať ho očujú, vzteklosťú naplnili, by v najvačšém počte naproti Svatoplukovi do pótky sa sešol. Ti po krajne sa rozprchnú, a na znamení vojny čekajú.

Ešče celé v morskej sa nehrúžilo rovnine slnko;
Zašlo na pól, a na pól mihavú potrásalo žárú,
Zdála i ostatné do temen hor strílalo prúhy;
Len v dolinách černé tma a noc rozťáhnula krýdla:
Keď veľký a na vystrmenej skale pod nebe zvýšen
Černobog uzre Devín, o kerém vyprávka je dávná:
Že zmužilá i ne méň švárná Dobroslava panna
S údatnými ne méň spanilými ve tvári ho devmi
Nad Moravú, kde Dunaj do svého ju lóna prijímá,
Zdvihla prvá a nerozbornú poobehnala hradbú;
I všelikú mu dodať nezanedbala krásu; ze silných

Též devména dané jeho nazvala méno Devína:
I s nimi len, dokaváď zemské neopustila svetlo,
Naproti všem zbrojstvám a tuhým bránívala vpádom:
Len sama boj, sama pannenské rídívala vojsko,
Len sama najvyššú bez manžela mávala správu;
Ačkolvek množšé i domácích knížat i cudzích
Snážne za svú dostať si ju žádaly matky nevestu.
Tam spíchá a letem vykonává cestu pekelník.
I hladný jako keď jastráb, sa u výšky točící,
Buď hrdličku milú, buď spevnú zhlédne konópku:
Hneď sa po nej zachopí, a tuhý dá krýdlama útok,
Až kolem od prudkých švihané brk hvízdne povetrí,
A zmítá vání; i nevolné ptáča hučící
Sotva uslychne fikot, v lútého je dravca pazúroch.
Darmo prosí o život, lútostným darmo-naríká
Piščáním, a na svú povolává darmo nevinnosť:
Buď jemu, buďto iným žádnú že neblížilo krivdú;
On však nezvyklý slutovať ništ všecku na prosbu,
Ništ na naríkání a žalostné piskoty nedbá,
Ništ ani že sladkú veselívalo úhory pesňú;
Už hotovej pustiť z kluk a zlých dráp nechce koristi:
Tak zlobivý náhlým sa zanášal Černobog hurtem,
Keď znenadála Devín a vyšlé k nebu ohrady spatril.
V tom sa na najvyššú posadí vežu. Nikdo ze všeckých
Nezňátrí ho ludí, strážní psi ho toľko samotní
Zahlédnú; a povyvracané huby naňho majíce,
Pospolu náramný do povetrá dávali blavkot.
Tam dočká a myslí, jako má Slavimírovi lútú
Rozpáliť vzteklosť a krutý na Svatopluka plápol.
Než keď král nočný skoro už polovičku dosáhnul
Cesty mesác a zlatým rozháňal mrákotu svetlom;
Keď znovaný už i lud zasnul, keď ptáci a zdrímlé
Zvírata v najhlbšej vypočívaly dávno tichosti;

Len slávík premilé húdel pod hradbami pesne:
Tenkrát už hotový a všecko na mysli mající,
I spolu aj mnící, Slavimír že je ve sne zahrůžen,
Zrázu sa, jak by na zem padlá s neba sbehnula hvezda
A množšů za sebů ťáhnůcá faklu umizla,
Pospustí, a do nůtrajších ide ohrady svetlic.
Všecko tu spí složené; Slavimír len toľko samotný
Eščе bedlí, a milé zaznívá pesne u harfy;
Pesne čo Jesseovič, navnuklý od Boha veščec,
Spíval i sám, i svój zvolený lud spívať učíval.
Tehdy zakáď by tuhým zmohlý snem i tento neusnul,
Na starodávnejšé slavných po porádku sa dívá
Tvári mužov, čo v náramnej sa nachádzali síni:
Neb tu pri nábožném Slavimírovi zostať, a vnůtri
Vésť bavení, i nenávistné sebe prospevy dálej
Nechcel poslůchať: nebo slych mu urážaly najvác.
S otvorenů tu hubů (lepší v noci než ve dne mal zrak)
Najprvného ze všech zahlédá Sláva, čo méno
Dal krajanom vlastným, a po nem sa nazývali Slávi.
Vedla potom spatrí Morava zrutného, i otcov
Ostatných, dávné čo opustili naproti vóli
Bydla, a pod prázdné s rodinů svů Tatry dotáhli:
Najvačší ze kerých bol Váh a Hron odvahy prudkej;
Od toho Váh, od tohto dedil zase méno Hron ostrý.
Sám ale nad rybnů osadil sa z náhody réků,
Nad rybnů réků, čo sa od neho ešče volává
Až povčil Moravů, a Slováci Moravcami od nej.
Tam hrozného zočí, náramnej postavy, Sáma
Obličajů půščať strach, a očma vyhadzovať iskry.
Tam Samomíra, tam aj veľkého Samoslava na ščáp;
Premnoho aj hrdinov, na tuhů braň a vojnu paterných,
Krásne vyobrazených, ve svém stáť uzre porádku.
Dál sebe též nemilého vidí Mojmíra, naprahlý

Meč pravicú, a levú se zlatým ňésť zástavu krížem.
Obzvlášť však sa diví a okálama zbystra opírá
Na mnohoúdatnú samoženku, Dobroslavu pannu:
Jak valčí a tuhý vede boj zlým naproti Nemcom,
A prudkým náramne fučíc od vztekloty ohnem,
S bystronivú, krásnú Ludomírú, žrebcem obratnú
Dúbravkú, a s inými tisíc tovariškami lútých
Báborov a cvičené pere hajna i vojska pomátlé.
Než jako dál na iné i hrdinské číny a pótky
Víťazov údatných, skvúcích též od zlata žrebcov,
Podperené a kolem viklajícé hrivmi šišáky,
Ščíty meďú okuté, i barevné zbrojstvo sa dívá,
Zazdává sa počuť, Slavimír že chrápe uzaslý:
Hneď sa mu na krásné zanelúbí obrazy patriť.
Ustúpí a do zatvorenej k nemu ložnice vejde.
Napred však sa mení v známý Rastislava parsún,
Čo zraku i vlastnej zbavený bol Nemcami krajny,
A v temném ubohý trápil sa nevolne žaléri.
Tak na všecko zloboh Rastislavu králu podobný:
Aj na hlas aj na tvár i bledé od vlhkoty usta,
Vyslepený aj zrak, na celú též postavu údov,
Ku hlave sa sblíží; i prvým jak celky zahrúžen
Bol spáním vyjeví, a paterne ukáže sa ve snách;
I všecek uplakaný takovýmito rečňuje slovmi:
Ó kňaže posvatný, toho tam nad hvezdami Otca,
A spolu údatný údatných vodče Slovákov!
Ty včil spíš, a nevíš jaková sa ti náhoda blíží.
Nazdáváš sa, že keď zhynul a vzal zkázu neverný
Král Svatopluk; keď i, násilnú proti vóli donúten
Hrozbú, vládu prijal si a z báborského zaprahlý
Járma vydrev národ, premilú opatril si mu volnosť,
Všecko že bezpečné sa nachádzá, všecko pokojné?
Jak sa hrozne klameš! Výborný tento hle ešče

Vnuk žije až posaváď, a ke zlej žije záhube krajny.
Dosť mu není, že zradil mňa a pod moc Nemcom odevzdal
Rozzlobeným; a ti na hroznú odsúdili mňa smrť;
Len jediný Ludvík smiloval sa predsa nade mnú
A krátkú premenil mi bolesť na tisíce bolestí:
Keď žeravú a tuhým praščícú radlicu ohnem
K bystrým kázal očám priložiť, zrak a svetla vypáliť;
Večnú též vazbú a žalárem trápiť ukrutným.
Dosť i na tomto není. Vačšú vzal pred seba hroznosť,
Vačšé zlé: vlastnú zapredal svoju krajnu ohavník,
Národ svój vlastný, a uvédel do psoty ludstva;
Keď Nemcom podlehlosť a hanebné slúbil otroctvo,
Lichvu mnohú, i temer neznesnej výplaty dáne:
Sám aby len panovať, zdornej sám Nemkyni slúžiť
Vládal, a s báborskú sa mohel kochať ešče nevestú.
A včil braň hotová i početné vojsko hromáždá:
S ním by ťa mohli zajať; jeho na tvé místo a prázdný
Prestol královský i otupnú berlu povýšiť.
Zdáliž zbroj nelapíš a zhubcov týchto nepotreš?
Čož' ti naplat, že si oslobodil cudzého nevolných
Od poddanstva ludí, a sladkú týmto na málo
Prál okusiť volnosť, keď pre tvú poznovu krajna
Spozdílosť zase včil do ukrutnej bídy upádá?
  Tak zlý duch šeptá zmenený v Rastislava usta.
Stáť ho pred očma vidí Slavimír, i čo repce, zaslýchá;
Od laku trhne sebú a s místa na místo sa hádže.
Jak ryba keď prudké vyhodí ju na zábrehy vání;
Neb chytená močeným v mastném lepe kvíčala prútím,
Keď snáží sa vymocť a ze slizkej zkázy vyváznuť;
Než čím vác trepotá, čím vácej brkmi pomáhá,
Tým vácej sa lapá a do záhuby krýdlama vnášá.
I trikrát hore už zdvihnul sa a loktem opíral;
Trikrát na zmrvené ťažká hlava padnula stlání;

Trikrát chcel prezreť; trikrát oči zavrely vička;
Toľkokrát hovoriť; toľkokrát seklo sa hrdlo:
Najtužšé všeckú ho mocú ochvátilo spání.
Tehdy živým aj predstavením a s premnoho vaččú
Zloch smyslené snáží sa vyobraziť úklady hrózú:
Tým aby vác rozpáliť a do vzteku vládal ho nahnať.
Najprudších ve snách, jak ozaj by sa stávalo všecko,
Dá Slavimíru viděť: že s hojným Bábori vojskom
Po všeckých sa hrnú do Slovákov krajny pomedzách;
I všade noh sa dupot, všade rehtot žrebcov ozývá,
Až prach a hustošerá zastává černava oblak.
Dál spatrí už i mesta horeť, náramne po všeckých
Dým kobačiť dedinách; kúr ísť i samému do nozder;
A všeliké v hrozných naporád stáť končiny ohňoch;
Prudšú aj cití do očí váť plápola horkosť.
Všecko vidí rabovať: zlato, stríbro a poklady lúpiť,
Žrebcov, ovec, koz, kráv a ručících stáda bujákov
Odháňať; prázdní utečú preč ledva pasáci.
Všecko plné strachu, všecko plné zre i hrózy ukrutnej.
Dál zhlédá, jak matky, čo jim pred zrakma uprímní
Manželi a vzácní synové, keď snážili vlastné
Obrániť mání, vražedelným padnuli zbrojstvom,
Prostovlasé behajú sem tam; k nebu chvílami patrá,
Chvílami rukma lomá a mokrú tvár prstami drápú.
Zaslýchá i jejich plač i hroznú kvílbu ke jasným
Vystupovať hvezdám a nebeské uhly porážať.
Zaslýchá seba lúto klnuť, že krajnu nebrání
A z vlastnej vzteklých nevyháňá končiny Nemcov.
Uzre potom, jak víťazným už Bábori vyskem
Postupujú na Devín a do nútra bez odporu vejdú;
I všeckých zabijú strážných, čo sa nechceli poddať:
Jak seba už chytajú, a s hurtem z postele ťáhnú,
I hroznými tedáž sevrú nohy aj ruky putmi.

Jak Svatopluk na hrdý, královským pláščem oďátý,
Kráčá trón a danú od Nemcov berlu prijímá.
Zahlédá seba vlécť náramným pred neho chvátem,
Až kovy zňá ťažké a zelezných ohniva krúhov.
Odsúďá mu žalár, odsúďá svetla vytemniť;
S rozhorenú už též ocelú sa mu ke zraku blížá.
V tom ho vrelú zloch ofúkne parú, i započne ho páliť,
Jak by ozaj žeravá už radlica stála pred očma;
Zňésť ani púch a tuhú nevládá ohňa horúčosť.
Jak znovaný v hustém uložen lev z náhody chládku,
Z prázdných jestli osik, predtým čo nedávno zapálil
Pastucha, keď horkým včely dýmem znútra vykádzal,
Zdvihlý naňho veter tlícého kus uznese práchna,
Ze spáňá sa myká; i horúcé rozzloben iskry
Z rozježených strásá hriv; a lútým zarve ručáním:
Tak prudkým Slavimír ze stláňá vyskočil hurtem;
Veľký stal sa buchot, zjašení až pohli sa strážní.
Sen mu vypadne z očí: na horúcu radlicu patrí,
Radlice nezhlédá; na Svatopluka pozre a Nemcov;
Než Svatopluk sa nedá, nedajú ani Nemci sa vídať.
Rukma a nohma tedáž hne, krutá je-li vazba na týchto;
Však žádná i na tých i na tých nebrinkoce vazba.
Neščastného potom ňátrí Rastislava krála,
Oslepeného aniž nezočí a nenajde tu krála.
I mnoho ačkolvek je na všeckej mysli omámen,
Ačkolvek strach a náramná trase údami hróza;
Predsa je rád, že pravda není, čo zdálo sa ve sne.
Než keď strach pominul sa a zlá ustúpila hróza,
Jak černá za dlhý keď čas všade žúrila búrka:
Trásla sa zem, strašným trepané skaly trásly sa treskem,
A včil zrázu veter zasekol sa, zasekly sa blesky,
Hrom prestal rachotať, husté rozpustily mračna,
Vác ani zem, žádná ani sa skala netrase vácej;

Len ticho sám teplý ze celej dážď oblohy pluščí,
A smadnú opojí zem, i dává úrode živnosť;
Každú aj k tomu zver, každé občerstvuje háje.
Hneď bystrého volá núter Ludomíra, čo prátel
Bol verný a na vtip chytrý, i na všecko obratný;
A spolu s ním rostel, do krutej spolu vojny chodíval;
I k vešlému naráz takovýmito rečňuje slovmi:
Vrstovníku milý a prátelu vždycky mi vzácný!
Mé tebe otvorené každý čas bývalo srdce;
Aj včil chcem predňésť, jaková sa mi náhoda sbehla:
Pozbavený zraku Rastislav, náš nekdy panovník,
Zjevne sa ve spáňú a tuhém sne pred očma ukáže;
I hroznú mne povesť, hroznú též záhubu spívá:
Že Svatopluk je živý, že vlastnú poznovu krajnu
Báborským zapredal Nemcom; keď týmto neslušné
Dáne a podlehlosť i hanebné slúbil otroctvo:
Berla by len sa mu dál, a nemecká ušla nevesta.
Že včil zbroj hotová, na trón by ho mohli osádliť,
A mňa zajať; zraky mé povypáliť, i krúhami sklíčiť.
Dál napomínal též polapiť braň, a týchto zaháňať.
Už sem i vskutku videl do našich neprátela končin
Ťáhnuť, mesta horeť, rabovať sa všecko a lúpiť:
Báborov ísť na Devín, verných dať záhube strážných.
Už Svatopluk na hrdém sa povýšen tróne nadúval;
Už mne k očám žeravú, až pálila, radlicu kládli,
A v lútých okovách do pozemských vlékli žalárov.
Tak hrozné mal sem videní. Ale, prátelu vzácný,
Ačkolvek marnej klamavým snom víry nedávám,
Predsa pre bezpečnosť, i pre lepšú istoty zprávu,
Ber sa do báborských bez príbavy končin, a pilnú
Skúmaj snážnosťú, jaková jich práca zanáša:
Zdáli pokoj, či ozaj hotová braň a vojnu Slovákom?
Než vec tajne konaj; nevyjav svej príčinu cesty:

By sme si tým asnaď nejakú nevyzískali hanbu,
Až by tam odporná zdáňú sa nachádzala radda.
Tehdy sa náhli chytrý, a čo najskór zpátky sa navrát.
Tak povedá. On hneď vykonává rozkaz ochotný,
A spešným sa na báborské nese končiny chvátem.
I prám už zbudená ze zlatého sa dennica lehna
Zdvihla a rúženné otvárala úsvitu brány.
Než zlobivý hneď po zjašeném Slavimírovi hrózú
Černobog odstúpí, a volať z dolného ponáhlá
Pekla druhov, čo s ním rovné jich potkalo ščastí,
Keď predtým božskú u Slovákov mávali poctu,
A včil sa v jazerách i horúcích válali bahnách.
Místo je kraj Bílej Hory naproti východu slnka,
Kdežto sa táto kloní a s výšky do úvala schádzá,
Od Havranej neprám daleké Skaly, Šaščiny ménom.
Včil pole už, tenkrát bukyčím pozarostano hustým.
Díra tu rozdrapeným zívá až k peklu hrtánem;
Kam vody a hrozné v čas búrky sa prívaly rúťá.
Prez ňu sa zlí duchové na horejšé vláčili svetlo
A prístrach na ludí i ukrutnú púščali zkázu.
Až jich nábožný zaklnul do prepasti Horislav
Pústevník; od tej ani vác nevychádzala chvíle
Ven para nákazná a razícé sirkami púchy.
Tam teda vestúpí; i ze všeckej vlády zelezným
Na svých pekla druhov, čo mu len postáčalo hrdla,
Rúkne hlasem: pohnutá až zem sa otrásala vókol,
Ozvaly kopce v horách, a zvírata vbehly do jaskyň;
Slýchala ze dna prepasť, i pekelní slýchali bratri:
A hneď jak vlastné do uší jim zaznelo méno,
Bez baveňá chytrí na horejšé lézli povetrí.
Prvný vystúpí Radogosť, čo nedávno na veľkém,
Od neho tak volaném, božskú mal poctu Radhošti.
Tam v luhu posvatném, kde ohavná stávala modla,

Najmnožšé voly, najmnožšé mu zabíjali ovce;
I pri hodách slavných a pri hostine veľmi radostnej
Najsladšého plné prázdnívali čbány madovca:
Od spevu, od veselých pesní, od húdby zunícej,
I skoku i hrozných sa celá hora zmítala vyskov,
A trasené vókol pohuhlávalo všecko povetrí;
I s takovú poctú, takovým slavnosti porádkem
Žádali preslavné v pótkách víťazstvo dosáhnuť.
Výjde po nem Chásoň, smyslený boh slnka a svetla;
I ctívan býval na zoborských nekdy pahorkoch;
Než včil v temnosťách a slepej sa mrákote válal.
V tom Svatovít rútí sa, oborských potvora údov,
Se štvorakú tvárú, aby vídan býval odevšaď,
Stredný v náramném stával ve Velehrade chráme,
Veščecký a plný pravicú roh vína držící;
Však vlastnej sebe sám nevládal zkázy uhádnuť,
Že zrazený sa do tmí a horúcích skydne prepastí.
Triglav ťáhne za ním, a vládný vetrami Stríbog:
Ten býval na Kriváni hrubém, kde na výšce sa liščí
Tak volané Morské oko, tento na Buchlove ctívan.
V zápať týmto valí sa Rarach, čo hrózu naháňal.
Vychvátí sa potom najvačší trsti milovník,
Boh pastýrov a statku, Veles, všade premnoho vzývan;
I Zmok i sám Pikulík i neveľkej postavy Škrátek:
Tento dom ochraňoval, noseným ti vládli bohatstvom.
Vyšli i ostatní zlochové, čo donúkli Slovákov,
Patrícú by živému nebes Mocnárovi klaňbu
Potvorným obludám a ohavným dávali špalkom.
Než keď tak slezení v jedném sa nachádzali kúte,
Černobog odvážný a okálama pomstvu hrozící
Povstane; i stred nich takovýmito rečňuje slovmi:
 Ó brati, bydlící v nadhvezdných nekdy palácoch,
Včil v dolných večitej účastní bídy prepasťách!

Víte, keď obratní sme na horné z temnoty svetlo
Vlastnú vyšli mocú a bohov si privlastnili poctu,
I ztratenej nejakú tak dostali náhradu slávy:
Jak vtedy nám tučné chutňávaly stehna bujákov,
Stehna ovec, krmných koz a černých masso kohútov,
Na slavných pečené v najmnožšém počte ohniščách!
Jak penené jedným sa vypíjaly konvice dúškem
Vína plné, a tisíc rádov šlo do hrdla madovca!
Jak spev i lúbežná uši nám ščeglívala húdba!
Tenkrát len radovánky, samé len stálo plesání;
Až sme aniž vácej toľkým si nelútali žálem
Nadvetrných ztratu hvezd a nebeských pozbavu uhlov.
Než včil zas vrazení do pekelných mrákoty stínov
Ukrutným hladem, ukrutnú trápíme sa žížňú;
Všecko i najhoršé, čo sa mysleť móže, trpíme;
Ništ ani nezbývá, jediná len pomstvy horúčosť;
Tá ale též pálí, nevládne-li skutkem ochladnuť.
I kdo takého je nám vyhnancom príčina zlého?
Rastislav, Mojmír a živý dovčilka Svatopluk.
Než kdo prvý závistníkov podonúkel a prednú
Zavdal príležitosť, by naším opohrdnuli božstvom,
A strašlivému nebes Hromovládaru dávali poctu?
Zdáž neprivédli samých k tomu Bábori? Bábori tehdy
Neščasťá a našej prední sú záhuby pôvod.
Zdáž pre takú spomstviť nemosíme sa nad nimi krivdu,
A v tlících ohnivú pozahášať vzteklotu srdcách?
Srdcu je najmilšé, nad iným vzať móže-li pomstvu.
Zdáž vnove zas božskú vyhledávať poctu nemáme?
K tejto celá poneváč dosaváď nezmiznula nádej.
A včil prám k tomu čas, včil súcá nastala chvíla:
Bábori údatné a beze všeho počtu odevšaď
Vojska berú; Svatopluk najvyššú dostane vládu,
Násilnú by mocú na trón a na berlu sa dotrel:

Až by ho buď Slavimír, ostatní buďto Slováci
Za vlastného prijať samovolne sa zdráhali krála:
Neb Nemcom poddal sa a bídné slúbil otroctvo;
Lichvu mnohú i temer neznesnej výplaty dáne.
Včil teda po všeckej sa kolem rozprchnite krajne;
I hneď, jak chraplavým zaslychnete trúby jačáním
K vojne mužov zbúdzať, rozbesnite ludstvo, zapálte
V srdci oheň lútý, a Svatopluka zhnuste u všeckých:
Ukrutnú aby tak na zradca majíce nenávisť,
V najvaččém sa na boj čím skór posbíhalo množstve.
Jestli by on tu padel, dobití boli na hlavu Nemci,
Jestli by aj Slavimír nejakú vzal z náhody zkázu:
Snadno si víťazných k sebe už nakloníme Slovákov;
By z cudzích vydretí járem, z cudzého vyprahlí
Otročeňá, cudzého sa též odreknuli božstva
A starodávnejšú zase nám len dávali poctu.
Tehdy už iďte chytrí, a ve svej obracajte sa práci.
Než keď vec vykonáte; ludí vzbúríte nafúklých,
Neskrotenú prchkosť a horúcú zažnete besnosť:
Na prázdný sa doberte Plavec; tam v jaskyni pustej
Dálšá má uzreť na budúcé radda konání.
Tak hovorí černoch. Za dlhú oni ešče ho chvílu
S vyplazeným najdál jazykem poslúchali všetci;
Ušma aniž nestrihli, aniž neškňúrili tvárú.
I hneď na znamení, že taká sa zalúbila radda,
Trikrát kývli rohy; trikrát zakrútili chvosty;
Trikrát na trasenú vókol zem dupli kopytma;
Toľkokrát divoké vyšklébili usta, a hrozným
Veľkú česť, veľkú jemu dávali chválu huhláním.
V tom po celej sa rozešli kolem jak havrany krajne,
A mnoho v rozmarnej sa tešící nádeji blázni
Na zvuk trúb i na válečné očekávali heslo.

Spev pátý.

Obsah.

Po navráteňú Ludomíra Slavimír na snem prednejších zavolá a prednášá, čo Rastislav mu ve sne vyjevil. Ludomír to potvrdí a vyprává, čo videl a zdovedal sa u Báborov: totižto že vojsko Svatoplukovi, kerý jim poddanosť prislúbil, pod správu dávajú, aby s ním Slovákov, až by ho na ten spósob za krála prijať nechceli, ukrotiť mohel. Slavimír pýtá sa, zdáliž vojnu anebo poddanstvo chcú si vybrať. Zemižížen radí bojovať a brániť sa. Vojnu si vyvolá všetci, i sám Slavimír. Posli sa po krajne rozejdú oznamovať ludu, aby sa k boju chystal a ku Devínu sešel. Černobog též a tovariši jeho podpalujú mužov, aby zbroj zapopadli. Ti sa hneď vzbúrá. Prvný ťáhne Zemižížen, potom Milín, Slavboj, Luboslav, a ostatní vodci se svojimi zástupami do vojny pospíchajú.

Jak túžné čekajú mnohodlícú levčata matku,
Keď hrozný trápí hlad a vyschlé od smadu hrdlo;
Než tá prez daleký les a pusté húšče sa túlá:
Neb častú blízké vykvárila háje polovkú,
A snážná jastrí, zvalenú keby buďto jalovku,
Buďto klavého rohem zapopadnuť mohla bujáka:
Tak Slavimír s veľkú príchod Ludomíra do ohrad
Vyčkával túžbú; než jak sa navrátil, a istú
Z báborskej nazpák podonášal končiny zprávu,
Hneď zavolať predných a na snem zvésť káže Slovákov;

Ti s predbíháním dovalá sa, i v raddu zasednú;
A Slavimír k sešlým takovýmito rečňuje slovmi:
Práteli uprímní, mýlnú sme dopádali nádej,
Keď sme sa oklamaní v marných domnívali myslách,
Že všem nám pozatým, báborskej vlády slobodným,
Stálý vždycky pokoj, stálá bude volnota kvitnuť.
Neb znovu ozbrojená sa valí a už hurtuje búrka,
Čo hrozný poddanstva sypať bude na hlavy príval.
Ejhle, ve snách ubohý sa mi král Rastislav ukázal;
A strašnú hlásil vec; i tak spícému vyreknul:
Ó kňaže posvatný, toho tam nad hvezdami Otca,
A spolu údatný údatných vodče Slovákov!
Ty včil spíš, a nevíš, jaková sa ti náhoda blíží.
Nazdáváš sa, že keď zhynul a vzal zkázu neverný
Král Svatopluk, keď i, násilnú proti vóli donúten
Hrozbú, vládu prijal si, a z báborského zaprahlý
Járma vydrev národ, premilú opatril si mu volnosť,
Všecko že bezpečné sa nachádzá, všecko pokojné?
Jak sa tu hrozne klameš! Výborný tento, hle, ešče
Vnuk žije až posavád, a ke zlej žije záhube krajny.
Dosť mu není, že zradil mňa a pod moc Nemcom odevzdal
Rozzlobeným; a ti na hroznú odsúdili mňa smrť;
Len jediný Ludvík smiloval sa predsa nade mnú,
A krátkú premenil mi bolesť na tisíce bolestí:
Keď žeravú a tuhým praščícú radlicu ohnem
K bystrým kázal očám priložiť, zrak a svetla vypáliť;
Večnú též vazbú a žalárem trápiť ukrutným.
Dosť i na tomto není. Vačšú vzal pred seba hroznosť,
Vačšé zlé: vlastnú zapredal svoju krajnu ohavník,
Národ svój vlastný, a uvédel do psoty ludstva;
Keď Nemcom podlehlosť a hanebné slúbil otroctvo,
Lichvu mnohú, i temer neznesnej výplaty dáne:
Sám aby len panovať, zdornej sám Nemkyni slúžiť

Vládal, a s báborskú sa mohel kochať ešče nevestú.
A včil braň hotová i početné vojsko hromáždá:
Ním by ťa mohli zajať; jeho na tvé místo a prázdný
Prestol královský i otupnú berlu povýšiť.
Zdáliž zbroj nelapíš a zhubcov týchto nepotreš?
Čož' ti naplat, že si oslobodil cudzého nevolných
Od poddanstva ludí, a sladkú týmto namále
Prál okusiť volnosť, keď pre tvú poznovu krajna
Spozdílosť zase včil do ukrutnej bídy upádá?
Tak smutný hovoril Rastislav, a zrázu sa zmiznul.
Dál sem ve sne videl do našich neprátela končin
Ťáhnuť, mesta horeť, rabovať sa všecko a lúpiť.
Báborov ísť na Devín, všeckých dať záhube strážných.
Už Svatopluk na hrdý, královským pláščem oďátý,
Kráčal trón, a danú od Nemcov berlu prijímal.
Už též pálícú mne k očám blíž radlicu kládli,
A v lútých okovách do pozemských vlékli žalárov.
Tak strašný mňa dešil sen, a veľkú hrózu naháňal.
Však marný že nebol, každý hneď v pravde to pozná.
Rekniže nám a všecko vylož, Ludomíre, porádkem:
V báborskej čo si krajne videl, čo slýchal o válce?
Tak povedá. On hneď takovýmito odreče slovmi:
Údatný Slavimíre, milý náš z potreby vodče!
Od teba vypravený k nepokojným na zvedy Nemcom,
Tajne povyskúmať, jaková jich náhoda zmítá:
Sotva do báborských vekročil sem končin; odevšaď
Hneď temné z výheň do uší sa mi brinkoty ňésly.
Dálej postúpím, a budúcej vojny paterné
Uhlédám znameňá: meče a strely brúsiť; i po svých
Rozvinuté místách očekávať zástavy mužstvo.
Nekde už aj hotových sbíhať sa ku týmto junákov.
Též sem sa zdovedal: Svatopluk že sa pod moc ukrutným
Dal Nemcom, podlehlosť a hanebné slúbil otroctvo;

I hrozné pozatým vyplácať dáne: na každý
Rok sto koní, dvakrát sto volov, též stríbra odevzdať
Toľko hriven; v čas i vojny pomoc na neprátela vyslať.
I preto je z vazeňá a ze smutných vyvlečen ohniv;
Královskú hrdo aj pocten k tomu ešče nevestú.
A včil vojsko sešlé pod vlastnú dostane správu,
S ním aby ťa, Slavimíre, i nás mohel úplne zvýšiť,
Jestliže bys' nechcel po dobrém jemu berlu popustiť,
A s nami sa zdráhal plat i toľké dáne uvádzať.
To, hle, je, v báborských čo okom sem veľmi paterne
Zahlédal mestách, a svýma sa dozvedal ušma.
Sotvaže tak reknul, Slavimír hneď poznovu začne:
Už teda víte, jaká na snem vás kázala sebrať
Príčina! víte, jaká očekává bída nevolných,
Koľké neščastí, koľká ide na hlavy zkáza!
Tehdy si vojnu aneb večné povyberte otroctvo;
Vezmite báborské a na krk zaprahnite jármo!
Tak Slavimír k sešlým dokonal reč na sneme otcom.
Než tito rozdešení a takúto pre náhodu zmátlí,
Všetci ho v najvačšém poslúchali ešče mlčáňú.
Jak srditý víchor, čo celý náramne fučícú
Rozdrapoval sa hubú deň, a kalné mračna doháňal,
Keď znovaný zasekel sa na noc; v tom černava hustne,
A smolná po šerej nastává obloze hróza;
Všecko utíchne tedáž, a pre zlú trne od strachu búrku:
Tak sprední v divnej zetrvávali starci tichosti;
Neb sa na rozpačitých dovčil nazdávali myslách,
Že Svatopluk zhynul a v lútej vzal pohromu vojne.
Až vážný jedným Zemižížen povstane rázem,
Čo v každej dobrú udeliť znal príhode raddu:
Už mu z očí a s tvári samá vyhlédala múdrosť;
I preto u všeckých veľké ho slávilo méno.
Ten teda pretne tichosť, a takýmito rečňuje slovmi:

Vodče veľoslavný, a vy sešlí pospolu radci!
Večne-li odsúden k tomu náš je tu na svete národ,
Pod cudzím aby len sme zaprahlí dýchali jármom,
A vlastnú slobodu, vlastnú neužívali volnosť?
Od koho tak veľké Nemcom sa odevzdalo právo,
Utláčať bídných a silú k poddanstvu naháňať?
Ach, Svatopluk, hrozný Svatopluk, čo si predsa zamyslel?
Jak veľkú v tebe oklamaní sme zakládali nádej,
Údatnú zmužilosť a neohrozeného vidící
Srdca tuhosť, že ty nás a milú našu krajnu obráníš,
I v cudzú nikdá nedopustíš vládu upadnuť!
A, hle, ty včil bídný ju i nás na to dávno slačicím
Už Nemcom zapredal si, a schválné kúpil otroctvo!
Ach, čo za vec, čo ťa za hrozná k tomu potreba núkla?
Však si ty najvačší býval volnosti milovník!
Ach, prečo sám nepadels' a radej v boji záhubu nevzal?
Nežli si mal toľkú, tak hanebnú spáchať ohavnosť!
Bídu na nás uvaliť, večnej dať poškvrne méno!
Zdáž nato sme predtým už pod Rastislavem, a včil
Pod mileným vodcem Slavimírem toľko prehojnej
Léli tokov krvi a vzácnú podobýjali volnosť,
By sme ju včil hotovú z dobrovolnej pustili hrsti?
Čož' na to utlačení poveďá nám nekdy potomci?
Že sme tedáž, slyšanú blízkej len vojny povesťú,
Od strachu naplašení, mužské odhádzali zbrojstvo,
I skorenú k Nemcom prosbú a krivýma kolenma
V mrzkú poslušnosť a bolestné lézli otroctvo.
Zbroj teda, zbroj hroznú zapopadnime, naproti poďme,
Bráňme zlatú volnosť a ze záhuby vydrime krajnu!
Jestli by však víťazstvom hoveť nám nechcelo ščastí,
Zemrime včil radšej, než by sme jak otroci Nemcom
Slúžiť a báborské na šijách ňésť mávali jármo.
Sotvaže reč dokoná: zbroj, zbroj zapopadnime! všetci

Hneď volajú; zbroj po všeckých sa ozývala ustách:
Jak hrom keď rachotí a po skalných huhle pahorkoch.
Nastane v tom Slavimír, a takýmito odreče slovmi:
Usnesené aj z mej polapať braň stránky je zdání.
Radšej smrť slavnú a hrdinský zvolme si úmor;
Dajme sa rozťať a krv do poslednej kapky vylejme,
Kleslú než svobodú v otrockém járme naríkať!
Tak povedá; i v tom chytrých na všecky rozešle
Místa poslov, mužom oznamovať, by sa chápali zbrojstva,
Spíchali hneď na Devín, a čo najskór vjedno sa sešli.
Než černý jaknáhle druhov rozbúril ohavník,
Tátoša dá sa hledať; na hrubém Vetrlíne i najde,
Tak srsťú bílého, jaký Svatovítovi nekdy
K pocte daný bol kóň: čo na nem hroznými opásan
Zbrojstvami, praj, nočnú na neprátela chvílu vybíhal,
Strach množil a spravenú ctitelom svým krivdu vypomstvil.
I včil jak zdvihlú na devínských zástavu hradbách
Uzre mihať (bedlivým stríhel na to vždycky okálom)
A spolu obratných sa hrnuť poslancov, i silných
K vojne mužov zbúdzať, naňho chytrý hupky vysadne:
Trúbu levú, a pravú zapopadne meč od krvi kalný;
Na hlave též șmudlej krvavé sa mu trásly chocholce,
Prístrachem obsadlé, a ukrutnú púščaly hrózu.
V tom zachopí sa na cval. Pri moravskej najprve réce
Cestu si vezmúcí: polem a kde ho nikdo nevídal
Prez povetrí létá jako chytrý krýdlama jastráb;
Než po hradoch, dedinách a osadlých od ludu mestách,
I kde jaký len muž súcí sa k vojne nachádzal,
Spešne behá, zvučnú meď a hlasnú trúbu nadúvá,
Meč krvavý zmítá; i takýmito zbudzuje slovmi:
Zbrojte sa, zbrojte, milí druhové, ten vodca je rozkaz:
Neb Svatopluk zradný zapredal nás Nemcom; a ti včil
Už sa do vlasti hrnú, už ohnem všade končiny pálá.

Všecko berú, lúpá a vlečú nám uzly na hrdlo.
Zbroj teda, zbroj polapajte chytrí, a krajnu si bráňte.
Tak vreščí a taký do uší pere Černobog ohlas.
Každý aj bližší i ve vačšej od neho dáli
Náramný slýchá krik a strašné trúby ručání.
Krem toho jaščerčí všeckým potajemne do srdca
Vdechne pajed, lútý hnev a besnú vzteklotu pustí,
I hroznú zažihá na Svatopluka zradca nenávisť:
Najvačšé ostrú aby braň všade chápalo množstvo.
Už spíchav Moravú Hanu prejde a Odru nahlédne.
Odtáď prez vysoké zachopí sa k Váhu pahorky,
A cvalem obratným na dunajské sbehne pomedzí.
V tom sa na Hron vnášá a samý až tohto začátek;
Odkáď pospešný k veľorybnej pred seba vezme
Chod Tise a k bublavým chvátá podla výmola žrídlám.
Odtáď zas krížem zachytí sa, a klučkuje sem tam.
I dvakrát už sám od východu slnka na západ;
Dvakrát od studenej též pólnoci k horku poledňa
Krajnu celú pobehal, každé zmeral obluda místo.
Než jako ešče tretí aj ráz chce na cestu sa pustiť;
Končiny od jednej na druhú zase končinu létať,
Tátoš mdlý a tuhým prebraný až k úpadu chvátem,
Od sedeňá na bokoch, na krýdlách od fuku,spálen;
Vác ani už po zemách behať a své poskoky dávať,
Vác ani už lahkým veslovať nevládne povetrím,
Zrázu sa len potočí, a pretrhne sa prezpoly pod ním;
I hrivy rozpaježíc na ryzém rozťáhne sa písku.
On zlorečí, a kruté hroznej pluje ze tlamy lání.
Ništ méň též černí druhové a roháči pekelní
Se svú obracajú sa vecú. Okolične po mestách,
Po všeckých dedinách, a celej ve dne i v noci krajne,
Jak chlpatí netopýri, večer keď nastane pozdný,
Bez baveňá sa točá, a pletú beh a zákluky sem tam;

I zjašený všade lud búrá, všade pravdu nepravdu
Roztrusujú, a tuhé pichajú pod ňadrami bodce:
Hnev lútý, škaredý vztek, horúcí besnoty plápol,
A tlícú dodajú na Svatopluka zradca nenávisť,
Každý skór aby povstal, i ostré zbrojstvo dopadnul
A proti rútícím sa obrátil zavčasu Nemcom.
Tak černí zlochové po všeckej žúrili krajne.
I hneď stváráním a takým besov ostnem upichlé
Ludstvo sa rozbúrí, a do hroznej vojny ponáhlá.
Zhurta sa šípy kujú, meče brúsá, píky, šišáky,
Náprsníky robá, a medenných obťahy ščítov;
Lúky sa vystruhujú, i kyjáky nad ohňami tuhnú;
Žrebce vedú a chytrí sedlajú sa do pótky nosáci.
Umko milá, dávných vedomá všech na svete príhod!
Včil nože prav, koľkí zbudení hore povstali vodci;
I z jakových nahnaté končin ve vláde mající
Zástupy údatné a za vojnú prudko fučícé
Ťáhli polem prašným, i do hroznej chvátali pótky,
Krásnú obhajovať volnosť, a neprátela setreť.
Predný s prednesešlým Zemižížen hýbe sa vojskom.
Raddu čo najprvní dával na Svatopluka zradca
Braň lapiť a s lútými zahnať jeho Nemcami z vlasti.
Pevní s ním Belohorci idú, chlap nad chlapa každý,
Z Bystrice úrodnej, z Lamača, z Dúbravky, ze Zóhru,
Ze Stupavy znovu postavenej, ze Lozorna a Mástu;
Kde predtým veľké sa na oblohu spínaly hradby;
Než vtedy len smutné s dedinú zboreniščo neveľkú.
Z Jablonového, Levár, ze Soločnice, Lábu a Závod,
I z trojakých Bórov, na konopné vlákno prehojných.
Též čo kolem veľkého majú Boru místo na bydla;
Kdež more nekdy jazer, jak o tom vyprávali starší,
Vyschnulo, a množšé za sebú ponechávalo písky.
Tam sa potom veľký ujal háj i na šírku rozestrel.

Ozbrojení tito vždycky choďá a na končiny strihnú;
Prední aj na Devín preochytro sa pospolu rúťá,
Keď kedy naň dorazá nenadálým Bábori vpádem.
Též veľký čo Dunaj, menší čo opustili Dudváh;
Gidru potom chladnú a trnavskej réčiny prúdy,
I Blavu bystrotokú, nevedícú nikdy zamrznuť.
Aj čo bydlá na patách drevných hor, a zhusta motykmi
Nestrídmé kopajú na ohnisté víno pahorky
V Modre, Jurú, Častej, vysokém Pézinku a švárném
Údolí, v nemž dobitý od Rímanov Otto sa ukryl,
A k bydleňú oblúbil; i svým ponazýval ho ménom.
Stále po nem zrutný potomek Strojmíra, čo révným
Spodný nekdy Zobor, v nárovnej od seba dáli,
Obsádzať prútím a ludí ho opíjať učíval,
Ťáhne Milín; a prenáramným dub kníše hrotiskom
Nadstavený, každé prerazící naskrze zbrojstvo.
S ním sa do vojny sypú výborní všecko junáci:
Nitra čo najstaršá a zoborské vyslaly kopce,
Obdávný Močenek, veľký na vinohrady Frašták,
Čachtice, i Brezová, i Turá, i pijáci Holešky;
Píščany uzdravné, a Nové čo zrovna do Váhu
Mesto hledí, i celá novomestská rovnina krásná.
Chvojnica též vlečná, rakonosná réka myjavská,
A spodem obsadené javorinskej výše pahorky.
Bojnice teplovodé, remeselná veľmi Prividza,
Obzláštným dobré i Topolčany dávno šafránem.
Též Paderáci tuhí, a čo u brehu Nitry a mútnej
Žitvy držá mastné nedohlédlých rovniny končin,
A skrivenými orú žitorodné úhory pluhmi.
Aj čo žijú, kde Dunaj bere Váh a krutými donútra
Ustmi loká, i nesen se sebú zas doňho vylévá.
Tých dva tisíce peších je, chytrých vác o tri koníkov,
Ozbrojených kopiú, a visícím na pleci lúkem.

Ohromný i točí sa ohromnej postavy Slavboj;
Čo spraveným od Smíla mečem, jakovému podobný
Lahko nebol vídan, v krvavém boji rúbal, a jedným
Len sekem údatné rozetínal prez poly mužstvo.
Z výborného za ním sa ženú pluky mesta, čo rimský
Nekdy Terenc v pekném založil nad Váhem okolku;
A hrad i nesbornú prihodil k nemu na skale tvrdzu:
Z Dubnice nádhernej, ze žilinských meščani ohrad,
Z Púchova, Rajca, Kysuc, ze hrozícej Bystrice Váhu,
Z Ilavy a z Beluše, z Pruského, Varína a Čatce,
I z kyselého tedáž na viničnú Beckova ščávu.
Aj ti čo prostredných najprudšá v úbehu réka
Váh preteká, i milé pola jim a oráčiny rúcá.
Každý z nich zmužilý je a vodcu na postavu rovný.
Vzápať pospíchá Luboslav; čo sa od neho nikdo
Švárnejší po celej nenachádzal krajne Slovákov:
Všecko na nem krásné, zrost, líca i rúcho je krásné;
Krásné též sa na nem zaskvívalo od zlata zbrojstvo,
Krásne i pristrojené v pyšnej bolo ozdobe vojsko,
Vésť čo mu dal slavný a hrdými na hvezdy sa pnúcí
Hradbami rozpevný Velehrad, kde zadávna slovenských
Králov rozkošné a zlaté bývávalo sídlo;
Též čo Prerov starší, a Priboň, čo lčína pomedzí,
Aj Kyjov aj kvetový Ostrov, Polešovce a tenkrát
Ešče neohradený Brod, i Bzence na zahrady najdál
Výchyrné, Veselí a nezadnej Strážnica krásy;
Aj ti čo Odru tokem chytrú, čo ve dvojno bežícú
Bečvu pijú a kolem vetrného Radhošťa sa ťáhnú.
Dál zakovan v ťažkém do samej paty zbrojstve na českém
Žrebci hrivú bílú, bílým též odpoly chvostem,
Aj čelom aj nohma až do kolen bílýma na predku
Ohromitý cválá Jaromíl, a do výšky trčícú
Vyhrážá kopiú; údatné všecko ho vojska

Nasledujú, čo sa v najvačšém z Brna vybraly počte,
Záhrušic obdávných, a mytej mnoho Lednice Tájú,
Z Boskovic, i z Letovic, z hojného i Slavkova rybmi;
Též čo dodal pyšný Hodonín, čo i v nízku ležícá
Bredslava, a blíž nej Podlžáci na šírku osadlí.
Íhlavské sa ho též i znojmské zástupy všecky,
Aj za samû čo bydlá Tájú, zlých súsedi Nemcov,
Poprichyťá a do ukrutnej spolu bitky sa rúťá.
Jak na jaseň sa točá odpadlé se stromu listy,
Keď prudký zahučí a konárami zatrase víchor;
Neb ze všej keď idú a skáčú oblohy krúpy.
Aj veľoúdatný meškať doma nechce Hodislav.
On vekem už zešlý peč a snážnosť vojny opustil,
Výhosť dal zbrojstvám, i celý na pokoj sa odevzdal:
Len pola-úrodné, čo tisícero pluhmi orával,
Len lesy a chladné ho tešívaly stínami háje,
Lúky len obrosené a hrčícé prez ne potóčky.
Často chodil k prúdom, na brehoch rék často sedával,
Spev pastýrov aneb šveholících ptákov očúval;
Buď hlasnú umelými chytil zase prstami harfu
A slavné hrdinov dávných účinky, a veľké
Veľkých vojny mužov pri svorném rozmeru spíval.
Než včil jak hroznú sa valiť čul záhubu na vlasť,
Rozzlobený a jedem vzteklým náramne fučící
Treskel harfu, lapil braň, a v tom sa do pótky zanášal.
Tu zrutný Milibor, z Holomúca čo zástupy rídil,
Z Unčova, Prostejova, Trebovy, Slavetína a Tremska:
Keď to videl, jemu nad vojskom hneď správu popustil.
On s veľkú nazpátky do ruk zase vzal ju radosťú;
A pluky údatné údatných védol Hanákov.
Strašný též sa valí Borislav, hrozného preslavný
Jaščera ukrotiteľ, čo zakáď žil, v zroste pribýval,
Fúkal jed lútý a morícé do smrti púchy;

Lichvu celú, i celého naráz muža do tlamy zhltnul.
Všecko už aj vyhubil najšír a napusto uvédel.
Až zmužilý, toľkú netrpící zkázu, Borislav
Doňho neohrozeným sa odevzdal srdcem; i práve
Jak sa na teplejšém ohríval z náhody slnku
A pri samej najdál rozťáhlý jaskyni drichmal,
Náramnú uhodí a praskne mu do tlamy jedlu;
A spolu rýchloperé neklamúcím šípy lučiščom
Začne jeden po druhém sypať; i skór nežli sa schápe,
Nežli sa priblíží, hrozné mu vybodne okále.
S veľkým drak hurtem sa chopí, a strašne sipící,
Náramný učiní lom, a pichlý prehryze oščep.
Trikrát sa zdvíhá na veternú krýdlama výšku;
Trikrát zpátky padá; sem i tam sa i hádže, a vókol
Všecko trhá, žihadlom stíná a drápami rúcá,
Aj skaly aj kamení a zdvihlé pod nebe sosne.
K posledu po známej sa do jaskyne vóni a smutném
Páchu plazí; i v náramném zhyne obluda sýku.
Odkáď ven para zlá a morícé dušňaly púchy,
I všeliké, čo blíž pristúpilo, zrážaly zvíra:
Až ju celú kamením a hrubými zahádzali skalmi.
Víťaz tak veľký do ukrutnej pótky Borislav
Pospíchá, a na svém zabitú nese potvoru ščíte:
Čo vtipnú remeslil vavrečský Myslota prácú,
A v sedmorsloženú, strhlú s divokého bujáka
Obťáhel ho kožú, i tuhých dal toľko mosadzí.
Premnoho údatné vyprovádzá tohto junáctvo:
Čo pri Babích sa Horách, pri podivném voďmi Kriváni,
Čo pri Volovci živí, a pnúcej v oblohu Tatre,
Ostatných i Fatrách sahajících čelmi na hvezdy;
Též pri vodách čistých: pri oravskej réce prebystrej,
Pri prameňoch vážných, pri Dunajci a Poprade menšém.
Aj čo majú Tvrdošín, Veľkú Ves a mesto Kubína,

I vlastným volanú od trsťá Trstenu ménom;
Námestov, Hyby, Lupču, potom Bocu v úvale nízkém
Postavenú, žádných nemajícú od veku vrabcov;
Aj Belu aj Lubovú, krásné Podolinca okršky,
I Smolník: ve vodách kde zelezné krúhy na peknú
Obracajú sa mosadz; a predešlej tvári sa sprosťá.
Zbroj sa nejedna u všech liščí: meče jedni a ščápy,
Jedni valašky točá a opéklé ohňami drúky.
Jedno i rúcho není a kroj; ti zdála paterní
V bílých skvá sa huňách, šerajú sa ti naproti v černých.
Časť vlkov obléká, hlavu na hlavu, líca na líca
Prikládá; a neprátelské v boji žrebce plašívá.
Množstvo to všecko pešé: ale íť sa mu pešky nelúbí;
Než do pltí vchádzá, a chytrým dolu vesluje Váhem:
Tým aby čo skoršej ku devínským dospelo hradbám.
Vodstvo bité náramne hučí, a spešne zelezný
Píkami háj, i mužov ku horám svej vlasti podobných
Odvážá, a mnohú tisklé ide prez brehy réků.
Dva brati též rúťá sa na veľkú postavu rovní,
Údatného neméň údatní Jarka potomci,
Sťahlav a Krup hrozný, čo krupinské mesto zakládal
A vlastným kázal ho volať ludu od seba ménom.
Poslušní sú jim ze krupinských meščani ohrad,
Z Lubietovej, čo prišlých netrpívá na svete vrabcov,
Z najlepšého na sýr a na mastnú žinčicu Brezna,
Z Bystrice nádhernej; i zvolenskí ženci, čo ostrým
Od zlata obtočené po rolách žnú stebla kosákem.
Aj čo veďá v divném zelezo v meď žrídle premíňať.
Z Detvy potom, zrutných čo chlapov na svetlo vydává,
Z Jelšavy též, ze Plešivca, i ze Ščítníka, prehojná
Kde braň a obzláštné sa robívaly ščíty vojákom.
Aj z Turan aj z Mošovec, ze Sučan, ze Pravna a všeckej
Zahrady turčanskej, všade hormi navókol oplétlej.

Zpyšna si vykračujú Bor a syn jeho Vlaston obratný.
Všecko zlaté ligotá sa na nich i šišáky i ščíty,
Ze zlata braň na prsách, na mečoch sú ze zlata rúčky,
Obťáhlé i zlatem najmnožším lúky sa žárá.
Aj veľoúdatnú bohaté jim na zlato mesta
Ozbrojujú mládež: najdražšá Kremnica kovmi,
Vystrmeným najvyš z tej i z tej stránky pahorkem
Priklopená, a do svého Nová Baňa údola stisklá.
Aj Bela aj Pukanec, výborný rudmi; i najdál
Roztratená sem tam po visících Ščávnica kopcoch.
K nim Tisovec veľkú šuhajov podohadzuje částku,
Veľkú částku Tekov, z nadutej strach réky majíci,
Vráblany lahkoživé, a levických rovnin oráči;
Skalnastý i Hliník obzláštné ustane lámať
Hneď kamení, a svých vodcom dá správu junákov.
Těž čo seďá vókol zdvihlého nad oblaky Sitna
A stálú na vlkov lútých i na medveďov horských
Pótku vedú, a tuhými kolú jim ščápami rebra.
Těž čo Ipel, bystrý čo kroťá Hron, a Rimavu brodnú,
Víťazný i Dunaj, nad rékami berlu držící:
Všetci sa prispojčá, a silá svým zástupy množstvom.
Aj ty neúčastný nechceš byť, Blizkone, války.
Zrutnú do hroznej zapopádáš tenčicu pasti,
Tenčicu, z nejž naprázdno daný vrh nikdy nebýval;
Než koho s ňú koľvek zachytil si a do hlavy praskel,
Každý hneď zrútil sa, a mal rane dosti na jednej —
Pospícháš krvavú syna smrť nad Nemcami pomstviť;
A v boji najprudšé Novohradčanov hajna porádáš.
Vládu ti prisporujú i Halíč i Lučenca pasáci,
Nádherný i Divín a okolné Sandi pomedzá;
Aj ti čo jich pyšná z poveterných ledva dozírá
Matra oblak, skúpá i čo jich myje na vlahu Zaďva.
Od hlbokých vposled rybnej Tisy vírov, a často

Žúrícého kolem najmnožšú Hernada rékú
Údatné sa berú s náramným zástupy vyskem.
Týchto Rozhoň, veľký tam tých má vládú Bugartúr;
Tohto koníci samí, okruhlými sa ščítami skvúcí,
Mírné lúky nesú a znícé strelkami túle;
Ščáp ruku ozbrájá, hlavu krásí perko volavky.
Než toho všecko peší, ohromnej vlády, chlapiska,
V šestoro obkované, nemalý kus bresta, kyjáky
V hrsti nesú, a šerými kryjú tela medveďa zvlekmi.
Krem tých aj, toľké uslyšící vojny povesti,
Silný Čech, Zbyslav, na pomoc svým prispeje bratrom
Náramným kladivom, jakové hore nikdo ze všeckých
Nevládal zdvihnuť; sám on však lahko ho zdvíhal;
A vždy, jakýkolvek dal vrh, buď zblízka zatreskel,
Buď najdál uhodil, každý bol do smrti úraz.
Pať sto mužov sa mu priplichtí, dobrovolne idúcích,
Rovným ostrojených, ale menším omnoho zbrojstvom.
Súsední ba sa též od blúdnej Wisly Poláci
Rozbúrá, blízkí i Slezáci od Odre sa búrá.
Z tých vychytí sa preúdatných na tri sto Mazúrov,
Ščítami ozbrojených a bežícú nad hlavu píkú;
Z týchto na dve sto chytré metajících bez klamu šípy:
Tým Svojski, zmužilý kráčá v čele týmto Nosistrach;
Zrostem a odvážným chvalitební srdcem obadva.
Toľko preúdatných s válečným kráčalo množstvom
Vojvodov, a hrozný ve prsách jed ňéslo na Nemcov.
Od spevu zní povetrí, pukajú sa od ohlasu mračna;
Od noh zem dupotá; a šerý, sa na výšku točící,
Prach vstává, i celé od kúravy oblaky hustnú.

Spev šéstý.

Obsah.

Nemci po dokonaných ihrách do mesta sa navráťá ke slavným hodám, keré jim Karolman pripravil. Tu Markward pri harfe spívá o pôvode národu báborského. Karolman Svatopluka žádá, aby prvný počátek a príhody ludu svojého predňésel. On vyprává: India že je prvná slávského prenárodu matka. Príležitosť k vystehováňú z tak bohatej krajny zavdala náramná povodeň morská, kerá mnohé bližšé královstva zatopila, najvác ale hrozná suchota. Lud hladu a moru sa obávající k najvyššému kňazovi sa shromáždí; a tu jako sa pospolu k Bohu modlá, hlas z oblohy uslyšá: že skór suchota neprestane, zakáď sa zčástky do Európy, kde sa veľmi rozmnožiť majú, nevystehujú. Rozkaz Boha naplňá. Mladších vyberú na cestu; k týmto sa mnohý zástup sám od seba pripojí. Ťáhnúce prez perzkú, chaldejskú a assyrskú krajnu do Arménie sa dostanú, kde jich král laskavo prijímá a učí, kade cestu konať majú. Potrebnú zbroj každému dává. Zanechavše tu nevládnejších prejdú Kavkaz. Se Psohlavcami pótku vedú. Prez Don sa preplavíce sáhnú do Európy. U Boristena sa osaďá; ale keď surové národy od Černého mora na nich dorážaly: opustíce tento kraj zaberú sa až pod Tatry, a tu pod nimi medzi Tisú a Dunajem bydlo založá. Od Sláva, kerý Čudov porazil, Slávi sa nazývajú. Na veľký počet rozmnožení postupovali dál prázdné místa osádzať. Napred síce za Dunaj, potom na brehy Visly a k zátoce Venedickej; potom na Volgu, Serbu, a tak dál: až od Láby za Don, a od Adriatského mora po Baltické náramné prestranstvo zastali; a vojny nenávistníci v pokoji živí boli.

Nemci zatým po vykoncovaných na okruhline ihrách
A zvedených pótkách do hrubého sa vrátili mesta
Víťazným ku hodám a k hostine veľmi radostnej,
Čo pripraviť kázal bohatý nad míru Karolman.
Náramná, široká v najvačšú dĺžku bežícá
V prostred královských sa nachádzala svetlic hodárňa,
Všeckú ozdobená krású. Tam na stene ve svých
Stály radoch slavné starodávných obrazy predkov.
Podlaze však na samej umelecká zlíčila ščetka:
Jak večný Boha Syn lud a hladné zástupu množstvo
(Pať bolo mužstva tisíc mimo chlapcov, pannen a ženských)
Do všeckej s pati chlebmi a len dvoma rybma sytosti
Čerství, a všelikú odjímá lačnoty terchu,
Čo tri celé dni, inej nemající potrovy, znášal.
I z drobkov, čo plní utroviť nevládali hosti,
Dvakrát šesť nabitých a hrubých košov ostalo ešče.
V tej teda prednejší sejdú sa všetci hodárni;
Za stoly pripravené, od konca do konca idúcé,
Pospolu sa vsádlá; robený ze samého na všeckých
Stríbra je rád, pukaté na všech sú ze zlata číše,
Tvárami ozdobené a remesnú v obsahu rezbú.
Tri sto sluhov chytrých, v nádhernej okrase rúcha
Pristrojených, obracá sa, a včil sem, včil tam otáčá.
Částka nosá na misách preskvostnej úpravy jédla,
Částka berú prázdné a plňá zase konvice vínom;
I kdo čo len žádá, v tom, okom než mihne, poslúžá.
Keď prvný hlad bol zahnatý, a občerstvili údy,
Rozličné rozprávky vedú o divadle a ihrách:
Víťazov už chválá, už ochotných v poskoku žrebcov;
Zmohlých též spomenú, a majú svú nad nimi lútosť.
Obzláštná ale reč sa budúcej týkala vojny,
A ztuha po všeckých naporád rozléhala ustách.
V tom král ohromnú a vypuklú rezbami číšu,

Vencovanú kvítím, i pre perly a pre zlato ťažkú,
I sremským vínom po samé až pysky nalátú,
Vezme do ruk mocných a Svatopluku rádne pripíjá:
Zdrav buď, králu milý! a pri slavných týchto radostný
Dobre povol si hodách: uži všecko, čo srdce ti ráčí.
Svú pozatým i konaj tak vec: by si často ne jak hosť,
Než jako zať na našej prítomný hostine býval.
Tak reča, odpíjá; i Slovákov královi dává.
On zrutný bere dlaňma pohár, a Karolmanu slušné
Napred díky činí; pozatým ale takto vyrekne:
Zdrav buď, králu dobrý, vážní zdravi buďte i radci,
Zdrav buď i vodče, vy aj na hrdinských víťazi ihrách,
A zbrojníci iní, druhové mne ve vojne budúcí!
Skroťte protivníkov, na daný dopomožte mi prestol;
A vlastné večitú oslávte si méno povesťú.
Tak povedá, a hrdému tedáž Britwaldovi zavdá.
Ten zase dál; i radem núká tak súseda súsed;
Až kolem ohromná veselých poprechádzala hosťov
Číša, a po trikrát sa desať vyprázdnila rázy.
Spev sa zatým a milý trasených strun súzvuk ozývá;
Neb na strîbrohlasú Markward hrá prstami harfu,
A spívá: Jak celtický od východu národ
Pristehoval sa do posledných až západu končin.
Jak pozatým Celtov poprechádzalo méno na Gallov.
Jak sa i z nich veľká, správcem Segowésa majícá,
Časť vychytí, a nové v Čérném Lesi bydlo zalúbí.
Bójmi volá sa, volá i bojemskú od seba krajnu.
Jak tu potom lútých, čo krutú sa vyhrážali zkázú,
Potreli a všeckých pozrážali na hlavu Cimbrov.
Dálej zahrává, jak i tú zas opustili krajnu,
A k juhu ťáhnúcí, rybonosný prešli za vodca
Ágilofinga Dunaj: verné kde naposledy bydlo
Zdvihli, a báborskú najšír pozakládali vládu.

Sotvaže ten, všeckým premilý, spev skoncuje Markward,
A struny osláblé si tuží, a k rozmeru hodlá:
Keď veľoúdatný ke Svatopluku začne Karolman:
Králu, počul si, jaké mával náš príhody národ;
Vďak by si nám učinil, kebys' o svém zas ty vyprával:
Neb všeličo slýcháme o nem; však predsa nemáme
Istotnú vedomosť, odkáď ste vy dostali pôvod.
Pať sto ubehlo rokov sa točících, jestliže dobre
Vím sa porozpamatať, čo naši Koritanci a Krajnci
Dávnejšé, vlastnej proti vôli, opustili sídla
A v posavádnejšej sa umístili končine bydlom.
Až po dvoch tu vekoch prešlých nad míru bojovný
Vojsko Tasil védel proti nim, a po odpori lútém
Zvýšil, a báborskej učinil jich vláde poslušných.
Svým oni názviskom volajú sa všetci Slovenci,
Súsední ale jich Vindov zveme Nemci; takého
Ačkoľvek zhola neznámé sú príčiny ména.
Snaď že u nich veľká sa nachádzá s Indami rovnosť
Aj v reči aj ve mravoch, v rádnej též poklone božstva.
Než ty poveď prvný, až víš, ludu svého počátek.
Tak hovorí. Všeckým taková sa zalúbila žádosť;
Všetci prosá: by vyprával a svých jim osudy hlásil.
Naproti král Svatopluk takovýmito odreče slovmi:
Nad znesení vačšú skládáte mi na pleca terchu:
Keď tenkrát núkáte, abych predňésel a celky
V najstarodávnejšej ukrytú vec mrákote hlásil.
Než poneváč každý o svém rád národe spívá;
Toľkú též vy o nás a našej včil máte kolísce
Chuť slýchať: reknem to, čo sem čúvával od inších,
Obzlášť najstarší čo mi chlapcovi nekdy vyprával
Ctislav, najvyšší Paromov kňaz a ludstva miláček:
Trikrát let padesát, trikrát zim toľko i vídal,
A všeliké z dávnosti šerej mal príhody známé.

India najprvná je našého prenárodu matka,
. Najprvný póvod. Ščastná dozaista to zem je,
A príliš bohatá; i na krásu a úrodu predná,
Tak že sa jej žádná nevyrovná ve svete krajna;
V pravde i rozkošným sa rajem sveta móže nazývať:
Neb na čo len pomyslíš a za čím len v srdci zatúžíš,
Všeckým v najvačšej hojnosti a zbytku oplývá.
Tam dvakrát v roce žnú, ano místami nekdy i trikrát;
Nekde aniž nesejú, sama od seba rýža vyrostá.
Tam zlata, stríbra, drahých kameňov sa i toľko nachádzá,
Koľko ryzého u nás po brehoch rék písku je vídať;
Však takové si u nich nevšímá poklady nikdo:
Neb načo tam poklad, kde majú, čo je potreba všecko.
Tam lud veľmi dobrý, dokonálý, míru milovník,
Ke všemu spósobný, v každej umelosti prebehlý;
Lůd krotký a tichý, ščedrý nad míru ku hosťom.
Než prečo z tak slavnej sa odebrali vlasti? čo toľkú
Zavdalo príležitosť, by nové pohledávali bydla?
Náramná, o jakej neslýchano, pohroma túto
Potkala zem. Besné sa naráz more nad brehy vyšlú
Zdvihlo vodú, a na dál blížšé pozatápalo krajny;
Vymlelo víre nové a otevrelo do dna prepasti;
Vác ani do vlastných sa potom nevrátilo končin.
Pod hlbinú ukrytá zem a slavné ostaly mesta;
I kde človek predtým býval, tam velryba morská,
A všeliká vlastné ponachádzala potvora sídlo.
Než lud sám toľkej od záhuby predsa ochránen:
Neb skoršej, než tak hrozná sa doblížila zkáza,
Výstrahu vezmúcí navnuklým od Boha veščcem,
Ustúpí, a do nútrajších dál od mora končin
Zavčasu sa vnášá, i ukrutnej zátope vyhne.
Sotva tretí míňal sa mesác, čo tu býval, a hojným
Rozmáhal množstvom lud krem toho veľmi početný,

Hrozná prišla suchosť a nemírná slnka horúčosť:
Žáden déžď, žádná ani len rosa nechcela kapnuť.
Tráva po žížnících tehdáž sa vypálila lúkách,
Se stromu kvet spŕchnul, na polách nevzchádzalo sátí.
Vyschnuly prúdy vodám, tratené hučať ustaly réky.
Sám ano Ind, veľká sama prezpoly zmenšala Ganga,
A v šír vyvlažovať súsedné prestala medze.
Zkrotka valil sa Behut, pospešný v úbehu Sedleš
Na dno sedol, že nohú ten i tento sa mohly prebrodnuť.
Rozpadaná všade zem trúchlú sa hrozňala tvárú.
Žatvy čas už nastal, nebrúsil nikdo kosáka,
Nikdo nezaspíval veselej nad hrsťami pesne.
Tehdy lud ustrašený, hladu, a hrozného, čo vlastný
Vždy hladu syn bývá, moru sa prílišne bojící,
Bár na obeť prvných nedonášal z úrody snopkov;
Predsa sa na slavnosť a na obrad žatvy doťáhel.
Odbavenú poctú k šedivému sa Vyzvovi sejde:
Najstarší tenkráte čo bol kňaz; a veľmi pre veľkú
Nábožnosť a život prísný, i pre veščby, čo Bráma
Najvyšší jemu Boh poprál, v dalekosti vyhlásen.
Tehdy prosiť sa ho dá, a takýmito rekne mu slovmi:
  Otče veľoslavný! čo za nás Boha stále prosíváš,
Rozhnevaného krotíš, a s ním nás vždycky merívᚠ,
Reknіže (svú ponevᚠon často ti zvestuje vólu),
Čím je tak obrazený, že nevolným toľko zesílá
Karháňá, a takú ohromnú zkázu dopúščá?
Jak si ho zas nakloniť, jak ve hneve máme udobriť?
Nás aby nešťastá a blízkej záhuby sprostil.
  Nábožný v tom kňaz takovýmito odreče slovmi:
Dítky milé! vždy za vás ve dne i v noci ustami vrúcné
K najvyššému nebes Mocnárovi prosby vylévám;
On moju však častú ani vác modlitbu vyslychnuť,
Svú ani už vyjeviť, jako predtým, vólu neráčí.

Veľká iste mosí toľkého byť úrazu vinna.
Včil teda, od všelikáď poneváč ste sa pospolu sešli,
Padnime všetci na tvár, a obecnú kroťme ho prosbú.
  Tak povedá. Oni v tom sa na zem dolu ustami zrúťá.
Sám ale zdvihnúcí k nebesám ruky začne sa modliť:
Ó Pane najvyšší, všeho Póvodníku živého!
Sám čo i všecko chováš, súcú všemu potrovu dáváš,
Čo kráčá po zemách, čo v plavném hýbe sa vodstve,
Též čo chytrými duté presekává brkmi povetrí,
Zhlédni na nás bídných, a pravé ráč prosby vyslychnuť:
Hlad zažeň ukrutný, a potrebnú obživu dopraj.
Daj nám též poznať toľkéhoto príčinu zlého:
Jak ťa krotiť? čo činiť, by si nám svú prízeň ukázal?
  Sotvaže tak dokoná: prudké hneď zdvihne sa vání,
Zjasna sa blýskne tedáž, a hrom v dalekosti zahuhle,
Zem strásá, i hnuté skloňujú sa vršákami háje.
Náramný v tom hlas do uší tak od oblohy padne:
Národe výborný a množstvom ludstva prehojný!
Vystehovať sa ze stránky mosíš i z vlasti odebrať
A slavné učiniť sebe inde i ve svete méno.
I preto tento je hlad, zeslaná preto táto je bída:
Bys' k tomu už sa nahnul, súcú k tomu príčinu dostal;
Neb nikdá bys' ináč vlastné neopustil obydlo.
Iď teda, a k dalekej sa ochotný pólnoci obráť;
Neb skór pálícá neprestane slnka horúčosť,
Skór nenavlhne rosú zem a úroda zrostu nevezme:
Částka zakáďkoľvek na nové z vás bydlo nepojde,
A spešná v európejské sa nepohne pomedzá.
Tam pola, tam nikdá neklamúcé úhory mastnú
Vás čekajú žatvú a plynúcím hojne bohatstvom.
Tam vždy milujte pokoj, zlej vystríhajte sa vojny:
Vojna hubí lud a krajny celé na spustlinu dává.
Vy stálým pokojem na hrubý rozmnožte sa národ.

Zem zrábajte pluhem, živí z nej, a ne z lúpeže buďte;
Jej též príchodzích častujte darunkami hosťov.
Tam z vás náramné po časoch rozroste sa ludstvo;
Najmnožšé pustí ratolesti, a v počtem ohromné
Národy rozšírí, čo po zašlých národoch inších
Najvačšé z Európy celej prestranstvo zaujmú;
Od jedného sa též mora až ke druhému na pólnoc
Rozprestrú; a ze slávy budú sa Slávi nazývať.
Tak znel hlas; na svých oni od laku strpnuli myslách.
Tehdy Bohov naplniť snážá sa bez odkladu rozkaz.
Mladších odvážných a tuhých na vládu junákov
Hneď vyberú, i na cestu vyšlú a na bydlo novotné.
K týmto sa najmnožší pripojí sám od seba zástup,
Násilným čo nebol spokojen ludu ve stavy prísné
Rozdelením; ale volnejšú mať vládu si žádal.
Nábožného tu jim, na rozum veľkého i Sáma
Správca dajú ve vecách, a ve vačších sudca rozeprách;
I všeckým jeho poslúchať jako otca prikážú.
Též zlata a predrahých nanosá jim pokladov hojnosť,
Koľko by mohli uňésť: aby tak si na ceste, kadežto
Isť mali, potrebnú zaopatriť vládali živnosť:
Neb znali, že vzácný takovýto je okruh u cudzích.
Než jak už ustanoven dalekej čas púti sa sblížil,
Náhle po odbavenej slavnosti a pocte obetnej
S veľkým rozlúčá sa plačem, slzy hojne lející
(I kdo by rád vlastnú bez príčiny krajnu opustil ?),
A drahy neznámí vydajú sa na chódzu. I sotva
Ostatné prekročá otcovských končiny medzí —
Dá sa pršať naporád a tuhý láť z oblohy príval:
Zem navlhá mrtvá, i ožívať všecko začíná.
Hostinské prejdú súsedných končiny Perzov;
A všade častovaní konajú dál bez bavy cestu.
Už sa do chaldejských zaberú pol a rovnin ohromných.

Náramným Babylóna divá sa premnoho múrom,
Strmným též baštám, a kutým z medi a z kovu bránám;
Než veži najvácej, temenom čo vyhrážala hvezdám
A z neba andelské zaznívať slýchala pesne.
Odtáď k assyrským sa pohnú bez mešku pomedzám;
Hradby prenáramné, a ne meňšé zdála uhlédnú
Mesto, čo najvačšé Belovič Nín, vlády prepyšnej,
Bol zdvihel, a vlastným ponazýval ho od seba ménom;
Vinnice též i celé vysadil nad múrami háje.
Odtáď k arménskej merajú dál končine chodník,
A k vysokým blížá sa horám, kde Noéma povestný
Ešče šeril sa koráb, a zlú sveta zátopu hlásil.
Tam zapodál jich král Armén zahlédne, a dávných
Poznává krajanov. Po radostném tehdy podává
Hneď ruky vítáňú, a na príčinu cesty sa táže:
Odkáď neb kam idú? Načo toľké hýbe sa množstvo?
Múdrý tehdy vodec takovýmito odreče slovmi:
Najlepší z královl ne z dobrej nápoky vóli,
Než na Bohov rozkaz, z premilej sme sa vybrali vlasti.
(I kdo by tak dobrú bez póvodu krajnu opustil?)
A včil iné v európejskej až končine bydlo
Pospícháme hledať si, a kam sa nevíme obrátiť?
Než poneváč tebe známejšé sú pólnoci místa,
Reknižе nám a porаď, kde by tam sa nachádzala mastná
A pluhu poslušnú zem, i v každej úrode hojná:
Bezpeční by do jej sme zasednuli lóna, a stálé
Zdvíhnuli bývání, a pokojný trávili náš vek.
Tak vodec odpovedá. Zadiví sa premnoho Armén;
A starodávnejšé váží si na mysli proroctvo.
Až vposled hovorí, a dlhé tak pretne mlčání:
Jak sa to už jednej stávať ze stránky počíná;
Nekdy čo najlepší, a po všeckej vlasti rozešlú
Oslavovan chválú pre doprátě od Boha veščby,

Predpovedal Gerzer: po rokoch že tri sto ubehlých
Z končin tých istých, odkáď sme vyťáhli a semká
Dostúpivše s iným sa v jedno pomíšali ludstvom,
Národ výjde druhý a milú Európu nahlédne:
Kdežto na najmnožšé po časoch rozmohne sa ludstvo
A svým všecky iné poprevýší národy počtem;
Hojnejšé mocný záloží královstva; i odtáď
Prez Kavkaz hrozný a oborskej výše pahorky
Najšíršú do našej až končiny vládu rozestre.
Než včil vestuptež do našich už, práteli, ohrad,
A znovaní si na čas vypočiňte, a dobre pohovte;
Však pozatým, kade ísť, kde novotné máte zakládať
Bývání, uslyšíte a dosť sa ode mňa dovíte.
Tak povedá Armén; i s částkú ťáhne do mesta,
Částce po najlepšej bohatú dá hospodu krajne;
A všeckých všeckým zaopatriť káže potrebným.
Už pátý míňal sa mesác a ke koncu docházdal,
Čo stálými celý naporád čas trávili hodmi:
Až na Bohov rozkaz vydaný, i na všecku zabudli
Pred seba cestu branú, a ze svej pospúščali mysle;
Keď Boh v pólnočném vyjeví sa tu vodcovi spáňú,
A mnoho vyhráží, v dalšú nevydá-li sa chódzu.
Ze sna sa on vychopí, a dané ruky zepne ku hvezdám,
I vrúcnú pohnutého krotí neba Vládara prosbú.
Bez baveňá všeckým poručí hneď pospolu vjedno
Svým krajanom sa seiť, a na dálšú cestu prichystať;
Sám ale pristúpí pred krála, i takto ho žádá:
Králu predobrotivý! ostatná ťáhne sa chvíla,
V nejžto mosíme sa už rozlúčiť a od seba vzdáliť.
Neb, hle, ve snách zjevný sa mi Boh noc túto ukázal:
Odchod prispíšiť napomínal, i hrozbami nútil.
Dosť hodné ti za najmnožšú k nám lásku a toľké
Dobrodeňá presahá našu možnosť díky vydávať.

Než včil rekniže nám a naplň svú príslubu víru:
Kam sa pohnuť, kade cestu merať, kde sa máme osádliť,
I kde jakej najvác sa nebezpečnosti vychrániť?
Nastane král Armén, a takýmito odreče slovmi:
Rád bych síce videl ve našej vás krajne prebývať,
A s nami jednu obec, jediný činiť aj spolu národ;
Než poneváč božské to dopustiť rozkazy nechcú,
Bez baveňá zjevení a božú poslúchnite vólu.
Vás ani dál nechcem zdržovať. Povyberte sa tehdy
Na vlastnú zase cestu; i já vám túto nakrátko,
Koľko mi je známá, a nakoľko sem uslyšal indá,
Včil reknem: vy na svej merkujte si mysli pozorní:
Prez hory kavkazské a vybehlých pod nebo úskal
Hrozby prenáramné nesnadný veľmi je prístup:
Len jediný úvoz, jediná sa len úžina ťáhne
Najdlžšá, lahšú čo doprává chódzu pocestným.
Túto keď už prejdeš, na pravé sa nepusti pomedzá:
Neb po samú až Chválenskú tam hadčinu búrnú
Ukrutní prez púšče majú Psohlavci obydla:
Obludy prehrozné, špatné a preveľmi ohavné.
Psé všeckých hlavy sú, psé sú se tlamiskami usta;
Též uši poklopené, a preostré drápy na prstoch;
Ostatná človečá je spósoba údov a rádných
Článkov; než kudlatú zaoďátá naskrze srsťú:
Tak nikdá ze iného není jim potreba rúcha.
Koňské masso žerú, i ludí; krv krem toho ludská
Najmilší je u nich pri slavnej hostine nápoj;
Vlastná ohromné ščekotání jich reč, ohavné
Pesne vytí, studený až ušám strach a hrózu naháňá.
Odtáď bez baveňá chytrými sa krokmi ponáhlaj.
Než keď Don preplavíš a ohromnej výmole řéky,
Súsednú čo delí Európu od Ázie širšej,
A stálé obojím ukládá končiny medzám:

Tam hneď ceste levej a meotským uhni sa vírom;
Své ani blíž černých nezakládaj zátok obydla:
Neb divoké a nehostinské všade národy bydlá;
Sůsedov oblupujů, ze samej sa živíce koristi.
Zrovna sa než radšej hore pohni a k pólnoci obrát;
Kdež pustých sila míst, dosaváď pluhem ešče nedotklých,
Vždy prázdnými čeká na nových úhormi oráčov.
Chladnejší tam síce je kraj, zimy ostrota vačšá
Odporná; ale odporné též horko je veľké;
Než všemu zvykne človek, zime, horku tuhému i spárnu.
Lepší v chladne pokoj, nepokoj než ve kraji teplém.
Tam teda bezpečné i všeckej lúpeže prázdné
Bydlo založ; mastnú zem a tučné úhory zrábaj;
I stálým pokojem v najmnožší zmohni sa národ.
Tak povedá, a takú prednáša raddu. I tehdáž
Potrebné dává každému junákovi zbrojstvo:
Píku dlhú, ostrý meč i lúk i se šípami puzdro,
Okruhlý k tomu ščít, a medennú na hlavu lebku;
Krem toho chytronohých se svými i sedlami žrebcov,
Lichvy počet veľký, a k dálšej potrovu ceste.
Sám zlata najmnožšú za všecko to dostane terchu,
A vzácných kameňov, čo sa jasným žárily ohnem.
Tehdy keď už sa celé poschádzalo množstvo, nekoľko
Nevládných a vekem zešlých tu nechavše, ochotnú
Cestu konať začnú, z veľkej plesajíce radosti;
Že slavné a na šír vládné z nich postane ludstvo:
Čo svým všecky iné poprevýší národy počtem.
I mnohonásobné prejdúcí medze do hrozných
Kavkazských Gedrí a do úzkých stúpili tesnin:
Kdežto sa len klenutí neba nad jich vznášalo hlavmi,
A skalné po pravej i levej strane vzpínaly múry:
Jak ruku Amramovič keď nekdy povýšil, a divnej
Vlády poudvihnul prut a z rozkazu nad more vztáhel:

Poslušný tehdáž rozchýlila hladčina otvor,
A dvojaké tu i tam do vysosti vybíhaly hradby;
I stredkem Jakubovci suchú výkonávali cestu.
Než keď púť a prenesnadnú popremáhali chódzu,
Odpočinuť si hleďá a kleslým pozhoveť údom;
Keď hody pripravujú, i krúťá masso na rozňoch,
Zrázu prenáramný očujú krik a kvílbu žalostnú.
Šípy tedáž polapá, a leťá tam naproti zbrojstvom,
Odkáď neščastný zvuk i trúchlý slýchali nárek.
Najprvný doletí na veterném žrebcovi Sámo;
I svých podbúdzá a do srdc zmužilosti naháňá.
A hle tu ozbrojené Psohlavcov stáda ohavných
Na krajný, jak o tom nenadál sa, vpadnuly zástup.
Bídných zrázu mužov, skór než brań mohli dopadnuť,
I v rady postavaní v toľkej sa nebezpeči hájiť,
Matky a poschytené od náruč détky, nevolných
Též chlapcov, na vydaj súcé a na krásu nezadné
Panny trhať sa dajú, a pazúrami na štvrti drobniť,
Krv strebať a trasené pochovávať ve bruchu údy.
Než jako nastrojeným sa valícé zástupy zbrojstvom
Uhlédnú, hrozný pusťá šček a naproti skáčú:
Lúky tuhé napnú, a strílať šípami začnú.
Obracajú sa neméň údatní Sáma junáci:
Terče a ochranné stavajú si pred seba ščíty,
Z arménských metajú strely kuš, nad hlavmi až hustá
Mrákota nastává, a očám deň i svetlo vydírá.
Než jako medzi sebú sejdú sa, a z blíza obratnú
Už kopiú anebožto mečem sa vládli dosáhnuť:
Lútá bitka, tuhá seč a hrozná postane vražda.
Už k neprečítáňú Psohlavcov množstvo sa válá:
Už najsilnejší padnú, a zem ustami rýpú;
Predsa neohrození v divokej zetrvávali pótce;
Prestať aniž nechcú, a obrátiť k úteku zadky.

Král núti (možná-li je tým zvať potvoru ménom)
I hrozným ščekotem, náramným vyskem a strašným
Omnoho skvostnejšé pripraviť hody káže jačáním.
V tom veľoúdatný prospešnú pred seba raddu
Vezme vodec: vlastným poručí brať hlavne vojákom,
A tlícé do neprátelských metať ohne mrzákov.
Bez všeho mešku čiňá, vydaný jak dostali rozkaz.
Stále sa rozhoreným každý hneď opalkem a smolnú
Ozbrájá faklú; dopadlým sám vókol opečkem
Roztáčá, a do Psohlavcov ztuha mykne ho krála.
Lúč vyletí a vetrem rozfúkan zrovna do tlamska,
Šír jak rozčapené mal, a svých blavkotmi donúkal,
Povchádzá; i hrtán i smadný gágor opálí.
Vnútri srčí, černé sa valá z huby dýmu kotúče;
Iskry živé prsknú do okálov, i svetlo odejmú;
Též obočí sa chytí, a celá hlava zažne od ohňa.
Pozbudení tu neméň druhové na všecky obratní
Roztočené hádžú strany lúče a fakle horícé.
Srsť sa netoľko chytá Psohlavcov ožechmi dosáhlých;
Než chlpy též sa iným od nich, čo stáli na blíze,
Oškvrlujú, a holá prudkým koža zvraskuje horkom.
I všade už blýská sa plameň: jak z náhody keď by
V najmnožšej husté naporád hromy létaly búrce,
A chvojičí, neb kostrubaté dalo žáru jalovčí.
Smolný dým kobačí sa, idú hore v oblohu pláchy,
A smutná široké zaohyzďuje vóňa povetrí.
Naplašení ani už toľkú Psohlavci nevládnú
Záhubu dál vydržať; náramným blavkem i strašným
Heslo dajú si vytím, a zavráťá chrbty na útek,
I spešným zaberú sa do temných poskokem húščov.
Zástupy Sáma po nich sa ženú, všech na hlavu chcú sťať;
Než vodec okríká, a zpátky sa káže navrátiť;
Kraj zanechať hrozný, začatú brať pred seba cestu.

Tehdy jak už svých ohryzené posbírali kosti,
Ve hroby skládli šeré, a poslednú uctili poctú,
Pohrebnými sa aj sami též občerstvili karmi:
Hneď vydajú sa na púť, a šeredné místa opusťá.
I mnohonásobné odporných prípady náhod
Podstupujú; a po najmnožšém časov úbehu veľký,
Najdál rozlátý, Don i blúdné výmoly spatrá.
Tým vác pospíšá, a hučícú réku prebrodnú;
I s veľkú do milej sáhnú Európy radosťú.
Hostinskú sa dajú vítať zem a ustami božkat;
Vrúcné též skládať za pokojnú hospodu prosby.
Sotva si odpočinú a obetnú poctu dokončá,
Už vodec obratný vypraviť sa na cestu ponúkal.
Tehdy na prátelskú Arménovu raddu meotským
Hneď vyhnú kalužám, a radej sa na pólnoc obráťá;
I v pustých, dalekí od černej rovniny, bydlo
Oblúbá místách, a u veľkej réky osádlá,
Čo vlastným tenkrát nepyšívala ešče sa ménom.
Než pozatým, keď vystavené už na brehu stály
Svých bríbytky ludí; a potok ten strašlivo žúril,
I steny zhusta boril, dali mu preto méno Boristen.
Už vodec ustanoví jim zákon a vpíše na desky:
Už pola obrobené, mastná zem a úhory ščedré
Najmnožšú bohatej všade dávaly úrody hojnosť:
Stáda sa zmohly na vác, a z rosnej tučňaly trávy;
Všecko sa jim lúbí; lepšej si nežádali krajny;
Než Meotáci diví, a Kiméranov hajna nemravných,
Inšé též surové od černých národy zátok,
Búriť tam začnú, a na nich znenadála dolípať.
Už sa druhý i druhý zase ráz pokradmo dorúťá,
Stáda volov, koz, ovec, ba ludí k tomu ešče nevolných
Zachváťá, a na své uženú zbojníci pomedzá.
Než stavaňá, sáťá, i sebú čo nevládali sebrať,

Podpálá, na šerý popel a prach všecko obráťá.
Tehdy sa medzi sebú uraďá, zem a túto opustiť
Krajnu volá, i pokojnejšé vyhledávať obydlo,
Než za kruté hrozným divočákom lúpeže slúžiť.
Preč teda odťáhnú, a podálšú k západu slnka
Cestu merať sa dajú; po dlhej až k posledu chódze
Ke slavným a čelom sahajícím v oblohu Tatrám
Dostúpá: s veľkú kde chuťú hneď pod nimi stálé
Medzi Tisú a hrubým Dunajem pozakládali bydla,
A k nám v patrícej i včil sa osádlili krajne.
Tam, hle, sa už s trikrát žádostným potkali mírem;
Tam jim nikdo pokoj nerušil, tam nikdo nebúril
Bezpečnosť; ani lichvy a stád, ani ludstva nelúpil.
Tam veselý, všeckej spolu vojny a rozbroja prázdný
Védli život; hojných i požívali dostatek úrod,
Čo vďačná vlastnú robená zem dávala prácú.
Až po tri sto rokoch vyšlých znenadála sa kmínskí
Prikradnú Čudové; i sedem stád žrebcov a trikrát
Toľko volov, šestkrát ale vác ovčého dobytku
Zrázu chyťá, a do svého ženú s pastýrami bydla.
Však zahnať a s toľkú podeliť sa nevládli korisťú:
Neb tu jeden bol muž veľký a na odvahu prudký;
Krem toho aj múdrý, i ze všech na statky bohatší;
Než jako sám sa napred vlastným bol nekdy nazýval
Ménom od otca daným, povedať vác nikdo nemóže.
Ten s mnohoúdatnú a na pospech vjedno dobehlú
Bral sa po zbojníkoch rodinú; i krutého fičícú
Vodca srazil kopiú: ostatných zčástky rozehnal,
Zčástky zajal vaččej, a sebú i se stádmi dovédol.
Než Čudové, toľkú uslyšící pohromu bratrov,
Všetci sa hneď seberú, a idú svých záhubu pomstviť.
Jak slavný dovedal sa to muž (neb darmo nemyslel,
Tá že sa vec prihodí: preto aj ve dne i v noci kázal

Na hranicách strihnuť krajanom všem pospolu zbrojstvo,
Čo predtým proti ukrutnej len užívali zverbe,
Zhurta lapať poručí, a behem na neprátela chvátať.
Prišlo na boj. Čudové múdrú jeho dovtipu správú
Sú pobití; žádný ani z tak veľkého nezostal
Vojska živý, a do svej nazpátky sa vlasti nevrátil.
Sám sto mužov (spolu aj bojoval, spolu zástupy rídil),
Sám sto mužov najsilnejších, i krála samého
Vládnú sťal pravicú, a do nočnej mrákoty zeslal.
Tak večitú u svých si i česť i památku vyzískal:
Neb krajané rodní, že hrdé víťazstvo dosáhel,
Zlej sprostil zhuby vlasť, a pokoj na budúcne opatril,
Ščastne že aj pri meril, s najvačšú súdy konával
Vždy spravedelnosťú: i že slavné všecko činíval,
Príslušnú by za tak hodné preukázali skutky
Uctu a povďačnosť, dali mu Sláv méno; i týmto
Prezviskom starodávnejšé jeho prestalo zvání.
Rozrostlí pozatým v najvačšé množstvo potomci,
Od jeho vnuctva pošlí, toto si privlastnili méno
Tak vzácné, a po svém sa volávali predkovi Slávi.
I právom; ponevác í na čnosť i na vládu i možnosť,
Též na samý parsún skoro všetci mu bývali rovní.
Vposled i ostatným to milé sa zalúbilo méno
Všem krajanom; sami též od nich sa nazývali Slávov:
Že slavné oni aj vykonávali číny; a slávú
Tak veľkého sa stať hodných snážívali ména.

Lud veľkým tu potom rozmohlý počtem i dálej
Postupoval na nové a prázdné místa obývať:
Jak včely, keď jarné povychádzá slnko na býka,
A z nabitých spelšú povyvábí prísadu klátov.
Napreď síc za Dunaj sa obrátili; kdežto po mnóžších
Tak sa kolem rozťáhli časoch, prestranstvo že všecko
Od Černej po samú Adriatskú zastali sláňu;

A s vlastnými sa tam spolu bratrami zetkli Venedmi,
Nekdy čo v arménskej nechaní boli krajne; a odtáď
Sa v médské, potom aj paflagonské, prestreli medze.
Až sa i z tých povyňésli zemí, a nad Adriu prišli.
Keď však tam žádného dlhým nenachádzali vojnám
Konca; samý nepokoj, vždy samé len búrilo zbrojstvo,
A zlobiví jích kam dál vác utláčali Celti,
Pod moc uvésť i do svých zaprahnuť dychtili járem,
Zpátky sa zas k Tatrám a ku dávným vrátili bratrom.
Než ti zatáď na druhú sa tu už stranu po brehy Visly
Rozšírá; odtáď k Venedickej zátoce, od nich
Tak volanej; proti zas na ohromnú Volgu, na Serbu
Réku milú; od nejžto potom sa nazývali Serbi;
Též na Silín, na nehostinské prv bahna Meóty,
I znovu zas na Boristen a černé pristali brezstvo.
Žádných tu knížat, žádných tu nemávali napred
Vodcov aneb králov (krem keď zlá nútila vojna
Správca na čas vyvoliť), že o svetskú nedbali vládu:
Neb keby táto u nich istý bola bývala zámer;
Keď by krivú boli též vyhledávali ze zbroje slávu,
Keď by slepé napodiv, jak u inších bývala táto
Národov obvyklosť, boli pred seba brávali čîny:
Snadno celej Európy dobyť královstva, a braňmi
Pod moc i pod vlastné pouvádzať mohli si panstvo.
Tak v sile už veľkí, tak počtem bývali hojní!
Než boju a všelikej hrozní neprátely války.
Nikdy aniž sa do súsedných nezamíšali búrek:
Lútých vražd a preukrutných nevyvádzali mordov,
Ne škaredých lúpež, ne ohavných ludstva koristí.
Radšej vždycky pokoj milujúci žíjali všetci
Medzi sebú rovní a obecné mávali všecko,
Aj ztraty aj všeliké obsáhlé prácami zisky.
Vlastnú rídil otec svornú sám toľko čeládku,

Sám rodu bol králem, sám jak hlava zákony dával.
Tak pre svú k pokoju sklonnosť a pre války nenávisť
Prez množší vekov odchod, i stred rozbúreň ohavných,
Pohrômy, a zhubných, jakové potkávaly inšé
Národy lúpežné, prázdní bývávali náhod;
A vlastným verní zostávali vždycky sedliskám.
Než napotom keď tak veľkým rozmohli sa množstvom,
Bez všeho oslabeňá sami že vlastného i vlastnej
Ujmy na rozličné hojných už mohli vysílať
Konce osadníkov; keď už aj poopúščaly inšé
Národy sídla prvé, a s místa na místo sa vlékly
Zbíjať iných, i celé dať ohavnej pustine krajny;
Keď samy aj se svým hledanú vzaly záhubu zbrojstvom:
Do prázdných zase dál postúpili končin, a pilnú
Zrábali jich prácú, i spustlé zvédli na rodné.
K západu tak sa za hurtovnú prestírali Odru,
Až sa za Lábu samú i samú rozešírili Sálu.
Než ku poledňu druhý aj krát pomknúce sa veľký
Prešli Dunaj: kde sa zas do predešlých vsádlili končin,
A stálé v širokých, jako prv, zakládali krajnách
Od černej po samú adriatskú rovninu bydla.
Našli zatým do celej i Panónie, našli pomály
Aj do vašich končin; do hrdých k tomu vstúpili aj Vlach.
Tak teda náramný, veľký sveta zastali okres:
Od lábských tokov až za Silín, a od Adrie k Baltu.
Nekdy ba aj na brehoch belgických zdvihli obydla,
Též i na armorských; do samej ano Anglie vťáhli.
Aj že na Rajne seďá, a krojá zem pluhmi na brázdy:
Všecko to vám, bližším jako súsedom, iste je známé.
Avšak drobnejšé všade len zakládali obce;
I všeliký národ, veľké na množstvo osobných
Rozdrobený pokolen, bez vládara nad všemi býval.
Než pozatým, keď sa kmenové rozmohli a v hojný

Zrostli počet, najprednejší i za vojvodu súcí
Predstavený a malý zostal nad svými panovník.
Však tedy aj dávnému žiťú boli ešče preverní.
Ráz ujaté nikdá už vác neopúščali místa;
Než s orbú, hojným všelikého dobytka chováním,
Se ščepením stromová, a milú sa zanášali húdbú.
Nikdá spev, nikdá zneť u nich neprestaly pesne;
Spíváním každá sa temer vykonávala práca:
Jak veselosť tak všecka žalosť sa slávila spevmi.
Zdvíhali mesta zatým, potrebné našli remesla;
A s robotú pilných ruk i hojným úrody zbytkem
Rozličný obchod, rozličné védli kupectvo,
A v kraje pólnočné i ku západu slnka ležícé
Z východných bohatý vždy tovar doprovádzali končin.
Než v hostinstve iné predčívali národy všecky.
Sotva sa príchodzí bol ukázal a u dvora postál,
Všetci sa hneď blížej, čo ho len zahlédnuli, s veľkú
Náhlili chytrosťú, a ve svém dome žádali uctiť.
Než kdo prvý pribehol, ten do príbytku ho vťáhnul:
I vsadeného za stól skvostnými učastoval hodmi;
Nápojem občerstvil; potrovú též krem toho súcú,
A sladkým k dálšej zaopatril púti madovcem.
Snadnejšú pozatým cestú a premnoho kratšú
Vyprovodil ho drahú, i v osadské místo zavédol.
Než to samé, že tichý, krotký a stále pracovný,
Též bez dychtících za krvú a za vojnami knížat
Náš býval národ, válečným národom inším
K nespravedelnosťám a krutým dalo príčinu krivdám.
Tak Čudi, tak vybraní z kavkazských výšin Aláni,
Tak blúdní Gotové, divokých též zástupy Hunnov,
A vzteklých Avarov do jejich sa vyrútili končin,
Pod moc a násilné jich lahko uvádzaly panstvo.
Však tito všetci za své hodnú vzali záhubu číny:

Keď len ména po nich a iného nezostalo vácej.
Než sami ešče žijú, i budú žiť vždycky se slávú:
Bár i podnes hrozný vždy čiňá jim súsedi nátisk.
  Tak Svatopluk veselým i predný národu pôvod,
I staršé, ponakoľko mohel znať, príhody hosťom
Vyprával, černá až noc v behu prezpoly ušla,
A všeckých na milé odebrať sa ponúkala spání.

Spev sédmý.

Obsah.

Karolman Svatoplukovi zbroj, naschvál pre neho ukovanú, dává. On sa nad ňú, obzláštne nad ščítem, veľmi diví: neb na nem je krásne vyrezaný boj, čo kníža Michal, vodec verných Bohu anďelov se Satanášem a s jeho zástupami védol. V prvnej a druhej pótce sami bojújú; a verní odbojníkov převyšujú; než ve třeťej sám Syn Boží, na nádherném vozi sa berúcí, odbojníkov hromami porážá a do pekla zaháňá. Svatopluk vezmúc zbroj za vojskom poňáhlá. To, na jedno místo sešlé, prehlédá. Prvných vidí Rakúšanov s vodcem Agilmundem, potom vlastných Báborov s vodcem Hartungem, Tyrolcov s Dipoldem, Štýrov s Humboldem a Gromislavem, Koritanov se Svenčarem, Krajncov s Jesutborem, Panoncov s Raďbodem, Mutimírem, Chocilem, Salakem, Erchénbertem a Ludolfem, a medzi všémi najvyššého nad celým vojskom vodca Britwalda. Svatopluk rečú k nim držanú ke zmužilosti jích zbúdzá.

Už sa zlatého druhé rohy sešly mesáca, a vjedno
Zetknuly medzi sebú, i plnejším jasňaly svetlom:
Ešče kratochvílné radovánky a hostiny stály;
Radda i prospešná o budúcej védla sa vojne.
Než jako bol sa ve svej nazdával mysli Karolman,
Že pluky už hotové a celé bude pospolu vojsko:
Hosťa tedáž zavolá, čo krem toho dychtivo túžil

Do vlastných končin, do vlastnej krajny sa dostať
Čím najskór; a takými tu hneď jemu rečňuje slovmi:
  Ejhle, kuté naschvál pre samú tvú obranu zbrojstvo
Pojmi do ruk mocných, a sešlé už zástupy navštív.
Daj sa na boj lútý, ze všeckej válči tuhosti,
A hrozných krvavú odporcov zetri porážkú.
Sadni na trón dávný, i zlatú maj národu berlu;
Nikdá však na danej nezabývaj víry povinnosť.
  Tak povedá; i neví, že ke svej braň zkáze podává.
Naproti král Svatopluk zateší sa na mysli, a práté
S najvačším divením prehlédá na stole zbrojstvo;
I včil sem, včil tam zavracá trasavými chocholmi
Nadvihlý do vysosti šišák a strachmi hrozící;
Meč se zlatú pošvú se zlatými i črenkami najdál
Sa skvúcí, a mnohým záhubný nekdy tisícom,
Též i samému plukov báborských vodcu; ohromnú
Píku dlhú; a pleten se zlatým ve trojnako útkem
I vrazenými nijak neprelomný šípami pancír:
Krem toho ščít sedmorsložený, drsnými bojovných
Kožmi volov, torkými na šír též kovmi poťáhlý,
A hrozným, jak oheň rozfúkan, bleskem horící.
Tam bola krásne rytá ukrutná vojna a strašná
Pótka na nem, čo s najprudšú v nebi zvédli tuhosťú
Knížа Michal, správec verných Bohu šíkov a bitku
Preňho, i najvyššú Mesiášovu poctu vedúcích,
A spurný Satanáš, prednejší nekdy na vládu
Archandel, čo ze všech najvačšú od Boha stvorca
Obdaren hodnosťú nad iných jako dennica svítil;
Keď lútú nadutý pýchú na Božého zanevrel
Bol Syna závisťú, a tuhými na srdci horící
Jedmi pukal, mazaného že bol za krála vyhlásen;
Podvodným i treťú sklamající částku nebeských
Zástupov obvedením a ohavnú zlosti chytrosťú,

Najvyššého dobyť blázen chcel Vládara hradbu;
S prestola Otca shodiť, seba zvýšiť a berlu dopadnuť,
I zhrda na hvezdném bohovať len tróne samotný.
Nezmerné odtáď též odtáď, pospolu sešlé,
Vojska a hustoradé uhlédať zástupyválčiť.
Jedni peší bojujú, ohnivých zase jedni se žrebcov.
Částka sedí na vozoch, metajícá lúkami šípy;
Časť zase na strakatých po povetrú vesluje krýdlách;
A včil sem, včil tam sa točí, a neprátela srážá.
Žádný ustúpiť, žádný hnuť zpátky sa nezná.
Strelky fičá husté, a plamenný hurtuje oblak.
Od mečov obracaných stálým sa v hrsti miháním,
Od honených kopií a šišákov i ščítov ohromných
Blesk na blesk sa množí, a horícé plápoly zmítá:
Jak keď najhustší z rozpuklých z náhody oblak
Hrom tríská a širé na tisíc stran háje zapálí.
Obratný tu Michal, ze všeckej napna sa vlády,
Ostrým Pána mečem na ohromný, od zlata najdál
A predrahých kameňov, letné jak slnko horící,
Vpadne šišák Satanáša, tuhým i na spósob hučícej
Búrky vrhem tasením nádherné pretne chocholsko,
A v hlave vystrmenej, vetrných hor na vzor uralských,
I v nadutých hroznú učiní ranu mozgoch, až hustá
Krv sa valí, jaková ze duchov ťécť móže nebeských,
A všeliké, predtým tak jasné, zbrojstvo zamáčá.
On sa točí, i na zem spádá, a bolesťami zvíňá:
Veľký jak v úplnku mesác ščít od seba hádže,
Píku i, najvyššá proti nejžto by nekde v oravských
Jedla horách, ze kerej by desať trikráte narúbať
Vládali sáh, bola len tenkým do vinohrada týkem,
Z ruk púščá, a tisíc padlú dole vojska porážá.
Tam veľoúdatný Gabriel s prehrozne fučícím,
A s najprednejším po samém Satanášovi králem,

Belzebubem schádzá sa, a bok mu tesákem otevre.
Tam Rafael ťažkú Beliálovi knížati sosňú
Prejde hrtán, a celý pod ohryzkem rozreže gágor.
Odtáď zas bystrý Uriel nohu Dágona pretne.
S Asmodeem sa Zefon potká; i všecky napospol
Hneď na levej preseká a sdrúzgá rebra korábe.
Abdiel obratný stele zástavníka Molorcha.
Než mocný Uziel sa mečem ve dvojnako ostrým
Najdál rozháňá, i celé dolu zástupy válá,
A včil padne Moloch, včil Fégor a pískač Alastor,
Včil Dramelech lútý, bubeník též prestre sa Alfit.
Lehne i sám Babuel, čo trúbil a vojska ponúkal,
Krem nich též Amidén a nezadný ve klame Nízrok.
Aj ti, čo na skvúcích do povetrá vzňésli sa krýdlách
A hroznú tam pótku vedú, ostrými do údov
Šípami zastihlí, padajú dolu hlavmi, a ťažkým
Zbrojstvom i náramnú privalá svých zástupy terchú;
Zvyvracané sami též krky a hlavy prezpoly zlámú.
Najvačšá už i časť prednejších lahnula vodcov;
Už všade od kopií, mečových od zlomkov i od strel,
Od pavez a prebitých v najmnožšém míste šišákov.
Zem najvýš pokrytá; vozy, žrebce plameňmi fučící
Aj s kočiši v jednej srazené kope všecko sa válá.
I všade už zmatení a samý neporádek uhlédať.
Odbojná ani už zbrojnú dál stránka nevládá
Obraňovať sa rukú, a tuhý ňésť pohromu útok.
V tom zadek obrátí, i do úteku všecka sa pustí.
Dál zase pótka iná a iný boju spósob i obraz
Vystavený. Dobití hore odbojníci sa zdvihnú;
Neb rany otvorené zacelá sa a od seba zléčá:
Nesmrtná poneváč neprímá úrazu bytnosť;
Bár by i najhlbšú ostrým ranu dostala šípem,
Jak povetrí se rozestúpí, zas i pospolu vjedno

Sestúpí, a svú zahojí sama od seba vládú.
Istý len sa na čas ku ohavnej válali hanbe
Pre skrotení zlej pýchy, a vác aby mohli sa trápiť.
Tehdy sa ozdravení zdvihnú; a vidíce, že rovným
Ništ už neprevedú zbrojstvom, len toľko bolesti,
Len muky prisporujú, na inú sa obrátili cestu;
A v noci neslyšané potajemne remeslili zbrojstvo.
Ejhle, duté, veľké jako mlynské hrádele, slúpy
Rozložené po osách v nárovném stály porádku,
Vnútri prachem nabité a olovnú okruha terchú,
Najdál rozčapené otváraly jednako hrdla.
U hlavy postavený kúdelnú kníše na trsti
Húžvu delár, a živú sa dotýká panvice iskrú.
Od prudkého celé blýská sa tu ohňa povetrí,
A spolu ze vzteklých sa hrtánov dýmu kotúče
Ohromným vyvalá treskem, spolu zkázu nesúcích
Strel na tisíce letí; stihaná v tom začne sa verných
Stránka na zem válať; (ťažké je na príčine zbrojstvo)
Však nedlhú sa na znak padajícá chvílu potáčá,
Nemnoho vystavená je na posmech a žarty zlobivcov;
Neb jako už po druhý ráz odbojníci vypáliť
A z nabitých zas tlam hromovú chcú záhubu vyslať:
Vojsko celé ťažkú zahodí braň a šípy neplatné;
I k vysokým zachopí sa horám, a ze základu mocnú
Všecky trhá, vyvracá a zdvíhá na pleca vládú,
A strašným zahnaté púščá vrchy hurtem; i zrázu
Nástroje zmudrované a hrmícú ohňami strelbu,
Najvačšé spolu též odporcov množstvo zarútí.
Však vylezú a z rozborenišč sa prácno vydrápú,
I s rovným vyberú sa potýkať naproti zbrojstvom.
Zvyvracané hádžú vrchy též; hora nad horu létá
A spolu sa srážá, i ve mračném láme povetrú.
Najmnožšé všade zreť zmatení, všade pády na pády,

A zcela zašpatené zboreniščami uhly nebeska.
Však nebol ešče konec, tu nebol boj tento posledný.
Ešče vyobrazená krásném bola pótka na ščíte,
Ostatnú zlobivým čo donášala záhubu čertom.
Nádherný vídať je tu vóz, nad míru podivný,
Najremeselnejšú vykovávan ze zlata prácú:
Bez všeckých žrebcov, bez všeckých oprat a štverní,
Bez biča bez všeho aj štvoronožných správca ťahúnov:
Len kola plápolavé a horícé bahry, čo vlastnú
Obracajú sa mocú, a leťá svú od seba vládú,
Najprudším ho točá na spósob víchora hurtem.
Tam štvoro hvezdovaných vókol Cherubínov a toľko
Uhlédať postav, prepodivné tvári majících:
Každá šesť jasných rozkládá prez tela krýdel;
Každá nad to plná aj zókolvókol i znútra
Stríhnúcích je očí, i bedlí vždy a nikdy nezasne.
Na prostred voza trón najdál diamantami žárný:
Kdež večný Boha Syn, levicú svú berlu držící,
Pod duhovými sedí vysoký oblakmi; a pred ním
Černý strach cválá a ukrutná tiskne sa hróza.
Napravo okrydlané mu letí víťazstvo; morící
Od leva lúk, a plný žeravých strel a hromby nebeskej
Pozvesený má túl; vókol neho mračna kadícé,
Prudké blýskání a perúcé žúrily ohne.
Vystrojených též s ním dvoranov šli tisíce tisícov,
A dvoma na skvúcích sa vozoch brali radma. Tu verné
Hneď po pravém i levém pripojá sa mu zástupy krýdle;
Liščícé meče v pošvy kladú, a na píky sa oprú;
I stavené patrá na mohúcé víťaza číny:
Jak sám len jediný hroznú vede pótku na toľkých
Zamračený tvárú a hnevem náramne horící,
I pravicú božskú ohnivé hromy, z túla dopadlé,
Na vrahov odbojných a na zástupy naňho mrzícé

Rozháňá, a tuhé zavdává úrazy do hlav.
Všecka plná tu i tam hromového je obloha blesku.
Už prední, už poslední i čo v prostredu stáli,
Rovne čo aj na pravém i levém sa nacházali krýdle,
Ohromení padajú, a braň z pravic od seba hádžú.
On božským sa vozem po ležících zhurta ubírá,
Až sa celá strásá, a širý hrkot obloha dává;
A prudkými zlaté i šišáky i ščíty barevné
I hlavy postrkané ve šišákoch láme kolesmi.
Vposled tri sto hromov, najprudšej násily, jedným
Praskne vrhem; prevalí sa nebeská od rany dlážka,
A v široký otvor, v široké porozedre sa usta.
Sem klopotem zdvihlí (poneváč tak vóla je božská)
Odbojníci bežá, a donútra sa od strachu vrúťá.
Tam tehdáž prekoťá sa na tvár; a zhusta letící
Na dno neobsáhlej padajú dolu hlavmi prepasti.
Peklo na nich najdál ryhajícé sirkami tlamsko
Rozdírá, a do večnovekých noci mrákot i nikdá
Tam neuhasnúcích pohltává plápolov ohňa.
  Vojna taká i taký do horúcej pekla prepasti
Odbojných na ščíte rezan stál andelov úpad.
Ten teda ščít a danú Svatopluk braň vezme radostný,
Čo vtipný učinil remeselník preňho Rukoslav;
I s králem tehdáž báborským začne sa lúčiť.
Z odchodu presmutná a v krásných všecka zalétá
Slzmi očách, množšé Adelajda mu prosby, nevesta,
Predkládá: aby sám se sebú opaterne zachádzal,
Pótkám nesveroval sa tuhým a nebezpeče chránil;
I skoro jak víťaz neomeškal zpátky sa vrátiť.
V tom na žrebca sedá, nad sňah belšého, nad horný
Rýchlejšého fuják, a behútný k vojsku ponáhlá.
Sotva treťé z morskej vystúpilo rovniny slnko,
A z jasných ohnivé roztrásalo svetlo paprškov:

Keď z opodál sa šerif zahlédá vojsko, a černý
Prach sa točiť nad ním, i do oblohy kúravu zmítať.
Už cupot, už bujných rehotání žrebcov uslychne.
Z vystrmených kopií a hrotov bez počtu železný
Háj stává; a na zbroj sa opírá slnko, i z terčov
A z medených najdál odrážá blesky šišákov.
Tým vác on cválá, a posledné vojsko doháňá,
Jak prám v ustavené samo už podochádzalo místa:
Kdež malo odpočinuť si a kleslým pozhoveť údom.
Prvný uhlédá zástup, čo sa vybrali z končin
Východných a blíž ke Slovákov krajne ležících;
Skrz nich též volaných od hradby Rakúsa Rakúsmi.
Nad tymi obratný prednú má správu Agilmund.
Bystrý Hengeswald a krutý je mu od boku Manhart;
Pomstevným vrúcí na Slovákov plápolem ohňa;
Nekdy že víťaznú dobitý Rastislava kráľa
Súce rukú, na svých nemalú vzali záhubu statkoch.
Údatné dalších nazatým pluky Báborov uzre,
Ozbrojené kopiú a mečem nad míru bojovným,
Pancírem na prsách a skvúcú na hlave lebkú.
Odvážný vede jich Hartung i na údy i na zbroj
Veľký a z každej s víťazstvom pótky chodící.
Vedla idú druhové Erchenpald, Otto a Ernest;
Krem tých ešče Waninch a neveľký v postave Unhat.
Hneďky po nich spatrí horňáckých množstvo Tyrolcov;
Predstaveného majú lútej zveri lovca Dipolda,
Čo v jedinej len všecku radosť mal a útechu vojne;
Keď však boj s bratry a s ludstvom schádzala válka,
Pótku inú divoké na zvírata védel, a hrozných
Medveďov i slinavých srážával šípami kancov.
S ním kráčá Alfríd a prenáhlý ku hnevu Luprecht.
Dálej najlepším ze všeckých zbrojstvom oďáté,
A dvojaké i rečú i vlastným ve kroji rúchom

Obratných do očí padnú jemu národy Štýrov.
Jich ríďá Humbold a stálej vlády Gromislav:
Ten horných Nemcov, dolných ale tento Slovencov.
Tohto drží sa Kraič, Pačemíl a Grajsa kopijník;
Tamteho Irmengard, Walter a tuhými nemenší
Údmi Sigurd, čo v retelšteinskej draka jaskyni zmárnil.
Náhle po týchto zočí koritanských vojsko junákov,
Čo stálým neumordovaní sa zanášali zbrojstvom,
V každý čas, v každú hotoví ano chvílu do pótky.
V prostred nich sa točí, a na bujném žrebcovi sem tam
Obratný Svenčar létá; i včil tu medenným,
Včil tam spósobené mihocú sa blesky šišákem,
A hrivy rozježené zmítá do vysosti povetrí;
Ačkolvek ranu zlú, čo v ukrutnej bitce dosáhel,
Ešče nemal zhojenú, a prvá sa nevrátila vláda.
S ním Budimír tovariš je a bystrý ve zraku Oblag.
Dál sešlých po porádku vidí stáť zástupy Krajncov.
Nad nimi obstarný ale vrtký ešče a ve všem
Jak mladoch obratný, prednú má vládu Jesutbor.
S ním vnuk ťáhne Zaglav: poneváč syn v bitce upadnul.
Po strane vykračujú Merisáv a Dragšo ohybký.
Vposled zrak prejmú tu panonských množstva tisícov;
Rozdílné jazykem, rozdílné zbrojstvom a rúchom.
Prvné údatných stavajú sa tu vojska Slovákov,
Na trojo rozdelené, a vlastných toľko majícé
V počte panovníkov. Predný se svými je Radbod,
Prestrašný pavezú a trasúcím na hlave chvostem;
Však mnoho strašnejší pravicú a ščápem ukrutným,
Každý dosť že jeden mal vrh, kdo sa naproti sblížil.
Od boku priplichťá sa tuhý Dobroslav a svorný
Brat Bojmír, metaným výborní šípem obadva,
A z povetrá každé zvrhující ptáča lučiščom.
Než Mutimír s vlastnými druhý ide radmi bojovník;

Rýchlonohý Mutimír, čo chytrým každého prevýšil
Žrebca behem; šlapají skoro též nezbývalo žádných,
Keď kedy prez ryšavé ňésol sa chodidlama písky.
S ním spíchá Ratimír a bohatší stádami Kučbor.
Dál sa Chocil se svými tretí zástavmi ukáže
Válečník, a preúdatných k boju ťáhne Slovákov:
Nekdy čo s nábožným sa vyhostili otcem a pánem
Svým Privinú, zmužilý keď postal naproti Mojmír
A z dávnej za Dunaj vyhodil ho vlasti; preverným
Kde krajanom vysoké podvihnul mesto Velehrad,
Tak volané, a božích pozakládať premnoho chrámov.
Poslušný s ním syn prekrásný hýbe Vratislav,
Ešče mladý; ale chytrosťú a domyslem obratným
Dostihoval starších, a vládú otca premáhal.
Bogdán a zrutný vyprovádzá týchto Jarohnev.
Smutné též spatriť sa dajú ostatky ze dávných
Poznechané Avarov: čo zakáď jim právalo ščastí,
Toľko sa len jedinú divočáci zanášali prácú
Národy zbíjať iné, a nevinnú stále vylévať
Krv ludu; i z cudzích sháňávať lúpeže končin.
Než hodnú vzali už se svým aj záhubu zbojstvom:
Částka len a skrovné zostávaly od meča zbytky.
Týmto za vodca daný je Salak, čo sa darmo nafúklým
Vystatoval srdcem pre slavnú rodstva poslupnosť,
Najstarodávnejších že pochádzá od krvi chánov.
Meč po dedoch, pred nímžto celý svet nekdy sa trásel,
Mal pripatý, a zlatý na plecách lúk ňésel ohromných.
A včil už ostatných pri samém kraji zmerkuje bystrým
Nemcov okom, čo Gerold, poslušný rozkazu Karla,
Nekdy ze báborských presadil do Panónie končin.
Nad tymi najvyššú zastává správu hrdinský
Engiškalk a Vilém; ale včil sami ešče do lútej
Údatné sprovodiť nevládali zástupy války:

Neb zrutným ranení ščápem, keď bránili mesta,
Rebro iný a iný zlomenú v stehne důčelu léčil.
Ačkolvek plukové po predešlých tůžili vodcoch,
Predsa i včil nejsú bez obratných ve brani správcov;
Než jednosvorní dva vedú jich bratri do pótky:
Můdrý Erchenbert a Ludolf nad míru bojovný;
Ten kopiú dobrý, neklamúcím tento lučiščom.
S tým Wato syn sa valí, prevďačný s týmto Madalhod:
Ostatní poneváč boli ešče do války nesúcí.
K nim sa pridá Ratfréd, válečný Ulrich a Wilbert,
Vrúcím zprudka hnevem na Slovákov krála fučící;
Predsa do pótky vybral sa, a braň proti vóli dopadnul:
Neb doma zostávať škaredá nedopúščala hanba.
Než v prostred sa skví ohromnej postavy Britwald,
Mužstva celého vodec, vysokú nad všecko paterný
Vojsko hlavú; široké ze zlatých ve trojnako útkov
Pospletaná chrání prsa braň, se levého medenný
Lokta visí dolu ščít, pravicú, na predku rozostrú
Nadstavené ocelú, a jemuž len toľko samému
Rúčé k hádzáňú, podvíhá ze smreku brvno;
Nad temenom strmným sa zlatá trase lebka, a černý
Z rozježených ocasov strach a lútú hrózu vypúščá:
Jak dub nad Moravú, čo tisíc let rostel, a hojnú
Ovlažovan ščávú sa ku hvezdným sblížil až uhlom,
Keď vzteklý uderí naň víchor, a prudko fučící
Včil sem, včil zase tam nebotýčným kníše vršákem;
Zahvižďá a tuhým ratolesti sa praskotem ozvú.
Keď tak válečné poprezíral zástupy silný
Král Svatopluk: stúpí na kopec, čo sa v prostredu vojska
Vzpínal najvyšší, a takýmito rečňuje slovmi:
Zástupy údatné a za válkú zprudka horícé!
Nastává čekaný už čas, v nemž dobre hovícá
Príležitosť každému za mej sa vlády podává

Odvážnú zmužilosť i hrdinské srdce ukázať;
A mne plnú dvojnásobnej ztraty náhradu vrátiť:
Keď mi i česť i celú zlá odňala náhoda krajnu.
Včil teda jestli jakú útrpní máte nade mnú
Neščastným lútosť, jestliž' vás hýbe i sláva,
Jestli na srdci leží hojný též otčiny prospech,
A vlastnému danú zachovať chcete králu poslušnosť:
Zbroj polapajte tuhú, i ze všeckej vlády bojujte:
Rúbte mečem, strílajte kušú a ščápami kolte,
I srazené odporníkov hlavy na hlavy strepte.
Tak ztratenú mne počesť, ztratenú vrátíte mi berlu;
A všelikému celú preukážete ludstvu nevinnosť.
Tak sami též veľké získajte si méno, paternú
Královi česť, a milej výbornú ozdobu vlasti.
Dnes teda odpočinuť znovaní si hleďte, i kleslé
Hodmi a príjemným občerstvite nápojem údy;
Zajtra sa, čím začnú sa pukať zory, dáme na cestu.
  Tak povedá. I hneď zbudené takovúto zapálí
Srdca rečú: dychťá krvavú náramne za pótkú,
A slavné predkem slubujú víťazstvo si všetci.

Spev osmý.

Obsah.

Černobog uhledav, že Bábori už ku Devínu sa blíží, druhov svojich podbúdzá, aby jim prekážku učinili a mračna posťahovali, i náramný príval spustili. Ti tak urobá. Morava sa zduje a okolné pomedzí zaleje. Nemci radu vedú, čo majú učiniť: či sa prez vylétú réku pustiť? či čekať, až opadne? Svatopluk radí, hneď sa prez vodu brať Oni ho poslúchnú; i toľko pltí, koľko je potrebných, urobá, a na druhý kraj sa plavá. Slováci do nich strílajú; oni predsa do radu plte postavajú. Hrozná bitka nastává, a mnozí s obojej strany padajú, až sa voda na černú obrátí. Slavimír svojich podbúdzá. Nemci nazad začnú sa tlačiť; jak to vidí Britwald, zostra jich k bojováňú doháňá. Než Svatopluk, kerý dosaváď na druhej strane s koníci stál, vezmúc polovic vojska prez háj výš nadejdúcí, nezbadaný od Slovákov, prejde réku; potichu sa k týmto sblíží; a od boku ztuha na nich uderí; tak naplašení zachopá sa na Devín.

Černobog uhlédav, že ve veľkém Bábori počte
Už na hrdý blíží sa Devín; že Slováci vybehlým
Naproti dál nekročá vojskom; len po brehu réky
Sa stavajú, a tuhým čekajú neprátela zbrojstvom:
Hneďky druhov zbúdzá, i takýmito rečňuje slovmi:
Pozrite, jak Svatopluk, jak lútých zástupy Nemcov
Bez všeckého idú do moravských odporu končin!
A spadlý hotová prebrodnuť výmol i úzké

Vodstvo premocť, a chytrým na druhú stranu prestreliť hurtem.
Zdáž naša už všeliká oklesnula vláda, že v toľkých
Žádnú jim učiniť vácej v stave nejsme prekážku
Snážnosťách, a krutým rozvolniť prívalem oblak,
I brehy nad Moravú rezešíriť a od seba vzdáliť?
Pospíchajme tedáž: černé spolu mračna sežeňme,
Ukrutný dolu déžď a hučícú spustime búrku;
I všelikú Nemcom na druhý kraj cestu zamedzme.
Tak povedá černoch; černí poslúchli ho bratri.
Hneď sa do práce dajú; i ze štyr sveta končin odevšaď
Mračna šeré sťahujú a na husté pršky hromážďá.
Ze všeckých najvác obracá sa Stríbog; a inších
Sekne vetrov, jediným fúká len toľko poledním.
Oblaky v tom hustnú; deň a jasné zmizne sa svetlo,
I smolná s hroznú vystúpí černava tvárú.
Obťažené ťerchú rozpukne sa mračno, a zrázu
Náramný sa valí z roztrhlej oblohy príval.
Všecka lejú zem hučí; i neveľká míňala chvíla,
Rozpeneným nízké naberú sa už údoly vodstvom.
Stále porozlévá sa moravská réka, a zdvihlá
Nad brehy vystává, i na šír sa rozejde po lúkách,
A hromadú kalných vod okolné zakryje medze;
Obsadené zbrojných i Slovákov brezstvo opustiť
A z kraju íť a podál na suché stať místa prinútí.
Sotva krutá hukotať prestávala z oblohy búrka:
Keď zmužilí k nadutej dostúpili Bábori réce.
Najširší po levej bol jim les ceste, na veľkú
Po brehu ke studenej roztáhlý púlnoci dálu:
Najmnožšá borovic sa vršákami zmítala částka:
Místom dub vyhnatý, místom též na drevo krehký
Stál jarabín, rózná sa i kde kde nachádzala črenka;
Jahňady nad brehovím, nad blatným jalše močárem
Rostly, a na hvezdnú temenom sa zdvíhaly výšku.

Tam Svatopluk, mokrých sa berú tam zástupy Nemcov;
Ohne tedáž založá veľké, a zhusta na každej
Praskotavé pálá boriči a smolnice vatre.
Údy zimú premreté začnú ohrívať, a zmoklé
Od prudkého dajú sa vysúšať prívala rúcha.
Sotva sa len zahrejú, i mnohú z rúch vlhkotu zejmú:
A chladný zdrobené lámať mráz prestane kosti:
Prednejší tehdáž na konec boru vodci sa sejdú.
Patrá: jak Morava, zdvihlú nad výmoly réku,
Na spósob mora súsedné pozatápala medze;
Jak na druhej strane pripravené k boju vojsko na lútú
Pótku čeká, a v rukách žárné sa mu leskoce zbrojstvo,
I všeliký na inú zastává končinu prístup:
Jak voda sa zdúvá divoká, i šerými hučících
Valmi tokov zrostá, a ohromné výlevy zmítá,
Až strašný do uší zvuk i ostré hurtuje prání.
Na vládných opretí kopiách bez príbavy spešnú
Raddu vedú, čo majú urobiť: či sa prez vodu pustiť,
A prácnú hlboké prebrodnuť výtoky plavbú?
Neb čekať, až nadutá poopádá réka, a menšá
Zpátky sa navrátí, i do svého sa výmola zavre?
Jedným tá, jedným zase táto sa lúbila radda.
Jak keď zastihlú na prostred víra korábu
Vetry točá prudké, a včil sem, včil zase tam ju
Búrícé kníšú, i na žádnú stránku nepusťá:
Takto na rozpačitých sa zmítali Bábori mysliach.
Než Svatopluk dálšej nenesúcí príbavy rekne:
Čož' sa tu vác meškať? čo darební máme zahálať,
A k veci najlepšú bez všeckých príčin opustiť
Príležitosť? neb včil snadnejší omnoho výstup
Kraj na druhý, než keď sa malá v behu réka nachádzá:
Tenkrát breh vysoký, hore naň tuze ťažko sa drápať,
A proti ozbrojeným zhubné vésť bitku junákom.

Tehdy nebavme sa vác; háj dajme sa rúbať; i toľko
Spravme pltí, pre celé potrebných koľko je vojsko;
A s pomocú božskú na druhé prepravme sa medze:
Tam rovným sa bojem, rovnú potkáme sa bitkú.
Jestli budú na suchém, jako včil, neprátelí míste,
Nám voda len sa malá za nevadné ujde bojišťo:
Jestliže blíž pojdú, a do vačšej hĺbky sa pusťá,
Jak myslím, toto všecko pre nás k lepšému vypadne.
My stavených zdvihlí na plťách, oni naproti nízkí
Pod nami stáť a z vodstva budú nesnadno potýkať.
Tak povedá. Jednosvorní poslúchli ho vodci.
Rozkazy hneď všeckým vydajú bez mešku vojákom
Ostrým les rúbať zelezom, plte chystať ochotné.
K práci ti nastúpá, a tesarské nástroje pojmú.
Množstvo na zem léhá borovic, duby z výšky sa rúťá,
Jahňady sa skacujú a milovné mokroty jalše.
Po všelikém hrozné od ran zňá treskoty háji.
Zver zuteká, preč ptáci leťá, a hnízda opusťá;
I kde nedávno šeré predtým sa nachádzaly stíny:
Včil mihavým jasné sa opírá slnko paprškem.
Jedni tu odrubujú haluzí po porádku, a krehkých
Špalky panoh zbavujú, i nerovné uzgy odejmú;
Částka merá a vrtá nebozícami díry na klíny;
Časť zase vesla robí, a potrebné járma ku veslám;
Ostatní hotové ťáhnú k vode húžvami brvna:
Tam spolu jich svazujú; a na každú k plavbe ochotnej
Pripravenú už plť veslové štyri krýdla popripnú.
Jak včely, do prázdných vsadené ku príchove klátov,
Zhusta sa obracajú, žádných nedajíce si odtuch;
Jedny do pol sa ženú, a iné z pol; i ustami sladkú
Ščávu nosá, a plásty robá; zní všecko vučáním:
S tak veľkú neináč snážnosťú všetci sa pílá,
Až plte už hotové a drevenní stáli nosáci.

Tehdy na réku dajú, a v rovném počte na každú,
Ozbrojených sama koľko mužov zňésť mohla, vysadnú;
I s veľkým nelaklí pusťá sa hneď od brehu vyskem.
Odvážný v najprednejšém rade vojvoda Hartung
Se zmužilým na tridsáti plťách ide Nemcem, a každú
Dvakrát pať silných s obojej pere stránky veslárov.
Toľko po nem Humbold a Gromislav, toľko Agilmund,
Toľko brat Erchenbert a Ludolf žene loďstva porádkem.
V prostredu sám chvátá ohromný údami Britwald,
Ostatní pozatým nárovnú od seba dálú.
Všetci už aj sa za prúd a za rádný dostali výmol,
I breh prešli druhý a na nižšé vchádzali vodstvo;
Len ne Dipold: neb jak do prostredu hĺbky sa blížil
A prudkým zmítan strmenem peny ráňal hučícé,
Jahňada náramná, vymletá od prívalu z místa,
Zrázu na plť sa vrazí, a celú hneď pod seba schvátí
(Ništ vesla, ništ všeliká plavcov nepomáhala práca)
I množším haluzím a krutými ju zastre panohmi;
V tom prekotí, i šerej bídnú do prepasti zahrúží.
Plavci tonú ubohí a neslavnú záhubu vezmú.
Sotva tuhý Volkmár s obratným ujde Hubertem;
Neb jako náramnú sa valiť zahlédali zkázu:
Hneďky povyskakujú, a do vod sa bez úrazu pusťá,
K súsedným i druhom snážá sa plavbami dostať:
Ti dlane jim podajú, a na plť hore rukma vyťáhnú.
Než strany z tej zmužilosti plní Slavimíra vojáci,
Jak na plťách sa plaviť báborské uzreli množstva:
Hneďky do vod, pokaváď možná sa dopúščala vláda,
Na žrebcoch bujných a na prudkých vbehli nosákoch.
Lúky tedáž napnú, i čo najdál šípy vypusťá.
V tom po celém hrozný sa fikot rezlehne povetrú,
Svetlo sa odnášá, a zelezný postane oblak.
Než po širej sem tam nesení vode Nemci, kutými

Jak pevnej spodek už zemi bidlami vládli dosáhnuť,
Hneď plte vjedno sehnať veľkú sa snážili prácú:
Bár strely už do samých i prehusté létaly šípy,
A mnoho ran ťažkých, hrozný i donášaly úmor.
Hartung pokríká, a takým svých zbudzuje vreskem:
Údatní druhové, včil, včil pochlapte sa najvác:
Plť k plti nárovným sehromáždite všetci porádkem,
A s veľkú do neprátelských vrážajte koníkov
Jedli silú; dvojnásobnú nech takto i od plť,
I hroznej rázem stihaní brane pohromu vezmú.
Tak povedá. Oni ačkolvek vydaného nemohli
Všetci pre náramné vod hučání rozkazu slýchať;
Predsa sa z ostatnej sami od seba napnuli vlády:
Plť k plti pristavujú; na jeden sa za chvílu neveľkú
Rad sejdú; i tedáž do neprátelského ochotní
Veslami a svornými ženú spolu žerďami vojska.
Náramný zdvíhá sa mužov, čo sa núkali, pokrik:
Réka celá sa pení a na výšku vyhadzuje práním,
I trasavé metaná ve povetrú bleskoty dává.
Prvný najprudším uderí na neprátela vpádem
Gundelfing; i sedem žrebcov čo mu naproti stály
Zachvátí, a do noh mocný dá jalšami úraz,
Až pevné všeckým nenadále sa zlámaly kosti.
Podrazení oni oklesnú, a celými na jedli
Prsmi lehnú; i predek množšej od terchy zahrúžá.
V tom padnú i koníci na plť; však najprve svého
Nadstaveným každý porazí neprátela ščápem.
Tré tehdáž zahynú prez prostred šípami prešlí;
Tré neprestrašení sa chopá, a neprátela rúbú:
Zaprislav Bertholfa, Subor Gundwalda zetíná,
Volkmana Medzidruh; sami však skoro ze sveta zejdú:
Tohto Rupert, toho Grim, tam zas toho potre Adelmund.
Než Rozvald, poneváč už ináč nevládne sa brániť,

Gundelfinga, jakož sa fučící naňho zaháňal,
Prez prosted polapí a tuhým postiskne ho svazkem:
V tom spolu s ním sa do réky hodí, a hrubými prilehne
Údami údy hrubé; i tak ustami ešče vyrekne:
Včil tu bojuj, mútnú lokajíc vlahu; túto zapadlých
Odplatu vezmi druhov. Povedá. On do dna zahrúžen
Mok strebe najmnožší, a do vln ducha z hrdla vypustí.
Obratný, jako rozháňá sa po rovnine, Albert
Zrázu na peň zavadí z duba, tam čo Perúnovi nekdy
Posvatný býval, pozatým ale za mlady ešče
Nábožný kázal ho zeťať Rastislav; i modlu
Roztrískať sekerú, a prudkým zahlaviť ohnem.
Zastavené chytrí sa tedáž muži bidlami snážá
Jedli poodťáhnuť; nijakú však predsa nemóžú
Odbiť sa vládú; v tom jak dolu pospole skáčú,
A stavenú chcú vydvihnuť plť rukma: Slováci
Šípy do nich hádžú; ukrutná postane vražda.
Nemci do vod padajú, a hroznú záhubu tehdáž
Všetci berú; prázdná len plť sama zostala na pni,
A zmetanými bitá sem i tam sa knísala vlnmi.
Ohromitý a ze všech prvný i na údy i vládu
Stál Všechlap, koňským chovaný od Predbora otca
Stred hájov mlékom: poneváč ho odemrela matka;
Než pozatým hojnú a nad uhlím rádne upéklú
Žil zverinú; tučný divokých špik kancov a lútých
Medveďov obzláštná jemu bývala vždycky pochúťka.
Na hrozném kameňú a holej skale v jaskyni léhal.
On jako uhlédá Ariberta sa naproti blížiť:
Náramné do dutej vrážá zemi dubsko, urostlí
Čo dva by ledva uňésť na plecách včil vládli junáci.
V tom, proti báborským sa hledící zavčasu šípom
Obrániť, sedmorpletený dá pred seba okruh.
Ze všeckej zahnatá na vodách plť vlády na zrutný

Ščáp uderí; ale neprelomí, ani s místa ho nehne.
Ohromnýma tedáž zapopádá jedliny rukma,
A zdvíhá na vysosť; údatní zrázu sa potknú
Bábori, a prekoťá, i na zad hore ustami padnú.
Rozléhá sa tuhý krik, a hrozné brinkoce zbrojstvo.
Sám ale plť hore nadvihlú (sila zbývala toľká)
Prevrátí, a tuhým ju na Nemcov rozžene hurtem,
I všeckých privalí. Náramná postane zkáza:
Částka sa od vlastnej prepichá brane; částka sa veľkú
Priklopená terchú padnúcích z násily jedlin
Rozmačgá; pevné lomením prask dávaly kosti.
Jak to viďá druhové, začnú vác ešče ho zbúdzať:
Všechlape údatný a vládú obdaren hojnú!
Aj dál báborské prekacuj tak jalše: tuhými
Ščápami a vlastnými zatáď chceme hrotmi ťa brániť.
Tak hovorá. Vďačnú sebe on hneď raddu poslúchne,
A hroznú prevracá neprátela jedli tuhosťú.
Už silný Garwalda koráb, už strelca Adolfa,
Též čo krutý Wigbert, čo ohromný rídil Adelgard,
Vyvrátí, a mužov prichlopí, i ve vodstve zamární.
Veľkoduchý toľkej nenesúcí záhuby Marbod:
Náramné, pať sáh dlhoké a na predku rozostrým
Nadstavené zelezom podvíhá brvno, i mocnú
Do zrutného zahnať pravicú sa ho Všechlapa chystá.
Než toto mírnoruký pobadal jakonáhle Metislav:
Rýchloperý zatočí hneď šíp a do Marboda púščá,
I stredný prepichá mu hrtán: dolu padne ohromný;
A spolu on, spolu odhodené zvuk dávalo brvno.
Laklí sa strápá druhové; i nadarmo vyťáhlým
Obraňujú zbrojstvom: rovné všech potkalo ščastí.
I hrozný jako keď sa opustil z oblohy príval,
Hneď každý hrkotá járek, voda strašne hučícá
Náramnú sa valí hromadú, a na rovninu sbíhá;

I skaly, i stromoví, i ručícú od strachu lichvu
Zachvátí, a sebú snášá i do úvala rútí:
Tak zmužilý neprátelských plť jedliny Všechlap
Bol rúcal naporád, a hroznej záhube dával.
Tam zase obratný ze všeckej vlády ochytrú
Rozháňá sa plťú Wilibald, a brvnami v odpor
Postaveným hodlá rozlámať kosti nosákom.
V tom neprestrašený ke svým tak rekne Žurovlád:
Údatní druhové! napred strílajte do chytrých
Šípami veslárov; pozatým ale částka dlhými
Zrázu uderte na plť ščápy, a na míste ju stavte;
Částka zatáď ostrým seba aj svých bráňte sa zbrojstvom.
Tak povedá. Oni hneď veľké strel pustili množstvo
Prez povetrí, a sedem zbehlých posrážali plavcov.
Rukma tedáž zrutné zapopadnú drevca, a jedným
V tom na neprátelskú uderá plť rázem ochotní.
Sekne sa pristavená, a tuhým násilne zavrátí
Zpátky vrhem. Tu krutý Érenfríd Lastova znášá,
Pustosvet Rajnalda, Sebald Chvalimíra a Výška;
Keď jemu však napred boli zmárnili bratra Gerarda.
Obratný do šedého Myslav Gotberta zamírí;
On sa tedáž ukloní; znícá ide prez hlavu píka,
A krásného na tvár prostred čela pichne Rudolfa:
Hneď léhá i do vod prekotí sa a v hĺbce zahrúží;
I dvojnásobný bere ho skór ze sveta úmor.
V tom Gotbert Hnevomíra, Klodulf Zemomysla porážá.
Než hrozný Žurovlád ostrým Adelolfa tesákem,
Údatného potom Helwíga, Adelboda, Kempta,
A dvoch náryšavých Lamberta a Guida junákov,
Z otca Radulfa pošlých i krásnej matky Otildy,
Ze sveta odnášá; Wolperta a Hermana lovca
K týmto pridá, staršého pridá též Hajna, čo veľkú
U svých mal vážnosť krajanov, že se sadmi zachádzal,
A ščepené chutnú naučil ňésť úrodu plánky.

Ostatní i neméň druhové sa bez odtuchy v hrozných
Obracajú pótkách, a neprátela zástupy márňá.
Krv teče najmnožšá, vlastnú vode barvu odejme,
A všelikú ze sivej obrátí réku na černú.
Vesla a roztrepané od veľkej násily jedli,
Ščíty i najmnožšé, i upadlých mrtviny Nemcov,
I Slavimírovcov pozvrchnosť vodstva zaprestrú,
A všelikú sa hrnú Moravú, i po výmole krúťá.
Než keď tak bojujú a v ukrutnej bitce sa márňá:
Rozlétá posaváď najšír voda zrázu opadne,
A s pol zodbíhá, i do svého sa výmola zavre;
A zhola báborské zanechává na hlene jedli.
Rozdešení obojích veľkými sa pohnuli divmi
Zástupové, a malú bojovať prestávali chvílu,
Len ne Sulík; ale roztočený do neprátela z veľkej
Rozháňá sily ščáp, a prevýborného bojovný
Warnefrída na meč, jako zpátky sa ozrel a zrakma
Úhory na prázdné a nevernú réku zanášal,
Medzi šijú a tylom zasahá; strela núter uchádzá,
A krajný popresekne jazyk; zuby krem toho spodné
Odnášá, a celým vylezá ven prez hubu ostrím.
Keď tak neščastnú zahlédá náhodu Bertwín,
Uprímný tovariš, veľkú sa rozejde bolesťú,
I pomstviť chystá; ale skór než napne lučiščo,
A hrozného krutej zňátrí pővodca žalosti,
Obratný ho predejde Sulík, i zprudka fičící
Pustí šíp, a neozbrojené rozbodne mu hrdlo:
Krv sa valí hustá; oblúk z ruky padne a strelka
Neplatná; hneď i sám potočí sa a na druha klesne.
Jak to viďá, vzbúrá sa tu vác i do bitky zapálá
Bábori údatní a tuhí Slavimíra junáci;
Ačkolvek hlboké jim do blata vázly chodidla.
Šípy tedáž hvižďá, a dosáhlé vrhmi šišáky

Zablinčá, metaných sa ohromné praskoty ščápov
Ohlasujú, a mečov náramný postane brinkot.
Ťažkú sa zmužilý Berchtold, čo v Passove býval,
A krásný mal dom, krásnú mal zahradu veľkú;
Meščanov aj sa tridsať rovnať mu nemohlo bohatstvom,
Rozháňá kopiú, a prvého Žitoslava bodne;
Černookého potom zase Chválboha, Dražka a Hlavsu.
Než jako už do hrubého krutý vrazil Horboja oščep:
Myklá zprudka ocel na medenném láme sa ščíte.
V tom britký vytasí meč z pošvy, a do brucha vetkne:
Bále tedáž vyleťá i na černú zem sa rozestrú.
Dál srditého srazí Istislava, Medzoňa, Chvasta.
Bol by tu ešče i vác horkej smrti mužstva odevzdal;
Než veľoúdatný žúriť nezňésel ho Výboj:
Naňho sa tehdy vydá, a pravú ruku utne mu v lokte:
Jak keby dovtipný ve mladém sťal háji remesník
Buďto jaseň, buďtož na nebeskú výšku sa pnúcí
Od zemi brest, a na vóz oje chcel neb rázvoru chystať.
Obstarný Tatobor smrtonosným lúkem ochytrú
Míril trsť; ale v tom spešný jemu pod bradu zahnal
Gumbrecht šíp; napatú on však strelu predsa vypustil:
Táto fičíc povetrím Gumbrechtovi zrovna do črísel
Povchádzá: oba tú istú hneď padnuli chvílu;
Obstarný Tatobor na znak, dole ustami Gumbrecht.
Stáli tu obzláštní pótkú dva na blíze junáci:
Švárnooký Vitohosť a zrutnej postavy Wolfreg.
Ti v seba náramným pozaháňali oščepy hurtem;
Než stretlé behu na prostred končáre sa zetknú,
A hrozný vydajú brinkot: v tom pospolu chytrý
Zpátky let obráťá, a zelezmi sa do hlenu pichnú.
Zprudka tu rozhnevaní, že darebné pustili ščápy,
Pristúpá, a svú každý z blata píku vyťáhne;
I znovu do hroznej vychopá sa bez odfuku pótky;

Než Vitohosť rýchlým predstihnul Wolfrega drevcom,
A z veľkej do dutého vrazil čela vlády; na trávník
On sa tedáž válá, a hnatú z ruky jedlu vypustí.
Obratný Hodimír, čo na Bóroch býval a mírným
Každú zver, každého srazil v lete ptáka lučiščom,
Nadstavený myknul ztuha šíp, a ryzého Takulfa,
Jak trúbí, a živého mužom k boju ohňa dodává,
Do prostred nadutého parú ohryzka zapichne;
Trúba tedáž onemí, a nedošlé svého jačání
Konca i zachríplé krvavá zvuky prestane zmítať.
Rozhorený Bilbach do hrubého Siráda, čo zdarných
Tri sto rojov mával, veľkú madu vždycky a vosku
Roztopoval hojnosť, napráhlý rozžene oščep;
Než jeho síce chybí, ale osmahlého zabíjá
Preslava. Rozjedovan tu Sirád náramne, že vzácný
Padnul vrstovník, ražný ze krivého lučišča
Pustí šíp, a celý pod okom ho do Bilbacha vháňá.
Rovne i obratný pochybil Hort, Bilbacha prátel:
Neb jako do zrutného mykel Prostislava oščep,
Napravo zablúdil; marný vrh predsa nezostal:
Neb do sivého na krk sa zapichnul Mysloka žrebca,
A hladký žárným prerezal mu na prostredu ostrím
Celky hrtán, a druhým vybehel ven pod hrivu koncem:
V tom ranený sa nosák od veľkej zepne bolesti,
A prednýma duté zprvu ráňá nohma povetrí;
Hrozne potom sa šijú a krkem zleva napravo už sem,
Už zase tam zmítá; ušlú až k posledu všeckú
Lehne parú; a svého na zem dolu shadzuje pána.
Obratný Slavimír tu svých ačkolvek ochotných
Podbúdzá, a tuhého rečú k boju ohňa dodává:
Údatní druhové! poneváč tá nastala chvíla,
V nejžto braňú vydobyť prekrásnú máme si volnosť,
Bídnú podlehlosť a bolestné vzdáliť otcoctvo:

Včil teda svój si život krehký neželíce hrdinským
Srdcem a ostatnú do neprátela padnime vládú:
V počte zakáď menší je, zakáď sa koníci do bitky
Nepreplavá, a svým neposilňá zástupy množstvom;
Ešče aniž v lútej tu Svatopluka pótce nevídať.
Tak povedá. Oni hneď, vaččú zahoríce na mysli
Prudkosťú, tužším uderá na neprátela hurtem.
V tom Nezabud veľkého na zrost Walfrída zarážá,
Víťazoslav Herwína, Sumor Gutmunda, čo mírné
Lúky robil; strelenej sám však smrti z lúka nevyhnul.
Ohromitý na žltého vybral sa Renarda Zemislav,
Na Kluniberta Umíl, a krivý na Frídmana Sitbor;
Ten kladivom, tamten kopiú, ale tento brnícím
Svého morí a na zem stele odporníka lučiščom.
Obzláštný Slavolub, padlého syn Otky, za smudlým
Rozháňá sa Fromem sekerú ve dvojnako ostrú,
A vládný strapatej odesílá do hlavy úraz;
V tom sa šišák prelomí, prelomá spolu od rany kosti;
Mozgov i časť vyletí a na černý písek upadne.
Včil mnohoúdatný započíná žúriť Hodislav;
I hrozný jako keď studenej od pólnoci víchor
Náramnú huhle vzteklosťú, a z výšky napadlý
Chváče sebú i na vystrmené sňah záveje hádže:
Tak Hodislav sa valí, a zasáhlých kopce nakládá.
Napred síc mírné pravicú strely zdála vypúščá:
Tu Fridmund, Wolgast a obratný padne Berechtwald,
Aj srditý Rajnmár, aj veľký nekdy tanečník
Engelbert, spanilotvárný též mládenec Hartwín:
Čo včil do hroznej prvnýkrát bitky sa pribral,
A zbrojnú posaváď ani len do neprátela ešče
Nezháňal sa rukú: tak zlé mu slúžilo ščastí;
Prestre sa též Walrám, údatný prestre sa Brunhild;
Toľkoi báborských na trávník lehlo junákov,

Koľko tuhých zatočil v odporné zástupy šípov.
Než jako blíž dostal sa a už strely všecky vyhádzal:
Ostrú náramnej zapopádá ščápinu terchy;
I zrutného tedáž v prostred čela bodne Ramulfa,
Lebku celú prevalí, prevalí aj kosti do mozgov;
On léhá a na večnovekú noc svetla zavírá.
Na zmužilého potom sa Eberbacha, Arnda potomka,
Čo krajanov svých léky zelin poznávať učíval,
Rozháňá, a ponadstavené rozpichne mu hrdlo.
Ajchovi dál uderí naprostred ščíta, a pevný
Poprerazí aj ščít aj drsný krúžkami pancír,
A spolu záhubnú učiní pod plúcami díru.
V tom spádá a mokrú krvavými zem ustami hryzne.
Frajzinskému po nem do črísel Ringovi míri;
Než v behu ščáp zelhá; neletí však predsa nadarmo;
Neb na pravý ide hnát, a celú tam dúčelu zláme.
K týmto pridá svorných dvoch Gilda a Hajnricha bratrov;
Čo v jedném dome len, v jednej len bývali izbe;
A spolu nezdelený po dedoch zrábávali úhor.
Dosť ani ešče nemal na ukrutném Altmana morde;
Hroznú též Bernwalda, potom Volkprechta a Štajna
Nechce sa uspokojiť vraždú; ani krem toho nedbá,
Od toľkých znované že oklesnuly údy porážek;
Do zrutného tedáž sa tu Erchenpalda mohútnú
Rozháňá kopiú, a zrovna ju do brady pichne;
V tom škrane rozvolní, i na rovné od seba částky
Popredelí; u samého jazyk též zejme hrtána.
Jak trikrát storočá od výšky sa jahňada zrútí,
A strašný dá tresk, i do písku sa hĺbky zarývá,
Keď dva ju ledva za deň letný sťať vládli junáci:
By z vyschlej buďtož pode mlýn žlab, buďto potrebnú
K vozbe na rýchlotoký ukresať Váh mohli korábu:
Takto sa údatný povalí a hlen ustami rýpe
Erchenpald; takový pod ním zem dávala praskot.

Než zlobivý Britwald, jako predné zástupy rídnuť,
Srdce tratiť zmužilé a nazad sa pomály ubírať
Zahlédá: prudkým sa jedem vác ešče zapálí;
A svých tak núká, i takýmito zbudzuje slovmi:
Kamže sa bezrozumí nazpák púščáte, a v réce,
Sotva čo nesnadnú sme prebrodnuť vládali prácú
Odvážíce život, dobrovolnú zkázu hledáte?
I chcete tak do milej lútého neprátela vlasti
Rovno uvésť, a kruté uvaliť na ňu nápoky ohne?
To, hle, je ten príslub honosícich nekdy sa veľmi,
Že v hroznej Slavimíra a všech strete bitce Slovákov;
Dosť že aniž nebudú stačitelným ku hnevu počtem!
Jestliže tehdy jaká sa chytá vás hanba, a jestli
Ešče sa z údatnej čo nachádzá vlády, ohavný
Stavte naráz beh váš, a danú slubu zistite víru.
Tam, hle, Devín, tam prez prostred neprátela cestu
Svú otvorte braňú, a Svatopluka vložte na prestol.
Jestliže však pominul stud a srdce zaklíčila bázen:
Já len sám do krutej sa odevzdám bitky; vy stojte,
A shodeným dočkajte zatáď tu na rovnine zbrojstvom;
Až keď já dokonám a hrdinskú chválu si získám:
Zpátky otrčte chrbát i neslavný vezmite úmor.
Tak povedá. Oni, v rozhoreném takovúto ubodlí
Srdci rečú, hneď jak levové, od lačnoty besní,
Keď zhlédnú juncov sa po úboči stádo napásať,
Náramným sa vrazá prostred neprátela hurtem:
Érenhold Stražimíra, tuhý Oprislava Bernwín,
Veľbeha Irmenwald, a Neustupa zetne Giselbert.
Obratný zabral sa na Hengeswalda Zorislav;
Než porazil ho napred veľký nad míru Witelsbach
Válečník. Ostrým sa mečem na Milobrata vháňá
Hengeswald, a naráz hlavu s jasným utne šišákem.
Bez baveňá na pravú sa zatáčá od seba stránku,

A zrutnému levé presekává Zvestovi líco,
Živkovi nos pozatým, Vratižírovi odnese prsty.
Veľkoduchý i neméň obracá sa Witelsbach, a ražnú
Milkovi nad slezinú, pod mocným Vládovi stehnom
Úraz dá kopiú, a oboch do mrákot odešle.
Účastných rovného činí též odsudu známých
Troch tu bojovníkov Hostislava, Zámoja, Chvála.
Dosti na týchto není; ale náramného i zrostem
I vládú strednej Pravdoslava do škrane bodne;
On srútil sa tedáž, a bitá zem zaznela pod ním:
Tak jako keď vymletá častejším úskala déždem
Od vrchu najvyšších odlúpne sa kopcov, a zrázu
Buďto do Váhu aneb širobežnej svrhne sa Volgy;
Rozdelené zahučí náramným vodstvo jačáním,
A zrutný hory zlom do bezednej zhltne prepasti.
Pomnislav míril do Adelrata šípem, ochotný
Tento ho predbíhá, a celým do hrtána zachádzá
Končárem; spolu hlas, ťažký spolu zastavil oddech.
Mocnú dál srážá pravicú Bolemíra, Obezda,
Všetrapa, a známého na spev mládenca Baťána:
Čo vždy nové spívať pastýrov pesne učíval;
Sám ale keď na milú hrál dúčelu v háji: tu hneďky
Ze bližšého za ním okolá sa pobíraly stáda;
Ustaly réky hrčať, ščebotání ustalo ptáctva.
Jak malo byť lepšé preňho zostať vždycky pri ovcách
A pri kozách, i krutej nenahlédať bitky vojákovl
Tak tito medzi sebú v hroznej sa potýkali válce.
  Než Svatopluk, zlété jaknáhle opadnulo vodstvo,
Rozrídí a na šír polovic roztáhne koníkov:
Neb dosaváď na svém stál míste a réku nepreplul:
Ostatným ale nasledovať seba káže junákom;
I stínný opodál prez háj ponadejda si cestu,
Od Slavimírovcov, na druhej strane pótku vedúcích,

Nezbadaný, s vojskom hurtovnú prepluje réku;
A svých hneď núká, i takýmito zbudzuje slovmi:
Údatní druhové! už tehdy sa všetci do rovných
Dajte radov; kráčajte potom bez vysku; a rázem
Jednomyselne tuhý na nepřátela pohrom učiňte.
Tak povedá. Oni hneď vydaný poslúchnuli rozkaz.
S příslušnú sa berú, len koľko je možno, tichosťú.
Než jako sa blížej ke Slovákov dostali vojsku:
Náramným sa tedáž poozývaly trúby jačáním.
V tom sa na chytronohých rozbehnú žrebcoch, a zrázu
Od boku najtužší pusťá na neprátela útok.
Naplašení ti nenazdálým sa pobúrili vpádem.
Odpredu báborské, báborské odboku vojsko
Braňmi hrmí, a krutú rozmáhá mordy porážkú.
Zástupy aj tu i tam sa matú a vraždami řidnú.
V tom na Devín zachopá sa i v pevné ohrady zavrú.

Spev deváty.

Obsah.

Svatopluk, zahnav Slavimíra zástupy, káže tábor pripraviť; a množstvo rebríkov ku dobýváňú mesta nachystať. Prednášá vodcom, že by mínil ke Slovákom rečníka odeslať, zdáliž by ho pod výminkami od Karolmana uloženými bez boju za krála prijať chceli. Sám tú vec na seba vezme, a na Devín pospíchá. Slavimír privolí, aby ho núter pustili; a spolu starších a prednejších nad vojskami správcov na snem povolá. Svatopluk zle privítaný oznamuje svoju neščastnú príhodu a výminky, pod kerými nad nimi panovať má; i preto že sám na Devín prišel, aby jich ku prijaťú týchto naklonil. Slavimír preč ho odbíjá, aby s daným sebe báborským vojskom proti nim bojoval, že na poli mu berlu podajú. Milín schvaluje radu jeho; a dosvedčuje, že radšej chcú všetci v boji padnuť, nežli by si mali takého krála prijať. Naproti Všeslav ho vyhovárá, a dokládá, keby báborské vojsko opustil a ku vlastným bratrom Slovákom sa navrátil: že by podla jeho domneňá Slavimír najvyššú správu mu popustil; ostatní též otcové neboli tomu naodpor. Privolá na to všetci, Milín sám, ano aj Slavimír; a ponúkajú ho, aby nad nimi vzal královskú správu, i s jejich vojskom naproti Báborom bojoval; a stal sa nepodlehlý panovník. On po veľmi dlhém rozpakováňú privolí. Všetci s radosťú za nového krála ho prijímajú. On hneď po Zvestoňovi odkazuje Britwaldovi: ustúpí-li domov s pokojem, či vojnu dál povede, a zbrojnú rukú k báborskej vláde naháňať jich bude. Ten rozhnevaný strašlivo sa jemu a všem Slovákom vyhrážá; i s celým, napred k údatnosti zbudeným, vojskom žene sa na Devín.

Jak veľoúdatný zmatených Slavimíra vojákov
Zahnal a žádostné Svatopluk víťazstvo dosáhel,
Káže na rozlehlej hneď rovnine u brehu réky
Obranný pripraviť tábor; spolu množstvo nachystať
Rebríkov ku dobývánú. Tedy všetci bojovné
Zbrojstvo na zem položá, a dajú sa do práce ochotní.
Najhlbšú kopajú rozťáhlej príkopu šírky
Ze troch stran: poneváč ostatnú réka zatáčá.
Najmnožšú hore zem nahrnú, a do výšky na násyp
Udvihnú; koly též uderá a priečky upevňá.
Tak sa ti obracajú, ani dať sebe odtuchy nechcú:
Jak včely keď hojné madovej rosy množstvo nakapká.
Než Svatopluk predným, obzlášť Britwaldovi rekne:
Vojvodo údatný, a vy též nad vojskami správci!
Prvné vševládný na nebeskej výšce Panovník
Nám víťazstvo doprál a neprátela z pótky odehnať.
Včil na hrdý sa Devín beze všej brať zábavy máme:
Všetci zakáď na svých zdešení sú od strachu myslách.
Pevné síc a temer nedobytné hradby Devína;
Než vaša údatnosť a tuhá sila všecko premóže.
Predsa by sem napred verných ke Slovákom odeslať
Mínil rečníkov; zdáliž dobrovolne by asnaď
Mňa s tú výminkú, jakovú s radnými Karolman
Ustanovil, za svého prijať chceli bez boju krála?
Tak by sa ten, za kerým veľkú sme zanášali nádej,
Bez krvi a ztraty vojsk zámer náš predsa dosáhel.
Než koho máme poslať? Já sám chcem pred seba túto
Na známý vzať cestu Devín; mne samému sa najskór
Poščastí dokonať vec, a dávnú lásku vyzískať.
Než vy zatáď mocný poupevnite tábor; a až by
Zlá asnaď nejaká se mnú sa príhoda sbehla:
Tenkrát zbroj polapajte a mužskú braňte ma pótkú.
Tak povedá; i v tom na chytrého sa švihne nosáka,

A spešnými letí na devínské ohrady cvalmi.
Sotva na rozlehlú sa ven od svých rovninu dostal:
I hneď veľkooký zňátrí a zahlédne ho Obzor:
Čo všeckých na tuhú zraku bystrosť výšil; a tenkrát
Na zvýšnej hore stál bedlící z rozkazu hlédce;
I blízkému tedáž Polemírovi takto vyrekne:
Pozri, jaký spanilý v nádhernej ozdobe víťaz
Na sňahovém sa valí od tábora žrebcil takého
Mával král Svatopluk, takové on poskoky dával,
Tak sa na nem ňésel; takovej sám postavy býval.
V tom Polemír bystrého i sám hledu naproti hlasne:
Aj mne sa všecko vidí tak byť; než tento prekrásný
Hrivmi šišák, a celý jako hvezda sa od zlata najdál
Blyščící, dozaista nebol jeho nekdy šišákem;
Aj skvúcí ten ščít predešlým nezdá sa mi ščítem;
Však jeho týmto i tým za hroznú krivdu pouctiť
Bábori zavďační a jejich král mohli darunkem.
Než zhovení len majme, a hneď vydovíme sa všecko.
Tak tito medzi sebú. S veľkú nad míru chytrosťú
Král Svatopluk cválá, a zrázu sa k bráne doblíží;
I zvolených žádá strážcov, by ho pustili núter
Vec pokonať veľkú. Obratný stále Vitoslav,
Čo všeckých na chytrú predčíval chódzu, mohútný
Vezmúcí pravicú oščep k Slavimírovi náhlí;
I hneď prednášá, jaková je Svatopluka prosba.
On privolí, a hrubú rozkáže mu bránu otevreť;
V tom též bez baveňá výhlasných pošle i starších,
I predných na snem zavolať nad vojskami správcov.
Všetci sa hneď sejdú a do veľkej raddy zasednú.
Než veľoúdatný Svatopluk do prostredu mesta
Otvorenú vchádzá bránú a k radnici pílí;
Neb veľké ludu tam sa pobírať spatruje množstvo.
Nad ním veľmi divá sa vybehlé meščanov hajna,

Starci divá i divá sa bojovní veľmi junáci,
S množším patrící jašením: jak na hlave zláten
Skví sa šišák, a začerveňalé na šišáku chocholce,
Jak ščít, jak splétlý na prsách ve trojnako pancír,
Jak též ostatné ligotá sa mu zbrojstvo, čo dostal;
Mlčky ho predsa klnú, a majú naňho v srdci nenávisť.
Než jako pred veľký a hrdý sto slúpami pitvor,
I k medeným sa prahom náramnej radnice dostal,
S vetronohého tedáž sestúpí žrebca; ochotný
Hneď Milhosť a Privol zavedú ho donútra ku radcom.
Tu zhlédá, škaredým prední jak všetci ze starcov
Naňho okom patrá, a pošušky zle ustami škamrú.
V tom s kyselú tvárú a neprívetivými ho slovmi
Predstavený vítá Slavimír; i tak od seba rekne:
Dávný králu, poveď, čo u zapredaného vykúšáš
Národu? Čož' sem ideš? jaková tvej príčina cesty?
Tak povedá. Trúchlý Svatopluk na to hlasne praviací:
Vodče preúdatný, i vy sešlí na sneme radci!
Známo je vám, koľká se mnú sa príhoda sbehla,
Koľké neščastí. Neb keď mňa donútila hrozná
Úzkosť báborským sa pod ochranu Nemcom od-vzdať:
Zostal sem podezren; preto aj do slepého nevolne
Bez všeckej vlastnej mňa uvrhnuli vinny žalára.
Než keď mú nemohel mi nevernosť nikdo ukázať,
Z temnice a z bídnej mňa prepustili vazby na svetlo;
Dál též i vlastnú i celú Rastislava krajnu,
Včil držanú od vás, na taký postúpili spósob:
Bych vždy jejich vyššej podléhal vláde; i každý
Rok sto koní, dvakrát sto volov, též stríbra odeslal
Toľko hriven; v čas i vojny pomoc na neprátela dával.
Krem toho ešče mi aj premilú svú dcéru Karolman
Za vlastnú pripojiť slúbil manželku; aby sme
Takto si vernejší v prátelském zostali svazku.

Vojsko dodal též údatné a v počte prehojné,
Naproti vám boj vésť; i mocú násilne donútiť:
Jestliže pod takovú sami by ste sa zdráhali spurní
Výminkú mňa prijať za krála a berlu popustiť,
Správu i najvyššú dobrovolne mi nechceli oddať.
A preto včil do hrdých sám sem sa podostavil ohrad:
Bych naklonil k tomu vás a k radde Karolmana nahnul:
Neb toľkých načo máme ludí krv darmo vylévať?
Ešče nebol skončil; po celej už radnici veľký
Rozléhal sa hrmot: jako keď do siného a najdál
Roztopeným vybehlého sňahem Donu hurtuje víchor,
I zlevy udvíhá, a tuhý zvuk a pleskoty dává.
Než Slavimír vztáhlú, aby už dál prestali reptať,
Znak pravicú dává, a takýmito odreče slovmi:
Dávno je nám vedomé, čo za jedno ťa potkalo ščastí,
Od tých hneďky časov, nás jak si opustil; i radšej
Pristúpil k cudzím, a do vlády sa Nemcom odevzdal.
I včil též malo byť pre tvú česť omnoho lepšé,
Keď by si až dosaváď v černej bol mrákote zostal:
Nežli si mal toľkú, tak hanebnú spáchať ohavnosť;
Vlasť zapredať sladkú a krásnej volnoty zlúpiť;
Do hrozného i svoj pouvádzať národ otroctva:
Toľkú daň, toľkú prislúbiť lichvu, i toľko
Stríbra hriven, k tomu aj veľké na neprátela vojsko.
I smele aj včil k nám do našich smíš vekročiť ohrad,
A k zrade i k rovnej nahovárať mrzkote otcov:
Jak by sa hneď toľkej hotoví boli vinny dopustiť?
Ber sa radej po svých: s dodaným v pole ťáhni do bitky
Naproti nám vojskom; hledanú tu ti berlu podáme,
Ščastlivo s báborskú panoval by si nad nami ženskú.
Tak Slavimír. I po nem sa tedáž nad míru bojovný
Zdvihne Milín, se synem čo nitranské zástupy rídil,
A ztuha rozpálen takovýmito rečňuje slovmi:

Vodče prevýborný, a na srdce i raddu preveľký!
Dobre tak odbíjáš, dobre nazpák zradca zaháňáš!
Vlastný do hroznej čo uvádzá záhuby národ.
My, hle, milej zbavení volnosti a práva našého,
V ludskú zaprahnuť dobrovolne sa máme služebnosť:
Nemcom lichvu chovať, Nemcom též stríbro dobývať,
Zbrojstva za nich uchopiť sa a krv na bojišči vylévať:
Otrockým aby len zostával nad nami pánem.
Radšej boj krvavý, radšej chceme v pótce upadnuť,
Radšej pod černú zahrabať zem a hroblu sa dáme;
Nežli takého prijať mali by sme si nad seba králal
Takto vyrekne Milín; starší v tom postane Všeslav,
Ctný Zemižížňa otec, výborný nekdy bojovník,
A vždy temer víťaz, čo Svatopluka dávno učíval:
Jak by kušú míriť, jak bystrým v pótce zatáčať
Mal by mečem, jak šíp a obratný zavracať oščep;
Než včil zestaraný a po kleslých oslaben údoch
Nevládal k boju íť, i mosel doma naproti vóli
Zostávať; dobrým ale bol rečníkem, a v každej
Prospešnú všeckým udeliť znal príhode raddu.
Ten hore sa zdvihnúc takovýmito rečňuje slovmi:
Výborný Slavimíre, sešlí i vy na sneme otci!
Všecko ne tak za zlé tu Svatopluku má sa pokládať,
Keď premilej sám aj se svým odrekna sa ludstvom
Volnoty, báborskej podlehlosť vláde prislúbil:
By z dávného sa len pod jasné slnko žalára
Dostal, a královskú nazpák zase berlu dosáhel.
I kdo je z prítomných, v rovnej čo by náhode takto
Sám nečinil, že by on radšej v temnosti a hroznej
Vazbe sa chcel trápiť, radšej svú potratiť hodnosť,
A vlastného celý zbavený byť do smrti statku:
Než na slobodno vyísť, a milostné svetlo požívať;
I svoju česť, svoju též udržať bezpečne majetnosť,

Bár by iného mosel vyššej byť vláde poslušný?
Než keby báborské Svatopluk včil vojsko opustil,
A k nám, jak vlastným sa navrátil zavčasu bratrom:
Nazdávam sa, že bys', nábožný vodče Slovákov,
Najvyššú, z veľkej čo si násilnosti donúten
Ťažko prijal, nazpátky do ruk jemu správu odevzdal;
Aj že by ostatní sa takú nezdráhali z otcov
Uznať vec za dobrú, a svým nezavrhnuli zdáním;
Než jednú myslú, jedným k nej pristali srdcem:
Tak by našel, čo hledá: ano aj vác nad svoju žádosť
Obsáhel: nebo aj by naším bol nad nami králem,
Aj by sa vyslobodil z poddanstva Karolmana mocnú
Vojska našého braňú; a vlastný stal sa panovník.
Tak povedá. I hneď, škaredým čo zahlédali predtým
Naňho okem, premeňá sa na srdci, a od hnevu pusťá:
Neb takovú za prospešnú uznávali raddu.
Všetci ba aj začnú, i Milín sám, ešče ho núkať,
Královskú aby vzať sa nemeškal nad nimi správu:
Jestliže len privolí Slavimír a vládu popustí.
Než veľonábožný Slavimír tak poznovu začne:
Údatný svorné si očul tu Svatopluku otcov
Ze strany tvej zdání, a v čom svú snésli sa myslú.
Jestliže tehdy jejich nebudeš stáť vóli naodpor,
Jestli nepríjemnú, čo si v potrebe nekdy prislúbil,
Odvislosť zanecháš, a bojovných Nemcov opustíš,
K nám sa pridáš, i budeš vyhledávať národu ščastí:
Najvyššú ti porád odvádzám nad nami vládu.
Vezmi si berlu do ruk, národné vezmi si vojsko,
A proti báborským zmužilé veď zástupy hajnám:
Stri zmatených; a nepodlehlý tak staň sa panovník.
Než čo dlíš? čo sa rozpakuješ? Či ti Nemci milejší,
Nežli je vlasť, než sú krajané a krajny rodáci?
Či snaď chceš mrzuté vácej poddanstvo si vážiť,
Nežli drahú volnosť, a slobodnú nad nami vládu?

Tak hlasnými tichý Slavimír bol rečňoval ustmi.
Než Svatopluk mešká a na svej mnoho mysli premítá.
Jak behavá keď prez jarné lastovka povetrí
Nad barinú létá, a včil sem, včil tam obratná
Bez baveňá sa točí i ochytrým klučkuje krýdlom:
Tak Svatopluk sa na tú i na tú stranu v srdci zanášal.
Až vposled hovorí i takýmito odreče slovmi:
Nesnadná je to vec, nesnadná rozvaha veľmi:
Zdáli sa popridržať Nemcov, čo ma najprve síce
Ve svých oklamaní myslách zlú trápili vazbú;
Než pozatým se cíú a s veľkým zaslali vojskom,
Bych vlastnú i celú Rastislava krajnu dosáhel?
Však za to mám vyššej zostať jich vláde povolný.
Zdáli radej sa k vám a k národu svojmu navrátiť
Zas nazpák; i vašej učiniť žádosti po vóli?
Tamto mi víra daná, ku milej toto káže mi vlasti
Láska robiť. Poneváč ale každý túžne za sladkú
Dychtívá slobodú, a hledí poddanstva sa pozbyť:
K vám radšej sa pridám: královskú nad vami berlu
Vezmem, a údatné povedem na Karolmana vojsko.
Tak myslím, že mu dosť úzkej nahodíme žalosti.
Rozpovedá. S veľkú sa tedáž hluk zdvihne radosťú.
Zástupy jak plavcov, čo po morských bez dna prepasťách
Odporným stihaní sem tam blúdívali vetrem
A vždy sa od vlastných nazpák odeháňali končin,
Zrázu keď otcovskú spatrá zem; dávno odešlé
Kdež manželky na nich a milé očekávaly dítky,
Náramný pusťá na nebeskú oblohu vyskot.
A s veselými leťá na prístav i na brehy plesmi:
Tak sa novému hrubá rozléhala královi chvála.
Než Svatopluk dál nastává, a tak ustami rekne:
Včil poneváč sem ujal královskú nad vami berlu,
Uznávám za dobré, aby sa Britwaldovi táto

Vec dala na známosť: nebo po mne mu práve nevládný
Najvyššú udelil nad vojskami správu Karolman,
Zdáž domov ustúpí s pokojem? čili naproti vojnu
Zdvihne, a k báborskej chce braňú nás vláde naháňať?
Kdož teda z prítomných do takej rád vezme sa cesty,
A k Nemcom s nemilým i k vodcovi zajde poselstvom?
Takto poví Svatopluk. Chytrý v tom postane Zvestoň,
A mnohopospešným zachopí sa do tábora žrebcem.
Ešče potom včasné, jestliž by sa lúbila asnaď
Vojna radej Nemcom, jako predkem hádali na svých
Všetci myslách; a za čím náramnú dychtili túžbú,
Raddy vedú, a porádky čiňá, i stráže naríďá,
Až sa noc obratná z polovičnej zvrátila cesty,
A všech na sladké odebrať sa ponúkala spání.
V tom snem rozpusťá, i do svého sa bydla navráťá.
Než zmorený Britwald po dovédlej práci ke koncu
Jak len pozdnejšé uložil sa na lehno a zasnul:
Divné mal vidění a plné úzkosti lakání.
Neb sa mu zdálo ve snách: za tichého že háje povetrá
Od vrchu naklonené do samého sa knísaly spodku;
Déžď krvavý, krvavé po celej išly obloze šípy;
Vreščalo ptáctvo dravé, a hnutá zbroj dávala brinkot;
Že trikrát sem i tam nočná sova létala nad ním;
Trikrát zešla na níž, a pléskala na hlavu krýdlom:
Až vposled mu na válečný povysadnula oščep:
Trúchlé húkání a dlhé k plaču ťáhnula vysky.
Dál sa mu zdálo potom: že na prostred tábora hlasný
Zrázu fuják zahučal, jako keď zlý nekdy Rarášek
Od zemi sa zdvíhá, a na horné ťáhne povetrí:
Tak že tuhoprudký vzbúril sa z náhody víchor:
Prach, metané listí, i, čo lahké, všecko zachýtal,
A v kole zhusta točil; hrozný až zrázu na pohled
Vysmeknul z neho vlk; na jeden skok násyp a všecko

Popreletel bavení; i do temných uzmizel húščov.
Tam strašné započal si vytí, až na zvuk odevšaď
Veľké lúpežných sa bratov k nemu dohnalo množstvo;
Množstvo, jaké žádný posaváď človek ešče nevídal.
V tom zachopá sa naráz a k táboru mlčky zakradnú.
Napred nezvedených o takej sa príhode strážcov
Roztrhajú, potom ostatné, čo nebedlilo, vojsko.
Sám ale stáda vodec lútý ke samému sa dostal;
Naňho tedáž chytrým bol vyskočil hurtem, a silné
Drápy veťal do očí, mocné do hrtána zubiska;
V tom krk rozkmasnúc širokých hlavu oddelil od plec:
Všecky na drobno potom (hrozná vec!) roztrhal údy,
A hnusným trasené pochovával do brucha mlaskem.
Ukrutnú Britwald na také ve drímote zdání
Naplašený hrózú, i po všem tele od potu mokrý,
Ze sna sa hneď vychopí a na rovné zdvihne chodidla,
Jak jeleň obratný, pod brestem v háji ležící,
Keď čihavý ostrým poraní ho z náhody šípem
V rebra lovec, ze svého naráz vysmekne ležiska,
A spešnými celú prebehává dúbravu skokmi:
Tak sa myká Britwald, a rukú meč z pošvy dobývá;
I skúmá, zdáliž nočného by nekde ve stíne
Lúpežníka ovec s družinú nespatril ohavnú?
Zdáli není též pravda iné, čo zdálo sa ve sne?
Lúpežníka ovec nevidí nočného; i všecko
Ostatné též pravda není, čo zdálo sa ve sne.
Jak takovú sa na rozpačitej bol mysli zanášal
Ešče pečú, hle, tuhý dostúpí pred neho Wilfrid,
A hlásí: že chytrý ze devínských vyslanec ohrad
K táboru priklopotal; pred vodca sa pustiť, a veľkú
Oznámiť jemu vec žádá. On ho pred seba káže
Hneď povolať. Všeliké mu zatým ponapadne do srdca
Nazdání: prečo len do ležáňá toľko samotný

Vystrájá sa posel: prečo král nazpátky sa radšej
Nevrátí Svatopluk? jakovú má príčinu meškať?
Keď tak rozmýšlá, i darebné láme si mozgy:
Zvestoň dospíší, a takýmito rečňuje slovmi:
Údatný Britwalde, prvý nad vojskami správče!
Poslal mňa Svatopluk tebe ovšem skázať: ode všech
Jednú že prijatý za Slovákov krála je myslú;
S tú však výminkú: aby báborského sa jarma
Odreknul, smutné zanechal poddanstvo, a vlastný
Vlastných zostával krajanov na budúcne panovník.
On, veľkú nahnutý ku vlasti a národu láskú,
Dal sa navésť; i královskú vzal nad nami berlu.
Včil teda už na svém rozhoď sebe srdci, a odkáž:
Či s pokojem domov ustúpíš? čili naproti vojnu
Zdvihneš, a chceš zbrojstvom ku vašej nás vláde donúkať?
Tak povedá Zvestoň. Britwald náramne ukrutným
Rozpálí sa hnevem. Jako keď z dalekého nekrotký
Navrátí sa tiger loveňá, a z Kavkaza lúpež,
Buď srnu, buď veľkého malým v hube kanca donášá;
I schytených v pustej nenachádzá jaskyni ščencov:
Tak sa metá, tak prehrozným vztekem hádže sa Britwald:
Až z ohnivých mu očí blyščícé létaly iskry.
V tom hovorí, a takú dá poslovi odpoveď istú:
Iď na Devín, odkáď si prišel sem, a tento nes odkaz:
Váš poneváč toľkej sa dopustil vinny panovník:
Víru danú a slub nedržal; dobrodincov opustil:
Skór že neustúpím, do milej nazpátky sa vlasti
Nevrátím: zakaváďkolvek vás pod naše panstvo
Nevzdám odbojných; a do otrockého na hanbu
Járma nezaprahnem; puta odbehlému za úskok
Králu na krk nehodím, a Karolmana vláde neoddám.
Tak slub a víru plniť naučím ho a právo nelámať!
Rozpovedá, a takú odbíjá Zvestoňa hrozbú.

I hneď jak sa milú zardívala dennica žárú,
A plesavé uhlom započínala hvezdy uhášať:
Rozkazy dá vojskám: ostré by dopadnuly zbrojstvo
Bez baveňá, a do ukrutnej sa pobíraly bitky.
Napred však stavené takovýmito zbudzuje slovmi:
  Zástupy údatné, a mojej už vláde patrícé!
Nevďačný Svatopluk vydaný slub a víru polámal,
Od nás ustúpil, ke svým prirazil sa Slovákom;
A svornú zvolený myslú na Devíne za krála
(Tak, hle, vedel svú dobre konať vec a lásku si získať!)
Už chce nepodlehlým zostávať nad nimi pánem.
I včil po vlastném smí nám rečníkovi skázať:
Či s pokojem lúbí sa odísť, čili naproti vésť boj,
A hroznú do našého braňú poddanstva ho nútiť.
Jak na to by sme sem až toľkú premerávali cestu,
Toľký prešli potok; a nečestné strískali vojska,
I zbytek ostatní do devínských zahnali ohrad:
By sme sa do vlastných bez prospechu vrátili končin;
A špatnú nepočesť i ohavnú ňésli si hanbu.
On sa zatým, od báborskej už vlády slobodný,
Výšky na královském rozesádlen prestole zdúval;
Útechu a hnusný ze našého mal úskoku posmech.
Čož' na to veľkoduchý náš král povedal by Karolman?
Čo krajané? Jakovú tu by nás oni vítali tvárú?
Jestliže by sme na pól dobyté víťazstvo zavrhli,
I prajné v boji aj dálej neužívali ščastí,
Prospech též zdarný; a krutým nezaprahli Slovákom
Járma kruté; i samého nekarhali úskoka slušne,
A v hrozných sevreného putách i ve vazbe ohavnej
Zpátky sebú na smrť krvavú nezavlékli do krajny?
Tehdy takú porušiť našu česť nedopustime hanbú.
Odvažitým srdcem, ze všeckej vlády a tužšú
Od hromu prudkosťú na devínské vpadnime hradby;

Potrime obrancov; smolu hádžme i sirku i lúče;
Mesto zapálme celé, na popel ho a na prach obráťme:
Nech z neho vác nejaké ani len nepozostane méno.
Odbojnú poddajme našej zem vláde; a v ťažkých
Obkovaného putách ke Karolmanu ťáhnime krála.
Tak hnevný povedá Britwald; i hneďky se všeckým
A zmužilosti plným zachopí sa na ohrady vojskom.

Spev desátý.

Obsah.

Zvestoň nazpátky prichádzá, a oznamuje, že Britwald vybral si pótku; a otroctvom sa vyhrážá. Krik zrázu sa rozlehne, že Nemci k ohradám sa hrnú. Svatopluk, poneváč nedopúščal čas vojsko z mesta na bojišťo vyvésť, rozkáže na násypy a na múry vybehnuť, a len mesto hájiť. Nemci násypy prejdú, a k múru rebríky pristavujú; než jak hore lezú, Slováci náramné brvno na nich zvalá: to rebríky poláme a hroznú zkázu prinese, až ustupovať začnú. V tom rečú Agilmunda zbudení, nové rebríky poberúce, zase sa na múr ženú; ale jak šípami Ohroza Agilmund padel, ztraťá srdce a od útoku pusťá. Na druhej strane Gromislav na múr vyleze; za ním sa hrnú vodci a sám Britwald. Báborskú zástavu vydvihnú. Britwald širokú cestu prez vojsko si presekav ku bráne dobehne; otvorí ju: Nemci sa donútra sypú. Než Svatopluk jak zahlédne báborskú zástavu na hradbe, tam s vodcami pospíchá, a na svých pokríká. Ti rečú jeho posmelení do hustých radov sa postavá. Sám, napred sraziv kamenem báborskú zástavu, zbrojú strašlivo žúrí: Gromislava a mnoho iných vodcov porazí. Iní též jeho vojvodové a ostatní mládenci ztuha bojujíci neprátela z mesta ženú. Britwald na druhém míste válčící ve vláde už oslabený jak zazre, že Nemci nazad sa hrnú a vodci se Svatoplukem naňho idú, i že už ve tme ništ nezvede, rozzlobený do tábora zpátky sa navrátí.

Ostatní po dokoncovaném sneme všetci, ve pevných
Bezpeční hradbách, sa odebrali vodci na spání,
A sladkého kleslým vypočinku doprávali údom;
Len Svatopluk bedlí a strážné vička nezavre;

I všelikým sem tam zavracá sa na mysli badáním:
Či s pokojem sa posel, čili s vojnú zpátky navrátí?
Ešče milú sa na zem vyšlé nezačínalo slnko
Usmívať tvárú, vysoké len zlátilo kopce:
Keď chytrý sa naráz dovalí od tábora Zvestoň,
A hlásí: Britwald že si vybral pótku; že hrozným
Jármom a otrockú sa vyhrážá spať šije vazbú.
Údatný Svatopluk na takéto sa pótky vybrání
Veľmi na srdci teší; na hrdé ale pohne sa veľkým
Aj hnevem aj smíchem hrození, a tak ustami rekne:
Nech len sám pyšný nezanedbá víťaz o vlastnú
Peč hlavu mať Britwald: by celú nazpátky doňésel.
Však lepšej nemohel si voliť než vojnu: tak aspoň
Skór mu konec, nám skór ale nastane slávy počátek.
Sotvaže tak dopoví a také slova ustami pustí,
Ejhle, prenáramný hroznej zvuk trúby sa zrázu
Ohlásí, a tuhým do uší pere zhusta jačáním.
V tom zmatený rozlehne sa krik: že z tábora lútí
Nemci idú, a celým rúťá sa na ohrady vojskom.
Najvaččé ku dobýváňú též mesta rebríkov,
Najvaččé baranov, najvaččé aj prakov aj del
Množstvo nesú, a po svých hodené krkoch húžvami ťáhnú.
Tu Svatopluk hrozné zapopádá zbrojstvo; i napred
Nezlomný a zlatým spojený ve trojnako útkem
Obléká na prsách pancír, vysokými hrozící
Chvostmi šišák hlave dá, ostrým a na krásu podivným
Bok si opáše mečem; na levú potom hádže zorící
Ščít ruku, a pravicú zrutné zachmatne dubisko.
Keď bol už ozbrojený, s veľkým hneď vyskočil hurtem.
Jak hladný v rannej dobe lev, keď z náhody uzre
Od psov naplašenú utekať mimo jaskyne laňku:
Tak vyletí, a porád na veternú zdvihne sa výšku;
A, hle, tu ozbrojených k pevnej sa už ohrade Nemcov

Približovať zhľédá; a malú byť v prostredu dálu.
Náramnými tedáž sa zapálí od jedu hnevmi:
Vojsko že z mesta vyvésť, a do rovných postavať už vác
Nevládá ho radov: poneváč nedopúšťala chvíla.
Náhlý tehdy vydá rozkaz: by na násypy vyšli,
Lézli ochytro na múr; a samé len už hájili mesto;
Nešli do pol. Každému tedáž aj vodcovi stálé,
Se vlastným kde by mal vojskom stáť, místo narídí.
Tehdy ho, ačkolvek zmužilé jich núkalo srdce
Znútra vyíť, a v širej sa na rovnine s Nemcami potkať,
Všetci uposlúchnú, a zrázu na výšky vybehnú.
Časť ťažké snášá kamení, skaly na pleca hádže;
Časť klady a hrozné hore válá drúhami špalky.
Než veľoúdatný Britwald k vysokému se všeckým
A v rady postavaným sa dorútí násypu vojskom.
Jak na novú keď jar černá a ku pohledu smutná
Prez jasný sa valí od pólnoci húlava oblak:
Vetry tedáž zafučá, mraky zastrú slnko, a chladný
Sňah létá, i kolem zelené už lúky zabílí:
Tak prudký žene sa Britwald; každému i prísný
Vodcovi dá rozkaz: kde by mal po porádku sa se svým
Postaviť a zkazenú zrovnávať príkopu hajnom;
Násypy snážne prelézť, a tuhý na hradby dať útok;
I prez prekročené sa pobírať výšky do mesta.
Tehdy se svým každý sa valí a dre k predku vojákem.
Prvný s odvážným rozbehne sa množstvom Agilmund;
Naproti v tom husté zafičí strel mračno; zelezný
Do hlav a do ščítov sa valí a treskoce príval.
Hneď Lewigild, Fridrich, a ohromnej postavy Luitbert,
I zmužilý Ajstolf i obratný padne Egerhard,
Aj Sind aj Heribert, po samém čo kráčali predku.
Než druhové, toľkú pohnutí náramne porážkú:
Tým prudší uderá a na násyp zhurta sa rúťá.

Tu mnohoúdatný porazí Branimíra Deorpald,
Engelgast Veľomysla, Ruprecht Slavihosťa a Leska,
Odvážný Manhart Luba, Ukrota, Poslava, Hnevsu;
A dvoch prezmužilých bratrov Mileusta a Darka,
Aj na hlas aj na tvár, i na krásné zbrojstvo podobných:
Tohto Kolislav otec rád mal, toho Žížňava matka.
Premnoho ostatných dává smrti ešče junákov.
Jak na jaseň padajú vyzráté z jahňady listy,
Keď prudké uderá a lesom ščice mrazy opálá:
Tak husté naporád ani ve svém počte nemenšé
Pod zmužilú Manharta rukú hlavy létaly vojska.
Už krajné ze všej sa dajú sily násypy rúcať;
Zem zvalujú, a číňá rovnú prez príkopy cestu.
Jak toto uhlédá spanilý nad míru Luboslav,
Čo mnohoúdatné ze Velehradu zástupy védol:
Na svých pokríká, a takýmito zbudzuje slovmi:
Údatní druhové! zdáliž bez pomstvy necháte
Obratných vysoké rozhádzať násypy Nemcov,
A snadný urobiť prez príkopu k ohrade dostup?
Kam veľká zmužilosť, kam veľké zmizlo sa srdce,
Čo v krvavých indá ste ochotní mávali pótkách?
Tak povedá; i hneď mírnú do hrubého vypúšťá
Šíp Manharta rukú, jak prám z Načiráda mohútný
Ven ťáhnul končár, a pravú stranu úrazu vystrel:
S náramným chytrá doletí strela hvizdem, a súcé
K prístupu najdúcá pod krajnú místo čelusťú,
Tam vbíhá, a celý ocelú svaz rozreže ostrú.
Hnedky prez otvorenú penitá krv hurtuje díru;
A bludné večitá zapopádá mrákota svetla.
V tom sa točí, a hrubými na zem dole údami buchne:
Jak srazená pri dobýváňú od nástroja bašta.
Na zmužilého potom sa Gerolda a Fusta mohútnú
Rozháňá kopiú: toho do brucha, tohto do prostred

Hnáta pichá, a dutú nad článkem píščalu zláme;
Tento na zem tvárú, tamten hore na znak upádá.
K nim doloží vrstovníkov Rajnfrída, Liperta,
A klamavého rečú i mnohými chytrosťami Hajnca.
V tom prudký jako hrom dovalí sa tu naňho Madulfat,
Ohromný velikán; a plamenným napred okálom
Rádne zamírící náramné mykne dubisko.
On sa tedáž schýlí; hodené ide prez neho brvno,
I zmužilému na braň Horomyslovi kadlub a stredný
Prejde život krvavé, a do písku sa ešče zarývá.
V tom Luboslav ražnú porozháňá píku, i rekne:
Pozri, či mírnejší pravicú mú hádže sa oščep?
Zná-li raniť lepšej? bár lahší omnoho než tvój.
Hlasnul; i vystrelenú púščá do Madulfata sosňu;
Táto fičí a kraj sedmorpleteného u spodku
Ščíta prepichnúcá do pravého sa uvryje stehna,
A zrutnú tehdáž prelomí kosť všecku; na konci
Však sama též veľkú hodená sa zláme tuhosťú.
On léhá, jak holým zmetajícá hvezdy vršákem,
Buď srazená ocelú, dávného buď od veku trúchlá,
Jedla padá, a širým porazen bor láme chrbátem.
V tom hrozné púščá na nebeskú výšku bučání.
Jak divoký náramne ručí bulo, jatce uťéklý,
Keď chyteného vedú za provaz mládenci a zlí psi;
Ten za pravé, tamten za levé ucho, tento za chrápy,
Tento za vyplazený ostrými ho pevne držící
Hryzmi jazyk, ťáhnú, a popustiť už od huby nechcú:
Takto mučí, nadutého zakáď ducha z hrdla nefúkne.
Než víťaz Luboslav, z ražného jak oščepa celky
Odrazený končár a samé len bidlo zahlédne:
Blyščící tehdáž ze zlatej meč pošvy dobývá,
Čo slavný daroval, keď ho uctil, nekdy Velepluk;
Než tomu nitranský urobil zas ho nápoky Zácslav,

Najvačší tenkrát na kováčskú prácu remesník.
Tým teda rozháňá sa mečem: Wolhartovi napred
Utne pravé, krásnému levé Malchingovi stehno,
Firtovi škraň, ruku v nadstaveném Arfrídovi lokte.
Trost oka, Hildebrand švárného sa pozbude líca,
Ohromitému na zem veľká hlava Márovi padne,
A v medeném najdál zaletí od pána šišáku.
Údatní sa neméň, na hrdinskú vodca patrící
Mužnosť, obracajú druhové, a neprátela márňá:
Cudzikraj Wenemára, Utech Lenharta zabíjá,
Múdrohlav Rajnberta, Miluch Witichinda, Polihrad
Tunmana, obratný černého ve tvári Lupolda
Dobrochvál, Nebihosť Walberta, Ekarda a Humla,
Čo pred svým opilý honosíval nekdy sa vodcem,
Ze všeckých že prvý na devínské ohrady výjde,
A zjašené lúčem neb sirkú mesto zapálí.
Bár takovúto berú údatní Nemci porážku:
Predsa neustúpá, a Slovákom chrbty nevystrú;
Než prudšej bojujú; lútejšá zmohne sa vražda
Týchto i tých. Jako keď vzteklí sa bujáci, a lační
Medzi sebú sejdú levové, i do bitky zapálá:
Tamti kolú, tito zubmi hryzú a pazúrami drápú;
Uhnuť jedni druhým nechcú a predku dopustiť:
Tých brániť sa život, nútí hlad týchto ho odňať;
Najmnožšú tenkrát sa krvú zem šírky zalévá,
A rváním i divým daleké zňá háje ručáním,
Úvaly ohlasujú sa kolem; náramne trnúcí
Pristúpiť nesmá a pomoc dať stádu pasáci:
Tak hroznú tu vedú bojující pótku, a mordy
Rozmnožujú; ostrým klesajícé mrtviny zbrojstvom
Zhusta na zem padajú: rosná jak bujne urostlá
Tráva na rozlehlých po moravskej rovnine lúkách,
Keď predlhé ju sečú obratných zástupy koscov,

I v rovnej stihajú a kladú rady od seba dáli;
Až vposled zlomení odpornú Nemci porážkú
Ustupovať začnú a krok nazpátky zanášať:
Keď lútý, s veľkým sa ženúcí hurtem, Agilmund
Zprudka volá; i nazad nedopúščá chrbty nachýliť.
V tom sa pozavráťá a hanebný úskok opusťá.
Sám zrutným sa valí na krutého Luboslava ščápem.
Skór však, než rovnú urobí k nemu cestu a bližší
Dostává prístup, Vidu, Jaslava, Zrína, Omysla,
Obratného mečem Hostikraja, Blúda a Laska,
Čo vládným z obojej znával ruky oščepem hádzať,
Zachvátí, i krutú odnášá ze sveta jedlú.
Než jako sa sblíží, a smrtný móže dať úraz,
Náramnú sa tedáž ze všej do Luboslava vlády
Rozháňá kopiú a dutého ju do slychu mykne.
Rozbodená, z čistého kutá zlata, lebka fičící
Neprichytí končár, ale núter do hlavy púščá.
Hneď černá hustým vyvalí sa cicorkem i jasnú
Braň krv poškaredí, a drahé zaohyzďuje rúcho.
V tom léhá, i na div švárné stele do prachu údy,
A mrúcí špatnú spanilými zem ustami rýpe.
Nad ním aj Velehrad, nad ním aj kvílila Nitra,
Nad ním sám i Devín truchlil, samy truchlily panny
Trenčanské, a celá naporád oplakávala krajna;
Sám ano aj nad ním zažalostnil víťaz Agilmund.
Jak zhlédnú druhové, toľkého že vodca Slováci
Sú zbavení, smelšé nadopadnú srdce, a prudší
Na kleslého tedáž pusťá neprátela útok:
Najmnožších márňá; sami však též v odpori lútém
Ze sveta zhusta idú; najdlžšú predsa neisté
Chvílu na tú i na tú víťazstvo sa klátilo stránku.
Až vposled strední prelomán eprátela zástup,
A s hrozným sa ku hrádzi sypú a ku príkope vyskem.

Príkrý hneď zvalujú bez všeckej odtuchy násyp,
Zvléklú zem sťahujú a do úvala k zestupu hádžú.
V tom hore obranné položící nad hlavy ščíty
Prez širokú v hustém sa ženú roji k ohrade cestu.
Stále na nich sa valí a hučí od zábradel oblak:
Údatnú točené pravicú a lučiščami šípy
I strelené létá kamení, a pleskoce na kryt.
Jak keď vetry sivé doženú od západu mračno,
A zhubné padajú hurtem buď na strechy krúpy,
Buďto na zem hukocú, i do výšky zas od zemi skáčú;
Rozkvitlé sáťá, rozkvitlé trávy a bujné
Ešče neobholenej potrepú zcela dúbrave mládí:
Tak strely, tak sa tuhé od pevnej rútily hradby
Zlomky, a na klenutí podvihlých tréskaly ščítov.
Ništ oni na pleskot, na krutý ništ nedbali príval,
Ništ na smrť blízkú a idúcí odhora úmor;
Zrovna poobracanú k múrom sa zanášali tvárú.
Než jako sa sblížá a ščastný k hradbe dosáhnú
Už prístup: veľké najdlžších množstvo rebríkov
Pristavujú, a na ohromnú hneď výšku sa drápú.
Už polovic vetrnej popremáhali cesty; a práve
Napráhlými samých sa dotýkali ščápami cimbor:
Keď veľké, borové zhora pustili brvno Slováci;
Brvno, čo zaprahlých dvakrát šesť ledva doťáhlo
Z hája volov. To letí a krutú nese záhubu vojsku.
Jak vysoký strmnej hory vrch, keď z náhody nekdy
Hrozným vyvráten trasením od základu pukne,
A strašným sa valí hrmotem: v stret v úboči prišlé
Najmnožšé kamení, najmnožšé láme dubiska;
Až vposled hromovým nízkého do údola praskem
Sa zrútí a celý náramnú zakryje spustú:
Tak neináč shodené rúcá sa s hradby kladisko;
V páde mužov zachytí; braň a krov ze ščítov, i celky

Najdlžším stavané drúzgá rebríky porádkem;
Strašlivo húkne potom; strnuté až trásly sa múry,
A hrozným zdešené poozývalo mesto jačáním.
V tom nazad odrazené vyhodí sa a od zemi nazpák
Veľký dá odskok; pozatým prez vojsko na dálšú
Ešče sa cestu valí, a protivné zástupy naskrz
Roztírá, mačgá, i na černé bahno uvádzá.
Toľkú prestrašení krajanov svých Bábori vraždú
Ustupovať začnú a krok nazpátky zanášať,
Keď hnevný dovalí sa, i tak zakríkne Agilmund:
  Kam laklí žavracáte chrbát a bez hanby na špatný
I všem neznámý Nemcom dáváte sa útek?
Od mis však mastných a prelétých vínami konvic
I slavných od hodov neprám tak lahko bočíte.
Skočte nazad, rovnými na múr sa tvárami neste.
Včil mnoho snadnejší do prostred mesta je prístup,
Keď najhroznejšá už prestala pohroma žúriť,
A zvalené, v ňomž najvačšú zakládali nádej,
Brvno leží; rovnej nemajú ani obrany vácej.
  Takto volá. Oni hneď si nové poberúce rebríky,
Prez krvavý chodník, prez upadlých mrtviny bratrov
Zhusta na múr sa ženú a snážá výšku dosáhnuť.
Tehdáž náramný, hrozný rozlehne sa treskot:
Shadzované kamení a skalné odhora terchy
Na klenutí ščítov, na šišáky a na hlavy Nemcov
Praskotajú, medzíre čiňá a vraždy ukrutné.
Dvakrát ustúpá; dvakrát nazpátky sa vráťá:
Neb lútý divokým od násypu vreskem Agilmund
Strašno-ručí, a nazad nedopúščá chrbty obrátiť.
Než po tretí jak ráz úderá: k vrchnému sa múru
Priblížá, a hrdé pravicú zábradla dopadnú.
Rozkatení ostré vytasá meče hneďky Slováci,
I predným značené utnú ruky; takto podobne

Též i druhým, tak též i tretím sa na výšku valícím
Stále čiňá; potom ostatných ražnými do pevných
Kolmi tlčú hruď a od vysokej dolu ohrady sáčú.
Najmnožšú vybehlé do nebeskej oblohy múry
Červeňajú sa krvú, a zalété úvaly brodnú;
Od pary kúricej okoličné vlhne povetrí.
Hrozný válčících s obojej strany pokrik a mrúcích
Nárek sa zdvíhá, a zlaté až hvezdy porážá.
Chytrý stál na dobroslavskej veži mládenec Ohroz,
A strely stále kušú i nechybné šípy vypúščal.
Od neho súcejší sa nevídal nikde polovník;
Lepšej buďto okom mírit trst, buďto na vačšú
Dálu hodit nevedel ze všeckých nikdo Slovákov.
Len túlem, jediným obracal sa len odmaly lúkem.
Nad Rudavú on často celý bor, často Suchánku,
Často celú i za deň poprechádzal Čertovu Brázdu.
Žádný pták, žádné jeho šípom zvíra neušlo.
Skór srna, skór i jeleň padel od vrhu, nežli fičícé
V hrsti lučiščo brňat, než hvižďat prestala šípka.
On z Baby vácejkrát na samý až dostrelil Ostríž.
Lúkem i včil zbrojený a visícím od pleca túlem
Najdál obratné rúcal na neprátela šípy.
Už Rufa, už zrutných Edmunda a Krištofa údov,
Už na pravém bílého, levém černého na líci
Rajnera, a s rapavú až príliš Gotliba tvárú,
Už zrelšého vekem porazí též Sigmara veščca,
Čo svým hádával krajanom, čo vždycky budúcé
Oznamoval; svój však nevládal predvidet úmor.
Už sto iných vítaz na druhý svet zešle junákov.
Žádný šíp nechybí, žádný sa nadarmo nepustí.
V tom spatriv, jak svých na tuhý žene útok Agilmund:
Ačkolvek nemalá vprostred zostávala dálka,
Posledné dve, nebož by nebol vzal zkázy na jednu

(Tak pevných kostí, tak ohromnej vlády bol ovšem),
Najvýbornejšé strely ven z lahkého premírnú
Puzdra vyťáhne rukú, a na veľké napne lučiščo.
Napred však takovú dává k nebu prosbu, i rekne:
Otče nebes! dopraj, by mojím též lúkem upadnul
A k toľkému iných doložen bol počtu Agilmund:
Čo včil tak prudkým rútí sa na ohrady vpádem,
I všeliké dychtí a snáží mesto vyvrátiť;
Nás do otroctva uvésť a krutého do járma zaprahnuť.
Tak povedá. Večný ho slyšal všehomíra Panovník:
Neb k smrti ustavenej sa doblížil chvíli Agilmund.
V tom najdál skrivený ze všeckej vlády naťáhne
Mocnú lúk pravicú, ohnuté až dotkly sa konce;
A strely jednu tedáž za druhú na neprátela pustí:
Náramné v sekaném ozvú sa hvizdy povetrú;
I predná do hrtána, druhá do pravého sa líca
Bodne a úmornú podonáša záhubu šípka.
Ohromný sa na bok potočící klesne Agilmund;
Zem pod ním zahrmí, padlé zabrinkoce zbrojstvo,
A trúchlá duša ze studených ven vydre sa údov.
Naplašení tehdáž druhové náramne sa laknú,
Srdce traťá, a naráz dálšého od útoku pusťá.
Než na druhej strane tam, náhlí kde sa Štýri zeleznú
Náramným baranem roztrískať snážili bránu:
Prvný vystúpí a na múr sa vydrápe Gromislav;
I hrozného tedáž zachvátí Blizkoňa vodca,
Čo dvakrát sedem už vyšlých na hradbu junákov
Ohromnú rozťal sekerú, a do stínov odeslal;
I stredného krutú na čríslách rozbode píkú.
Hneď sa hlavú zrútí a na zem dolu ustami buchne.
V tom najsilnejší pribehnú k nemu vodci: obratný
Aj Kraič aj Pačemíl aj ščastný Grajsa kopijník;
Sám veľký sa pridá Humbold, sám údov oborských

Irmengard, i Sigurd, i strašný k pohledu Waltér;
A své sa zmužilosti plné sype vojsko za každým.
Sám ano aj zrutný Britwald, čo zhusta zalehlé
Na spešném dosaváď obchádzal žrebcovi mesto,
Snadnejší prístup, snadnejšú cestu do nútra
Skúmal, a na prudký všeckých bol zbudzoval útok,
Tam sa valí, jasné ze zlatého až išly šišáka
Blesky, a rozježené úvetrím zmítaly chvosty:
Jak spadlá keď nekdy letí dolu od neba hvezda,
I množšé ocasem prská a rozhadzuje iskry.
Obzláštného tedáž, jak najblíž válčil, a náhlým
K útoku hnal hurtem se sebú Hartunga pojímá,
Výborných i druhov jeho Unhata, Ottu, Wanincha
A strašného dlhú kopiú Ernesta, čo pod svú
Mal sverené správú salcpurských zástupy Nemcov:
Neb vekem už zešlý a na ťažkých oslaben údoch
Vlastné vác rídiť nemohel sám vojsko Adelwín:
Bár kyselosť a tuhý na Metóda hnev ešče nepustil;
Božských ve službách že slovenský nadstavil obrad.
V tom chraplavá strašným rozlehne sa trúba jačáním,
Ohromitý najdál i pokrik rozlehne; a zrázu
Báborská z chytenej zakníše sa zástava hradby.
Jedni do odporných drsné a pravicmi ze silných
Odrapené múrov hádžú skaly; jedni čadícú
Nasmolené živicú a smutnú povrazy sirkú,
I plamenem tlícé metajú hore na strechy lúče;
Mečmi iní a dlhými perú neprátela ščápmi.
Tu pre hrdé nadutý myslú víťazstvo Gromislav,
Za mnú, kríkne, za mnú údatní berte sa vodci.
Jak sem vás na neprístupné ráz múry vyvédel:
Tak vás aj na samý vyvedem hrad a zámek ochotných.
Rozpovedá; i Omýla tedáž, jak naňho sa veľkú
Rozháňal kopiú, a chcel smrť Blizkoňa pomstviť,

(Neb spanilotvárnú jeho vzal sebe dcéru nedávno),
Predchádzá a krutým na druhý svet zešle dubiskom.
Obratného po nem znášá Divu, Znislava synka,
V najstarodávnejšém a hrdém čo Novohrade nekdy
Najvačšého prvý býval kňaz chrámu Perúna;
I pre život prísný, i pre múdré raddy a známú
Nábožnosť rovnú u všech mal královi poctu.
Ostatní prudkú na hrdinských vodci tu myslách
Rozhorení hanbú, že takú jim slávu Gromislav
Predchytil a predný na devínské ohrady stúpil,
Tým prudšej bojujú, a ze všeckej besnoty žúrá.
Rozkatený tehdáž Pačemíl Bratroslava znášá,
Irmengard Lutomíra, Sigurd Nebovíta, divého
Pozdrava zas Humbold, obratný Loskota Waltér,
Kraič na vraných bohatého koňov Hájislava skládá.
Grajsa preohromnú zlobivému Nerádovi píku
Stred čela povrážá; zlomené zapraščaly kosti,
A prebitý ostrím vybehel ven prez tylo končár.
Veľkoduchý i neméň vzteklý Unhat, Otto a Ernest;
Ten Lika, ten svorných bratov Opruda, Míra a Lučka,
Tento dobrého na lúk a nechybné ustami šípy
Vojtecha prestírá i do večných drímot ukládá.
Hvezdichvála Waninch, ohromný Svojslava černým
Dává tmám Hartung, i samého naposledy Unku;
Unku, čo nad prišlým z novohradskej končiny vojskom
Od padlého druhú honosil sa Blizkoňa vládú.
  Než Britwald, ohnivé z bystrých zrakov iskry sypúcí,
Jakto orel, keď nad vyschlú znenadála hovorných
Stádo husí barinú spatrí, dolu zrázu sa púščá;
A kriklavého lapí i pazúrami húsera däví:
Tak s chytených múrov k vysokej sa bráne zaháňá.
Postretané ohnivým znášá mečem hajna, a prostred
Valčících širokú presekává cestu junákov.

I strašný jako keď puklým nad kopcami mračnom
Ze všelikých najdál hrkotá stran príval, a v nízkém
Úvali najmnožšû spolu aj s pastýrami lichvu
Zachvátí, i sebû do nevolných odnese končin:
Tak zmužilý Britwald všeckých, čo mu pod ruku prišli,
Zhusta na zem rûcá, a do večných shadzuje mrákot.
Už Bolech, už Vitomír, i ohybký ûdami Krislav,
Už Nekol, už krásný Voderád, i Slavozvuk i Rodboj,
Aj Strelut aj Trebihosť aj veľký padne Boleslav.
Toľkû rozzlobený vraždû privalí sa Nosistrach,
Válečník a vodec metajících šípy Slezákov;
I zrutný do krutého tedáž Britwalda ze všeckej
Vlády hodí oščep; než v drsném od vrhu praskne
Uzgu jaseň; pichlý v prebitém na prostredu ščíte
Zostával končár, zlomená dolu padnula rûčka.
V tom Britwald ohromnejšé zakníše dubisko,
A s vačšû uderí do Nosistracha vodca tuhosťû;
I v sedmorpletený hneď ščít, spolu od zlata jasný
Aj pancír, spolu aj chlpaté rozbodne prsiska.
On hneď, jak srazená hromovým skala z náhody treskem
Sa zrûtí, a krvû švárné zaohyzďuje zbrojstvo.
Tu mnohoûdatný se smíchem rekne mu Britwald:
Tak lež, tak veľký nos iným strach a hrózu naháňaj.
Rozpovedá; i hneď uzlovatû z hrudi píku vyťáhna
K oslabenej častým baranem rozbehne sa bráne;
I dvakrát ohnivý náramné závory silnû
Mykne rukû; dvakrát vydaná bola práca nadarmo;
Než po tretí jak ráz mnohotužšû napne sa vládû:
Rozlomené tehdáž prasknû zatykáče; a v pevných
Obracané sťažejách zaškrípnû zrázu behûle;
V tom sa našír vrzavé rozchýlá vráta, i každá
Otvorená polovic na svû stranu pleskne do mûra,
Až zvukem a hrozným sa ozývalo všecko jačáním.

Tu hromovými ručí Britwald vreskotmi na Nemcov:
Sypte sa už nůter; zjašených bite vojsko Slovákov;
Mesto zapálte celé, a na horný berte sa zámek.
Tak výská. Oni, jak metaná od víchora bůrka,
Hneď sa valá; a dané vyplniť chců rozkazy vodca.
Než veľoůdatný Svatopluk, jak zazre na hradbe
Báborsků sem i tam sa povetrím zástavu knísať:
Tam chvátá, jako kavkazský keď z dálky tuhýma
Zhlédne okálma tiger, že na donském žrebci terecký
Odnášá mu kozák vyvléklé z jaskyne ščence:
Z mordárských lovenů tu korisť buď kozla buď hybků
Laňku zubov pustí; a prez pola, kopce a réky
Náramnými valí sa po lůpežníkovi skokmi:
Tak chytrý Svatopluk, prudkým jedu ohnem horící
Pospíchá, a zlatým zježenými sa hrivmi trasůcím
Najdál ukrutný půščá strach a hrózu šišákem.
Tam sa hrnů ohnivý Zemižížeň, Rozhoň a Slavboj,
Tam prismekne Milín a ohromnej vlády Borislav,
Najvýbornejší ze všeckých vodci Slovákov;
I k nemu sa pripojá. On v tom náramne hučící,
Jak by iných jedným dvakrát šesť vreščalo rázem,
Na svých pokríká, a takýmito hurtuje slovmi:
Zdáliž ruk, zdáliž sily vác a zbrojstva nemáte,
Keď do vašich nůter půščáte neprátelov ohrad?
Kdežtože už, na jakém chystáte sa míste obrániť,
Jestliže včil zmužilů sa neobráníte tuhosťů?
Včil teda z ostatnej pochlapte sa vlády; do hustých
Skočte radov; zlobivých bite Nemcov, a z mesta vyžeňte.
Rozpovedá. Oni, podbudení takovůto na vrůcích
Krála rečů srdcách, nohu v tom k noze, stehno ku stehnu,
Bok k boku, ščít ke ščítu, šišák ke šišáku, hrozícé
Chvosty k roztraseným pripojá též chvostom; a v odpor
Nadstavenými tuhý učiňá můr bez bavy prsmi,

I všeckú uderá na krutého neprátela vládú.
Sám ale náramné, hrozné zachmatne mohútnú
Skalsko rukú; s vysokej báborskú zástavu hradby
Stále srazí; i hneď mírnú do Gromislava píku
Rozháňá, a celú tehdáž na prostredu ostrým
Rozkálá hlavu končárem; skór z díry vybehlé
Mozgy na zem doleťá, než ohromné padnuly údy.
V tom nad ním zavolá, a takýmito ozve sa slovmi:
Prvný ze všeckých na devínské múry vylézels',
Prvný uzgovatým srazený lež drevcom, a silné
K hornejšej už vésť nezabývaj zástupy hradbe.
Tak povedá; i v tom do krutého sa Grajsu odevzdá.
Hneď ruka a hromový mu na zem dolu odletel oščep;
I blízkému levú Zemižížňovi škorňu ubodnul.
Irmengarda potom srážá a tuhého Sigurda:
Tohto do nadstavených črísel, toho mykne do pupka:
Ništ ščít, ništ pletený neprospel krúžkami pancír,
Čo starší bol strýc daroval jemu nekdy Adelfríd,
Keď sám na trasavé nevládal už údy ho vácej
Navlékať. Na samého sa včil Humbolda pobírá;
I pravším nad uchom žarnými na dálku horící
Meďmi šišák rozdrúzgne, duté rozdrúzgne i kosti.
Krv sa tedáž hustá vyvalí; on zrázu vyvráten
Z noh na levý sa točí bok, a do prachu značky upadne;
I spanilé černá tma zaťáhne mu svetla na večnosť.
Jak to vidí Hartung, že je prestren vojvoda Humbold,
Náramným chvátá na Slovákov krála fučáním;
I zrutnú uhodí ze všeckej násily píku;
Tá zaškrípe na ščít, a ochytrým zpátky sa hurtem
Odskočená vrátí, i pred jeho brinkoce nohma.
Naproti král Svatopluk záhubnú do brady jedlu
Rozháňá, i tuhé predelí na dvojno čelusti;
Krem toho ešče dlhým bodenú šiju prejde hrotiskom.

On sa motá, a hlavú dolu skór než lítkama buchne;
Zem pod ním zahrmí, a padlé dá brinkoty zbrojstvo.
Rozzlobení tehdáž báborskí od jedu vodci
Prismeknú, a chcú sa pre smrť Humboldovu pomstviť.
Tu Svatopluk z jasnej hromový meč pošvy dobývá;
I hladný jako lev po plném keď nekdy košári
Ovce trhá, a krutú ukrotiť črev besnotu žádá;
Jestliže ozbrojení sa dorúťá naňho pasáci,
Hneď hrivy rozpaježíc hrozné porozedre tlamisko,
Chvost zavrtí, zuby vyšklébí a pazúry napráhne;
I v boj s mužmi sa dá, a strašlivo mordami žúrí;
Až buď všem poodejme život, sám buďto upadne:
Tak Svatopluk vzteklý; i napred veľkému nabehlé
Roztíná i na tej i na tej strane Ottovi líca.
Unhata zachvátí; i levá hneď s plecma sa večne
Rozlúčí a na zem doletí ruka; i spolu táto,
Odrazený spolu ščít sa na veľkú dálu kotúlá.
Na zrutného potom sa točí Ernesta; a jedným
Chvostami podvihlú na vysosť hlavu odnese rázem.
Ostatných pozatým ráňá, a do pekla zesílá.
Jak keď na znosené od opéklých sparnami žencov,
Buď na topolčanském, buďtož na chotári trnavském,
Kríže prenáramný zahučí od pólnoci víchor,
A složené prudkým rúcá snopy hurtem, i s místa
Chváče a prez kosený sem i tam rozhadzuje úhor:
Tak besný Svatopluk Nemcov, čo mu pod ruku prišli,
Rozhorenú válá ocelú; a vraždy na vraždy
Rozmáhá, i kruté mrtvých tel kopce nakládá.
Vodci neméň tu braňú žúrá, a neprátela márňá:
Obratného chytrý Zemižížeň prestre Wanincha,
Kraiča Rozhoň, Pačemíla Milín, Waltéra Borislav.
Ohromitý Slavboj porazí Alfrída, tyrolské
Po stopeném ve vodách čo Dipoldovi zástupy védel;

Neznese též chraplavú skrivenými duť ustami trúbu,
A svým ohňa do srdc a tuhej zmužilosti naháňať
Ditmara; záhubný pod okom dá úraz; i teplú
Hneď zacpá sa krvú meď a hláholy ustane púšťať.
Než Zobor ešče mladý veľkého prebodne Luprechta;
On sa tedáž zrútí, a padlým zabrinkoce zbrojstvom:
Jak srazená bleskem na fatranských jedla pahorkoch.
Ostatní i neméň z bojujících príkladu vodcov
Podbudení a plní sami od seba srdca junáci,
Jak skala nad hladinú morskú do vysosti bežícá;
Čo všeliké strašnohvižďících útoky vetrov
Nepremohlá znášá, a vztekle do lóna perúcích
Besnotu vln srážá i do rovniny zpátky zaháňá:
Tak v hrozných trvajú pótkách, a krutého napráhlým
Stále bijú a z mesta perú neprátela zbrojstvom.
I všade už husté sa na výš pnú kopce upadlých,
Krv teče najmnožšá, a parú sa na oblohu kúrí.
Tak bojujú až noc černé rozprestrela krýdla,
A tmú báborské i slovenské zastrela vojsko.
Tu Britwald na druhém valčící míste ve vláde
Oslabený, a hrdým zaklíčen zbrojstvom odevšaď,
Jak zhlédá, na inú že sa už stranu schýlilo ščastí,
Nemci nazad sa hrnú, a vzteklí naňho se královem
Vodci idú; i že už ve slepej ništ nezvede pótce,
Rozzloben ustúpí, a do tábora zpátky sa vrátí.

•

Spev jedenástý.

Obsah.

Černobog s tovarišami na horu Kobylu, nad Devínem ležíciú vystúpí. Odtáď spatriv, že Svatopluk se Slováci proti Báborom boj vede, rozbesnený ke druhom reč drží, ve kerej sa i jemu i Slavimírovi záhubú vyhráža. Cyrill, predtým Konštantín, Boha prosí, aby zlých duchov do pekla zahnal; Boh zešle Michala, aby jich do prepasti uvrhnul. Slováci ve chráme dekujú Bohu za doprátě víťazstvo. Ojda naríká syna Miloslava. Svatopluk na hlédku vyšev prednáša vodcom, že by prospešná vec bola vyzdovedať sa, čo Bábori čiňá. Vezme sa na to Zemižížeň, s tovarišem Slavbojem. Svatopluk rozkaz dává, aby všecky veselosti prestaly, vojsko na odpočinutí sa odebralo; a k rannej pótce zavčasu hotové bolo. Zemižížeň a Slavboj tábor se dvoch stran obejdú. Tam koňov svojich, čo jim ve predešlej vojne odjali Nemci, naléznú. Zemižížeň káže na brehu Moravy s nimi čekať. Sám do ležáňa vekročí; a tu z naríkáňá kohos, zdovedá sa všecko, čo žádal. Navrátí sa ke Slavbojovi. Nemci pasúcí kone sa vzbúrá. Oni do réky skočá; a druhú stranú k prívozu pospíchajú. Tovariši na plti pre nich prijdú, a nazpák prevezú. Oni ke královi ponáhlajú; a oznamujú, že Nemci ve stánoch ležá, i z rozkazu vodca, k pótce hotoví, včas ráno na bojiščo vyťáhnuť majú.

Takto sa védlo u vojsk a takým sa potýkalo ščastím.
Než zlobivý černoch nešlechetným zňátrív okálom,
Že všeliká snážnosť a krutá neprospela búrka,
Že vzteklí nadutě poprechádzali Bábori vodstvo,

A Slavimírovcov do devínskych zahnali ohrad,
I v pevné ležení a obranný vťáhli sa tábor:
Neskrotenými celý sa zapálí hnevmi; i špatný
Jak medveď prehrozne fučí a strašlivo mumle,
Keď s madovú nazpák z dalekého sa hája korisťú
Navrátí, a malé údatným buďto Polákem
Buď Rusem odnesené, a prázdnú díru nachádzá:
Tak žúrí a takým sa metá vztekem od jedu černoch.
I s prešlými neméň od besnoty druhmi na blízkú
A množším na zlaté sahajícú hvezdy chrbátem
Hneď horu vystúpí (Kobylú ju nazývali tenkrát):
Odkáď prekrásný dalekého je do sveta výhled;
I všeliký sa Devín, všeliké sa podobne i stány
Se všeckým Nemcov zahlédať dávaly vojskom.
Odtáď jak spatrí, nadutý že sa vnútri ve pyšnej
Hradbe motá Svatopluk, že Slovákov zástupy rídí,
A proti báborským lútú vede pótku junákom:
Vácej sa vzbúrí; černá až zhusta kypícá
Žlč sa puká, a celé ponadýmá srdce, horúcá
Krv po všech vre žilách, po všech tlá plápoly kosťách,
Srsť dubkem sa ježí, hromovými zrak iskrami strílá,
Naprostred čela mračno sedá, jazyk ohňami blýská,
Údy trasú i krivé sa trasú rohy; krem toho najdál
Z rozdrapeného šerý na kotúč dým hrdla vychádzá,
A zhubnými duté kormútí jedmi povetrí;
Z rozčapenej tlamy najmnožšé, jako kancovi, chytrí
Keď sklíčá a krutými raňá ho ščápami lovci,
Ven peny vyskakujú, a divé hnusnými bradisko
Aj prsa aj chlpaté zaohyzďá prskami stehna.
Trikrát chcel hovoriť: trikrát hubu darmo nadúval;
Toľkokrát stuhlý sa nedal jazyk od vzteku pohnuť.
Tehdy prenáramné zaťatými do pospolu zubmi
Dává škrípání; hora až sa ozývala všecka,

Ozval naklonený a metal nazad ohlasy údol;
Slýchaly báborské, zvuky slýchaly vojska slovenské,
Mesto sa tráslo celé, a pekelní stŕpnuli bratri.
Než jako už predné zmírňá vzteku ohne, a besnú
Rozvolňá prudkosť, i danú hlasu cestu otevrú:
K osmudeným tehdáž, skalné jako na prahy došlá
Dneprova réka hučí, tymi hurtuje slovmi roháčom:
  Aj, hrozné videní! aj, hrozný k pohledu úkaz!
(Až skoro svým neveril bych očám, keby mohly ošáliť.)
Rozkatený Svatopluk ve Slovákov meste sa zmítá,
A proti báborským podbúdzá útokom hajna!
Jak ščít, jak pancír, a hrozícá chvostami lebka,
Jak strašný v ruce meč blýská, čo na mysli nemúdrý
Ku vlastnej daroval jemu záhube nekdy Karolman!
Čo platné bolo nám, že slepé sme hromáždili mračna!
Toľkú lej, toľký pospúščali z oblaku príval,
I všeliké snadnej ukládali ceste prekážky?
Najdál rozlétú bez všeckej pohromy réku,
Najdál rozbrodené poprechádzal vodstvo; i tábor
Nemcov opustící do devínských uskočil ohrad.
Stálý slub nedržal, vydanú jim víru polámal;
Prednejších oklamať vládal ze Slovákov; a práté
Naproti svým zlostník dobrodincom zbrojstvo obrátil.
Čo platné, že celú sme preblúdili krajnu, ochotných
Vzbúrili k válce mužov, tak veľké sehnali vojsko,
A hroznú dodali vzteklosť, aby válčilo naňho?
Včil (špata!) údatné všelikých to množstvo junákov
Najvyššú skorené poslúchá úskoka vládu.
Zaňho tuhý vede boj, podlú krv zaňho vylévá;
Berlu hrdú a královský mu upevňuje prestol.
Čož' teda nám vácej naša už neprospeje vláda?
Zamraženého tak už zanechať zlostníka mosíme?
S hanbú a s potupú bez všeckej pomstvy, a celky

Ništ nevyrídící ve našém úmyslu, do pekla,
Do strašlivých mrákot nazpátky sa máme navrátiť?
Tam zase sa trápiť, tam iným byť k posmechu bratrom.
Buď teda bezpečný a bojuj zdrav, králu Slovákov,
Báborské potri vojska, zahlaď Britwalda samého:
Všecko milé toto nám s veľkú uvidíme radosťú.
Však napred prisahám skrze peklo a bahna pekelné,
Skrz plameň a v smolných sa kadícé ohne prepasťách,
Odtuchy skór že nedám si, dokáď zlostníku nepadneš,
Krv nevydáš, a hnilém nebudeš sa mi na prachu válať.
Jestli by však na iný to dovésť sa nedávalo spósob,
A v divokej zbrojstvom nezešol by si ze sveta pótce:
Sám ťa lapím a duté vykrútím drápami hrdlo;
I zrádnú dušu tvú do pekelných zavlečem ohrad.
Tam dolných učiním teba účastného radostí;
Tam sa vesel, na hrdém pyšný tam tróne nadúvaj.
Aj ty našich dobrý nemineš Slavimíre pazúrov,
Aj ty mosíš odeíť, a horejšé svetlo opustiť.
Ostatné pozatým lahkú nakloníme si prácú
Množstvo ludí, aby najvyššú nad hvezdami Pána
Službu opustícé ku našej sa navrátilo pocte.
Tak zase z nás každý bude poklonu mávať; a z častých
Lúbežnú chuť obet, lúbežnú vóňu požívať.
Tak besnými hučí nešlechetný slovmi pekelník.
V tom pyšné černým povydává rozkazy bratrom,
V čom by sa mal každý obracať, jak zkázu prinášať
A k ščastnému dovésť zabranú vec pred seba koncu.
Jak zaslyší to Cyrill, vlastné prv méno mající
Konštantín, čo pravú zmužilých bol nekdy Slovákov
Nábožnosť i pravý ostríhať zákon učíval;
A včil v nadhvezdném panující bydle, a verné
Mesto Devín, i celú hájící krajnu, takéto
K najvyššému nebes Mocnárovi prosby vylévá:

Otče veľovládný, čo svú nebe aj zem i peklo
Rídíš mocnosťú! zhlédáš jak podvodu smýšlač
Černobog, aj s vlastnú z dolných na svetlo sa mrákot
Vydrúcí družinú, vzteklý! jak prísahu skládá,
Keď nevládne ináč, že Svatopluka krála zadáví,
Uchvátí a do černo-šerých dušu odnese temnot!
Jak vrúcnému sa aj hroznú Slavimírovi zkázú
Vyhrážá! jako už veľkú si uisťuje nádej,
Lahko že ostatný po všem kraji od teba národ
Odvrátí, a ke svej nakloní zase pocte ohavník!
Toľkú zlosť, toľkú nešlechetných pyšnotu smelcov,
Otče, poníž, a slušnejším potresci karháním;
I zlocha a všelikú odbojnú sberbu do pekla,
Do smolných bahnišč a bezednej zvrhni prepasti.
Nech dolu tam búrá; a Slovákom jakžto novotným
Vyznavačom stálé ve pravej daj víre trvání;
A všeliké od nich strojené klamy, podvody, šálby,
I všeliké tajné i zjevné úklady odvráť.
Prispej též na pomoc hroznú včil pótku vedúcím,
A slavné premilostne udel víťazstvo; i takto
Od cudzého učiň nazatým poddanstva slobodných.
Tak verný za svých sa Cyrill vyučencov u Otca
Primlúvá. Uslyší ho nebeskej výšky Panovník;
I z jasného takú jemu odpoveď oblaku dává:
Prevrúcný sluho mój! naplní tvej prosby sa žádosť:
Marný vztek, marná všeliká bude násila zlobcov;
A k vlastnej pόvodníkom len zkáze poslúží.
Ništ klam, ništ ukrytý podvod, ništ šálba, verejná
Ništ ani nábožným neublíží vláda Slovákom;
Sám čo by aj divoký z dolnej temnosti na svetlo
Pekla vodec vydrel sa, a k odpadu týchto pokúšal:
Stálý vždycky budú bez rozpaku zákon i stálú
Nábožnosť, čo si jich ty učíval nekdy, chovávať;

A mne samému koriť sa a slušnú poklonu dávať.
I včil jim slavné darujem víťazstvo; hrdinský
Král Svatopluk v hroznej zvýší neprátela pótce,
Vodca samého srazí; vlastných z cudzého vytrhne
Járma ludí; daleké rozešírí končiny krajny,
A svej pokrevné pripojící národy berle
Údatných veľké založí královstvo Slovákov;
Avšak rozličným, jako bývá na svete všecko,
Vystavené premenám a smutným zostane pádom.
Vševládný takovúto Otec ze zlatého vydává
Oblaku reč; najprednejšé i stále nebeských
Knížа plukov na zem odsílá, by zlobivca i černú
Sberbu do temností a do večných zahnalo mrákot.
Tehdy Michal jasným skvúcí v dalekosti šišákem
Náramný okruhlý na levém ščít lokte nesúcí,
Zrutnú ozbrojený kopiú, a plameňmi horícím
Zprudka mečem, sa na cestu vydá, a ze výšky na krýdlách
Prez veľkú sa na zem preochytrý oblohu púščá,
I švihavými duté presekává brkmi povetrí;
A pred ním smrtný sa valí strach a hróza ukrutná.
Než jako sa sníží a devínských blízo je ohrad:
Zrázu nenávistné osmahlým svetlo roháčom
Zablyščí sa v očách; náramných krúhy okálov
Zakrúťá na vysosť, a preveľké z oblohy knížа
Zástupov anjelských, i plamenný v hrsti meč uzrú
Zestupovať, jako odpadlá ze svého keď uhla
Hvezda letí, a mnohú zanechává průhami žáru.
Náramnými tedáž zatrasú sa strachmi, a hrozné
Z rozčapených najdál vyryhnú tlam všetci huhlání,
Jak by tisíc divokých a sešlých spolu rúklo bujákov.
Nevládnú ani už prudký ohnivého idúcí
Od meča blesk znášať: nebo kam dál na zraku vácej
Oslepajú; i radej by sa v černém zhlédali pekle.

V tom, hle, puklá zahučí zem a veľkú znútra otevre
Ustami až do samej sahajícú díru prepasti.
Tam svodný uteká Černoch, tam Chásoň, ohromný
Tam Svatovít, a iných nešlechetné hajna zločincov
Poskáčú; i do pekla beží, do svého obydla;
Kde prikutí hroznú boli hneď za chrbátami vazbú
Ke skalinám, aby vác na horejšé svetlo nevyšli,
A pravonábožné nepokúšali k odpadu ludstvo.
Rozdvojená zacelí sa po nich jama; sirka len ešče
A prenelúbežnú páchnúcá vóňa tuhosťú
Hornejšé za dlhú kormútily chvílu povetrí.
Tento konec všeliká snážnosť a práca zločincov,
Tento celé jich stvárání malo výpad; i k horším
Toľko mukám, k horšej pre samých len slúžilo bíde.
Než vrúcní do zlatého berú sa chrámu Slováci;
Chrámu, čo najvačší, ze samých len toľko povýšen
Štvorhranatých kameňov, na prostredu mesta sa pyšňal,
A zdvihlými išel nad hvezdnú oblohu vežmi.
Tam klaknú, a tedáž Najmocnejšému srdečné
Otcovi díky čiňá, že doprál hrozného prevýšiť
A z vlastných odehnať nazpák neprátela ohrad.
Prez to nové aj prosby kladú, aby ešče milostnú
V ostatnej pomocú prispel jim vojne, a ščastný
Dal výpad, ščastné v boji zas víťazstvo dosáhnuť;
I všeliký na budúcne život vésť vždycky pokojný.
Než jako díky dajú, a vrúcné prosby dokončá:
Do vlastného potom každý príbytku sa vrátí.
Po všeckém sa zatým preskvostné hostiny meste
Pripravujú, po všech veselosť, radovánky, plesání
Ohlasujú sa domoch; slavné všade pesne a zvučné
Húdby zuňá, i mecú na nebeské uhly jačání:
Jak by celej už bol poslednej války a hroznej
Vojny konec, žádná ani vác nevyhrážala pótka.

Nad vrch však Svatopluk v každých zní pri stole ustách:
Víťaza všetci kričá a milými ho pesňami slává.
Keď sa tak ostatní radujú a pri speve sladkých
Premnoho vína sudov prázdňá: sama toľko žalostné
Len hody má a tuhú zvírá sa na srdci bolesťú
Ojda milá, veľkého dobrá manželka Namíra,
Nekdy čo údatné Belohorcov zástupy rídil;
A s dvoma synma zešel v krvavej proti Karlovi bitce.
Tá jak iní sa berú, a s veľkým pospole ťáhnú
Výskáním, a mladý neprichádzá zpátky Miloslav,
Syn jediný, jediná trúchlej len už útecha matky:
Náramným sa celá skormútí žálem; a naňho
Najmnožšú pýtá sa rečú všech vedla idúcích.
Než tito buď neveďá, jakovú mal náhodu v pótce,
Buď čo veďá, zatajá vec a rovnej pravdy nereknú,
Hroznejšú by ju vác nevzbúrili ešče žalosťú.
A, hle, tu uplakaný dovalí sa zrázu Palislav;
Druh čo bol a vzácný padlého Miloslava zbrojnos.
Sotvaže len ho zočí, strnutá hneď takto vyrekne:
Kdežto si pána nechal? prečo sám len toľko prichádzáš?
Zdáli je živ, čili snaď v lutej tam válce upadnul?
On sa bojí récť zrovna a pád syna matce ohlásiť;
Toľko iká a vyšlými celú tvár slzmi polévá.
Neščastnú tehdáž studený mráz prejde rodičku;
Dlaňma do prs ráňá sa, šedé vlasy na hlave kmáše;
A smutným všeliký naplní dom naskrze kvílem.
V tom sa chopí, vzácné se sebú tovarišky a svetla
Vezmúcá k ubohej pospíchá mrtvine synka.
Darmo tešá ju družky, teší ju nadarmo Palislav;
I chválí zmužilosť i hrdinské číny vyprává:
Koľkých v bitce ranil, koľkých bol ze sveta zňésol
Báborov údatných, až sám do prostredu hrdla
Víťazným Britwalda boden končárem upadnul.

Než jako prez mrtvých, prez rózné kopce ležících
Ťažko sa predrápú, a Miloslava zbrojnos ukáže
(Lahko ho aj v nočném vynalézel po znaku stíne:
Neb skvúcí povesil ščít na vrazen u hlavy oščep).
Matka tedáž ubohá zamdlí a na mrtvinu padne,
I studená jak ľad za dlhú nehne údami chvílu;
Až vposled prebraná takovýmito slovmi naríká:
  Tak sa mi roztomilý, jediná má útecha, synku!
Ščastne domov navracáš a na matčino lóno upádáš?
Tak teba já vítám, spanilé tak hrdlo radostná
Objímám, tvár božkávám; i na líca hladícá
Tvé z tvých ust vodení a hrdinské chvály očúvám?
Dosti není, že padel veľký nad míru bojovník
Ded Svatobor; keď však napred v tej pótce nezadných
Sám dvakrát padesát na druhý svet Nemcov odeslal;
Dosti není, že otec najtužšá podpora mesta;
Dosti není, že ze tvých silní dva bratri, Nebochvál
A spanilý Rodmíl, na moravském lehli pomedzú;
Aj ty si, ostatná už len moja rozkoš a vóla,
Aj ty si ešče mosel v ukrutnej bitce podobnú
Ze sveta íť zkázú a dlžen k jich počtu sa dostať.
Údatnosť, zmužilosť a prudkej odvahy srdce
Vždycky našému temer záhubné bývaly rodstvu.
Já sama ze všeckých sem zostala medzi živými
Ku vlastným otrapám a ku horkým toľko bolesťám.
Ach, čo si už počnem! kam trúchlá mám sa obrátiť?
Čo mňa tešiť, čo milé byť móže mi bez teba, synku?
Ó trikrát ščastné bez dítek všecky rodičky!
Ništ poneváč o tak ukrutných neznáte bolesťách.
Já sem neščastná! ku vlastným toľko žalosťám,
Ku vlastným kvílom zmužilých dala pod nebe synkov.
Ach, čo mi už zbývá ubohej, smrť nežli jedinká!
Ach, veľký ty slutuj sa nebeský Otče nade mnú!

A k sebe též povolaj mňa, a z ťožkých vydri bolestí;
I v jedném dopraj vypočívať kopci se synkem.
Tak trúchlý vede plač, tak bídná horce naríká;
Od padlej ani už sa nedá vác mrtviny odjať.
Vševládný uslyšal ju nebeskej výšky Panovník,
I smiloval sa tedáž. V tom z hvezdných andela uhlov
Odsílá, čistú aby vzal dušu Ojdy a k horným
Doprovodil bydlám. On hneď dolu chytro na spešných
Sa znáší krýdlách, a ku bídnej pristane matce.
Tej ale, jak v prudkých zetrvává žáloch, a kam dál
Vác kvílí, až na sňahovém ranu hrdle teplými
Slzmi celú naplní, od veťkej srdce bolesti
Pukne naráz. Duša v tom s krehnutými sa údmi na večnosť
Rozlúčí; zeslaný hneď pojme ju andel a k uhlom
Do vždy blahoslavených ve svém nese lóne radostí;
Mrtvina na studenej zostává mrtvine synka
Rozvalená a tuhým spojená ruk svazkem u hrdla;
Jak neuvadnúcí na šerém dube breštan; a v jedném
Tak hrobe aj složené, v jedném vypočívali kopci.
Než keď iní hlučné po celém radovánky Devíne
Ešče vedú: múdrý Svatopluk s veselými sa hodmi
Nechce dlhý meškať čas a vlastné chvály očúvať;
S prednejšími tedáž pospíchá vodcami k hlédce,
Z nejžto sa ve dne celý vídal neprátela tábor.
V tom hore vystúpí; a tu bedlícého nachádzá
Vojvodu stáť Zemižížňa, čo mal nad strážami správu.
Stále na báborské prez nočnú mrákotu stány
Bystrý zakrútí zrak a najdál svetlama patrí:
Zdáli by usnúcích tu mohel snaď Nemcov uhlédnuť?
Spících nevládá pre šerú tmu neprátelov uzreť;
Len rídké dohorávať a sem tam rózno sa liščať
Ohne vidí; ostrýma tichý též ušma načúvá:
Zdáli by hlas nejaký a hrmot ludu ke slychu dostal?

Žádný zvuk, žádné od stánov nejde jačání:
Chvílami ačkolvek pretiché od tábora k mestu
Táhlo povívání; a rosú pola vlhnuly nočnú.
Tehdy ku prítomným tak ochotný rečňuje vodcom:
  Vec by to nám bola prospešná o nepráteloch istej
Zprávy nabyť: čo robá a v čom svú zňésli sa raddú?
Zdáli by po vlastných prez noc vypočívali stánoch
Uznovaní, a na zajtrešnú očekávali pótku?
Neb snaď prestrašení poopúščali tábor, i zpátky
Odťahujú a do báborských rýchlými sa behmi
Navracajú končin? Tyto však pozakládali ohne,
Oklamaných aby nás podvésť, sami naproti v ceste
Nestihaní utekať bez všeckej mohli prekážky.
Kdož teda už včil z vás, údatní vodci Slovákov!
Na svú uspolehlý prítomnosť srdca a vládu,
Odváží sa do báborských íť stánov, a dalšé
Všecko počínání i všecku neprátela raddu
Vyskúmá, a o nej istú nám prednese zprávu?
  Tak povedá. I hneď Zemižížeň takto sa ozve:
Mne prednému ze všech patrí na takúto sa k Nemcom
Cestu vydať: poneváč jak včil tak vždycky devínské
Naproti báborským sverené mám ohrady vpádom.
Tehdy neprátelský navščívím tábor, a odtáď
Skór sa nenavrátím (čo bych aj do samého sa vedrať
Stánu mosel Britwalda), zakáď opaterne sa všecko
Nezvydovím: zdáliž ku novej by sa chystali pótce?
Neb toľkú strnutí na opadlej mysli porážkú,
Chuť mali zpátky uťécť a do vlastných končin ubehnuť?
Jestliže už dosaváď neobrátili chrbty na úskok.
Než kdo iný se mnú vychytí sa i za druha vezme?
Dvom bude rúčejšá a smelšá omnoho cesta;
I skoršú si dajú v nenadálej náhode raddu.
  Tak povedá. Množší z prítomných hneďky tu vodcov

Chcel tovariš jemu byť: chcel chytrý ve vtipe Vlastoň,
Chcel Jaromíl, i Milín, i ohromnej vlády Borislav,
Aj Sťahlav, aj Rozhoň, veľký též údami Slavboj.
Jak to vidí múdrý Zemižížeň, takto vyrekne:
Vodci prevýborní! keď toľkí máte ma vólu
Nasledovať: by sa buď nepohnul k hnevu, buďto si nekdo
Nesťažoval: prečo tohto berem, prečo tohto pomíňám?
Najlepšé súdím, takovú metanými rozhodnuť
Kostkami vec. Komu tam by hovícé sadnulo ščastí:
Ten k boku sa pripojí druh a se mnú na zvedy pojde.
Rozpovedá, i všem sa taká hneď zlúbila radda;
Sám zmužilý veľkú dal jej též chválu panovník.
Kostky tedáž vyňaté každý svým hádže porádkem,
A ščastí vzývá; i prvé na Slavboja ze všech
Místo padá a druhem sa stať Zemižížňovi dává.
V tom veľoúdatný Svatopluk jim takto vyrekne:
Tehdy sa berte chytrí, a doveďte sa všecko, čo žádám;
I s dobrým čo skór nazpátky sa vráťte poselstvom.
Však žádnému život ve tichém neodejmite spáňú;
Krem by na vás oboril sa a predný zbrojstvo dopadnul.
Tak hovorí. V tom na prázdné Zemižížňovo místo
Obratného plukov nitranských vodca Milína
Ustanoví, a na čas mu vydá nad strážami správu.
S vystrmenej napotom sestúpí hlédky; i tehdáž
Ohlásiť poručí, aby zvučná prestala húdba,
A všeliká veselosť; na pokoj sa odebraly vojska,
I sladkým znované občerstvily údy ležáním,
A k rannej hotové sa nachádzaly zavčasu pótce.
Než veľoúdatný srdcem Zemižížeň a Slavboj
Černý ščít, černú každý vezmúce si lebku,
Tento z Ubalda korisť, tamten zase Gotloba, Nemcov:
Neb súcé boly jim a na slych pristávaly rúčo,
Bez všeho ozbrojení sa na nočnú pohnuli cestu

Meškáňá, a ku báborským išli na zvedy stánom.
Napred však strážného dajú sa tak andela vzývať:
Andele, čo zvláštným si daný nám od Boha strážcem!
Čo vždy na nás bedlíš a vždycky pred úrazem hájíš!
Aj včil pred náhlým ochraňuj nás pádem, aby sme
Ščastlivo mohli konať vec, a ščastlivo zpátky sa vrátiť.
Takto sa vrúcne modlá. I prosících uslyšal andel,
A všeliků v nočnej oddálil v ceste nebezpeč.
V tom chytrý zmužilému poví Zemižížňovi Slavboj:
Tam, kde ty najbližšé mihocú sa ti ohne a rovno
Naproti nám svíťá, tam napred chódzu zanesme:
Zvíme sa hneď, či u nich bedlícá merkuje mládež?
Neb či naprázdno horá, a za nástroj podvodu slúžá?
By sme kolem sťánov marnú sa nemeškali cestú;
Až by ušel Britwald a nečestný tábor opustil.
Tak povedá. Svorný privolí Zemižížeň; i zrovna
Pokračujú a chytrými ženú sa cvalmi ke svetlu.
Než jako dál zajdú, a ku ohňu sa toľko priblížá,
Koľko by po trikrát strelený šíp z lúka doňésel:
Zastavujú sa tedáž a priseknú zrázu chodidla;
I s bystrýma dajú sa pozorní merkovať ušma:
Zdáli by na ztratenej uslýchali stráži junákov?
A, hle, tichý začujú ohlas; však predsa nevládnú
Usrozumeť, jakový by jejich bol rozpravy zámer.
V tom veľoúdatný Zemižížeň takto pošušky
Obratnému plukov trenčanských vodcovi rekne:
Tehdy ve svých sa bavá nepráteli stánoch, a ešče
Zpátky neušli domov, keď naproti mestu pozorné
Stráže majú. Než aby sme jejich vyskúmali raddu:
Poďme na dál, a celý ze dvoch stran obejdime tábor;
I snadnú núter vekročíme tak odzadu prácú.
Dosť času nám zbývá; poneváč dovčilka nebeský
Ešče treťú hvezdnej neušel vóz oblohy částku.

Tak šušká; i kolem sa berú a chytrými na pospech
Krokmi nesú; jak dva hrozní levi, od hladu besní,
Keď vysokú opleten hradbú nejakého boháča
Ovčinec obskakujú, a navókol zhusta chodíce
Snadnejší hledajú prístup, kade vlézť by donútra,
A vzteklú prázdných udusiť črev lačnotu mohli:
Tak tito nezbadaní konajú mimo tábora obchod.
Než jako ustúpá a bedlících snážne junákov
Stráže minú, i dlhý se dvoch strán tábor obejdú:
Veľké bez všeckej sa tu pásť bedlivosti na lúkách
Množstvo koňov zňátrá; tehdáž sa do prostredu pusťá;
I hledajú: zdáliž by sa tam Britwaldovo zdání
Mohli nejak dovedať? dovedať tam ništ sa nemóžú:
Neb všade rozvalení v najtužšém spánku junáci
Rózno ležá, a celými fučící hrdlami chrápú.
Keď spolu tak blúďá a chytrý za bránu, čo stála
Odzadu, krok zatočá: krásní dva z náhody žrebci
Padnú jim do očí; dalšú hneď chódzu priseknú,
A s veľkým patrá divením: neb zdá sa na mysli,
Rýchlonohí že jejich tito bývali nekdy nosáci.
V tom veľoúdatný Zemižížeň takto pošušky:
Či mňa tupý v noci zrak šálí? či to žrebci ti istí,
Nemci čo nám lútí ve predešlej odjali vojne,
Keď sme sa už ranení vácej nevládali brániť?
Neb snaď iní nejakí a našim sú toľko podobní?
Naproti bystrooký šuškem též odreče Slavboj:
Aj mne sa všecko na mej pozdává mysli, že s bílú
Tento hrivú, s bílýma samém též na predu nohma
Mój by nosák mal byť; tamten však z barvy podobnej
Aj čelom aj chvostem zase tvój. Než viďme tu pravdu.
Tak povedá; i v tom každý na svého sa dává
Žrebca volať ménom, jakovým bol nekdy volával,
Keď mu sedal na chrbát a tuhú krotil uzdami bujnosť.

Než ti hneď oblúčné rázem šije zdvihli, a ušma
Strihnúcí ostré povypúščali z hrdla rižání;
I hlav a šij divným starodávných vítali pánov
Kýváním. Tu chytrý Zemižížeň takto sa ozve:
Keď tito hlásící sa k nám sami od seba žrebci
Bývali nekdy naší: jako nám jich odjali Nemci,
Tak my neprátelským zase jich včil odejmime Nemcom.
Tehdy na rýchlonohých povysadni nosákov; a k neprám
Od nás tak dalekej opaterne sa réce ponáhlaj,
A mňa čekaj: dokaváď sa z tábora zpátky navrátím.
Tam lahšú a snadnejšú skór na brehu najdem
Ťa prácú; i to súcejšé bude k ochrane místo;
Jestliže báborské proti nám by sa búrily hajna.
Tak povedá: svorný, ačkolvek rád by do pevných
Sám též pokračoval stánov, poslúchne ho Slavboj;
I pletené ostrým tehdáž mečem utne ohlávky,
A krásných zachopí žrebcov. Nezmerkuje žádný;
Bár by i bol kdo videl, ten bol by zaiste sa nazdál,
Že smadných ku vodám ze sytej vede trávy napájať.
Než veľoúdatný Zemižížeň príkopy ťažkú
Prestúpí chódzú, a do prostred vejde ležiska:
Kde mnohouznované hroznú minulého dňa pótkú
Na ščítoch v hlbokej vypočívalo drímoťe vojsko.
Ništ ani najmenší tu nečuť hlas; toľko samotné
Chrápání a tuhé opilých zňá odfuky Nemcov;
I v zemi povpichané jako dúbrava oščepy liščá.
Až vposled sem i tam dál blúdícému žalostný
Prijde k ušám ohlas; tam tehdy sa zrázu obrátí,
A stavenýma také zaslýchá náreky ušma:
Ach, jako mám sa domov sám bez teba, bratre, navrátiť!
Jak smutnú i povesť a trúchlú úpadu zprávu
Matce doňésť! Zdáliž sa na jej slzy dívať a stálé
Bez všeho prestáňá budem už mocť kvíle očúvať?

Sám aj bez dálších zostávať na svete útech?
Ach, prečo sem nepadel, prečo též ducha v bitce nepustil?
Však pustím, a pre tvój sa vypomstvím nad vrahem úmor.
Len skór výjdi zlatým premilostná dennico svetlom!
Já odvčil, jako nám vydaný od vodca je rozkaz,
Už hotový rannú očekávám pótku bezesný.
Jak to slyší múdrý Zemižížeň, nechce podálších
Čuť kvílov: poneváč z ostatných všecko, čo žádal,
Vyzdovedal sa slov. Pevný v tom tábor opustí;
A spešnými letí na moravské zábrehy skokmi:
Kde zmužilý s chytenýma čekal naňho žrebcama Slavboj.
A, hle, tu, jak zvedenú mu jeví Britwaldovu raddu:
Veľký ozve sa hluk, neb ochotní zrázu junáci,
Čo spanilých dvoch pásli koňov, ze tuhého sa jaksi
Poprebuďá spáňá, a chytrých hledajíce nosákov
Nespatrá; uťaté najdú len toľko držadla:
Náramný pusťá na nebeskú oblohu vreskot.
Ze sna sa v tom chápú druhové, a zbrojstvo dopadnú.
Než kde, za kým sa majú pohnuť? kam na drahu pustiť?
Keď neveďá, kdo by rýchlonohých bol žrebcov odehnal.
Tu mnohoúdatný belohorskej mládeže správec,
Ačkolvek blízká vyhrážala veľmi nebezpeč,
Predsa sa nevládal zadržať, než takto vyreknul:
Bábori údatní, bedliví nad míru pasáci!
Jestli vaší tázať sa budú vás v tábore páni,
Kdo prudkých ze sytej odvédel trávy nosákov:
Reknite pravdu čirú, že ti, čo s nima vládali predtým
Vodci neposlední v pótkách Zemižížeň a Slavboj.
Však že na rozlehlý vyvedú jich ráno zas úhor:
Tam nech jich hledajú, a nalézlých zpátky si vezmú.
Tak povedá; i v tom neulaklým srdcem obadva
Z brezstva na vetronohých zachopá sa do réky nosákoch,
A spešnú sa berú na druhý kraj prez vody plavbú.

Rozzlobení tehdáž napnú kuše Nemci, a husté
Strelky do nich metajú; žádného však úrazu šípy
Neprinesú: poneváč strážec jich odvracal andel.
Predstavený tenkrát vybraným bol u réky junákom,
Čo blízký od mesta braňú ostríhali prívoz,
Bystrooký Javiboj, syn dúbravského Zamysla.
Ten, jak iní ve svém nastúpili strážu porádku,
Na trávný sa breh položí a zadrímne; i v predném
Divné mal videní spáňú; v tom zrázu sa mykne,
A k druhom ostatným takovýmito rečňuje slovmi:
Čujte, milí strážní! čo sa mi včil zdálo ve krátkém
Drímáňú: že preúdatný Zemižížeň a Slavboj
Z báborových stánov, nočné kam na zvedy išli,
Zpátky sa navracajíc hlučnú poprechádzali réku,
A spešnýma letá po druhej strane k prívozu koňma.
Sotva celú Javiboj skončí reč: zrázu keď odtáď
Štvormonohé cvalových dupotání podkov uslychnú.
Tehdy radosti plní chytrú do sivého tu vodstva
Loď pusťá, a k inému pre nich brehu veslami pílá.
Než ti jak už na oné popribíhali místo: ochotná
Kam pristať mala plť, s rýchlých sejdúce nosákov
Poklaknú; a taký zepatýma na oblohu rukma
Hlas vydajú: Veľké tebe, strážný andele, vďačných
Díky číníme ze srdc, že si vrúcných prosby očúval;
A prez báborské ve šerej noci tábory védel;
I všeliký úpad, všeliké též odvracal od nás
Nešťastí, a sem až sprovodil. Za to vždycky ti chválu,
Vždycky ti česť, vždy i najmnožšú preukážeme uctu;
A kresanú ze skal sochu na tvú dáme památku.
Tak dekujú. Druhové sa zatým už ku brehu sblížá.
V tom ruky jim podajú; a na loď vezmúce radostných
Pospešnými ke svým na druhý kraj veslami náhlá.
Než jako z vod bystrých a tichej vystúpili réky:

Premnohoúdatných bedlící na brehu strážní
Víťazov obklíčá a navókol v prostredu zavrú,
Jak keď merkovné v ratolestném pinkavy háji
Buďtož zlospevnú zbadajú sovu, buďto kuvíka,
Stále sa tam sletujú a na hustém breste sedícé
Bez všeckého vedú ščebotání konca, i hrozných
Nezbednými radem kormúťá ptákov ohlasmi:
Tak jích obskakujú; a chytrými sa rečmi na všecko
Vyzvedujú, i na tábor i na zlých v tábore Nemcov:
Zdáliž uťécť míňá, zdáliž by sa chystali k pótce.
Zvláštne sa však tážú: jako vlastných dostali žrebcov,
Jak z tolikých pádov, z tolikých jak vyšli nebezpeč.
Než ti na predstavené vydající zprávu otázky,
Bez baveňá sa na cestu pohnú, a ke královi pílá.
Keď tam pristúpá a ochotní pred neho vejdú,
Oznamujú: že kolem báborské stány obešli;
Že v nich Nemci ležá; a k rannej z rozkazu vodca
Pótce majú hotoví byť, a zas na bojiščo vyťáhnuť.
Též dodajú, že svých starodávných našli nosákov,
A vrahom odnesených se sebú nazpátky dovédli.
V tom na pokoj zajdú, a namále si do svitu pospá.

Spev dvanástý.

Obsah.

Sotva dennica začala vychádzať, keď Svatopluk dať kázal znamení vojskám, aby sa do pótky chystaly, a na bojiščo vyťáhly. Sám sa ozbrojí, a k Bohu za víťazstvo modlí. Starci, matky a chlapci do chrámu idú, a Božú Rodičku prosá. Zástupy ke hrobu Dobroslavy prichádzajú. Tu Svatopluk jich ke zmužilosti zbudzuje. Osmelené pokračujú do bitky, a peseň, jak zvyk maly pred pótkú, k Bohu spívajú. Nemci též vystúpíce z tábora v rady postavaní naproti jim ťáhnú. Začne sa krvavý boj: s obojej strany rovným ščastím sa potýká, až Britwald svých zbudí; a sám najmnožších pobije; než uslyšav o porážce na levém krýdleválčících, tam sa valí. Svatopluk též svým údatnosti dodá. Ti silne bojujú. Borislav, mnohých sám napred poraziv, junákov v koži z medveďa oblečených pustí na báborských koníkov. Kone naplašené strečkujú a Báborov shadzujú, i podkovami rozešlapujú. Svatopluk sám, neuspokojený jedinú len správú nad zástupami, báborské vojsko strašlivo porážá: vodcov pobije; Radboda len raní, a ke Karolmanovi odesílá, aby mu o páde a záhube vojska novinu doňésel. Tu od dálšej obecných bojovníkov vraždy prestane; a len Britwalda hledá i na súboj povolává. Nebeský Otec hovorí ke Cyrillovi, že Svatopluk víťazstvo dosáhne, a veľké královstvo Slovákov založí. Cyrill za to dekuje. Než Britwald uslyšav, že toľkí jeho vodci padli, zahlédev Svatopluka, kričí, aby ostatné vojsko od pótky zdržal; a aby oni len sami dva sa na súboj odevzdali. On rozkáže svým zbroj složiť, a prázdné místo učiniť. Dajú sa do bitky, a za dlhý čas medzi sebú ze všeckej sily strašlivo potýkajú, až vposled Svatoplak Britwalda srazí.

Sotva sa červenavú zardívala dennica tvárú,
A trasavé s jasnej rozeháňala oblohy svetla:
Keď veľoúdatný Svatopluk meď a strašne chrapícú
Káže mosadz i duté ponadúvať trúby; a všeckým
Dať znamení vojskám, by sa k rannej chystaly pótce,
A v pole čím skoršej na hrdinské ťáhly bojišťo.
Sám tehdáž pevný a ryzého sa od zlata skvúcí
Navléká na prsách pancír, k vysokému ohromný
Meč boku pristrájá; i v tom poklakne, a vrúcné
K najvyššému nebes Mocnárovi prosby vylévá:
Otče nebovládný, čo pobožných laskavo slýcháš
Prosby služebníkov, na nových tvých zhlédni verících!
A prispej pomocú; i jakož lútého si z mesta
A z vysokých doprál vyhodiť neprátela ohrad:
Tak též ve dnešnej ho udel zase bitce prevýšiť!
Z krajny vybiť všeckej, a do vlastných končin odehnať!
By sme tak, od cudzej už vyslobodíce sa vlády,
Lud volný a nepodlehlý zostávali národ.
Já za to nádherný tu jeden stred mesta Devína,
V Nitre jeden, v Trenčíne jeden, dvoma vežma sa pnúcí,
A sto iných slavných ku tvej cti a oslave chrámov
Na stálú po celej vydvihnem krajne památku.
Aj kňazov ustanovím, aby v nich vykonávali božskú
Službu a nábožnosť; i nepoškvrneného Baranka
Lúbežnú každý deň obeť tebe vzdávali, Otče!
Sotva takú skončí Svatopluk modlitbu; i tehdáž
Údy badá lahšé, smelšé biť zmerkuje srdce;
Omnoho též vačšú od známej vládu pocítí:
Neb veľký uslyšal ho nebeskej výšky Panovník,
A vše, čo vrúcne prosil, vydariť sa milostivo doprál.
V tom se zemi vstává; a slychom strašnými hrozící
Chvostmi šišák prihodlá, na levú kovaného preveľký
A ztuha žárící, jak horícé slnka papršky,

Ščíta okruh dává; i pravú svej terchy a ostrým
Na predu predstavené zelezom pochmatne dubisko.
Na sňahového tedáž vyšvihne sa žrebca, a prudko
Štvormonohými letí na neprátela cvalmi do pótky.
Starci zatým, trúchlé manželky, i matky, i panny
Už za mužov súcé, i nevládní ešče do války
Chlapci do chrámu idú, čo pobožný vystavil Oslav;
A k Božskej takovúto lejú modlitbu Rodičce:
Matko, milosti plná a beze všej poškvrny Panno!
U premilého za nás mocnú veď prímluvu Synka
(Neb teba rád slýchá, a čo žádáš, stať sa dopúščá),
By prízným na našich, do hroznej pótky idúcích,
Válečníkov okom prehlédol, a laskavo doprál
Báborského ze všej vyhnať neprátela krajny:
By sme krutej zbavení tak bázne a zkázy hrozícej
Príslušnú jemu česť, vrúcné tebe vzdávali díky.
Tak trikrát skoreným ve chráme sa modlili srdcem.
Na zvýšné pozatým vystúpá múry. a na svých
Patrili do hroznej sa valících bitky junákov;
I mnoho jim ščasťá a dobrý boju žádali výpad.
Než jaknáhle celé podochádzalo vojsko na místo,
Kde složená ve svej vypočívala hroble, devínských
Zakladatelka ohrad, zmužilá Dobroslava panna,
A krásných štvoro lip, sahajících hlavmi ku hvezdám
A hrobu rovnovekých, z dávného vyrostnulo kopca:
Tam postálo naráz, a do svého sa kládlo porádku.
Krýdla pravého vodec je Milín a levého Borislav,
Ohromitý ale prostredním Zemižížeň a Slavboj
Predstavujú sa plukom; veľký sám avšak i týchto
I všelikých prednú Svatopluk má správu junákov.
Než jako na vlastné každý už místo sa dostal
Válečník: zmužilý Svatopluk pred zástupy k predku
Vystúpí, a na boj takovýmito zbudzuje slovmi:

Slavní víťazové, najlepšá podporo krajny!
Vy ste neprátelskú temer už rozlámali vládu;
Keď toľkých vodcov, toľké ste narúcali kopce
Kúrících dosaváď na nebeskú oblohu mrtvin!
Lahko i ostatných ste pobiť mali na hlavu Nemcov;
Keď by nebol hustý noci stín a mrákota prišla;
I špatný nebol ochránil jich od smrti útek.
Včil teda tú istú zmužilosť, to ukážte i srdce,
A v hustých čo ste včera tmách nevládali vácej
Už vykonať, dnešný toto deň vykonajte za svetla:
Báborov ostatné, čo pozostaly ešče, hrdinskú
Potrite zbytky braňú a do večných zašlite mrákot.
Vlasť, ženy, dítky milé, i všech z cudzého rodákov
Vydrite otročeňá, z cudzích vyprahnite járem,
I k vlastnej a samostatnej zase vláde navráťte:
Nezhynulú svoje též oslávte si méno povesťú.
Tak Krajncov, Koritancov, iných tak rovne Slovákov
Vyrvite báborskej a našej prispojčite berle;
I královstva širé od hučícej Visly a snažných
Tatrí až za samú rozprestrite končiny Drávu.
Tú každý sa rečú rozpálí v mysli; i vačšú
Dostává zmužilosť, a prudšú odvahu cítí;
Zrakma tuhý sype blesk, a fučí na neprátela ohnem.
V tom sa pohnúc, jako zvyk pred každú mávali pótkú,
Jedným všetci dajú sa hlasem tak v pokroku spívať:
Otče veľovládný, čo nebeské uhly, čo túto
Zem širokú večným spravuješ mocnárstvom a ze tvých
Ruk vyšlé stvorení od každej záhuby chráníš!
Zhlédni na nás bídných, do krutej včil pótky idúcích:
A k vrúcným synov otcovskú sa milostivo nakloň
Žádosťám láskú, i udel, čo ze srdca prosíme:
Stoj v boji tomto pri nás, a nebeské vojsko, i strážných
Andelov ochranných ku našej nám obrane zešli;

By sme, jak onni pre tvú, a pre Jednorodencovu slávu
Valčící, nadutého krutú Satanáša hrdosťú,
A druhov odbojných víťazným zvýšili zbrojstvom,
I z jasnosti do tmí a pekelných srútili mrákot:
Tak my jejich pomocú v dnešnej neprátela bitce
Zmohli, a z krajny celej i ze všeckých vyhnali končin.
By sme i též časné bojování na svete vždycky
Ščastlivo skončící, neuvadlé dostali vence;
A s nimi tam v nebesách večnými ťa slávili spevmi!
Tak spolu do hroznej sa berúcí pótky Slováci
Prospevujú; svorné ku hlasom zňá trúby; a všecka
Náramnými kolem rozlehlá rovnina zvukmi
Odpovedá, a bité odrážá ohlasy k uhlom.
Obratní i neméň vystúpá z tábora Nemci,
A v rady postavajú sa, i naproti prez pole ťáhnú.
Jak buďtož na Chválenskej, buď nekdy na Černej
Rovnine ohromné búrá bez počtu sa vlnska,
A stredkem nadutých sa valá mor, i strašno jačícím
Jedno druhé práním stihajícé ku brehu blížá,
Keď besný zahučí ze siberskej končiny víchor
A vzteklým porazí i vyvrátí vodstvo ručáním:
Tak sa hrnú, a ve štvorhranatém proti vojsku Slovákov
Šíku ženú. Úhor sa tratí a z pohledu mizne;
Od spešných trasená dupotá zem podkov, a hustý
Sa k nebesám zdvíhá prach i mútná kúrava zmítá;
Ščíty, šišáky horá, žárícé zbrojstvo sa blyščí,
A zraky obrážá, jako nočnú chvílu za jasna
Keď meňavé ligocú sa na čistej obloze hvezdy.
Než jako už sa na vystrelení spolu naproti sejdú:
Trúby tedáž zahučá a ohromné hláholy pusťá,
I hrozné znamení a ukrutné heslo do lútej
Bitky dajú; ostré vyleťá hneď šípy, zelezný
Postane rázem oblak, deň a jasné odnese slnko;

Rozlehlé povetrí hvižďícím zakryje mračnom,
A strelový na mužov pustí i shadzuje príval.
V tom do seba vbehnú; ostrými na konci jaseňmi
Ze všeckej sa vlády kolú, a tesákami rúbú;
Vraždy na vraždy množá; i krvú zem zhusta zalíčá.
Prvný ze všeckých na hrubého sa Ditricha Medňan
Rozháňá, a dlhú do pravej nohy ščápinu mykne;
Nad kolenom tehdáž zlomené zapraščalo stehno:
On sa hneď kácá, a na zem dole ustami buchne.
Ohromný veľkého Maloň Rudberta, Adelfat
Balšu, Kochan Markolfa, Girard Mokuráda, Božislav
Erchenfrída, Witold Nezamysla a Kolboja srážá;
Sám však padne tedáž zvalen ostrým Neplacha šípem.
Černooký pevné rozkálá Dúškovi lýtko
Syn Burcharda Medard, Un tučné Frízovi bále
Otvárá, a na zem po vyťáhlém ščápe rozestre.
Obratný veľkému hrotem Nedamírovi pravšé
Briks oko poprepichá, jediné čo zbývalo ešče:
Neb mu iné už dávno krutý bol vystrelil Eglof,
Jak nad uhlem hore stál, a devínské ohrady bránil,
Keď jich údatný oblahnul nekdy Karolman.
Wurma Netresk, Netreska Erhard, Erharda Mažibrad,
Otcoslav Rajnholda, Erich vládného zetíná
Výboha, pod Bílú čo Horú mal príbytek a tri
Stáda ovec, tri kozí na trnavskej réce napájal;
I v každém do štyr sta matek sa nachádzalo stáde;
Trikrát pať baranov, trikrát pať kozlov u všeckých.
Padne potom Volkmár, ohromný padne Široslav.
Aj ty, Hromíle, padáš! hotovú čo si svadbu opustil:
Neb jako prám, veľkým vyprovádzan prátelov hajnom,
Prespanilú védel si domov se sobáša Malehnu:
Černobogov hrozný ozval sa vreskot, a strašná
K vojne mužov lútej volajícá zaznela trúba;

Hneď všeliké si nechal veselí, a do bitky ponáhlal;
Pripravenej volaným ani svadby neodbavil hosťom.
Však nenechal ťa zeísť a umreť bez pomstvy Hodislav,
Naňho že roztočeným pravicú Ratfréda pochybnú
Bol si lehel šípem: poneváč on hlasne fičící
Uzrev drín, sklonený ukrčil sa a úrazu vyhnul.
Než zahnal sa tedáž, i zlatú Ratfrédovi lebku
Ostrým pretne mečem; hustá hneď výjde a krásnú
Zaškaredí braň krv; mrúcé dolu údy sa rúťá,
A strnutá pod náramnú zem zatrase terchú.
Včil zrutný Milibor, zrutný a na vládu nemenší
Hengeswald, tamten Holomúčan, tento Rakúšan,
Naproti sa sblížá, a jeden do druhého zamírí:
Vystrelené jednú povybíhaly oščepy chvílú;
Hengeswald sedmorpletený Holomúčana síce
Na kraji ščít prepichá, i levý pod rebrami ostrým
Bok zaškrábne hrotem, krvavé též kapky vyrážá;
Však smrtný mu nedá úraz, kožu toľko prebodne.
Než Milibor lepším uhodící jedlinu ščastím,
Aj ščít aj drsný v poly Hengeswaldovi pancír
Otvárá, a celé k tomu rozreže plúca; i ešče
Rozteplený vylezá ven medzi lopatkama končár.
Rovne Požár a Gebhard, veľkí dva na pótku junáci,
Nápráhlýma ze všej sa rozehnali vlády jaseňma.
Než Gebharda Požár, Gebhard nezasáhne Požára:
Neb klamavé mimo ukrivených plec ňésly sa píky.
V tom z vydutej ostré vytasá meče pošvy, a do hlav
Chcú rany dať; však skór než zatnú, tohto Vladislav,
Tamtoho zas Frodoard britkým dolu prestre tesákem;
Však sami aj ti potom lehnú, a zem ustami rýpú.
Múdroslav zatočí hrozné v Roderíka dubisko:
V tom znící uslyší strely hvizd; ale nežli sa ozre,
Šíp sa mu blýskne v očách, a do strednej zajde čelusti;

Hneď spádá krvavú dávící ustami réku;
Však marný jeho predsa nebol ščáp, z hrsti čo pustil:
Neb z brucha ven tučné vyvalil Roderíkovi bále.
I všade už hrozná rozukrutní bitka, a lútí
Tak žúrá mužové: jak uralskí medvedi besným
Dávno hladem prešlí, keď v prázdném z náhody špalku
Zrázu korisť sladkých vynaléznú plástov, a každý
Svú dychtí nasytiť ščekajícú od vzteku dršku;
Odbehnutým spolu částku priňésť chce do jaskyne šcencom.
Najmnožšé brodnú i tonú v krvi mrtviny padlých,
A pnúcé kúrá na nebeskú oblohu vraždy;
Však ščastí ani k tej, ani k tej sa nechýlilo stránce;
Než jako zaprahlí a na zrost i na vládu i prudkosť
Dva svorní volové jednak hnú s místa na rozkaz,
Jednak hlavma na výš, jednak pyšnýma sa rohma
V járme nesú, i kladú nohy jednak terchu vezúcí:
Tak rovní obojích v lútej boli pótce júnáci;
A stavené ze svej víťazstvo sa nehnulo váhy.
Než jako už ten čas nastal, keď pastvy nežádné
Stádo kravár v čistej ponapájá réce; a buďto
Zpátky domov, zakaváď sa dojí, žene; buďto na podzím
V chládku ležať zanechá, makkú by prežúvalo trávu:
Tenkrát rozkatený tak na svých hurtuje Britwald:
Bábori údatní! ostatnú srdca ukážte
Včil zmužilosť, včil posledné vzteku pustite uzdy,
A dnešnú všelikému konec boju dajte porážkú.
Ništ nedbajte aniž naše vojsko nekoľko že v menšém
Nežli neprátelské sa nachádzá množstve; ne množstvom,
Než pravicú a tuhým bojujú muži srdcem a prudkú
Srdca šlechetnosťú. Jediný vlk, z húšča vybehlý,
Stáda ovec potrhá, jediný za celými sa púščá
Hajnami žkvorcov orel, jediná kosa lúky zetíná.
Valte sa tehdy za mnú, a kadež neprátelí žúrá

Najhustší: tade najšíršú k víťazstvu a sláve
I mnohonásobnej otvorme si lúpeži cestu.
Tak zahučí Britwald; i v tom černému podobný
Mračnu letí, a naráz jak opusten z oblohy príval,
Neb jako hrom prudký, do bojovných padne Slovákov.
Hneď Slavopol, Mojmír a blučínský lehne Bohuslav,
Lehne krutý Podivín, obratný lehne Rušizvad,
A spanilotvárný bez fúzov mládenec Ozrak.
Do zrutného potom sa odevzdá Sarby a Vitka,
Čo dvakráte sedem zmužilých sťali v bitce junákov;
Stále na zem padnú a ohromné údy rozestrú.
Svrhne po nich Samorádovičov Lubomysla, Žalána
A zdvihlého opól od oboch hlavy Troslava bratra.
K týmto pridá bílého na vlas Kazimíra a hrozným
Klátícého dubem báborské vojsko Malovca:
Aj Stacha aj ščastných Marovíta a Zábora lovcov.
Stál tu na blízku Pobor, zmužilý nad míru bojovník,
A hroznú rúbal sekerú neprátela mužstvo;
Syn jediný, jediná len už útecha Hrislava otca,
Čo starší pri samém býval Trenčíne, a veľké
Mal znovu postavené u hradskej bydlo; a k hosťom
I všeckým bol dobrotivý nad míru pocestným.
Naňho sa tehdy vydá, a krutý do levého zabodne
Črísla tesák; on hneď sa na bok dolu srútil, a skórší
Otcovi svým vlastným poprisporil úmorem úmor.
Ostražitý Hodislav, jak z náhody uzre, že besný
Toľko mužov znášá, toľké stele mrtviny Britwald:
Jak strela popriletí, a mohútný rozžene oščep;
Však že prenáramnú sa unáhlil vztekloty prudkosť,
A hromovú skóršej, než okom bol rádne zamíril,
Jedlu hodil: do zlatej, kam chcel, nezapichla sa lebky;
Roztrasených uťatú len časť odráňala chvostov;
A zmužilému potom Sigebertovi, od zadu čo stál

Najbližší, chraplavé poprechádzala hrdlo; a ešče
Do protivého zašlá Atunajtovi bodla sa ščíta.
Než veľoúdatný Britwald, sám od seba lútý,
A k tomu rozpálen pre žalostný prátela úpad:
Neb jajknuť za sebú a krvú uslychne ho chrchlať:
Nazpátek poneváč sa ozreť nedopúščala chvíla
Napred patrící, kde by dal ranu vodcovi istú,
Ohromný ze všej roztáčá vlády a zrovna
Do pleca praskne jaseň; pravšá od kadluba tehdáž
Oddelená ruka odpádá. On stále na úhor
Sa zrútí, a krutým hrozné dá brinkoty zbrojstvom.
Nad ním sa Britwald honosící takto vyrekne:
Čo mne si chcel darovať, to sem už tebe zpátky navrátil.
Tú za našich v boji zmordovaných druhov odplatu vezmi.
Naproti odpovedá, a tak ustami rekne Hodislav:
Jedno mi prítomné kedykolvek svetlo opustiť,
Buď včil, buď pozdej; starší vek bez toho tercha.
Než ty sa veľmi neteš, že si mňa včil ze sveta zňésel:
Neb za mnú v krátkú sa budeš sám chvílu pobírať,
Keď Svatopluk ťa srazí a do večných mrákot odešle.
Tak hovorí; i v tom černá tma zaťáhne mu svetla,
A studené z tela vyjdúcá duša údy opustí.
Sbehnú sa druhové, a pre trúchlý vojvody úpad
Chcú sa na báborském najvyššém vodcovi pomstviť.
On sa do nich púščá, a braňú prestrašlivo žúrí.
Jak zlobivý keď lev zmární pastýra, čo ostrú
Bol ho ranil kopiú, a slabý dal prez kožu úraz,
Naplašené pozatým dáví a pazúrami rúcá
Stádo celé, a ze všej neunáven besnoty vzteklí:
Tak rozohnen Britwald, jak ráz dolu padnul Hodislav,
Ostatných, čo mu len blížej k rane došli, junákov
Odnáša, a hrubé pobitých tel kopce nakládá.
Než jako prám zarytý v rebrách z bohatého na žrebcov

Strojslava ťáhne jaseň: chytrý na nosákovi zrázu
Priklopotá Radegund, a hroznú zvestuje bídu:
Že vzteklý po pravém na spósob víchora búrí
Krýdle Milín, že krutým už znésel Kučbora brvnom,
Rýchlonohému ranil Mutimírovi stehno, že padnul
Od Jaromíla Salak, černý od Zbíslava Borša,
Že prudkému iné odolať vác útoku vojsko
Nevládá, a myslí v zufalém už srdci na ústup;
Len jediný létá Ratimír a neprátela meškᡠ:
I špatnému vydať nedopúščá úteku zadky.
Náramným sa tedáž rozpálí od jedu ohnem;
A svým rozkázav bojovať dobre vodcom, i k veľkej
Ostatných naporád núkať zmužilosti junákov,
Tam sa valí hurtem jak rýchlý krýdlama jastráb,
Keď na ščáve sedeť dole v úvali poštrkov uzre.
Iskry z očí mu idú; metané hrivy kníše povetrí,
A z jasného na dál mihocú sa bleskoty ščíta.
 Vodci zatým zbudení, a krem toho od seba schopní,
V pótce sa obracajú, i ze všeckej násily žúrá.
Hneď Winfríd Skotomíra, Ludolf Sukoráda, Madalhod
Rajka srazí, Wilbert stele Návoja, Ulrich Umíra,
Ohromný Čela Erchenbert, Vato Bojšu a Ránka.
Včil mnohonábožný a tuhé na zbrojstvo nemenší
Rozháňá sa Chocil, Privinov syn, i Predhora znáša.
Jak zre pohan Radislav, že budúcí zať mu upadnul,
Doňho sa dá; a napred k Svatovítovi takto sa modlí:
 Vládnúcí Bože nad vojnú, Svatovíte preveľký!
Čo škaredý na našich púščáš vrahov ústrach a mocnú
Jich bíjáš pravicú, mírný ríď tento mi oščep;
A stredné dopraj Privinovcovi rozraziť údy.
Já za to, keď sa domov jako víťaz ščastne navrátím,
Pod širokým a hlavú sa tratícím v mračne dubiskom
V háji našém veľkú remeselnej práce a rezby

Obzláštnej sochu podvihnem; z veľkého i meďmi
Ozdobený tebe roh do pravej dám hrsti bujáka;
Než do levej hybké položím to lučiščo i strelky,
A z boku zlátistý Chocilov meč spusten uvážem.
Tak povedá; i v tom smrtonosné mykne kopijsko;
Než toto vrh zvýší, a levé ide prez pleco dálej.
Naproti údatný Privinov syn takto vyrekne:
Otče nebes, čo si len jediný všehomíra Panovník,
Len jediný u všech najvyššej poklony hodný!
Daj modlára naším poraziť končárem; a slušnú
Len tebe česť mrzkej nedopúščaj potvore zdávať.
Takto rečúc pevnú zaklátí jedlu; nechybná
Táto do pupka letí; i celé hneď bále i kríže
Poprepichá, a tuhým vylezá prez kosti ven ostrím.
On sa tedáž prekotí a na zem dolu ustami padne.
Ništ Svatovít, ništ záslubná nepomáhala modla.
V tom ražnú Zorolub strelu do Privinovca zamírí.
Bol by ho lahko ranil, nebo aj snaď ze sveta zňésel;
Než jeho prespanilý, bránící otca, Vratislav
Predbíhá, a celú s márným ruku utne mu šípem.
Dál zmužilý Bojmír znášá Tura, Dobroslav Hodka,
Premnoho údatný Radbod Čudomíla, Jesutbor
Ustala, vňuk Zaglav Čestislava, Dragšo Bazáka.
Než Merisáv, jak meč na zeleznej Bodroka lebce
Rozlámal, ťažký zakopan pred nohma za medzník
Pojme kameň, čo by včil zdvihnuť dva nemohli pacholci,
Bár by i najvačšej ze všech boli na svete vlády;
On však sám jednú ho do najvyššého rozehnal
Slavka rukú, a tuhé podrúzgal na hrude kosti.
I hnevní jako keď do hroznej kanci sa bitky
Medzi sebú vydajú, a prenáramnými okolné
Aj vrchy aj zohnuté kormúťá úvaly kvikmi.
Zver do skrýš uteká, zachopí sa ptátctvo na úlet,

Ukrývá sa pasák, a celé trne od laku stádo.
Než tito ze všeckej žúrící besnoty vzteklá,
A skrivenými kruté sekajú sa na polty zubálmi;
Najmnožšá teče krv, lúté peny od huby skáčú,
A zlomené praščá naporád pod hryzmi čelusti:
Tak prední bojujú z ostatnej násily vodci.
Jak to vidí Svatopluk, hneď svých tak začne ponúkať:
Víťazi údatní! na vašej to všecko je vláde,
Má-li Devín a celá ve svej stáť volnote krajna.
Čož' teda tak veľkú menšého neprátela žúriť
Vzteklosťú, a také rozmáhať vraždy trpíte?
Starci, hle, nevládní a žalostné s matkami dítky
Od múrov ruky pnú, i kladú vám prosby, aby ste
Od nich zkázu krutú a nevolnú zahnali bídu!
Tehdy neohrozeným odvážní srdcem a prudšú
Vrazte na báborské, čo pozostaly, hajna tuhosťú;
I všeckých, čo sa vám nebudú chceť poddať a ostrú
Pred vami braň položiť, zbite a strite na hlavu Nemcov.
Takto volá, a krikem všeliký hluk bitky premáhá.
Ti hneď, jak víchor kalného od oblaku zbúren,
Keď sa na háj vrútí; a vzteklým hurtem ohromné
Buď duby, buďto hlavú nebotyčné jahňady láme,
Až prázdné sem i tam, kde stávaly, zostane místo:
Náramný všade tresk na tresk, všade strašne jačící
Rozléhá sa hrmot; dobitá od pádu zem húká:
Tak sa valá, a krutým žúrá na neprátela zbrojstvom;
I smrti rozmnožujú, a beze všeho pohreby počtu.
Umko, poveď včil tých, čo v ukrutnej zešli porážce:
Neb kebych aj sto mal ust, jazykov též toľko, medenných
Toľko hlasov; nemohel bych sám dosť bez teba predsa
Všech menovať, čo buď obratní posrážali vodci,
Buď veľoúdatný Svatopluk sťal a ze sveta zňésel.
Vojvoda Krup dobrého na meč Bogdána zabíjá,

Prezmužilý Sťahlav širokú do Jarohneva tešlu
Roztáčá, a celé až do plec pretne hlavisko.
V tom sa na dvoch rázem vychyťá Privinovcov; a tento
Otca raní, tamten syna vládnejšého od otca;
Však žádnému daný nepriňésel záhuby úraz:
Neb ze stehna Chocil, prekrásný z lokta Vratislav
Skrovnú červenavej len bol krvi částku vypustil.
Bor nadutého srazí Gotprajza a Waldeka s Helfem.
Obratný jeho syn Vlastoň Harbrechta a Gunda.
Ohromitý Slavboj Wolfganga, Adelricha, Bertu,
I dvoch rovnovekých Landulfa a Walda bratrancov.
Už volnú ku samému preťal Winfrídovi cestu,
Čo všeckých o celé výšil pleca Nemcov, i ze všech
Báborských najsilnejší bol u vojska junákov;
Najviac též hromovú rúcal dolu zástupy sosňú;
Tohto krutým do levého mečem slychu mykne, i pevný
Hneďky šišák a tuhé poprerážá na hlave kosti;
Mozgy tedáž vyleťá, ohromné údy sa srúťá,
A trasená pod náramnú zem praskoce terchú.
Obvýšný Ludomír, veľký nad míru bojovník,
Medzi bradú a slychem pravšé Merisávovi líco
Rozkálá; než jak smrtonosný ťáhne ven oščep,
Žarkoslav tovariš Merisávov naňho sa vháňá;
Však dlící bedlivá chytrým predstihne lučiščom
Prekrasa vrh, Ludomíra dobrá manželka; samého
Čo z domu do blízkej pustiť muža nechcela pótky;
Než spolu s ním sa neohrozenú k boju vybrala myslú;
A proti všem ho vrahom, proti všeckým bránila zbrojstvám.
I včil jak spatrí Žarkoslava doňho zamíriť:
Ostrohubú z napatej rútí kuše strelku; fičícím
Táto letí povetrím, i zrovna do lokta idúcá
Hneď žily popreniká a do silnej pichne sa kosti:
V tom ruka klesla celá, a napráhlú pustila jedlu.

Než veľoůdatný Zemižížeň Bystroňa, Dragšu,
A známých skládá Metimíra a Divka boháčov.
Zaglava k nim pripojí, a hrubého na postavu Bojka:
Ten'to napred spolu aj s bratrem svým naňho dal útok;
Než jak zahlédá, že milý brat Žalko upadnul:
Od strachu naplašený chce milosť od vodca si pýtať;
Však než začne prosiť, v trasených hrot uvázne mu ustách.
Včil se samým potká sa Jesutborem, údov ohromných,
A zdaleka hrozný, ze všeckej napna sa vlády,
Mykne jaseň; ten i ščít i mosaďný rozkole pancír;
A k tomu skostnatelú na prsách rozdrúzgne chrupávku.
On sa tedáž, jako odlomená z vysokosti pahorka
Spusta, na zem rútí, a padlým zabrinkoce zbrojstvom.
Ništ menšá na levém Nemcov je krýdle porážka:
Kde zmužilý prednú má správu a vládu Borislav.
Rozkatený Svojský válá Gunihilda, Bujartúr
Detleva s Baldvínem, Rozhoň zase Ostasa lovca:
Ten šípem, tamten kopiú, ale tento zelezmi
V šestoro obkovaným a nelahkej terchy kyjákem.
Veľkoduchý do krutého Deslav Štilfrída zatíná;
S plecma sa v tom hlava rozlúčí a skáče na úhor;
Stydnúcí na plachém zostává žrebcovi kadlub.
Najvác však Borislav žúrí a neprátela mární;
Neb jako na zvýšných padajú dole sosne a hladké
Jedli horách, keď jich naporád britkými oravskí
Odrubujú a na zem zvalujú mládenci sekermi:
Tak pod náramným hromového Borislava ščápem
Létaly báborské a krutú braly záhubu vojska.
Už Boda, už srditých Jeltislava, Častoňa, Víta,
Už veľkého srazí Budimíra a Návoja s otcem,
I sto iných. Než jak na samého sa Svenčara vodca
Dostal a náramné poprerážal na pleci kosti:
Prijde mu zrázu na úm, že je už čas a chvíla pohodná

V medveďov oblečených pustiť na koníctvo junákov,
Čo skovaní dovčil v ostatném stáli porádku.
A hle tu ohromný zafičí, i zrázu sa v jasných
Hrot zablýskne očách; a oborský naňho sa rútí
Izbignev Častoslavovič, remeselne kutými
Od hlavy až do samých zakrytý pat meďmi: neváhá
Predstihnuť chytrý ho Borislav, zdála mohútnú
Do prostred líc sosňu hodí; ani túto celistvý
Nepribaví na tvári šišák, ale celky ho prejde,
A zrutný prebodá nos, i ven tylom ešče vybíhá.
Včil teda už sa šerým vyvaliť rozkáže junákom,
A v čelo nastúpiť: tých jak neprátela žrebci
Zahlédnú, tehdáž naplašá sa a od laku vzbúrá:
Včil predkem na vysosť sa pnú, včil zadkami hádžú,
Včil sem i tam skáčú, a jeden do druhého zapírá;
Strašne pritom frkajú; ani nechcú uzdy poslúchať.
Než čím vác pilní ukrotiť jich Bábori snážá,
Tým prudšej každý sa metá a strečkuje vácej.
Náramné zmatení, náramná postane bída.
Shadzovaní ani už zadržať na chrbáte sa Nemci
Nevládnú; i jak uzrátý z dubového opádá
Hája žalud, keď ním hvižďící lomcuje víchor,
A zhora až do samej zhybané zemi kníše vršáky,
I trepané haluzím haluzí, snety snetmi porážá:
Tak ze sedel dolu Nemci pršá; kovanými ležících
Nohmi rozešlapujú koňové: hlavy, kosti a pevné
Záhubná dupotem rozrážá podkova rebra;
Válečné ruky též drúzgá a v loktoch utíná.
Než veľký Svatopluk na tuhé svých toľko sa dívať
Nechce potýkání, najvyššú nechce sa toľko
Uspokojiť správú; ale dychtí vojsko porážať,
A vlastným pravicú napomáhať v bitce junákom.
I vzteklým, kde samí najprudšej Bábori žúrá,

Tam sa valí hurtem jako Váh, keď z náhody Morské
Na zvýšném sa zemetrasením Oko pohne Kriváni;
Nástojný k tomu déžď, z rozpuklých nasporen oblak,
Ze dňa na deň pluščí; hojné vod množstvo do nízkých
Stále dolin hrkotá, a všecko sa doňho vylévá.
On sa tedáž zdvihlý nad vlastný výmola úžlab
Rozšírí, a kolem zatopící úvaly víťaz
Mosty a hrádze trhá, sáťá, stromy, chrastiny rúcá,
Stáda celé i celé odnáša s ludmi obydla;
I zrobenú všade zem, do samej až mrtviny zvléklú,
Rozbrodený všade múl, a ohromnú spustu nechává:
Tak veľoúdatný Svatopluk sa strašlivo rútí,
A hroznú zmužilé odporných zástupy Nemcov
Zhusta braňú znášá a ukrutné mordy vydává.
Zastihlého napred porazí Helmúta, čo zrutným
Vojska dubem stíral; potom Érenberta, Urolfa
A dvojo obzláštných Arimunda a Bekmana strelcov.
Gerlacha jim druha dá; rovné Gothefta a Branda
Nútí též okusiť ščastí: neb tohto na pupku,
Tamtoho na stredném popreháňal gágori ščápem.
Dál Švanhilda morí; teba též, Markwarde, čo vždycky
Pri slavných veselým spíval si a na struny hrával
Nemcom hodách; i včil do krutej si sa vojny priňésel,
Pótky abys' videné a hrdinské číny hrdinských
Oslavoval vodcov; než ohromnej vlády Slovákov
Král zarytým pod hrdlo mečem konec ovšem ukrutný
Dal pesňám, a nemú ťa donútil harfu naríkať.
Na blízkého po nem sa ochotný Ulricha vháňá,
A britkým ryšavú mu naráz hlavu zežne tesákem.
V tom šviská zafičí, a na ščít zablinkoce strelka;
Obratný hybkým pustil ju lučiščom Adelhold;
Však netešil sa ju aj pustiť: neb zrázu ohromným
Naňho krokem cválá Svatopluk; zahlédna ho chvátať,

Veľmi sa hneď strápí, a chrbát nazpátky zavrátí.
Jak keď nad širokú a chladnej od zimy stuhlú
Z náhody nekdo chodí mlákú, a na prostredu dvakrát
Neb trikrát slabší jemu lad pod nohma sa pukne,
A studené sa prez otvorenú hrne ščerbinu bahno,
Stále nazad pádí, a trnúcím od strachu srdcem
Ku brehu pospíchá, i neverné mosty opúščá:
Tak laklý uteká a vyhnuť chce zkáze Adelhold;
Než veľoúdatný Svatopluk dostihna ho, mocnú
Jedlu hodí; do pravej sa zabodnula táto lopatky,
A prez náprotivý zelezom ven bombolec išla.
V tom hnevný Wilbert náramným vždycky fučící
Naňho jedem; k tomu vác mrzkú Adelholda zapálen
Ešče ranú, dovalí sa; napred však takto zavreščí:
Práve na mú žádosť sám ráz až ke mne prichádzáš!
Neb se tvú dychtím pravicú už dávno sa potkať.
Než blížej sa priber, blížej chod prihni, by ščedrá
Táto ťa s báborskú zesobášila píka nevestú;
Též veno královské a novú ti odevzdala krajnu;
Však tolikú, koľkú zvalenými len údmi zasáhneš.
Než chytrý Svatopluk s marnú včil nechce sa meškať
Odpoveďú; ale hvíždící popredku do hlučných
Praskne mu ust končár; i tedáž zuby všecky vyráží,
A zlý utne jazyk; na ryzý on stále sa písek
Vystírá, a šerú hojnej krvi réku vylévá.
Až tenkrát veľoúdatný jemu odreče víťaz:
Mňa s jakovú snúbiť žádals', Wilberte, nevestú,
Já s takovú ťa včil snubujem: veno všecko i dávám;
Neb koľkú udeliť sám od seba chcel si mi krajnu:
Toľkú máš, toľkú tebe sem dobrovolne popustil.
Tak povedá; i v tom do iných sa zbrojstvom odevzdá.
Bez baveňá Vato uzre konec, konec uzre Madalhod:
Tento do líca ranen, tamten do črísla; milostný

Ništ jim vek, ništ jim spanilá nepomáhala krása.
Chcel sa tu síc veľký smilovať sám nad nimi víťaz,
A hroznú položiť kázal brañ, i od boju prestať;
Však pre hrdú spurnosť a pre veľké odpreli méno;
I mnoho tým prudšej započínali naňho dorážať.
On v hneve rozpálen smrtonosný naproti oščep
Zakláti, a oboch na devínský shadzuje úhor.
Jak toto Erchenbert a Ludolf ze blízka uhlédnú;
Neb prám jim na pomoc zbrojstvom pospíchali prispeť,
Náramným vácej zahorící od vzteku ohnem,
Beh začatý zrýchlá, a trikrát vačšími sa naňho
Skokmi ženú, i svých dychťá synov úpady pomstviť.
On však jich predstihne rukú; a prvého fičícím
Ukládá šípem, hromový pod líco druhému
Vetne tesák, a levej polovic hneď usekne čelusti.
Z prednejších jediný zbývá už Radbod; a tohto
Do smrti nechce zabiť, na druhý svet nechce odeslať;
Len ho raní, a tuhé na pravém pleci kosti nabodne:
Krv sa porád vyvalí, a skvúcí obleje pancír;
I všelikej prestať ho zatým od pótky donútí.
V tom k nemu tak povedá: Veľosilný Radbode, vodče!
Ze všeckých ty jeden ke svému sa královi navráť,
A trúchlý boju výpad i pohromu vojska mu oznám:
Darmo nech ostatných nečeká doma z bitky junákov.
Tak hovorí; a tedáž ode dálšej prestane vraždy;
Nechce i méň zmužilých a obecné zástupy srážať;
Len Britwalda hledá, stretnuť Britwalda samého,
A s ním len jediným dychtí sa do bitky odevzdať.
Keď tak po všeckém obchádzá vojsku; a hrozným
Báborského volá huhláním vodca na súboj:
Vševládný tenkráte Otec, všehomíra Panovník,
V nadhvezdných bydlách ku Cyrillovi takto vyrekne:
Nábožný sluho mój! včil tá dostúpila chvíla,

V nejžto už ostatná vyplní tvej prosby sa žádosť.
Včil mnohoúdatný Svatopluk Britwalda samého
Vodca srazí, a konec všelikej dá vojne; i zbytky
Válečným ušlé pravicám pod vládu zaujme.
Žáden aniž sa včil z toľkéhoto vojska nevrátí,
Len jediný Radbod, poranen však ťažko; a hroznej
Pretrúchlú Nemcom podonášá zprávu porážky.
Tak slavné vposled Svatopluk víťazstvo dosáhna,
Oslobodí sa i sám, i své od podlehy ludstvo;
A vlastnej krvné pripojící národy berle,
Údatných veľké založí královstvo Slovákov.
V tom pokloní sa Cyrill dekující: díky ti, Otče
Vševládný! Ty nelen z nezmernej dobroty svého
Oslavuješ sluhu sám, a nebes jemu částku na bydlo
Dopráváš; ale aj v slušnej ho za zemčana prosbe
Ešče vyslýcháváš, a čo žádá, stať sa dopúščáš.
Než Britwald jak svých utekať zahlédne junákov,
Jak zaslyší, že už ostatní poupádali vodci,
A s horným večitú sa na noc rozlúčili svetlom:
Toľko Chocil ranený, ranený syn tohto Vratislav,
A skoro pólmrtvý zostává na svete Radbod;
Sám Ratimíra vidí opretého na oščepe krívať:
Náramnými tedáž sa zapálí hnevmi; i besné
Jak v jame vápno blčí a klokočmi na výšku sa zmítá,
Keď sa hasí a mnohú rozpúščá studne mokrosťú:
Tak vre mu srdce ohnem, prsa tlá, para od huby kúrí.
Než jako vztek zmírní, a daná jest obleva mysli,
Tak se sebú: či i já včil uťécť, a do vlasti sa s hanbú
Mám vrátiť, by mi báborské vždy vytýkaly matky,
Že v márnej toľkých utratil sem pótce rodencov?
Či v súboj sa vydať se Slovákov královem a padnuť?
Lepšej tehdy umreť, lepšej tu s inými hrdinský
A slavný bude ráz podstúpiť vodcami úmor,

Nežli nenávistné krajanom dať spatrovať usta.
Kdo však zná, či mojím Svatopluk neupadne tesákem?
Neb je i ten britký, a na zem ví údy porážať.
Stavteže beh mužové a hanebný seknite útek.
Já sám len sa vydám na Slovákov krála; vy toľko
Stojte podál, a našej nehnutí dívajte sa bitce.
Sotvaže tak zahučí; a tu už veľkého Slovákov
Krála zočí sa valiť; zrutný v tom ku predu oščep
Zavrátí; a hrubými také slova ustami vydre:
Pristav iných a od ukrutnej zdrž sečby junákov.
My dva sa medzi sebú na hrdinský pustíme súboj.
Jestliže ty zvýšíš, samovolný staň sa panovník;
Vác ani báborskej nepodlėhaj vláde slobodný;
Týchto našich ale ostatných z krvavého bojišča
Preč pustíš a milej navrátíš vlasti junákov.
Jestliže já ťa srazím a život ti zbrojstvom odejmem,
I tvoja krajna i lud do našej sa podostane správy.
Tak zakričí. Veľkú poteší sa na mysli radosťú
Král Svatopluk; tehdáž privolí na všecko, čo žádá;
Len že nazad Nemcov poprepúščať zbytky odepre.
V tom svým dá rozkaz položiť braň a od boju prestať,
I prázdné zanechať pre oboch na prostredu místo.
Ti hneď poslúchnú: učiňá prestranstvo, a jasné
Ščíty hoďá; i na povpichané v zemi ščápy sa oprú;
A s veľkým patrá divením; ani už zrak a bystrý
Pohled, aniž napaté nespusťá od mužov usta.
Než tito, čím súcé sa otevrelo k súboju místo,
Jak v seba dva hladní levové, keď z náhody padnuť
Laňku viďá, ostrú čo chytrý na ležisku polovník
Poprebodel strelkú a zahlédev týchto uťékel,
Náramným sa ženú rváním, a pazúrami lútý
Boj začnú; i celú každý chce v pótce dosáhnuť;
Částky aniž dopráť nedopúščá lačnoty vzteklosť:

Tak sa jeden do druhého valá, a krutýma ze dáli
Do zrutných mírá končárama údov; i predný
Ohromnú uhodí Britwald do Svatopluka jedlu;
Tá zahučí, a zlatú naranícá u slychu lebku,
Dál zaletí; i krvú napojiť sa snážila darmo.
Naproti král Svatopluk ťažký do dutého zapraskne
Ščíta jaseň; tehdáž prerazí na prostredu aj ščít
Aj pancír; telo též po samé až kosti rozedre.
V tom z lahkej ostré vytasá meče pošvy, a zhusta
Medzi sebú rúbú sa; i jak boj nekdy vedúcí
Dva vzteklí drakové trojakými ze tlamska jazykmi
Vystrelujú, a tuhýma sečú sa žihadlama do hlav:
Zlý k tomu jed kydajú a sipící z gágora plápol:
Tak honené sa v rukách mihocú, vrhy nad vrhy sem tam
Rozmnožujú, a ze zbrojstva sypú mnoho ohňa tesáky.
Najmnožším i šišák i ščít zní praskotem od ran:
Jak by hromem skaly rozdrobené dolu s kopca ukrutný
Dávaly pád, a kameň na kameň ztuha v úvaly trískal.
Už hrivy rozsekané a trasúcé chvosty navókol
Roznášá povetrí; ze zlatých kusy prilbic a zdvihlých
Odskakujú hrebeňov; zbavené až krásoty všeckej
A množších preťaté v místách zostávaly lebky.
Už sama aj hustá prez díry a naskrze bodlé
Prez mede krv sa tlačí, a krásné sčerňuje zbrojstvo;
Kam dál vác i praná sa ozývá obloha brinkem;
Báborské zdešujú, zdešujú sa i vojska slovenské,
A s veľkým čekajú trnutím: komu z týchto hovícé
By ščastí, komu by vlastná poslúžila vláda.
Než tito uznovaní a po všeckých údoch oklesli
Ťažko už odfukujú; i celým telom od potu moknú.
Dvakrát odpočinú; dvakrát sa do pótky navráťá,
A strašné častými sypú rany krúpami do hlav;
Zostane však prázdná dareňá a prospechu snážnosť.

Než po tretí jako ráz besný v seba pustili útok,
A všelikú sily moc, všelikú vynakládali chytrosť;
Ostatné vzteku též rozvolnili uzdy, až horkým
Srdca jedem pukajú, a divé zraky ohňami liščá:
Tu studená už smrť k Britwaldovi začne sa blížiť:
Neb jako ze všeckej napatý, čo zbývala ešče,
Vlády sa rozháňá, a tuhú ranu do hlavy dává:
Obratný Svatopluk zvrátí braň ochytre a ťažkým
Treskne na meč tylcem; náramne zapraščala tehdáž
A zlomená u samej sa ocel rozpuknula rúčky;
Hneď grňa padla na zem, prázdné v ruce zostaly črenky.
Mocnú v tom pravicú na nový pozdvihne sa úraz;
Stále krutý zablýskne tesák; a pomedzi šišákem
A krajným pleca ozbrojením, kde je k úmoru cesta
Najbližšá, jako hrom náramnú praskne tuhosťú,
A svazové žily pretne, celý též prezpoly hurtem
Pretne hrtán, a ponaklonenú hlavu napravo schýlí.
On sa tedáž kácá a na zem dole údami buchne,
Jak by hrubý neb dub, neb ohromná padnula sosňa,
Čo dva tisíce rokov na tatranských rostla pahorkoch:
Tak veľký na ryzém rozprestren písku, a sem tam
Rozťáhlý množšú zaujímá úhora částku.
Krv tehdáž doteká; i v tom duša údy opustí,
A spanilé večná pozavírá mrákota svetla.

Na vysvetlenie.

Sobrané diela Jána Hollého vyšly v rokoch 1841 — 1842, v Budíne, vydané Spolkom milovníkov reči a literatúri slovenskéj, v štyroch pekných sväzkoch, pod názvom: *Básne Jana Hollého.* O dvadsať rokov Jozef Viktorín vydal v Pešti v jednom sväzku básnikove vybrané diela: *Jána Hollého Spisy Básnické* (1863). Hollý náš prináležal k škole Antona Bernoláka, ktorá na konci XVIII. stoletia západné nárečie slovenské bola pozdvihla za literárny jazyk Slovákov a písala foneticky. Na počiatku 60-tych rokov XIX. stoletia ako písomný jazyk však utvrdzovala sa už stredná slovenčina, písaná etymologicky: svoje vydanie Hollého básní Viktorín hľadel prispôsobiť tomuto jazyku.

Vysvetľujúc svoj postupok, v úvode knihy Viktorín hovorí, že časom »prežily sa pravidlá Bernolákom do spisovnej reči našej zaprevadené, a jako prirodzene opravi a zdokonálil sa pravopis slovenský, tak teraz už žiadnemu vzdelanému Slovákovi ani na myseľ nepríde, aby vo spisoch pre národ náš určených starodávneho bernoláckeho spôsobu písania bez potrebných opráv užíval«. I bol by sa — pokračuje — celkom pridŕžal nového pravopisu slovenského, keby to boly diela prósou písané alebo aspoň básne rýmované. »Avšak v prácach Hollého iné okolnosti rozhodovaly. On od terajšieho pravopisu odchodnú časomieru slabík (quantitas syllabarum) v básňach svojich upotrebujúc, zamedzil možnosť preoblečenia jejich do slovenčiny terajšej. Poneváč ale časomieru básnikom užívanú prísne zachovať nádobno, nezostávalo nič iného, jako aby upustením od spisovného jazyka terajšieho, mluvnické opravy zaprevadily

sa do prác Hollého len natoľko, nakoľko nestoja vo spojení s časomierou jeho... Predne a nado všetko prijal som do spisu *y*, ktoré... k určitosti a kráse pravopisu našeho slaviansko-slovenského nevyhnutne prináleží. Prijatím *y* samo sebou odpadla potreba zmäkčovania hlások *d, l, n, t* pred *e, i, í*... Mimo toho upotrebil som širších samohlások, kde to bernoláčine oproti nestojí, a vyobcoval som zjavné nedôslednosti a neslovenskosti, jakých nachádza sa v bernoláčine hojnosť.« (Str. XXIV. sl.) Tak Viktorín.

Povinní sme i my povedať niekoľko slov o tejto veci. So stránky jazyka *naše vydanie Hollého diel len v tom nebude sa srovnávať so súborným budínskym vydaním, obstaraným za života básnikovho, že* **miesto fonetického pravopisu tlačíme etymologickým.** Jazyk Hollého diel v súbornom vydaní z rokov 1841 - 42 líši sa od spisovnej slovenčiny, akú mal pred sebou Viktorín roku 1863, nie len samým pravopisom. Jazyk Hollého je západné nárečie slovenčiny, jazykom spisovným roku 1863 bola už stredná slovenčina. Zásadou nášho vydania je: *zachovať čím najvernejšie typ slovenského západného nárečia, uvedeného do literatúry Bernolákom a rozvitého v básnických dielach Jána Hollého.* Viktorín v úvode svojom hovorí o »mluvnických opravách«, o »upotrebení širších samohlások«: pri našej zásade nedovoľuje sa ničoho podobného.

Zo snahy upotrebovať »širších« samohlások Viktorín menil Hollého participia, na pr.: patr*í*ce na patr*á*ce, všehub*í*cí na všehub*á*cí, sp*í*cému — sp*á*cému, vraz*í*cí — vraz*á*cí, švehol*í*cích — švehol*á*cích, dl*í*cého — dľ*á*cého; rozj*e*žené (hrivy) premenil mu na rozj*a*žené, užšie »zhl*é*dá« (a ve blízkém Váhu sa zhlédá) na: zhľ*á*dá. Ale z tejto snahy Viktorínovej v jazyku Hollého vyšly formy, ktorých niet v západno - slovenskom nárečí, niet vôbec v slovenskom

jazyku. Menil mu lokál: oblo*z*e, dra*z*e, porážce, des*c*e, ru*c*e atď. na oblo*h*e, dra*h*e, porážke, des*k*e, ru*k*e; *šč* na *št*, teda *šč*astí na *šť*astí, *šč*ít na *št*ít, e*šč*e — e*št*e atď.; *o* na *a* v r*o*st — r*a*st, lonejší — l*a*nejší; na miesto inf. *ít* prišlo *ísť*; Hollého zámeno k*e*rý u Viktorína — zväčša s poškodením metra — je k*t*erý; v inštrumentáli miesto *ú* dával *ou*, »hrozn*ú* rúbal sekerú — hrozn*ou* rúbal seker*ou*, v mužskom rode na pr. úmor*e*m, dub*e*m, ohn*e*m, dupot*e*m zmenil na úmor*o*m, dub*o*m, ohň*o*m, dupot*o*m; postavil mäkké *ľ*, kde ho básnik nemá: hroznou rúbal sekerou nepráte*ľ*a, alebo jed*ľ*a, *ľ*ak, zás*ľ*ubná, krá*ľ*, vo*ľ*nota atď. atď., a vyšiel z toho vo Viktorínovom vydaní nie čistý západnoslovenský jazyk.

My, i kde sme v súbornom vydaní Hollého z rokov 1841 - 42 našli tvarové odchýlky od pôvodného vydania (na pr. *Svatopluka* z roku 1833), shodujúceho sa s Bernolákovým *Slowárom*, v našom vydaní uviedli sme nazpäť pôvodný tvar; tak my tlačíme nie *ľ*ud, *ď*ál, *ď*álka, *ď*aleko, ale *l*ud, *d*ál, *d*álka, *d*alekosť atď. Dejiny slovenskej literatúry hovoria o dobe, kde Slováci písali západno - slovenským jazykom, a predstaviteľom tej doby ako básnik je Ján Hollý; preto i treba vydávať jeho diela tak, aby zodpovedaly tomuto historickému faktu. Foriem Hollého jazyka nemôžeme sa týkať. Len čítanie obľahčovať oku, nezvyknutému na starý pravopis. Šafárik písal z Nového Sadu Kollárovi do Pešti: »Čítám Hollého *našim* pravopisem.«

K vôli porovnaniu kladieme tu aspoň sedem hexametrov z 12. spevu *Svatopluka,* kde vodca Nemcov Britwald padá v súboji so Svätoplukom.

Podľa vydania z roku 1841:

On sa tedáž káčá a na Zem dole Údami buchňe,
Jakbi hrubí neb Dub, neb ohromná padnula Sosňa,
Čo dwa Ťisice Rokow na tatranskích rostla Pahorkoch:

Tak weľki na rizém rozprestren Pisku, a sem tam
Roztáhli množšú zaugimá Úhora Částku.
Krw tehdáž doťeká; i w tom Duša Údi opusťi,
A spaňilé wečná pozawirá Mrákota Swetla.

Podľa nášho vydania:

On sa tedáž kácá a na zem dole údami buchne,
Jak by hrubý neb dub, neb ohromná padnula sosňa,
Čo dva tisice rokov na tatranských rostla pahorkoch:
Tak veľký na ryzém rozprestren pisku, a sem tam
Roztáhlý množšú zaujimá úhora částku.
Krv tehdáž doteká; i v tom duša údy opusti,
A spanilé večná pozavirá mrákota svetla.

Chyby nášho vydania, ktoré by z nepozornosti boly urobené, po tomto vysvetlení dobrotive opraví si za svoj jazyk a literatúru zaujatý Slovák.

Od vydavateľstva poverený:

Jozef Škultéty.

Obsah.

